

UNGASIK

Kalaallit Nunaanni
ungasissumut atuartitsineq

Misiligummik ingerlatsisisimaneq
pillugu
inaarutaasumik nalunaarusiaq
97-00

Ungasissumut atuartitsineq pillugu
aqutsisoqatigiit
KIIIP

**Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerup iluani
ungasissumut atuartitsineq**

*Ungasik pillugu 1997-imit 2000-imut misiliinerup naliliivigineqarnera kiisalu
ungasissumut atuartitsisalernissamut iliuuseriniagassanut siunnersuutit*

Suliarinnittooq
Nina von Staffeldt
Februar 2001

Aallaqqaasiussat

Nalunaarusiami uani pineqarpoq ungasissumut atuartitsineq. Atuartitseriaaseq taanna piffissami 1997-imit 2000-imut arlalitsigut nunami maani misileraavigineqartarsimavoq, nalunaarusiarlu manna misileraanerit taakkua eqikkarneraat.

KIIIP-imi suleqatigiissitap IKT-mik taaneqartup nalunaarusiaq peqqissaarullugu qimerluuataarsimavaa nalunaarusiallu kaammattuutai ilalernartillugit.

Pingaarerusutigut isumaqarpugut ilinniartinneqarneq ungasissumut atuartitsinermik aammalu atuartitsinermi IKT-mik atuinermik akuutitsisut tunngavissanik pingasunik tunngavissaqartinneqartariaqartut:

1. Attaveqarfingineqartartussanik atuartitsinernut taakkununnga isumannik assigisaannillu mumiteriffiusartussanik pilersitsineqartariaqarpoq! Imaassinggaavoq internetti aqqutigalugu imaluunniit ilinniartitaanermut aqquteqaat immikkut pilersitaq aqqutigalugu. Massakkorpiaq misigummik KIIIP-ip TELE GREENLAND-illu suleqatigillutik ilinniartitaanermi Kalaallit Nunaanni attaaveqarfiliarisimasaannik, ATTAT-nik taaneqartumik ingerlatsisoqarpoq. Misiligummut piffissarititaasoq ukioq manna naasussaavoq, kaammattuutigissavarpullu ilinniartitaanermut attaveqaammik ataavartumik pilersitsisoqarnissaa sapinngisamik piaarnerpaamik aalajangiiffingineqassasoq.
2. Atuartitseriaatsinut iserfissat aaqqissuuusseriaasissallu ineriartortinnejartariaqarput, taakkulu tusagassiivissap taassuma periarfissaanut killissarititaanullu naleqquttuusariaqarput – matuma ataani IKT-p ilinniagassarititaasa sammisassarititaasalu akuliutsikkiartorneqarnissaat nakussassaavigineqartariaqarpoq. Tassalu piumasaqaataavoq atuartitsisussat ilinniartinneqarnissaat kiisalu atuartitsinerup ineriartortinnejarluni suliarineqarnissaa. Suliassartaa taanna nalunaarusiami kaammattuutigineqartutut siuarsaavigineqarsinnaavoq IKT-centerimik pilersitsinikkut, soorlu Inerisaavimmut attuumassuteqartumik.

3. Ilinniartitaanerup ilinniarfiini timitaliisoqartariaqarpoq IKT-mik atuinernik siuarsasussanik. Init IKT-mullu atortut aaqqissuunneqassapput atuartitsinermi IKT-p akuliutsinneqarnissaanut pitsangorsaasutut sunniuteqarlutik aammalu atuartitseriaatsit suleriaatsillu assigiinngitsut nikeraattartussanngorlugit.

Isumarput naapertorlugu pingaartuuvoq ungasissumut atuartitsinerup atuartitsissutitut kisimiittutut isigineqannginnissaa, kisiannili ilinniagassatigut nerliutigineqartuni tamarmiusuni IKT-mik akuliutsitsiartornermut ineriartortitsinermullu atasutut isigineqarnissa.

Tamanilli pingarnerpaagunarpoq atuartitsinerni IKT-ip atorneqarnissaata ilinniartitaaffinni suniluunniit tamani pingartinneqarnissa!

IKT pillugu suleqatigiissitaq

Hans Broe

Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni ungasissumut atuartitsineq

Matumuuna saqqummiunneqarpoq Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni Ungasissumut atuartitsinermik ukiuni pingasuni misileraasimanermi inaarutaasumik nalunaarusiaq. Ungasissumut atuartitsineq pillugu pisortaqarfimmi Aqutsisoqatigiit isumaqatigiissuteqarfigalugit nalunaarusiortuuvoq Nina von Staffeldt.

▪ *Ilisarititsineq tunuliaqutaalu:*

Inatsisartut 1997-imi ukiaanerani katersuussimanerminni aalajangiuppaat ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartitsinermik ukiuni pingasuni misileraanissaq aallartinneqassasoq. Misileraaneq nalunaarusiorluni inaerneqartussatut aalajangiunneqarpoq, tassanilu ilaatigut eqikkaavagineqassalluni Ungasik-programmimik taaneqartoq, ilaatigullu ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartitsisalernissamut suliniaqqinnissamut kaammattuutitigut tikkuartuisoqassalluni.

Ungasissumik atuartitsinerup siunissaanik kalaallit qanoq isiginninnerannik nalunaarusiap qulaajaavagineqarnerani aallaavagineqarsimasoq tassaavoq ilinniartitaanerup iluani suliniutit allat naligalugit IT ungasissumullu atuartitsineq sakkussaasariaqartut, ilinniartitaanerni atugassarititaasunut tapertaallutik ikorfartuisuullutillu.

Kalaallit Nunaata pinngortitaanerata ungasissumut atuartitsinermik atuinissaq periarfissiivigilluarpa, aammalumi UNGASIK pillugu misileraanerup nalaani erseroq Kalaallit Nunaanni ungasissumut atuartitsinermik ingerlatsinissaq periarfissarissaarluartuusooq, kisiannili aamma killissaqaarluni.

Suliniut aqutsisoqatigiinnit aqunneqarsimavoq, taannalu katitigaasimalluni Ilinniartitaanermut Pisortaqarfimmi ilinniartitaanernik suliaqartut sisamaasut tamarmik immikkut ataatsimik sinniisoqartitsinerisigut: Meeqqat Atuarfiat, Sivisunerusumik Ilinniarfiusussat, Inuussutissarsiuutinut Ilinniartitaanerit aammalu Kulturimut Sunngiffimmullu tunngasut.

- **Nalilersuinerup siunertaa angussaalu:**

Nalunaarusiapi aallaqqaataata tungaani sammineqarput misileraanerup nalaani atugassarititaasut aammalu apeqquitit aporfiusarsimasut, ilaatigut suliniutini aammalu ilaatigut aqtsisoqatigiinni, soorlu misileraanerup naanerata kingornagut angusaasimasutut saqqummiunneqartussanngorlugit.

Nalilersuineq ingerlanneqarsimavoq suliniummut pisortaasunik, ungasissumu atuartitsinermut aqtsisoqatigiit ilaasortaannik allanillu qitiullutik suliaqartunik tikillugit oqaloqatiginnittarnertigut, kiisalu aqtsisoqatigiit suliniutillu kiisalu susassaqarfii allat attuumassuteqartut allakkiatigut tunngavissarisimasaannik peqqissaartumik misissueqqissaarnikkut.

Assigiinngitsunik peqquteqartumik misileraanerup nalaata ingerlanniarneqarnera suliniutinut aqtsisoqatigiinnullu ajornartorsiornartarsimavoq: Piginnaanereriigaqannginneq, suliap piffissakilliorfigineqarpallaarnera, inunnik IT-mik atuartitsinermik ungasissumillu atuartitsinermik, aaqqissuussinermik, teknikkimik il.il. ikiortissanik ataavartumik imaaliallaannarlunilu attaveqarfinginnissinnaasannginneq, tassalu tassaapput aqitsisoqatigiit suliniutinullu siuttusut tikkuartuiffigisaat.

Misileraanerup nalaani timalimmik angusaasut, soorlu ungasissumut atuartitsinermi suliniutit naammasineqarsimasut pillugit takussutissat, ikippit. Tassunga nassuaatissanut ilaavoq peqataasut suliniummut nalinginnaasumik piffissakilliorpallaarsimanerat, tassa nukissareriiqat eqqarsatigalugit.

Nalilersuinerli misilittagarilikkanik arlalinnik aamma imaqarpoq, taakkulu suleriaqqinnissami pingaaruteqartuussapput:

- Suliniutit tungaannit pilersaarusiapi ilusiliivigineqarsimanera iluarismaarneqarpoq, tassa qitiusumit ”tillersiuisinnaasumik” aquaanera pitsagineqarluni. Ilutsip taassuma ingerlateqqinnejarnissaa kissaatiginartinneqarpoq, ikorfartorneqarnissamut, ilisimasatigut ilitsersuinikkullu amerlanerusunik nukissaliivigineqaqiqinnarluni.
- Misileraanerup nalilersuinerullu nalaani ilinniarfiiit piginnaasareriiqat, atugassarisaat kiisalu ungasissumut atuartitsisalernissamut pilerinerat pillugit paasissutissanik naleqarluartunik katersineqarpoq, aammalu paasissutissarsiffingineqarluni piumasaqaatit suut

pigineqartariaqarnersut ilinniarfiit ungasissumut atuartitsinermik suliaqarneranni tapersorlugillu ilitsersuiffigilinnginneranni.

- "Naalikkap inngiatut inngigitsigisunik suliniutinik" ingerlatsisoqartariaqarpoq, ilinniarfiit ataasiakkaat qinnuvigineqarlutik ungasissumik atuartitsinermik ingerlatsileqqullugit, immikkut malinnaavigeqqissaarneqartussanik, aammalu angusaasut ilinniarnermik ingerlataqartunut ingerlateqqinneqartittarlugit, taamaalilluni ungasissumut atuartitsinermi misilittagarilikat pitsaasut, kajumissaarutit piumassuseqalersitsisinhaasullu ataqtigissaariffigineqalersillugit.
- Misileraalluni sulinissap iluatsilluarnissaanut tunngaviusussaassaaq ilinniarfiit pisortaasa sulisullu ungasissumut atuartitsinermik atuinissaq ilinniarfiup suliaasa politikkikkut anguniagaannut eqqortitsisussamik pissusissamisuuginnartumik suliamik ilaattut nammineerlutik naliliivigisalerpassuk.
- Ungasissumut atuartitsinermi sulinermut ilinniarfiit sakkortunerusumik ilinniartitsisinikkut, aaqqissugaanikkut aningaasatigullu tapersorsorneqarnissaat pisariaqartinneqarpoq.
- Ataatsumut isigalugu suliniutini suliat tamakkerlutik ingerlanneqartarpuit ilinniarfinni nammineq kajumissutsiminnik sulisunik kiisalu sulerusussuseqarnerminnik ikualatitsisunit. Tamanna tunngavissatut pitsaasuovoq, kisiannili sivisunerusoq eqqarsaatigalugu taamaattuaannarsinnaanaviarani. Ilinniartitaanerit iluini ungasissumut atuartitsineq atitunerusumik piviusunngortikkiartorneqartussatut kissaatiginartinneqarpat, ilinniarfinni pisortaasut suleqataasullu amerlanerusut suliamut ilaatinneqartariaqarput tapersersuitinneqartariaqarlutillu.
- Ineriartortsilluni suliat piviusunngortinniarneqarnerat piffissamik sivisuumik atuiffiusarpoq aningaasartornartuusarlunilu, aammalu minnerpaaffissaq ammut tikillugu sivikitsumik aaqqiissutissanik sulisoqartariaqanngilaq, matuma ataani annikinaagaasumik tapersiissuteqartarnissaq ikippallaanillu ineriartortsinissamut aningaasassaqartitaanissat pinaveersaardeqartariaqarlutik.
- Ungasissumut atuartitsinermi ilinniartitsisussat atuartitsisarnissamut ilinniartitaanissaat ilitsorsorneqarnissaallu pisariaqartinneqartorujussuuovoq, tassa atuartitseriaaseq klassini nalinginnaasumik atuartitsisarnernit annertuumik allaanerussuteqarmat.
- Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni ungasissumut atuartitsisalernissaq ataatsimoorullugu ineriartortinneqartariaqarpoq, tassa ilinniartitaanermi suliaqartunit sisamaasunit tamanit. Meeqqat Atuarfii kommuuninit aqtaasut kiisalu ilinniarfiit Namminersornerullutik

Oqartussanit pigineqartut ataatsimit qitiusumit sullinnejassappata pisariaqartussaavoq immikkut isumaqatigiissutilornissat kiisalu ataqeqatigiinnissat.

- Nunani allani ungassisumut atuartitsinermut misilitakkat immikkut ajornartorsiutitaqanngitsumik Kalaallit Nunaannut naleqqussarneqarsinnaapput, atuartitsineq, pilersaarusiit aaqqissugaanerlu eqqarsaatigalugit.
 - Kalaallit Nunaanni teknikkikkut attaveqaatit ungassisumut atuartitsinermut pitsaalluinnartumik aallaaviusinnaapput.
-
- ***Ungassisumut atuartitsineq pillugu sulinerup ingerlaqqinnissaanut kaammattuutit***

Pilersaarusiamic Ungasik-mik nalilersuinerup suliassarpagaaluit tikkuaavigai, tassa ungassisumut atuartitsineq atorneqarsinnaasutut piissusissamisoortumillu periarfissangortitaassappat aaqqissuussinikkut ilinniartitsinikkullu aaqqiiviginiaqqaagassat tikkuartuiffigineqarlutik.

Immikkut suliniuteqarfissat

- Ungassisumut atuartitsinerup kisimiilluni Meeqqat Atuarfianni naammassinnissinnaanissaa killeqqassaaq. Ungassisumulli atuartitsineq arlalitsigut atuartitsinermut pioreersumut tapertatut atorneqarsinnaasassaaq, immikkut ilinniarsimasunik ilinniartitsisoqarluni atortoqarlunilu.
 - Nunaqarfinni atuartitsinermut tapertatut ungassisumut atuartitsinerup atorneqarsinnaanissaanik periusissanik naassaarniarluni suliniuteqarneq ingerlaqqittariaqarpoq.
 - Aammattaaq ungassisumut atuartitsineq ilinniartitsisut ilinniartitaanerinut ilinniaqqittarnerinullu iluaquataasumik atorneqarsinnaavoq.
-
- Inuuusuttunut inersimasunullu ilinniartitsinerup tamarmiusup ungassisumut atuartitsineq ilinniarnissamik neqeroorutaareersunut tapertatut iluaqutigilluartussaassavaa, taamaalillunilu 1) ilinniagalinnut/ilinniartunut/pikkorissartunut ataasiakkaanut tapersersuinissamut periarfissiinerussalluni kiisalu 2) kalaallinut ilinniartunut ilinniagaqartunullu periarfissiissalluni nunagisartik qimannagu ilinniartalersinnaanernut/pikkorissaartalersinnaanernut, massakkut nunanut allanukarlutik aatsaat ilinniartakkaminnt pikkorissarfigisartakkaminnullu.

Kalaallit Nunaannut tunngatillugu ungasissumut atuartitseriaatsit pingasut immikkut naleqquttutut isigineqarsinnaagunarpuit:

1. Ilinniagassamut aalajangersimavissumut ungasissumut atuartitsineq Kalaallit Nunaanni ilinniarfimmit ilinniarfimmut allamut ingerlatinneqartoq. Atuartitsineq immaqa najukkami ikorfartuisuliivigineqarsinnaavoq (ilisimasassatigut ilitsersuisumik).
2. Ungasissumut atuartitsineq nunami allami suleqammeersoq, nunami maani najugarisami ikorfartuisoqartinneqartoq.
3. Ungasissumut atuartitsinerinnavik (aqqutit atorlugit), najukkami ikorfartuisussaliivigineqarsimanngitsoq, kalaallinit nunanillu allanit nerliussaq.

Ilusiliussassamik toqqaanissaq – qulaani taaneqartunik allanilluunniit – apeqqutaasartussaassapput ilinniartitsisussaqarniarneq, oqaatsit, atuartut amerlassusissaat il.il., periarfissatullu pisariaqartitatullu pigineqareersut toqqammavigineqartartussaassallutik.

Siunnerfiit qanoq iliuuseriniassamaakkallu

Kaammattutigineqassaaq piaarnerpaamik *politikkikkut siunnerfissamik* ilusiliiniartoqarnissaa, Kalaallit Nunaanni ungasissumut atuartitsineq pillugu erseqqissumik *qanoq iliuuseriniassamaagasanut* tunngavissiisinnaasunik:

Politikkikkut siunnerfik

Ungasik pillugu pilersaarusiami misiliinermut siunnerfiliornissamik tunngavissiiniartussaasimasumut naleqqiulluni siunissami suliniarnissaq aallartinneqartariaqarpoq ungasissumut atuartitsinerup atorneqarnissaanut politikkikkut siunnerfinnik qanorlu iliuuseriniagassanik nappaaniarsaraluni.

Ungasissumut atuartitsineq pillugu *qanoq iliuuseriniassamaakkat* aallaqqaammut makkuusariaqarput:

- *Siunnerfiup ilisimaneqarnerulersinneqarnissa paasineqarnerulersinneqarnissaalu*
Pingaartuuvoq ilinniarfimmil/linniagaqarfimmil erseqqissumik paasineqarnissa ilinniarfiup / susassaqarfip suliaanut pineqartunut politikkikkut anguniakkat anguneqarnissaannut ungasissumut atuartitsinerup pingaaruteqarnera, atuartitseriaatsip siunnerfeqartumik piiviusunngortinnejarnissaanut ilangaaqqusiinissaminut.
- *Ilinniartitsisut IT-mik piginnaaneqalersinneqarnissaat*
Kalaallit atuartitsisut IT-mik piginnaanngorsarneqarnissamut ilinniartitaqqinnermik neqeroorfigineqartariaqarput. Tunngaviusumik ilinniartitsisarnissamut IT-lu teknikkianik atuisarnissamut piginnaasaqalernissat ungasissumut atuartitsinerup akuutikkiartorneqarnissaanut tunngaviusussaassapput.
- *Allatut inissismalernerit – atuartitsinerup allatut aaqqissugaalernerera*
Atuarfiit, ilinniartitsisut ilinniartullu nutaamik inissismallutik sulisinnaalernissaannut ilinniartitsinermik toqqartumik siunnerfeqartumillu ineriertortitsilluni suliniuteqalernissaq aallartinneqartariaqarpoq, taakkumi tassaapput nutaanik atuartitseriaaseqarnermut ilikkartitsiniartarnermullu atuisinnaanissamut peqataasinnaanissamullu tunngavissaasussaasut.
- *Teknikkikkut tunngaviusussat*
Aningaasatigut inuttullu nukissat ikigisoornassagaluarpatluunniit attaveqaateqarnikkut atortussatigullu kiisalu teknikkikkut tunngaviusumik pigisassat inissineqartariaqarput. Tassunga atatillugu oqaatigineqassaaq teknikkikkut tunngavissat ullumikkut ukiut pingasut matuma siornanit pitsaanerulersimammata, ilaatigut attaveqaatip Attat-p atulersinneqarsimaneratigut.

Ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfimmik pilersitsinissaq

Pingaaruinnartuuvoq qitiusumit pisariaqartutigut sunniuteqartumik ikorfartuisuunissaq, immikkut piginnaaneqarnissaq aammalu ungasissumut atuartitsinerup akuutikkiartorneqarnissaanut ilinniarfiit tungaannut suliniuteqartarnissaq suleqatiginninnissarlu.

Ungasissumut atuartitsinermut anguniagassatut politikkikkut aalajangigaasimasut timitalersuiffigineqarnissaannut kiisalu ilaatigut ilinniarfinnut pisariaqartutigut

siunnersuisuusarlunilu ikorfartuisutut inissisimasoqarnissaa eqqarsaatigalugu, kiisalu KIIIP-imi suliaqarfinnut atatillugu ungasissumut atuartitsinermut aningaasanik tunniunneqarsimasunik pisariaqartutigut siunnersuisoqarlunilu ikorfartuisoqarnissaa aamma eqqarsaatigalugu, taamatullu aamma paasissutissiisarnissaq oqallinnermillu ingerlatsinissaq eqqarsaatigalugit kaammattutigineqassaaq ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfimmik pilersitsisoqarnissaa. Oqaatigineqassaaq taamatut qitiusoqarfik ilinniartitaanermi IT-mik qitiusoqarfivimmut pitsaaquaaginnartumik ilaatinneqarsinnaammat.

Qitiusoqarfiup pingaarnerusutigut atuuuffissaa:

Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Ilinniartitaanermullu Naalakkersuisumut aammalu ilinniartitaanernut pisortanit ingerlanneqartunut tamanut ungasissumut atuartitsineq pillugu siunnersuisuunissaq.

- Ungasissumut atuartitsinermi suliniutinut siunnerfigineqartunut atatillugu Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Ilinniartitaanermullu Naalakkersuisumut sullissisuuneq, matuma ataani politikkissatut qanolu iliuuserineqartussatut aalajangiunneqarsimasunik piareersaallunilu naammassinninniarneq, aammattaaq ungasissumut atuartitsissutinik ingerlaavartumik nalilersuisarnissanut suliniutinut tapiutinullu aningaasatigut tapersiissutinik aqtsineq
- Ungasissumut atuartitsinermut nuunnermut nukissanik atuinissamik ataqatigiissaarineq.

Ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfiup aaqqissugaanikkut KIIIP-imut atatillugu inissinneqarnissaa siunnersuutigineqassaaq ilinniartitaanerit tamarmik kiffartuunneqarsinnaasarniassammata, aammalu siunnersuutigineqassaaq pisariaqartumik piginnaaniligaanissaa politikkikkut anguniakkat ilinniarfinni nammassiniarneqartarnissaat qulakkeersimaneqarniassammat.

Tigussaasumik suliarineqartartussat:

- Ungasissumut atuartitsinermi paasissutissanik katersineq. Atuartitsinermut atortunik periaatsinillu naleqquuttunik atorneqartunillu kiisalu ungasissumut atuartitsinermik

aaqqissuussisarnermik nalilersuisarnermillu qitiusoqarfik ilisimasaqartuussallunilu paasissutissanik ingerlateqqittarsinnaasuussaaq.

- Ungassisumut atuartitsineq tamaat kiisalu Kalaallit Nunaanni anguniakkat suliallu immikkut pillugit ilinniartitaanernut tamanut paasissutissanik siammaasarnissaq, kisiannili aamma kalaallini inuaqatigiinni allanik suliaqartunut, soorlu inuussutissarsiutinik ingerlataqartunut paasissutissanik siammaasassalluni.
- Ungassisumut atuartitsinermik atuineq pillugu ilinniarfinnut siunnersuisuusassalluni, matuma ataani ilinniarfiit ataasiakkaat ungasissumut namminneq atuartitsissutissaminnik pilersaarusiorniarneranni ikuuttassalluni kajumissaarisuusassalluni.
- Piffissalersuinerni iliuusissanillu pilersaarusiornerni, atuartitsineq pillugu isumaliutersuutini ilitsersuisarnissamillu pisariaqartitsinerni, atuartitsinissat aaqqissuunneqartarneranni, aningaasaqarnermi / missingesuusiornerni, ilinniarfiit aaqqissuussiffigineqarneranni, nalilersuinerni il.il. pillugit siunnersuisuusassalluni.
- Ilinniartitaanerni ungasissumik atuartitsineq pillugu ineriertortitsiniarnermi ataqatigiissaarisuussalluni, matuma ataani ungasissumut atuartitsinerup atornissaanut nuunnissamut aningaasanik tapersiissutinik aqutsisuuneq, kiisalu ungasissumut atuartitsinermi suliniutit ingerlaavartumik nalilersuiffigineqartarnissaat eqqarsaatigalugu paasissutissanik misilittakkanillu katersineq.
- Ilinniarfinni immikkut kajumissusilinni ”naalikkap inngiatut inngigitsigisunik suliniutissanik” allartisaanernik suliniuteqarneq.

Ungassisumut atuartitsinermut Aqutsisoqatigiit

KIIP

April 2001

Nalunaarusiornermi anguniagaq nalunaarusiorniarnermullu pissutaasut.....

0.1. Ungassisumut atuartitsineq suua?

0.1.1. Nunarsuaq tamakkerlugu ineriarneq

0.2. Ungassisumut atuartitsineq Kalaallit Nunaata siunissaani

0.2.1. Ilinniartitaaneq – IT-p ungassisumullu atuartitsinerup tungaasigut ineriarneq

0.2.2. IT, inuaqatigiit ilinniartitaanerlu

0.2.3. Suliassat piffissamik tigusisarput

1. *Ungasik pillugu nalilersuineq – ungassisumut atuartitsineq pillugu piffissami 97-000 misi-liineq*

1.2. Piffissaq malillugu ingerlasimaneq: Misiliinermi piffisarititaasup pingaarnerusutigut allaaserinera

1.2.1. Misiliinermi piffisarititaasumut pissutaasut

1.2.2. Aqqissugaaneq

1.2.3. Tekonologiimut tunngasutigut isumaliutersuutit

1.2.4. Ilinniartitsinermut isumaliutersuutit

1.2.5. Uppernarsaatit ataqtigissaarinerlu

1.2.6. Aningaasalersuineq

1.2.7. Ungasik-kut angorusutat, matuma ataani suliniutit tapersiivigisat

1.2.8. Massakkut killiffik

1.3. Suliniutit ataasiakkaat ingerlasimanerisa allaaserineqarnerat: 1999 aamma 2000

1.4. Aqqutseqatigiit sulinerisa ingerlanerata allaaserineqarnera

1.5. Ungasik-mik suliniutip anguniagaanik angusaanillu nalilersuineq

1.5.1. Ilinniarfittunngavissareriiagat

1.5.2. Qitiusumi ikorfartueqatigiit

1.5.3. Eqikkaaneq: Anguniakkat angusallu

1.6. Misiliinermut atatillugu eqikkaassutigalugit inaarsissutigalugillu isummiussat

2. *Ilinniartitaanerup iluani ungasissumik atuartitsisalernissap sulissutigineqaq-qinnissaanut siunnersuut.*

2.1. Ilinniarfiit massakkut ungasissumut atuartitsisarnerat

- 2.1.1. Meeqqat Atuarfi.....
- 2.1.2. Inuussutissarsiutinik ilinniartitaanermut tunngasut
- 2.1.3. Qaffasinnerusuni ilinniarnerit, matuma ataani GU-t
- 2.1.4. Sunngiffimmut tunngasut
- 2.1.5. Naatsumik eqikkaaneq

2.2. Ungasissumut atuartitsineq Kalaallit Nunaannut qanoq iliuuseqarsinnaava – aamma qanoq iliuuseqarsinnaanngila?

- 2.2.1. Ungasissumut atuartitsineq atuartitsinertut
- 2.2.2. Ilinniarnerni assigiinngitsunik qaffasissuseqartuni ungasissumut atuartitsineq
- 2.2.3. Ungasissumut atuartitsineq immaqa sumiiffinni arlalinni aningaasartuutinut apparsaasuusin-naavoq
- 2.2.4. Ungasissumut atuartitsineq unitsitsiinnartarnerlu
- 2.2.5. Eqikkaaneq

2.3. Ungasissumut atuartitsinerup sammineqarnerunissaanut tunngavissat kingunissallu

- 2.3.1. Politikkikkuut siunnerfik tapersersuinerlu
- 2.3.2. Ilinniarfinnut piumasaqaatit
- 2.3.3. Atuartitsisut piginnaaneqarnerunissaat
- 2.3.4. Inissismaffit allanngornerat – atuartitsinerup aaqqissugaanerata allanngornera
- 2.3.5. Teknikkikkuut tunngavissat
- 2.3.6. Ungasissumut atuartitsinermi pitsaassusissatut piumasaqaatit

3. *Ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartitsisarnissamut pilersaarutissatut kaammattuutit*

3.1. Ungasissumut atuartitsinermut pilersaarusrusiorneq.....

- 3.1.1. Meeqqat Atuarfiat
- 3.1.2. Inuussutissarsiutinik ilinniartitaanermut tunngasut

- 3.1.3. Qaffasinnerusumik ilinniakkat gymnasiallu
- 3.1.4. Sunngiffik, kulturi kiisalu inuiaqatigiinni ilinniartitaanissamik pisariaqartitat allat

3.2. Ungassisumut atuartitsinermut qitiusoqarfik

- 3.2.1. Ungassisumut atuartitsinermut qitiusoqarfimmi tigussaasumik suliassatut siunnersuutit ...

Atuakkat tunngavigisat

Ilanngussat

Nalunaarusiornermi anguniagaq nalunaarusiorniarnermullu pissutaasut

1997-imi ukiakkut ataatsimiinnerminni Inatsisartut aalajangiuppaat ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartitsinermik misiligtigalugu ukiuni pingasuni ingerlasussamik aallartitsineqassasoq. Misiligt Ungasik-mik atserneqarsimasoq maannakkut naammassineqangajalerpoq.

2000-imi ukiakkut aalajangiunneqarpoq misiliineq nalunaarusiornermik inaerneqassasoq, taassuma siunertarissallugu Ungasik pillugu suliniutip naliliivigineqarnissaa aammalu ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartitsinerup suliarineqaqqinnissaanut kaammattuutinik siumut tikkuussinissaq.

Tassalu:

1. Misiliinermik kingumut qiviarnissaq, taassumalu anguniagaanik angusaanillu suli-niuit ataasiakkaat allaaserineqarnerat ikorsiullugu qulaarsillunilu naliliinissaq, piffissap misiliiviup ingerlanneqarneranik allaaserinninnissaq kiisalu misiliinermik tamarmiusumik naliliinissaq. Misilitakkat eqikkaassutillu nalilersuineq tunuliaqu-taralugu ilangunneqarsinnaasut ilaatigut nalunaarusiap siunertaata aappaanut tunngavissanngussapput:
2. Ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartitsinerup suliarineqaqqinnissaanut kaammattuuteqarnissaq; matuma ataani Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerup ilua-

ni periarfissat killilersuutiltu atuuttut aallaavigalugit iliusissatut periarfissanik siunnersuuteqarnissaq.

Nalilersuineq kaammattutillu isumalimmik ataqtigiiissinnaaniarlugit nalunaarusiapi aallarniuti-gissavaa kapitali ungasissumut atuartitsinerup atuartitseriaatsitut iluseqarneranik allaaserinnittooq kiisalu silarsuaq tamakkerlugu ungasissumut atuartitsinerup siaruariartorneranik oqaluttuarinnittooq. Tamatuma kingornagut ungasissumut atuartitsineq Kalaallit Nunaannut tunngatillugu allaaserine-qassaaq; tassani naatsumik misissuiffiginiarparput ungasissumut atuartitsinerup Kalaallit Nunaanni sumut atorneqarsinnaanera.

Aallaqqaasiullugu oqaatigineqassaaq nalunaarusiapi uuma pisaa tassaammat ungasissumut atuartitsineq – taamaattumillu ilinniartitaaneq teknologiimit ikorfartorneqartoq pineqassanani.

Teknologiimit ikorfartugaasumik ilinniartitaaneq naatsumik imatut oqaatigineqarsinnaavoq tas-saasoq ilinniartitaaneq atuartitsinermi, ilitsersuinermi pilersaarusiornermiluunniit teknologiimit akuuffigineqartoq. Assersuutigalugu teknologiimit ikorfartugaasumik ilinniartitaaneq tassaasinnaavoq atuaqtigiinnik cd-rom iluaqtigalugu ilinniartitsisup atuartitsinera, tassa atuartitsissutit pappi-raasut taassuminnga ilassusiivigneqarlutik, soorlu assilissanik aalasunik titartarnernillu. Aamma imaassinaavoq atuartitsinermi aalajangersimasumi internettimik atuineq, atuartut paasissutissanik ujarlertussanngorlugit, aammalu nammineerlutik paasissutissanut eqqortunut anngunniartussanngor-lugit. Aamma imaassinaavoq atuarfiup oqaatsinik atuartitsineranut atatillugu sammisatut nittarta-galiorneq imaluunniit inuussutissarsiutileralutik atuaqtigiit tamarmik ”angallattaganngortitaane-rat”, tassa atuartut tamaasa computerinik angallattakkanik pilersuiffiginerisigut, taamaaliornikkullu atuartitsineq allaanerusumik sammiveqalersillugu.

Ungasissumut atuartitsineq naatsumik oqaatigalugu tassaasinnaavoq atuartitsinerup ingerlanneqar-nera ilinniartitsisoq atuartorlu/ilinniagaqartorlu avissaarsimatillugit imaassinaavoq piffissakkut imaluunniit inimi sumiiffigisakkut; kisiannili atuartitsinermik ilitsersorneqarnermillu ingerlatitsivi-gineqarlutik.

Nalunaarusiapi pinngitsoorsinnaanavianngilaa ungasissumut atuartitsinermut attuumangajalluinnar-tut tikittarnissaat – tassami teknologiimit ikorfartugaasumik ilinniartitaanerup iluani periarfissarpas-

suit ilaattut taasariaqavimmat – tamannalumi aamma pisariaqarunarpooq suut annertunerusunngorlugit takusinnaaniassagaanni.

Nalunaarusiap tungaanit isigalugu:

Nalunaarusiap ungassisumut atuartitsinermut isiginninnera taassallugu pingaaruteqarpoq – pingaar-tumik immikkoortup aappaani tamanna sammineqarpoq, tassaniillutik siunissami suliniutissanut kaammattuutit. Isumaangilaq IT ungassisumullu atuartitsineq ilinniartitaanermik atuartitseriaatsi-nillu aqutsisutut inisisimalissasut, kisiannili tassaassallutik sakkussat periaasisssallu naleqquttut, atuartitsisarnerni pissutsinut ilassutaasinnaallutilu ikorfartuisinnaasut. Taamaattumik pingaartuu-voq erseqqissassallugu pineqanngimmat *annerpaaffissaq*, pineqarlunili ungassisumut atuartitsinerup *atorluarneqarnerpaaffissaq*.

Nalunaarusiap ungassisumut atuartitsinermut tunngasunut siunnersuutissai siunertamut aalajanger-simasumut ajunnginnerpaamik atuartitseriaaseqarnissamik pilersaarutissanik toqqaaniarnissamut – tamatumalu sivitsorneqarnissaanut - siunissami isumaliutersuutissanut piginnaaneqalersitsinissamut ilangaaqqusiisinnaassaaq, tassanilu suulluunniit sunneeqataasinnaapput: Nunami sumi inisisimane-rit, aningaasanut tunngassuteqartut, inuit amerlassusiat, teknologiimut tunngasut, aaqqissugaanerit il.il..

Nalunaarusiap ungassisumut atuartitsisarneq pillugu siunnersuutai isigineqassapput ilinniartitaane-rup tungaanit isigalugit. Kalaallit Nunaanni IT-mut Siunnersuisoqatigiit nunap iluani IT pillugu pilersaarutissatut siunnersuumminni takorluugaat nalunaarutip nalinginnaasumik isumaliutersuuti-gisaanni qujarullugit tiguneqarput, massakkorpiaq tamanna pillugu pilersaarutinik inuaqatigiit suliaqarfii pingarnerit assigiinngitsut toqqartumik timitalersuiffigineqarnissaat pillugit ataqatigiis-sunik immikkorluinnaq allaaserinnittooqarsimanngilaq. Taamaattumik inuaqatigiinnut tunngasut allat kingunerisatut sunniuteqarfigisinnaasai, soorlu inuussutissarsiutit, ilisimatusarneq, nunaqarfint-nut illoqarfinnullu politikki allallu taamaallaat killilimmik ilangunneqarsimapput.

Taamatulli oqarnermi nalilerneqarpoq nalunaarusiap matuma kaammattuutiginiarsarigaa inuaqati-git immikkoortuinut allanut ataqatigiissillugit siunnersuutinut "siunissami isumannaatsuutitsinis-samut" attuumassuteqartunut eqaassuseqarnissaq ammasuunissarlu.

0.1. Ungassisumut atuartitsineq suua?

Ungassisumut atuartitsinerup aallaavigaa allakkatigut atuarneq, kisiannili aamma sumiiffipassuarni tv-kkut radiukkullu atuartitsisarsimaneq, suli sumiiffipassuarni atugaasoq. Taakkua pingaartumik tassaapput imminut ilinniartinnerit, tassalu inimi atuartitsivimmieinnermut (atuaqatigiinnut imaluunniit holdinut atuartitsinermut) illuatungiliutissalugit soqutiginaateqaratillu naleqquttuunatik.

Ukiuni kingulliunerusuni atuartitseriaaseq ungassisumut atuartitseriaasitoqqamik atuarfimmilu atuartitsisarnermik ataatsimoortitsilluarnerpaalersimasoq saqqummersimavoq. Ullumikkut ungassisumut atuartitsisarneq ilaatigut e-mail-imik, qarasaasiatigut isumasioqatigiinnermik videokkullu isumasioqatigiinnermik ilaqluni ilinniartitsisup atuartullu/ilinniagaqartullu akornanni qaninnerungaartumik ataqatigiilersitsisuuvvoq.

Ungassisumut atuartitsineq oqariartaatsimut eqaatsumik atuartitsinermut tulluuppoq. Oqariartaatsit nutaat eqqornerusumik oqaatiginninniarsarisut takkuttalerput; kingullermik ilinniagaqaqatigiiffittut elektroniskiusmillu ilinniartinneqarnissamut periarfissat. Ingerlaavartumik oqallisigineqartuarpoq oqariartaatsit taakku arlaat sorleq sunik imaqarnersoq; uivilersitsinerujumanata taaguutit atuinnavsavavut tassaasut ungassisumut atuartitsineq aammalu eqaatsumik ilinniartitaaneq. Peqatigitillugu erseqqissarneqassaaq taaguut ungassisumut atuartitsineq allamut ataqatigiissinneqarluni immikkut erseqqissarneqarsimanngikkaangami nalunaarusiam uani eqaatsumik atuartitsinertulli atitutigisunngorlugu paasineqartassammat.

Ungassisumut atuartitsineq amerlanerpaatigut ima paasineqartassaaq, tassa ilinniartitsisoq atuartorlu timitamikkut sumiiffimmi ataatsimiinnngitsut – aammalu eqaatsumik atuartitsinermi pineqarsinnaasoq atuartitseriaatsit arlallit akuleriissillutik atorneqarnerat, soorlu sumiiffigisami atuartitsineq imaluunniit pikkorissarttsinerit ataatsimiinnerillu ungassisumik atuartitsinermik ilaqtinneqarnerat. Ungassisumut atuartitsineq piffissamut summiiffimmulluunniit qilersorsimanngilaq, aammalu ilinniartitsisup atuartullu akornanni ingerlaavartumik ataqatigiinneq atuartitsinermut ilaaginnarpoq.

Ungassisumut atuartitsineq nammineerluni anguniagaanngilaq, kisiannili atuartitseriaasiulluni akornutaasunut ikiuutaasinnasoq, soorlu ungasissuseq pissutigalugu najorluni atuartitsineq pisinnaa-

sanngikkaangat imaluunniit nunap iluani sumiiffimmi aalajangersimasumi ilinniartitsisunik amigaa-teqartoqaraangat.

Ungassisumut atuartitsineq pineqaraangat taaguutit atorneqartartut tassaapput piffissaq ataaseq atorlugu imaluunniit piffissaq nikingasoq atorlugu atuartitsineq. Piffissaq ataaseq atorlugu atuartitsinermut ilisarnaataasarpoq atuartut ilinniartitsisorlu tamarmik atuartitsinermut najuuttarmata attaveqatigiittarlutillu, soorlu videokonference atorlugu. Piffissaq nikingasoq atorlugu atuartitsinerup ingerlasarnera pigajuttarpoq attaveqaqatigeeriaaseq sunaluunniit atorlugu, tassani atuartut ilinniartitsisorlu allaqataaffigalutik imminnut attaveqaqatigiittarlutik.

Assersuutit:

Sumiiffik ataaseq – piffissaq ataaseq	Najorluni ileqqusumik atuartitsisarneq
Sumiiffik ataaseq – piffissat assigiinngitsut	Ataatsimoorullugit atortunik kisimiilluni atuin-neq, soorlu qarasaasiaqarfimmik
Sumiiffiit assigiinngitsut – piffissaq ataaseq	Videokonferencit, oqaluuttaatit, radiut tv-luatorlugit attaveqatigiinnerit
Sumiiffiit assigiinngitsut – piffissat assigiinngitsut	Qarasaasiatigut attaveqatigeeriaatsit (ass. FirstClass, Lotus Notes) aamma e-mail.

Ungassisumut atuartitsinermut periarfissat pitsaaquillu amerlasuunit oqaatigineqartarput.

Inuiaqatigiit eqqarsaatigalugit ungasissumut atuartitsineq pitsaassutsip nalinginnaasumik qaffariaateqarnissaanut sakkussaasinnaavoq, tassami taamaaliornikkut inuiaqatigiit ilaat periarfissiivigne-qassapput, tassa soorlu nunap iluani inissisimaneq, aningaasat imaluunniit piffissaq pissutigalugit atuartitsinernut peqataasinnaasanngikkaluartut massakkut ilinniarnermik naammassinninniarsinna-salissammata. Imaanut, ilinniariaatsimut, sukkassutsimut piareersaanermullu, assersuutigalugu ilaquttanut suliffimmullu tunngatillugit eqaannerusumik periarfissaqartoqartassaaq.

Ungassisumulli atuartitsineq aamma qularfigineqartoq oqaatigineqarpoq. Ilaatigut isumaqartoqarpoq ungasussumut atuartitsinerup atuartut kiserliornerulernissaat ilangaaqusiiiffigisinnaagaa, atuaqatigiit atuartinneqarnerattulli ungasissumut atuartitsineq ataatsimoornermik misigititsisinnaanngitsiq aammalu ungasissumut atuartitsisarnissamut piumasarineqartoq atuartut ilinniagaqartulluunniit ataasiakkaat annertuumik nammineq piumaffigisariaqartassasut kiisalu kajungerinnilluartariaqarlutik.

Tunngavilersuutinut illersuutigineqarsinnaasutut taaneqareersut, soorlu ungasissutsit pissutigalugit atuartut najuuttarsinnaannginnerat imaluunniit ilinniartitsisussaaleqineq, taakkua saniatigut aamma tunngavilersuutiginiarneqarsinnaapput ungasissumut atuartitsineq nammineerluni iluaqtissartaqartoq, tassa eqaatsorujussuarmik ingerlanneqarsinnaanini pissutigalugu.

Atuartitsineq nalinginnaasumik marlunnik immikkoortortaqartarpooq: "Atuartitsivimmiittortaa", soorlu atuaqatigiinnik atuartitsisarnerni tamanna ilisimaneqarluartoq, kiisalu "misileraanertaa", soorlu tamanna nalunngikkipput apeqqutit ilinniarnikkut aaqqiivigniagassanngoraangata imaluunniit qarasaasiamik sulineqartussanngoraangat. Ilikkagaqariartornertavia pisarpoq atuartup nammineerluni imarisaanik suliarinniffiani. Tassunga atatillugu ungasissumut atuartitsineq eqaatsumik periarfissaqarluarnini pissutigalugu nakuusumik inissisimavoq.

0.1.1. Silarsuaq tamakkerlugu ineriartorneq

Ilinniartitaanerup assitaani silarsuarmi tamani tamaani ungasissumut atuartitsineq atugaajartuinnar-tutut isumaqarfinginarpoq, suliniutillu ingerlanneqartut qaffasinnerusumik ilinniakkanit meeqqat atuarfiannut pisuusarlutik.

Ilaatigut Finlandimi, Tuluit Nunaanni Canadamilu universitiitini periarfissaqvippoq kajungerine-qaqisunik, taakkunanilu ilinniagassat tamarmik ungasissumut atuartitsinertut neqeroorutigineqartar-lutik.

Ilinniarnissamik neqeroorutit sivikinnerusut, soorlu ilinniartitsisunut atuartitsisarnissami IT-kørekorttitut ittut (Atuarfimmi-IT), assersuutigalugu Danmarkimi Norgemilu neqeroorutigineqartar-put, aammalu Danmarkimi ilinniagassarpassuit inuussutissarsiutinik atuarfinni ingerlanneqartartut ungasissumut atuartitsinertut neqeroorutigineqartarput, ilaatigut Købmandsskolimi Århusimiittumi, Tønderip Niuernermik Atuarfiani, Odensemi Tietgenskolemi aamma Grenåmi IT-collegemi. 2001-imi februaarimi Danmarkimi "Net-gymnasium" siulleq aallarnerneqarpoq, aammalu ilaatigut British Columbiami Canadamiittumi meeqqat atuarfiattut qaffasissusilerlugu FU-mut iluseq ilisserlu-gaasoq aallarnerneqarsimavoq.

Ungasissumut atuartitsineq ilinniarfippassuarni atugaajartormat tamatumunnga pissutaasut arlaqar-simagunarput:

Pissutaasoq ataaseq tassaavoq teknologiimik ineriertorneq. Tassuunakkut ilinniarfiit periarfissarsi-simapput "kiffartuussassanut" amerlasuunut saaffiginnissinnaanissamut. Aammalu peqatigitillugu atuartitsissutissanik pilersitsiortorneq pisariillisaavagineqarluni, taamatullu aamma ilinniartitsisunik atuineq aammattaaq pisariillisaavagineqarluni. Peqatigitillugu IT-p ungasissumut atuartitsineq aamma periarfissiivigaa nalaassimasat kissalaarnerini atuartitsisup atuartullu akornanni oqaloqati-giissutigineqarsinnaanissaannut; imminut najorluni atuartitsisarnermi ilisimasatsinnut qasserpas-suartigut assingusinnaasarluni – allatigulli assingussuteqanngiivittarluni. Pisassap ilikkartinniarne-qarnissa ilaatigut sakkortusineqarsinnaavoq soqutiginarsaavagineqarsinnaallunilu, tassa IT kiisalu tusagassiissutigalugit sakkussat assigiinngitsorpassuit aqqutigalugit isumassarsiortumik neqitaqar-luartumillu atuinikkut.

Pissutaasup aapparaa nammineersinnaajartornissamik imaluunniit / aamma ilinnirnerni immikkut ilisimatusariartuinnarnissamik piumasaqaateqariartorneq, pingaartumik tessani eqqarsaatigineqarne-russallutik inuusuttut inersimasullu: Ilinniarneq ilinniartup pikkorissartulluunniit piffissaanut, pisar-neranut, itisilerinissamut periarfissaanut inuttullu inuttut nammineerluni pisariaqartitaanut naleq-qussarneqarsinnaanera.

Pissutaasut pingajoraat suliffeqarfiiit nalinginnaasumik ineriertornerat, silarsuaq tamaat isigalugu. Inuussutissarsiutit suleqataasup eqaannerulernissaanut naleqqutunngorsariartornissaanullu piumasa-qaataat amerliartorput, soorlu nutaanik nioqqutissioriaatsit imaluunniit teknikkikkut aaqqissuussine-rit nutaat eqqarsaatigalugit. Ukiuni arlalinni kajungerilluagaq tassaasimavoq inuuneq naallugu ilik-kagaqariartorneq – ataavartumik ilinniaqqittarneq – ullumikkullumi nunani killerni eqqarsaatigine-qarsinnaagunangilarluunniit una kisimi: atuarfimmiinneq, ilinniarneq, tamatumalu kingornagut inuunerup sinnerani sulineq – pikkorissarnernik piginnaasaqaleriartornernillu allanik ilaquantsoq.

Aammattaaq Kalaallit Nunaanni nioqqutissiornerup sullissinerullu iluini sulisut piginnaasaqaleriar-tornissaannik pisariaqartitsisoqalerataluttiunnarpoq, taavalu uterfigeqqisassaq tassaasarluni pitsaas-sutsink piumasaqaatit ilinniartitaanernilu neqerooruteqartarnerit nalinginnaasumik sakkortusitinne-qarnissaat.

Silarsuaq tamakkerlugu ineriertorneq inuussutissarsiutillu piginnaaneqartunik sulisoqarnissamik pisariaqartitsinerat nunani arlalinni tusaaniarneqarpoq, taamaalillunilu immikkut ilisimatusarnerit siusinnerusumut naleqqiullutik ilisarnaataalersimallutik imaluunniit suliassanut nutaanut piumasaa-sunullu nutaanut sukkasuumik eqaatsumillu iserniapallassinnaanerit siusinnerusumiit pingaartinne-qarnerulersimallutik.

Meeqqat inersimasullu piginnaaneqarnerisa nunani assigiinngitsuni nakussassaaviginiarneqarnerat assigiinngitsunik periaaseqarfingineqarpoq – nalunaarusiami matumani sammineqarnerussapput ilin-niartitaanerup iluani eqqarsaatigineqarsinnaasut.

Nunani Avannarlerni nunat tamakkerlutik qanorluunniit iliorlutik IT pillugu piginnaasaqaleriartori-nissaq suliniutigineruvaat, taamatullu aamma ilinniartitaanerup eqaannerulernissaa anguniarlugu IT-ip atortutut atorneqarnissaa iliuuseqarfingineqarpoq, aammalu taamaalillutik meeqqat inersimasullu ajunnginnerusumik taakkunuunatigut atugassaqaleritaanissaat ilungersuutigalugu. Sumiiffippas-suarni taamaaliorneq taaneqartarpoq kulturikkut teknikkit sisamaat: Kisitsisinnaaneq, atuarsinnaa-neq allassinnaanerlu naligalugit IT-mik piginnaasaqalerneq.

Qinnutinut tamanut IT aaqqiissutaasinnaanngilaq – kisianni IT-mik piginnaasaqalerneq nutaaliala-asumik piginnaasanik ineriertitsinermi pingaarutilimmik sakkussaalluarpoq. Tamatuma soorlu kingunerisimavaa qallunaat inatsisartuissa 1995-imi pilersissimammassuk ukiuni tallimani atuuttus-saq CTU, Center for Teknologistøttet Uddannelse, taassumalu siunertaralugu ilinniarfinnut IT ator-lugu atuartitseriaatsinik suliniuteqarnissamik kissaateqartunut kalittuullunilu ikorfartuisuunissaq, aammalu IT-mik atuinissaq akuliunneqavissinnaaqqullugu ilinniarfimmik allanngortiterivinnissaq. Misiligtigalugu suliniutissanut tassunga aningaasanik qinnuteqartoqarsinnaasimavoq, taamatullu aamma CTU ilinniartitaanermut IT-mullu ilisimasanut qitiusoqarfittut atuussimalluni. Ukiuni tallimani taakkunani suliniutit 239-it CTU-mit tapiiffingineqarnissaq angusimavaat, misiligtillu inerne-risa immami kaavittuliortutut qallunaat ilinniarfii tamakkerlugit siammaakkiartorfigisimallugit. CTU-p saniatigut aammattaaq taaneqarsinnavoq UniC, taanna aamma ilinniarfeqarfinnut IT pillugu ilisimasanik inerisaasuullunilu ataqtigiissitsissuvvoq.

Peqatigitillugu atuartitsinermi IT-korekorti Danmarkimi 1999/2000-imi atuutilivippoq; taanna tas-saovoq ungasissumut atuartitsinermik tunngaveqartumik ilinniartitsisut IT-mut tunngasunik ilin-niaqqittarnerat, taannalu aamma massakkut Inerisaaviup kalaallinut ilinniartitsisunut paassisutissiis-

sutiginiarsaraa: Internetti elektroniskiusumillu tusagassiissutaasartut allat atuartitsinermi sakkutut 1990-ikkut ingerlaneranni atorneqalivissimapput, piffisamilu tessani qallunaat atuarfii qassutinut napitipput. Taamaattumik aalajangiunneqarpoq IT-p atuartitsinermut ilangunneqarnissaa, tamatumalu kingornagut pisariaqalersimavoq ilinniartitsisut piffissap sivisuvallaanngitsup ingerlanerani IT-mik piginnaasaqalernissamik ineriartortitsinissaat. Massakkorpiaq ilinniartitsisut 20.000-nit amerlanerusut pikkorissarnermik naammassinnereersimapput (taakkunannga aamma Norgemeersor-taqarlutik), peqataasullu 80%-ii naammassinnittarsimapput.

Sverigimi aammattaaq nammineq pigisaminnik IT-kkut ilinniartitsissutinik peqarput, taaneqartunik KK-Stiftelsen aamma DISTUM, IT ilikkagaqariartornissarlu pillugit ilisimatusarfik, Norge-milu Qitiusunik Ilinniarfeqarpoq taaneqartunik ITU aamma SOFF, taakkulu assigiinngitsumik teknologiimit tapersersugaasumik ilinniartitaanermik suliaqarlutik; tassa suliarinninnermut sammivilimmik kiisalu ilisimatusaatigineqartumik. Finland-imi suliniutit amerlasuut toqqaannartumik atuartitaanermut ministereqarfimmiiipput – suliniutillu ilaat aamma inuit akornannit pinngortarlutik, kiisalu Island-imi eqqissivillutik nunarpassuit ingiariartorpaat IT pillugu inuiaqtigiiit annertoqisumik suli-niuteqarnerisigut, matuma ataani ilinniartitaanernut tunngassuteqartuni.

Qanorluunniit nunani assigiinngitsuni aallartittoqarsimagaluaraangat siunertaq ataasiusarpoq: Ine-riartornerup kaaminnissaa aammalu qitiusumik ingerlatsinermiit avissaariartornissamut ikiunnisaq.

Nunat Avannarliit saniatigut nunarpassuit allat alloriaatinik assingusunik ingerlatsipput, ilaatigut BECTA Tuluit Nunaanni, taanna qallunaat Uni-C-ata CTU-atalu akornanniittutut oqaatigineqarsin-naanerulluni. Skotland-imi BECTA nammineerluni ingerlattoq skottit pisariaqartitaannik immikkut ittunik sammisaqarpoq, tassa Tuluit Nunaannut (England-imut) nallersuulluni (Kalaallit Nunaannut assingunerulluni) ungasissutsit isorartoorsuusarlutik, siamasissunik inukitsunnguulluni aammalu ilinniartitsisukitsuulluni. Nunavissuit soorlu USA, Canada, Tularutsit Noorliillu pilersaarusanik suliniutinillu anginerusunik mikinerusunilluunniit ingerlatsiviupput.

Naatsumik oqaatigalugu; silarsuarmi tamarmi sukkasoorujussuarmik ingerlaneqarpoq, innuttaasullu silarsuarmi tamarmi ineriartornermut malinnaanissamut ajunngitsumik piginnaasaqaleriartortinne-qassappata – tamanna nuannarigaluaraanni nuannarinngikkaluaraanniluunniit – aalajangiisartut ilaa-

tigut ilinniartitaanerup iluani atituunik suliniuteqarnertigut ineriartortitsinertigullu ikuulluartariaqput.

0.2. Ungassisumut atuartitsineq Kalaallit Nunaata siunissaani

Silarsuaq tamakkerlugu ingerlaneq pineqaraangat – ajunngitsutigut ajortutigullu – malittaagajuttarpoq isummerfiginiassallugu ingerlanerup peqataaniarfiginssaa, imaluunniit peqataaniarfiginnginssaa.

Kalaallit Nunaanni nunap inisisimanera eqqarsaatigalugu aalajangerniarnissaq pingaaruteqarluinnartuuusarpoq. Ilinniartitaanermut tunngatillugu IT-mik ungasissumiillu atuartitsinermik samminnneq annertuumik annikitsumilluunniit kissaatigigutsigu qinigassat tassaasinnaapput imminut mattulluni peqataannginneq imaluunniit ineriartornermut akuuneq.

Aalajangerneq qinikkanit aalajangiivigineqarsimavoq: Kalaallit Nunaata IT atussavaa, pilersaarutigineqaporlu tamatuma annertusitinnejariartornissaa, pissutigerpiarlugu IT qanissusermik attaveqatigiinnermilu kiisalu suut imminut ataqtigittarneranni eqaassusermik siusinnerusukkut periarfissaqarfigineqarsimangitsumik pilersitsisinnaagami. Timitalersuinissaq qanga ajornavittarsimavoq, imaluunniit akisoorujussuusarsimavoq. Qanissusermi nunap iluani qanissuseq kisimi pineqanngilaq, kisiannili aamma nunanut allanut qanissuseq pineqarluni; Internetti tusagassiutillu elektroniskiusut allat aqqutigalugit silarsuup sinnera qanilliallassimaqaaq.

IT Pillugu Siunnersuisoqatigiit 2000-imi saqqummersissimavaat "Nuna sanarfissavarput", inuiaqatigiit suliassaqarfiinni pingaarnerni, matuma ataani ilinniartitaanerup iluani suliniutissanik siunner-suutitaqarluni. Pingaarnerpaaatut siunnersuisoqatigiit isumaat tassaavoq IT tassaasoq atortussaq anguniagassarlu, aammalu pisariaqartoq IT-p ilinniartitaanerit suulluunniit iluini tamani atugassangortinnejarnissaa. Ilaatigut IT-mik piginnaasaqarneq qarasaasiarsornermi annertunerpaamik atorneqarnissaa ineriartortinniarlugu, ilaatigullu ungasissumit atuartitsinermut atatillugu toqqartumik IT-p atorneqarnissaa eqqarsaatigalugu, kiisalu aamma atuartitsinermi atortussat allat nutaat, matuma ataani Internetti eqqarsaatigalugit.

Kapitali 2.2-mi erseqqinnerusumik iserfigissavavut ungassisumit atuartitsinermut atatillugu periarfissat killissarititaasullu, taamaattumik ataani allassimasut ungassisumit atuartitsinerup sumut ator-neqarsinnaaneranut paassisutissiissutigtsiarneqassapput:

- Ilanniartitaanerni IT-mik atuilernerup ilanniartitsisut, ilinniartut, ilinniagaqartut, kiisalu pisortaa-sut allaffisornermilu sulisut pikkorissinerutillugillu piginnaasaqarnerulersissinnaavai.
- Ungassisumit atuartitsineq eqaatsuuvoq; piffissamut sumiiffimmullu qilersorsimasunani. Un-gassisumit atuartitsinerup nunami maani ilinniarfissatigut sumiiffikkartuni neqeroorutissatut amigaatigineqartartut immersorsinnaassavai, tassami taassuma ilisarnaatigaa sumorsuaq ann-gussinnaanini kiisalu inukitsunnguanut allaat pisinnaanini.
- Ungassisumit atuartitsineq ilisimasassatigut ikorfartuutaasinnaavoq, soorlu nunaqarfinni ilin-niartitsisut ataavartumik ilinniarteqqinnejartarnerisigut, taamaalillunilu sumiiffinni arlalinni ilinniartitsisunik ilinniarfissuarmi ilinniarsimasunik amigaateqarneq immersuiffigisinnaallugu.
- Nunami maani attaveqarniarneq akisuujuvoq, aammalu ilanniartitaanernut pikkorissarernullu peqataaneq taamatuttaaq akisuujullunilu piffissartornartaqaaq. Tamanna inunnut ataasiakkaanut sulisitsisunullu sulisuminnik imaaliallaannaq pikkorissariartitsisinnaanngitsunut aporfissaasin-naasarloq. Tassani ungassisumit atuartitsineq qinigassaasinnaavoq illuatungiliuttoq, taanna pif-fisamik angalanermillu sipaarfiusussaammat. Taamaaliornikkut innuttaasut amerlasuut inger-laavartumik pikkorissarernut ilinniaqqinrnernullu peqataavissinnaasassagaluarput – inuuneq naallugu ilikkagaqariartorneq.
- Ungassisumit atuartitsinikkut innuttaasut sunngiffimmi atuartitsinernut peqataanissamut periarfissanit ungaseqisumiittut pikkorissarernik neqeroorfigineqarsinnaalissapput, taamatullu atuar-titseriaaseq immaqa qanorluunniit utoqqaassusilinnut atuuttumik inuunerup naleqassusissaanut ilangaaqsiisinnaasassagaluarpoq.
- Europap Kitaani ungassisumit atuartitsinermik ineriertortitsillunilu ingerlatsineq ileqquusumik atuartitseriaatsinit aallaavittut akikinnerunngilaq, tassa atuartitsinerup ingerlanissaanik ineriar-tortitsiniarsarineq nukippassuarnik tigusisarmat kiisalu ilinniartitsisut ilitsersorneqarnissaannik

taakkualu paasinninnissaannik aammattaaq nukippasuarnik atuiffiusarmat. Kalaallilli eqqarsaatigalugit ungasinnerusoq isigalugu annertuunik ileqqarutaalersinnaavoq, ilinniartitsisutigut nu-kissat amigaataasarnerat nunallu isorartunerujussua pillugit apeqquuit eqqarsaatigalugit.

0.2.1. *Ilinniartitaaneq – IT-p ungasissumullu atuartitsinerup tungaasigut ineriartortitsineq*

Ilinniartitaanerup iluani ukiuni makkunani allanngoriartorneqaqalunilu naleqqussaaneqaqaaq. Ilinniartitaaneq qitiutinneqarpoq – amerlanerit ilinniartinneqassapput, ilinniarnerullu pitsaassusia qaf-fatsinneqassaaq. Iluarsartusseqqinnerit sammineqaqaat, massakkullu pineqarlutik Atuarfitsialak kiisalu inuussutissarsiutitigut tunngaviusumik ilinniartitaanerit iluarsartuussifigineqaqqinniarnerat.

Ineriartortitsiniarneq annertoqisumik ingerlanneqarpoq, ineriartortitsiniarlunilu sulinermi pingaartuuvoq piginnaangorsaaniarnermi suulluunniit eqqarsatinut ilaatinneqarnissaat – matuma ataani IT-mi piginnaasat kiisalu ungasissumit atuartitsinerup sumiiffinni taamaaliorfiginissaannut naleq-quutuni atugaalernissaa. Tassunga atatillugu pingaartuuvoq takusinnaassallugu IT ungasissumillu atuartitsineq namminiiginnarlutik pulajartunnginnissaat, kisiannili tunngaviutinneqartariaqartoq ungasissumit atuartitsinissamut pilersaarusiit sulinermi atorneqarsinnaasuunissaat.

Pisariaqarpoq isumaliutersuutigineqarnissaa sooq, sumi, qaqlugu qanorlu pingaartumik ilinniagassan-
nut kiisalu ilinniakkat ataatsimut isigalugit tulluussarneqarsinnaanerat.

1997-ip kingornagut nassuaasiortoqartarsimavoq ilaatigut allaaserineqarsimalluni IT-ip ilinniartitaanerup iluanut pulatinniarneqarnissaa, Meeqqat Atuarfianni qarasaasiarsorneq kiisalu ungasissumit atuartitsineq. Pingaartuuvoq isumassarsiat pilersaarutilu pitsaasut timitalersuiffiginiarneqarnissaat. Oqaatsit iliuuseqarnermik malitseqartinnejassanngippata Kalaallit Nunaat avataanit qulaatiin-naganngorsinnaavoq:

IT silarsuarmioqatinut saaffiginnissutigisartakkatut atorneqarpat aamma imaattussaassaaq silar-suarmiut Kalaallit Nunaannut ungasissumit atuartitsinermik neqerooruteqarsinnaasuusariaqartut, soorlu USA-mit, Canada-mit Danmark-imiillu. Neqerooruterpassuit ajussanngikkaluuaqaat, kisianni-
li ilisimaneqartariaqarpoq taamaattoqassappat pisiassaq suna pisiarineqassanersoq, aammalu ilumut pisiarerusunneqarnersoq. Nunami allami ilinniartitseriaaseq toqqartumik neqeroorummut tunnga-

viutinneqartoq imaassinggaavoq kalaallip atuartup pisariaqartitaanut naleqqunnerpaajunngitsoq. Ki- siannili Kalaallit Nunaanni allamik toqqagassaqaqanngippat allatut ajornartumik immaqa tiguinnarta- riaqalissaaq, tassa kissaatigineqavippat taassuma pikkorissarfinginissa imalunniit ilinniarfiginissa.

Taamatut pisoqaleriartornissaata malitsigisinhaasaa tassaavoq Kalaallit Nunaanni ilinniarfiit ilin- niartussaaleqisareersut suli ilinniartussaaleqiartortinneqalersinnaanerat. Taamaaliornikkut kinguner- luutit takkuttalersinnaapput soorlu kalaallit assigiinngitsumik pineqalerterat, tassami naatsorsuuti- gineqarsinnaanngimmat nunat allat ilinniarfiisa kalaallit atugarisaannik oqaasiinillu ilisimasaqar- tuunissaat.

Tamatuma tungaanut ineriartorneq unitsinneqarsinnaananiluunniit unitsinneqartariaqanngilaq. Illua- tungaatigulli aamma imaappoq ilinniartitaanerup imminut mattutinnginnissa. Ilinniarfiit nammi- neerlutik ineriartornermi tassani peqataasariaqarput, taavalu ilinniagassanik neqeroorusiortarlutik, aammalu imatut aaqqissuussillutik, soorlu ungassisumit atuartitsineq aqqutigalugu unammillersin- naasunik ilinniagassanik neqerooruteqartalerlutik, pitsaassuserititaq eqaassuserititarlu eqqarsaatiga- lugit. Taamaaliornikkut avataanit sunnerneqarneq isumassasiorfittut isigineqalersinnaavoq, taamaa- lillunilu ilinniartitaanerni iluartsartuussinernik nassataqarsinnaalluni.

0.2.2. *IT, inuaqatigiit ilinniartitaanerlu*

Piginnaasanut nutaanik piumasaqaateqartoqalernissa eqqartorneqartarpooq, taamatullu aamma eq- qartorneqartarlutik inuussutissarsiutitigut piginnaasassanik pisariaqartitsinerit aammalu avataanit qulaatiinnartoorneqarsinnaaneq. Immaqa aamma tamakku iluatungaanan saatsinneqarsinnaapput allallu tungaanit isigalugit oqaluttuaralugit sooq uagut siunnersuutigineripput Kalaallit Nunaat annertunerusumik ilinniartitaanermi IT-mik ungassisumillu atuartitsinermik siunnerfeqarnerusumik atuilertariaqartoq.

Avataanit piumasaqaatit saniatigut aammattaaq "iluanit" piumasaqaateqarpoq: Ilinniartut atuartita- nerminni nutaanik sapiiserfeqarusuttut nunat killeqarfii aporfinginagit atuaqatinut / ikinngutinut nu- taanut attaveqarnissaq kissaatigaat – kiisalu – immaqa – atuartitsisunit annertunerusumik annikinne- rusumilluunniit kissaatigisatut ilusilersugaasut tassaasut ilisimasatigut nutaanik ilisimasaqalerusun-

neq, tassa ilisimasassanut ulluinnarni piffissaqarfinginngisaminnt, nukissaqarfinginngisaminnt imaluunniit massakkorpiaq ilinniarfigisinnaanngisaminnt.

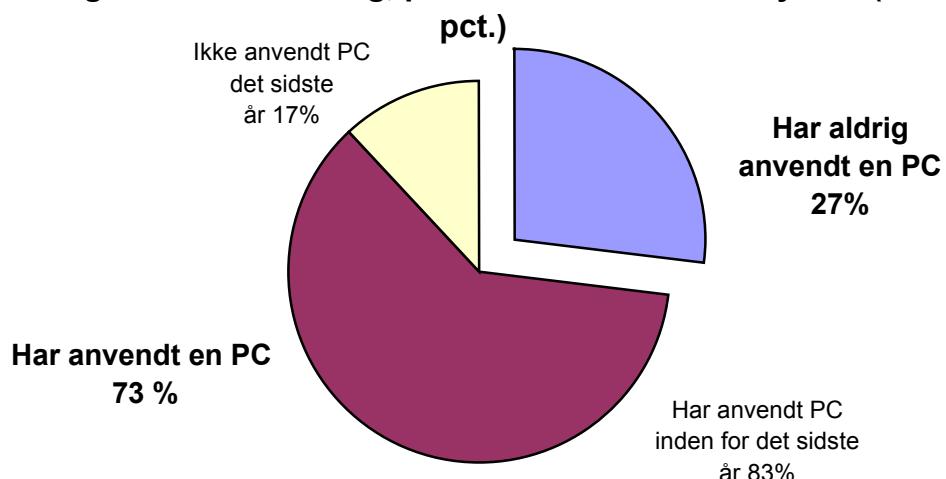
Ilinniagaqartorpassuit pissusissamisuuginnartillugu IT atulersimavaat. Allaammi oqaatigineqarsin-naangajappoq kalaallit meerartaat qulinik ukioqalereersimasut arlalippassuit ullumikkut nammineerlutik "ungassisumit atuartinneqarniarsarisartut". Immaqa piviusuviuunngikkaluartumik aammalu aaqqissugaviunngikkaluartumik – tassami *atuartitsinermi* sumeeqatigiikkaluaraanni, allamiikkaluaraanniluunniit imaluunniit piffissaq nikingagaluarpalluunniit pisariaqartarmat ilinniartitsisoqarnissaq – kisiannili tassa kalaallit meerartaat internettimik, cd-rom-inik programminillu atuisuupput. Sammisartagaasa ilaat immaqa allaat ilisimasaqalernissaannut naleqqussinnaasarput; ilami sumiiffinnut allanut silarsuarmullu allamut nammineq illoqarfingisamik nunagisamillu avataaniittunut attaveqartarput.

Qulaanit isigalugu soorluuna inuiaqatigiit IT imminnut tigusimagaat. Immikkut saqqummersitami december 2000-imi saqqummersinneqartumi Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik inuiaqatigiit IT-mik peqarnerannik atuinerannillu misissuisimavoq:

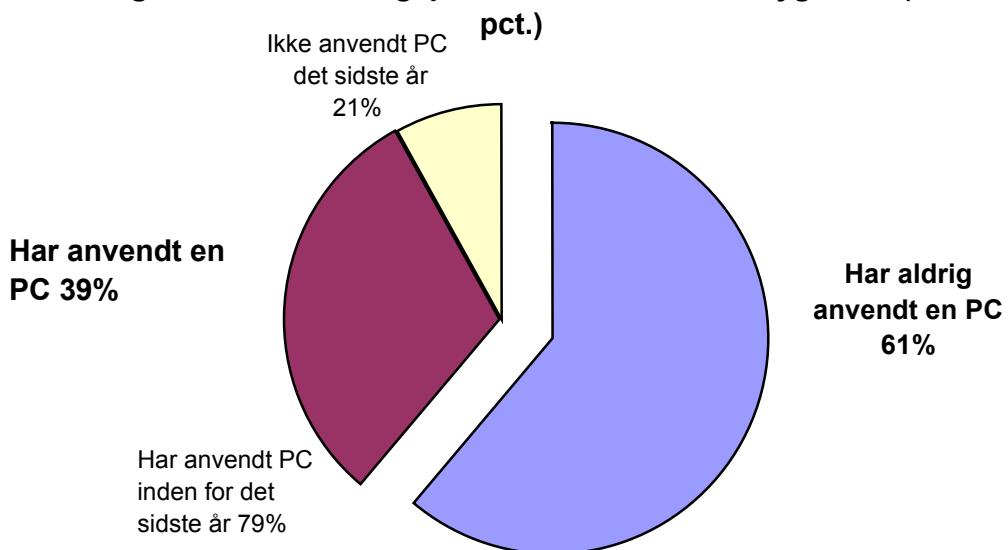
Ulluinnarni inuunermi IT akuuleraluttuinnarpoq, assersuutitullu taaneqarsinnaavoq inoqutigiit pc-mik pigisaqartut 1998-imit 1999-imut inuiaqatigiit 22%-iinit 35%-iinut amerleriarsimammata.

Inuiaqatigiinnili pc-mik atuineq equngaalluttumik agguataarsimavoq, tassami pingaartumik illoqarfinni pc atugaalluarpoq, nunaqarfinnili taamaannani (titartagaq ataaniittoq takuuk).

Figur 1/A. PC-erfaring, personer bosiddende i byerne (i

Figur 1/B. PC-erfaring, personer bosiddende i bygderne (i

Nassuiaat: Titartagaq annertussutsinik marlunniq imaqarpoq:

Illoqarfimmiut:

27%-it pc-mik atuinngisaannarsimapput

73%-it pc misilissimavaat

Taakkunannga 73%-it (apeqqummi tassani

100%-itut isigalugit) peqarput

ukiup kingulliup iluani 83%-it pc atortarpaat

sinneruttullu

17%-it ukiup kingulliup iluani pc atorsimanngilaat

Nunaqarfimmiut:

61%-it pc-mik atuinngisaannarsimapput

39%-it pc misilissimavaat

Taakkunannga 39%-it (apeqqummi tassani

100%-itut isigalugit) peqarput

ukiup kingulliup iluani 79%-it pc atortarpaat

sinneruttullu

21%-it ukiup kingulliup iluani pc atorsimanngilaat

Paasissutissarsiffik: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik
1999-imi IT pillugu misissuineq, december 2000-imi saqqum-
miunneqartoq

Ilinniartitaanerup iluani pilersaarutit suliniutillu IT-mik ungasissumullu atuartitsinermik naleqqut-tumik eqaatsumik atueriaaseqarnissamik samminnittut illoqarfinni nunaqarfinnilu assigiinngissutaa-sunik nalimmassaaqataasinnaapput. IT-mi piginnaasat kisiisa eqqarsaatiginagit, kisiannili aamma allarpassuartigut.

0.2.3. *Suliassat piffissamik tigusisarput*

Ilinniartitaanermi IT-p aammalu ungasissumit atuartitaanerup siamasinnerusumik piviusungortik-kiartornissaa eqqartorneqartillugu pingaartuuvoq ilisimaarissallugu angusassat sukkavallaamik qer-lertoruutsinneqarsinnaanngitsut. Suliassaq peqqissaartumik suliarineqassappat, taamaaliornissaq piffissamik tigusissaaq – aammami taamaattariaqarpoq, aaqqiipallaannarnerit pinaveersaardeqas-sappata.

Nunani Avannarlerni nunanilu allani suliniuttit aallartinneqarsimasut ukiorpassuarni ingerlanne-qarsimapput. Aatsaallu ukiuni kingullerpaani sulianut inerittut katersorneqarsinnaalersimapput. Soorlu ungasissumit atuartitsinermut siunnersuisoq pikkorissoq 1997-imi isumaqarsimavoq ”silar-suup assingani qallunaat ungasissumit atuartitsisarnerat takulluarsinnaanagu” – ukiullu pingasut kingornagut ilinniarfinit assigiinngitsunit ingerlatsisimanerit tutuviginartorpassuit misilittarneqar-luarsimasullu saqqummeralerput.

IT-mi tunngaviup teknikkimut tunngasortaa Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerup iluani aaqqissu-gaalluariartulerpoq. Ilaatigut Attat-netti atuarfinni aalajangersimasuni atugaajartulerpoq, ilaatigullu ilinniarfiit arlallit modem-ilinnik e-mail-ernissamut qarasaasitigullu isumasioqatigiittarnissamut periarfissiisunik pc-qarlualersimapput.

Pisariaqaporli suli ingerlaavartumik annertuumillu hardware-nik nutaalialiasunik attaveqaatinillu piorsaajuarnissaq, minnerunngitsumik Meeqqat Atuarfiata iluani, tunngaviusumik IT tunngaviliivi-

gineqarniassammat, tassami IT atorlugu ilinniartitsinermi ungasissumillu atuartitsinermi taamaaliorneq pisariaqavissumik tunngaviliisussaammat.

IT-mik ungasissumillu atuartitsinermik pilersitsiortornissaq akeqanngitsumik ingerlanneqarsinnaananilu akikitsuinnaanngilaq imaluunniit sukkasuumik pilersikkiartorneqarsinnaanani, akerlianilli ilisimaneqartariaqarpoq iluatsittumik pimoorussamillu ungasissumit atuartitsisalernissamut tunngavissat pilersinneqassappata tamanna piffissamik aningaasanillu naleqarmat, misilitakkalli malillugit suliniarneq tamatuma kingornagut imminut akilersinnaaleriartortarpoq.

Siusinnerusukkut taaneqareersutut naatsorsuutigisariaqarpoq ineriertitsinissamut suliassarujus-suaqarpoq, tassa ungasissumit atuartitsisalernissamut periaasissat eqqortut nassaariniarnissaannut, nassaariniarlugu taamaaliornissaq sumi naleqquttuussanersoq, sooq, qaqugu qanorlu:

Pitsaassusissaq ajunngitsoq kissaatigineqarpat piareersaaneq aaqqissuulluagaasariaqarpoq. Tamatununga aamma atuuppoq maleruagassaliornissaq, tassa ataqtigiissaakkamik pimoorussamillu suliassami tessani suliniutissat taakkua tunngavissittussaammatigik. Allanit isummersortittoqarsin-naavoq, attartortoqarsinnaavoq allanngortiterisoqarsinnaallunilu, kisianni nunanit allanit misilitakkat tamarmik takutippaat allaqqunneqarsinnaanngitsoq: Kalaallit piumasaat aallaavigalugit ungasissumit atuartitsineq pilersaarusicorneqassappat suliassaq nammineerluni suliarisariaqarpoq.

Nalunaarusiap immikkoortuata aappaata siunertaraa siullernik alloriaasiorniarnissaq, neriuutiginarporlu isumassarsiat toqqartumillu siunnersuutit tamanna oqinnerulersissagaat, suliassanullu aallartitassatut utaqqisunut isumassarsisitsissutaanerullunilu paasinarsisitsissutaanerussasoq.

1. Ungasik pillugu nalilersuineq – ungasissumut atuartitsinermik 1997-imut 2000-imut piffissaq misiliiffik

1.1. Aallaqqaasiissut

Anguniagaq:

Nalilersuinerup siunertaraa ungasissumut atuartitsinermut pilersaarusiap Ungasik-up piffissami misiliiffigineqarnerani angusaasunik tamakkiisumik naliliiniarnissaq, matuma ataani suliniutinik naammassineqarsimasunik kiisalu Ungasissumut atuartitsineq pillugu Aqutsisoqatigiit suliaannik naliliinissaq.

Nalilersuinermut sinaakkusiussat:

Ungasik pillugu misiliinerup nalaata nalilersorneqarnera pingasunut immikkoortitaavoq:

- Suliniuteqarnertaa: Suliniutit ataasiakkaat ingerlasimanerisa allaaserineqarnerat
- Allaffissornertaa: Misiliinerup nalaani allaffissornerup tunngavissarititaasullu allaaserineqarnerat.
- Pilersaarusiornertaa: Ungasik pillugu pilersaarusiami anguniakkanik angusaasunillu tamakkiiisumik naliliineq, matuma ataani ilinniarfiit peqataaneranni tunngavissarititaasunut naleqqiullugit Ungasik pillugu pilersaarusiap anguniagaasa angusaasalu nalilerneqarnerat.

Suliniutit ataasiakkaat kiisalu Ungasissumut atuartitsineq pillugu Aqutsisoqatigiit suliaannik allaaserinninnermi aalajangersimasunik periaaseqartoqanngilaq, kisiannili pingaartumik suliniutinik aqutsisoqatigiillu suliarpassuisa tamakkiisumik ingerlanerannik katiterilluni allaaserinninnerulluni. Oqaaseqaatit qaqlerissutillu aallaaserinninnernut ilanngunneqartarput.

Atituumik isiginninnissaq toqqarneqarsimavoq, tassa ninnippallaamik nalilersuinissaq isumaqaler-sitsinaviaranangimmat, tassami misiliilluni sulinermi atuagassarititaasut piumasaqaatillu avataani inisisimasut aalajangiisuusimaqalutillu aalajangiisooqimmata.

Nalilersueriaaseq

Nalilersuineq toqqartumik makkuninnga periuseqarfingineqarpoq:

- Apeqqutinut akiortuiffissiaq siumungaaq nassiunneqareersimasoq tunuliaqutaralugu Aasianni Qeqertarsuarmilu suliniutit marluk aqutsisuunik kiinnarsillugit tikillugit apersuineq.

- Apeqquissatut sinaakkusiussat tunngavigalugit Ungassisumut atuartitsineq pillugu Aqutsisoqatigiinnik apersuineq.
- Apeqquissatut sinaakkusiussat tunngavigalugit ungassisumut atuartitsinermut attuumassuteqvissunik aammattaaq apersuineq, soorlu Kalaallit Nunaanni IT pillugu Siunnersuisoqatigiinnik, ilinniarfissuarmik, Attat-nit il.il.
- Suliniutinut ataasiakkaanut inunnnullu attuumassuteqvavissunut oqaluuttaatikkut ilassutaasumik itisilerissutaasumillu apersuinerit.
- Aqutsisoqatigiit allaffeqarfiannit, suliniutinit allanillu attuumassuteqvavissunit sullissivinnillu allallugit atortussiaasimasut.
- Malitsigitillugu paasissutissanik suliarinninneq.

Apeqquintut akiortuiffissiat apersuinermut atorneqartut nalunaarusiap tunuani ilanngussaq A-mi nassaarineqarsinnaapput.

Paasissutissanik katersinerup ingerlanneqarnera:

Tassalu paasissutissanik katersineq pisimavoq apersuinernik allakkianillu naleqquttunik akuleriisitsinikkut. Paasissutissanik katersineq pingarnerpaaq Kalaallit Nunaanni november 2000-imi ingerlanneqarpoq, kiisalu Danmarkimi oktoobarimi, taakkulu ilaartorneqarsimallutik Kalaallit Nu-naannit Danmarkimiillu december 2000-imi kiisalu januar – februar 2001-imi paasissutissanik pi-niartarsimanikkut.

Ingerlaneq pillugu suliniutit pillugit apersuinerit paasissutissarsiniarnerillu piffissaq nukissaqarniarnerlu pissutigalugit ataavartuunngitsumik ingerlanneqarsimapput: November 2000-imi sap.ak. 45/46-imi Aasianni Qeqertarsuarmilu suliniutinut pisortat atuarfinnilu pisortat tikillugit apersuiffingeqarsimapput, suliniutilli sinneruttut taamaaliorfigineqeqarsimanatik. Tassalu imaappoq suliniutinut pisortaasut innersuussutigisarsimasaat suliniutinit marlunnit taakkunannga pisuupput. Taamaallunilu suliniutit allat tikerarneqarsimangillat aammalu tikillugit apersuiffingeqeqarsimanatik, taamaattumillu taakkua isumagisinnaasaat oqaaseqaatigisinjaasaallu nalilersuinermi taamaallaat toqqaannanngitsumik nassaarineqarsinnaallutik. Taakkua nalunaarusiat atuarnerani tunuarsimaarf-gilaartariaqassapput.

Oqaatigisariaqarpoq misilittagavinnik tunngavissat killeqarsimaqisut. Nalilersuinerup ingerlanneqarnerani qularutissaanngitsumik apersuinerit amerlanerusut piffissaqarnerunissarlu kissaatiginarsimagaluaqaat, kisiannili nalilertariaqarpoq tunngavissat atorsinnaalluartut pissarsiarineqarsimasut, tassa piffissap 1997-imut 2000-imut misiliinerup nalaata nalilersuiffiginissaanut qulaajaassutissanik, qaqlerissutissanik apeqqutinillu siumut sammisitsiniartussanik tunngavissiilluartussat.

1.2. Piffissaq malillugu ingerlasimaneq: Misiliinermi piffissarititaasup pingarnerusutigut allaaserineqarnera

1.2.1. Misiliinermut tunuliaquitaasut

Ungassisumut atuartitsineq pillugu Nassuaasiamik Inatsisartut upernaakkut 1997-imni oqaluuserin-nissimanerat tunngavigalugu aalajangiunneqarsimavoq Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni ungasissumut atuartitsisarneq pillugu ukiuni pingasuni misiliineqarnissaa.

Aningaasanik immikkoortitsineqarpoq taaneqartunik allanngortiterinissamut immikkoortitat, tassalu taakkunanngi ilinniarfiit allanngortiterinissaminut pisariaqartitaminnik tapiissuteqarfinginiarneqarsinnaasimallutik, tassa atuartitsinissamik neqerooruteqarnerminni ungasissumut atuartitsinissamik nerliuteqarnissaminut atugassaminnik, taamatullu aamma immikkut ittumik aningaasaliineqartusaasimalluni misiligtissat aallartinneqarnissaannut aningaasaliussassanik, taamaalilluni susassaqarfinni naleqquuttuni paassisutissanik pisariaqartunik katersisoqarsinnaaniassammatt.

1998-imni Aningaasanik Inatsisip oqaasertaani aallaavagineqarsimavoq misiliinerup nalaani ungasissumut atuartitsinermik misilitakkat katarsorneqassasut aammalu taakku ilinniarfinnut tamanut takusassiarineqassasut, misilitakkallu innersuussutigisinnappassuk Namminersornerullutik Oqartus-sat ilinniarfiutaanni ungasissumut atuartitsinermut atugassanik pitsaassuserititassanik immikkut ittunik aalajangersaaniartoqartariaqartoq. Tamatuma saniatigut misiliinerup nalaani qulaajaaviginarneqartussaavoq ungasissumut atuartitsineq ikorfartuiffiginiarlugu maleruagassatut inatsisitullu tunngavissat atuuttut sutigut naleqquuttungorsaavagineqartariaqarnerat.

1.2.2. Aaqqissugaaneq

1998-imi Aningaasanut Inatsisip oqaasertai tunngavigalugit isumagineqarsimagaluarpoq Ungasisumut Atuartitsinermut Qitiusoqarfiliortoqarnissaa, taannalu inuttalerneqartussaasimagaluarluni ungasissumut atuartitsinermut siunnersortimik suliassanik qulaani eqqartorneqartunik suliariinnittusamik. Qitiusoqarfimmuit aammattaaq attuumatinneqartussaasimagaluarput ataqtigiaissaarisoqatigiit soqutigisaqaqtigiinnit suliassamut tunngassuteqartunit ilaasortaaffigineqartut.

1998-imi juuniugaa uppernarsineqartariaqarsimavoq akissarsiassatut neqeroorutigineqartut aallaavigailugit piginnaaneqarluartumik ungasissumut atuartitsinermut siunnersortimik atorfinitstsiniarnissaq ajornakusoorluinnartoq, taamaattumillu ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfiliornissamut tunngavissat atorsinnaajunnaarsimallutik. Taamaattumik pisortaqarfik aalajangertariaqarsimavoq taarsiullugu aqutsisoqatigiinnik KIIIP-ip ilinniarfiutaanit tamanit ilaasortaaffigineqartumik pilersitsisoqassasoq, taassumalu isumaginniartussanngorsimallugu misiliinerup naammassiniarneqarnissaa. Tamanna tunngavigalugu suliap ingerlanneqarnera ukiup ataatsip missaani kinguartoorsimavoq, misiliinerlu ukiumut 2001-imut sivitsorneqarsimalluni.

Aningaasaliissutit TB 2/1998 aqqutigalugu 1998-imi 780.000 kr.-ninik appartinneqarnissaat qinnutigineqarsimavoq. 1999-imi Aningaasanut Inatsisip oqaasertaani allassimavoq pisariaqartutut isigineqartoq ukiuni pingasuni aalajangiunneqarsimasuni misiliineq ingerlanneqartariaqartoq, taamaattumillu ukiumut 2001-imut qinnutigineqarsimalluni 0,8 mio. kr.-ninik aningaasaliisoqarnissaat.

Taamaalillunilu Ungassisumut Atuartitsineq pillugu Aqutsisoqatigiit suliassarilersimavaat allann-gortiterinissamut aningaasaliissutit aqunniarnissaat.

Aqutsisoqatigiet ilaasortaasa sulinerisa saniatigut juni 1999-imit oktober 2000-imut aqutsisoqati-giinnut tunngatinneqarsimavoq allatsi nalunaaquattap akunnermusialik ullup ilaannaani sulisartoq. Tamatuma saniatigut inuit ataasiakkaat arlallit suliassanik aalajangersukkanik aqutsisoqatigiinnut suliaqartinneqartarsimapput.

1.2.3. Teknologiimut tunngasutigut isumaliutersuutit

Ungasissumut atuartitsinermut misiliinissamut aningaasatigut siumut missingersuutit killeqaqimma- ta aqtsisoqatigiit siusissukkut aalajangiivigisimavaat nassuaasiorniarnissamut ineriertortitsinissa- mullu suliniarnissamut atatillugu sulinermut akissarsiassanut, angalasarnissanut kiisalu pikkorissar- titsisarnissamut tapiissutit pingarnerutillugit immikkoortinniarlugit. Naatsumik oqaatigalugu sul- lissiviit qarasaasiarsiornerat imaluunniit allanik hard-ware-siortornerat tapersiivigumaneqarsi- manngillaq. Aqtsisoqatigiit aalajangersimasunik periusissiornissaq imaluunniit aaqqiissutissanik toqqartunik aalajangersaanissaq periarfissaqarfisimangilaat, taarsiullugulu tikkuaavigiinnarsi- mallugu qallunaat atuarfianni periaatsimi "Skolekom"-imi atugarineqartunut sapinngisamik qanin- nerpaanik atuinissamik atuarfiit toqqartuiniartariaqartut, ilaatigut attaveqatigiiffiusartoq FirstClass toqqarlugu.

Aqtsisoqatigip 1999-imi aalajangiuppaat server-imik FirstClass-imullu akuersissutinik arlalinnik pisiniarnissaq, ilaatigut sulinermi misilittakkat Kalaallit Nunaanni pineqarsinnaalerniassammata, ilaatigullu sullissiviit peqataasut Danmarkimi server-imut qilersorsimalluni periarfissanit eqaanne- rusumik periarfissaqarlutik suliniutinik ingerlassisinnaaniassammata.

Kalaallit Nunaanni Tele aallaqqaammut akitigut politikkeqarsimavoq atuarfiit ungasissumut atuar- tictsinermi suliniutinut peqataaniarsinnaanissaannut assut killeqartitsisumik. Misiliinerulli naajartu- lernerani Kalaallit Nunaanni Tele atuarfippassuarnut neqerooruteqarsimavoq piffissami massakkut qanoq sivisutiginissaanik nalunartumi paasissutissat ingerlaartinneqarfiannut akeqanngilluinnartu- mik ikkussuunnissaannik. Periuseq taanna "Attat"-nik atserneqarsimasoq massakkut inerisaavigine- qarpoq, paasinaporlu qallunaat Skolekom-imi periusaat qanittumik malinniarneqaannassamaartut.

1.2.4. Ilanniartitsinermut isumaliutersuutit

Pingarnerusutigut ilanniartitsinermut atatillugu pilersaarusiap aaqqissuunniarnerani Aqtsisoqati- giit toqqarsimavaat ungasissumut atuartitsinermi pitsaassuserititassat qallunaat Atuartitaanermut Ministereqarfiannit kaammattutigineqarsimasut toqqammaviginianiarlugit (tak. ilanngussaq D), aammalu tamatuma saniatigut tassunga atatillugu kaammattuugisimallugu Kalaallit Nunaanni ilin- niartitaanermi pitsaassuserititassat ataatsimut isigalugit annertuitigut qallunaat periusaat malinniar- sarissagaat / malissagaat.

1.2.5. Uppernarsaatit ataqatigiissaarinerlu

Misiliineq atserneqarpoq "Ungasik". Pilersaarut pilersinneqarpoq ammasumik nerliutitut, taamaalil-lutik ilinniarfiit tamarmik nunami maaniittut aningaasanik tassunga atugassanngortitaasimasunik qinnuteqarsinnaasunngorlugit. Aningaasat sullissivinnit qinnuteqartunit suliniutinut akuerisaasunut tapersiutitut atorneqartussiaapput, tassa suliniutip tapiiffiqeqarsinnaatitaasup aningaasartuutitaasa tamarmiusut 75%-it tikillugu.

Pilersaarusiap aallartitsarneqarneranut atatillugu aqutsisoqatigiit 1998-imi 1999-imilu Kalaallit Nunaanni ilinniarfinnut tamanut nassiuusuunneqartussanik nerliusianik quppersagaaraliorsimapput. Quppersagaaqqami allanngortiterinissami aningaasaliussassat siunertaat anguniagaallu aallaaserine-qarsimapput, kiisalu tassanissaaq suliniutinik ungasissumut atuartitsinermik suliaqarnissamik kis-saateqartunik ujartuineqarluni (tak. ilanngussaq B).

1999-imi septembarimi 2000-imilu maa jimi Nuummi ataatsimiinneqartarsimavoq, taaneqartunik ataatsimiinnerit "kick-off", tamannalu imatut isumaqarpoq suliniutinut akuerisaasunut tapiiffiqeqarsinnaatitaasunullu akisussaasut Danmarkimi immikkut ilisimasalinnik peqateqarlutik isumasioqatigiinnerat. Isumasioqatigiinnernut taakkununnga atatillugit aammattaaq tusagassiortut inuussutissarsiortullu sinniissaat ataatsimiinnerup ilaanut peqataajartoqqullugit aggersarneqartarsimapput. Nerliuteqarnernut atatillugu tusagassiutitigut nalunaarusiortoqartarsimavoq.

Nuummi Niuernermik Ilinniarfimmi allatseqarfiusermut atatillugu ungasissumut atuartitsineq pillugu bibliotikkinqualiorqarsimavoq, taamatullu aamma Danmarkimi Nunanilu allani ilisimasatigut qitiusoqarfiit attaveqarfingeqalersimallutik. Taamatuttaaq aamma Aqutsisoqatigiit nittartagartaarsimapput, tassanilu soqtiginnittunit tamanit takuneqarsinnaalersimallutik suliniutit ataasiakkaat allaaserineqarnerat, web-sites-nut allanut links-it kiisalu allakkiat soqtiginarsinnaasut allat.

1.2.6. Aningaasalersorneqarnera

Aningaasat atorneqarsimasut kiisalu aningaasatigut siumut missingersuutaasimasut allattuiffimmi ataaniittumi takuneqarsinnaapput:

	N 1998	N 1999	N 2000	AIS 2001
Akissarsianut aninggaasartuutit	0	134.000	123.000	300.000
Aninggaasartuutit allat	65.000	456.000	415.000	477.000
taakkunanna suliniutinut tapiis- sutiviit	0	135.000	238.000	

1.2.7. Ungasik-kut angorusutat, matuma ataani suliniutit tapersiivigisat

Oqaatigineqareersutut Ungasiup aningasaateqarfiata ingerlanneqarneranut angorusunneqavissut tassaapput nunami maani ilinniarfiit. Ungasik aqqutigalugu pilersaarusalu piffissatigut killissariti-tai ataqqiniarlugit tamarmik periarfissinneqarsimapput ungasissumut atuartitsinermi misiliginut atatillugu aninggaasartuutinut tapiiffigineqarsinnaatitaasunut aningaasatigut tapersiiffigineqarnissa-mik qinnuteqaateqarnissaminut.

Toqqaannanngikkaluamik angorusutat tassaapput soorlu tusagassiorfiit innuussutissarsiutinillu in-gerlataqartut, qinikkat kiisalu soqutigisallit allat, taakkua nittartagaq, tusagassiutitigut nalunaarutit nerliusiarisallu aqqutigalugit kiisalu Ungasiup allatseqarfianut immaqa attaveqartarnikkut periarfis-siivigineqarsimapput pilersaarusiaq tassanilu suliniutit pillugit paasissutissinneqarsinnaasarnissa-mut.

Suliniutit arfinillit 1999-imi akuerineqarlutillu aallartinneqarsimapput:

1. Kangerlummi nunaqarfiup atuartuinut atuartitsinermut pioreersumut tapertaasussamik **Qeqertar-suarmit ungasissumut atuartitsineq.**
2. Nunaqarfiup atuarfiani ilinniartitsisunik medieprogrammimik atuinermik **Nuummit ungasissumut atuartitsineq.**

3. Ilinniarfinit assigiinngitsunit ataatsimoorussamik paasissutissanut isersinnaatitaalluni paasissutissanillu suliarinnissinnaalluni **attaveqatigiittarfissatut periarfissamik pilersitsineq**.
4. Oqaatsinut Ilinniarfimmit ungasissumut atuartitsinertut **Tuluttut atuartitsineq**.
5. **Alloriarnermi ilinniartunik ungasissumut atuartitsineq**, malitsigitillugu sapaatit akunnerini sisamani atuarfimmilluni.
6. **Najugaq qimannagu ilinniartitsisunngorniarneq** aamma Meeqqat Atuarfianni ilinniartitsisunik ilinniartitseqqinnej (Aallartinneqarsimasoq, kisiannili Ungasiup ataani ingerlaqqinngitsoq).

2000-imi suliniummik ataatsimik suli aallarniisoqarpoq, suliniutillu 1999-imeersut pingasut ingerlateqqinneqarlutik.

1. Kangerlummi nunaqarfiup atuartuinik **Qeqertarsuarmit ungasissumut atuartitsineq** (nangeqqiineq).
2. **Attaveqatigiittarfissatut periarfissamik pilersitsineq** (nangeqqiineq).
3. **Alloriarnermi ilinniartunik ungasissumut atuartitsineq** (nangeqqiineq).
4. Aasianni, Akunnaami Kitsissuarsummilu atuarfuit akornanni **Ungasissumut atuartitsinermik suleqatigiinnej** (nutaaq).

Taakkua saniatigut ilinniagaqartup Nuummi najugaqartup ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu misiligutigalugu Danmarkimi ilassutaasumik ilinniarnermut peqaataanissaanut tapersiivigineqarnisiaa 2000-imi akuersissutigineqarsimavoq.

Ukiumi tassani Aqutsisoqatigiit FirstClass server-imik pilersitsisimapput, taannalu atuarfinnut ilinniarfinnullu Kalaallit Nunaanni ungasissumut atuartitsinermik atuinissamik soqtiginnittunut tamanut periarfissiissutigineqarsimavoq.

Ukiup 1999/2000-ip nikinnerata missaani pilersaarusatut suliniutit nalunaarusiorsimapput suliniutnik sulinerup qanoq ingerlasimanerink allaaserinnittunik.

1.2.8. *Massakkut killiffik*

2001-imi ukiup sisamararterutaani siullermi aqutsisoqatigiit isumannaarsiartulersutut oqaatigineqartariaqalersimapput.

2000-imi oktoobarip kingornagut aalajangersimasumik attuumatitamik allatsimik ikiorteqartoqarsi-mannilaq. Taamaattumik ingerlaavartumik suliassat siulittaasumit ingerlanneqartarsimapput. Aqutsisoqatigiit sapaatip akunnikkaartumik ataatsimiittarnerminnik ingerlatitsiinnarput, pingaartumik misiilinerup ingerlasimanera pillugu Namminersornerullutik Oqartussanut matuminnga nas-suiaasiorniarsarinerup inaarsarniarneqarneranut atatillugu. Matuma kingornagut aqutsisoqatigiit suliassartik naammassisutut isumaqarfingissavaat.

Aqutsisoqatigiit misiliinernik amerlanerusunik aallartitsinissartik siunnerfiginngilaat, jannuaarimili 2001-imi Peqqissaanermik Ilanniarfimmit qinnuteqaat takkussimavoq. Qinnuteqaat taanna ukiuni pingasungajanni aggerusaarsimavoq, ullumikkullu nalunarpooq piffissami matumanik kinguseqisumi pilersaarusiapi naammassiniarneqarnissaanut periarfissaqartoqassanersoq.

Qeqertarsuarmi Aasiannilu pilersaarusiatut ingerlasut 2001-ip ingerlangaatsialernissaanut nangeq-qittussaassapput. Aqutsisoqatigiit naatsorsuutigaat ukioq mannamut aningaasaliissutaasimasut tamakkerlutik atorneqarnaviaranngitsut.

1.3. Suliniutit ataasiakkaat ingerlasimanerisa allaaserineqarnerat: 1999 aamma 2000

Immikkoortuni tulliuttuni pilersaarusiat ataasiakkaat anguniagaat ingerlasimanerallu naatsumik oqaaseqarfingeqartarlutik sammineqatsiartassapput. Tamakkiisumik qaqlerineq naliliinerlu pissaaq imm. 1.5-imi 1.6-imilu.

Soorlu siusinnerusukkut oqaatigineqareersoq pilersaarusiat pillugit paasissutissat assigiinngitsunik tunngaveqarluni pissarsiarineqarsimapput. Aasiannit Qeqertarsuarmiillu pilersaarusiat marluusut eqqarsaatigalugit oqartariaqarpoq pineqartut tassaasut siullermeerutaasumik toqqartumik paasissutissiissutaasut pilersaarusiapi pisortaanit atuarfiullu pisortaanit apersuisumut ingerlateqqinnejqarsi-masut. Suliniutilli allat eqqarsaatigalugit oqaatigisariaqarpoq pineqartut tassaasut paasissutissat ilaat-tigut allaffitsigoortumik pappiarat kiisalu Aqutsisoqatigiit allaffeqarfiannit ilassutaasumik oqaatsiti-gut paasissutissiissutigineqartartut aqqutigalugit ingerlateqqitaasimasut, ilaatigut oqaluuttaatikkut piniarneqartarsimasut, tamanna periarfissaqarfinginartutut naleqquttutullu isumaqarfinginarsimagaan-

gat. Taamaattumik tamanna pissutigalugu Aasianni Qeqertarsuarmilu suliniutit sammineqarnerat sukumiinerusutut peqqissaarussaanerusutullu qulaajaavagineqarsimasutut saqqummissaaq.

Tamatuma saniatigut taaneqassaaq paasissutissatut saqqumitinneqartut suliniummit suliniummut nikerartorujussuusarmata, taamaattumik suliniutit tamaasa pillugit assigiinnerusumik paasissutissiinissaq ajornakusoorluni.

Suliniutinik allaaserinninnerit tamakkiisut uani atuarneqarsinnaapput www.ninuuk.gl/ungasik

1. Qeqertarsuarmi ungasissumut atuartitsineq

Pilersarusiaq qinnuteqarpoq akuerineqarlunilu 1999-imi 2000-imilu tapersiiffigineqarsinnaatitaasussatut.

Aqqa: Qeqertarsuarmi ungasissumut atuartitsineq

Qinnuteqartoq: Qeqertarsuup Kommuunia

Angorusutat: Qeqertarsuarmi Kangerlummilu ilinniartitsisut kiisalu Kangerluup Atuarfiani atuartut.

Siunertaa: Kangerlummumt ungasissumut atuartitsisalernissaq:

1. Atuartitsineq nakussassaaviginiarlugu pingaartumik ilinniagassani pingarnerni, tassa sulianik ilinniartitsisut ilinniarsimasut Qeqertarsuarmeersut atuartitsinerup ilaanik toqqartukkanik ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu.
2. Kangerlummi atuartitsisut piginnaaneqarnerat Qeqertarsuarmi sulianut ilitsersuisunit sulianullu ilinniartitsisunit allanit ilitsorsorneqarneq aqqutigalugu nakussassaaviginiarlugu.
3. Inuaqatigiinnut avatangiisiganut ataqateqarneq annertusaaviginiarlugu, tassa Kangerlummi atuartut Qeqertarsuarmi allaniluunniit atuartunut atuartitsinikkut ataatsimoortumik pilersaariasunut peqataatinnerisigut.

4. Nunaqarfiup inuisa inuiaqatigiit iluanni allanut ataqateqarnerat annertusaaviginiarlugu sunngif-fimmi immikkullu ittumik atuartitsineq Qeqertarsuarmit immaqalu illoqarfinnit allanit ungasis-sumut atuartitsinermik ilassusiivigalugu.
5. Innuttaasut paassisutissanik ujarlernermut attaveqatigiinnermullu atortunik atuinissamut periar-fissiivignerisugut nunaqarfiup ataatsimut isigalugu inisisimanerata nakussassaavagineqarnis-saa.

Ungassisumut atuartitsinerup ingerlanissa pilersaarusrorsimavoq Kangerlummi Qeqertar-suarmilu ilinniartitsisut suleqatigiinnerisigut. Pilersaarusrorsimut akuutinneqarput Kangerluup atuar-fiani atuartitsisut tamarmik, Qeqertarsuup atuarfiani atuartitsisut/ilitsersuisut sisamat, teknikkikkut akisussaasoq kiisalu pilersaarusrorsimut siuttoq.

Ukiumoortumik inaarutaasumik nalilersuinerup matuma saniatigut killiffik pillugu ingerlaavartumik KA-mi ingerlatsivimmut atuarfinnilu taakkunani marlunni atuarfiit siulersuisuinut, kiisalu aqutsiso-qatigiinnut nalunaarusiorqartassaaq. Misiliinerup naanerata kingornagut Qeqertarsuup Kommuu-niata pilersaarusrorsimik ingerlatsineq tigusussaavaa, tassa pilersaarusrorsimami angusaasut naatsorsuutigi-satut ippata.

Oqaaseqaat:

Ungasik pillugu pilersaarusrorsiaq 1999-imi saqqumminngikkallarmalli taamaattumik suliniuteqarnis-saq eqqarsaatigineqareersimavoq siullermeersumillu aallartisaavagineqarsimalluni 1997/98-imi. Tamatuma pilersimanera "sulisussaaleqinermik" peqquteqarsimavoq, tassa ajornakusoorajuttarsi-maqimmat, ilaatigullumi ajornavittarsimammat ilinniartitsisunik ilinniarsimasunik Kangerlummut atorfinititsiniarnissaq, taamatullu aamma ilinniartitsissutissat tamaasa atuartitsissutiginiarnissaat kiisalu klassit tamakkerlugit atuartitsiviginarnissaat naammattumik pitsaassuseqartitsilluni atuartit-sisunut ikittuinnannguanut assut ajornakusoortarsimalluni. Taamaammat Kangerlummi atuarfiup pisortaata kissaatiginartissimavaa atuartitsisut piginnaasaasa nakussassaavagineqarnissaannut ilassu-siivagineqarnissaannullu suliniuteqartoqarnissaa, taamaalillutik atuartut ilisimaqassusiat qaffassaa-vagineqarniassammatt.

Qeqertarsuup atuarfianit ungasissumut atuartitsineq IT-imillu atuineq aqqutigalugit ikorseerusutto-qarsimavoq nunaqarfiup atuarfiani ilinniartitsisut atuartullu ataatsimut isigalugu pikkorinnerulersin-iarniqarnissaat eqqarsaatigalugu. Pilersaarusrorsiaq aallartinneqavippoq 1999-2000-ip ingerlanerani,

massakkullu suliassatut pilersaarutigineqartut kinguaattoornertaqaqisumik ingerlateqqinnejarlutik (ataani allassimasut takukkit). Anguniagassarititat sisamaasut taakku pilersarusiamik suliaqarnermi nangeqqinnejarput, anguniagaq 2 (= Qeqertarsuup atuarfiani ilinniagassanut iltisersuisunit ilinniagassanullu allanut ilinniartitsisunit ilitsersorneqarneq aqqutigalugu nunaqarfimmi ilinniartitsisut piginnaanngorsarneqarnissaasa nakussassaavagineqarnissa) sallitukkiartuaarneqarsimasutut oqaa-tigineqarsinnaalluni, tassa malunnarsisimammat tassani pisariaqartitsineqarnerpaajusoq.

Ilinniartitsineq / perorsaaneq pingarnerpaatinneqarpoq aallaavagineqarluni ataatsimoortitsinikkut nunaqarfimmi ilinniartitsisunik atuartunillu ungasissumut atuartitsineq sakkugalugu pikkorissaanisaq, tassa ilisimasassatigut tunioraaviginerisigut. Isumassarsiaasoq tassaavoq atuartut mikinerpaat timelærerinit atuartinneqartassasut Qeqertarsuarmi atuartitsissusisiaasunit atuartitsissuteqarluni, kiisalu atuartut annerit nunaqarfimmi ilinniartitsisut peqatigalugit assigiinngitsunut atatillugit illoqarfimmi atuarfiup ilinniartitsisuinit atuartinneqartassallutik / ilitsersorneqartassallutik.

Atuartitseriaasissamut najoqqutassaaitaavoq piffissaq ataaseq atorlugu atuartitsinerup ingerlanneqartarnissaa, ima paasillugu Kangerlummi atuartut timelærerillu Qeqertarsuarmi ilinniartitsumik atuartitsisumik qarasaasiakkut isiginnillutik atuartinneqartarnissaat, tassa Net Windows—imik aaqqissuussineq atorlugu. Tassalu taamatut aaqqiinermi imaassalluni internettimut isersinnaanissaq. Pileraarusiamut siuttusut aalajangiussimavaat nammineerlutik elektroniskiusumik attaveqaatisi-nissartik, tassa pileraarusiap ingerlanneqarnissaa eqqarsaatigalugu Attat-nettimut ikkunneqarnissaq utaqeqarsinnaanngimmat, ajoraluartumik assigiinngitsunik pissuteqarluni taanna kinguartoorsimammat.

Pileraarusiaq atuarfiup pisortaqarfianit kommuunimalu qinikkanit tapersorsorneqarluarpoq. Ungassisumut atuartitsinermut pileraarusiaq pisortaasunit qinikkanillu kommuunimi suliniutitut pingaa-ruetqartutut isigineqarpoq, aammalu nunaqarfifit taakkunanilu atuarfifit qanoq pigiinnarneqarsinna-nerinik oqallinnermut ilasaataalluarluni. Tassunga atatillugu pileraarusiaq aammattaaq sumiiffinni tapersorsorneqarluarpoq, tassa ingerlatsineq angusaasullu pillugit tamanut paasissutissiissutigineqar-ruerutut paasissutissiissutiginiarneqarnerat eqqarsaatigalugu.

Taamaalillunilu pileraarusiamut neriullaatit sumiiffinni annertoqaat, aammalu pileraarusiamut pisortaasut tapersersuineq pingaartilluarpaat, kiisalu aamma illuatungaatigut ingerlatsineq piumasa-qaateqarfioqaluni. Tassunga atatillugu paasineqarpoq Kangerlummi atuarfimmi ungasissumut atuar-

titsinissamut atugassanik pitsasunik atuartitsinikkullu illersorneqarsinnaasunik atortussanik ineriar-tortitsiniarneq Qeqertarsuarmi ilinniartitsisunut piffissamik sivisoqisumik tigusisariaqarsimasoq – naatsorsuutigisamit sivisunerusumik.

Peqatigitillugulu pilersaarasiaq piviusunik ajornartorsiutitaqarpoq, tassa issiavinni marlunni issia-soqartariaqartarmat; tassalu nunaqarfimmi timelærerit atuartinniaatigalugit illoqarfip atuarfiani atuartunik atuartitsisuuniarnissaq. Tassani apeqqutitaqarpoq pilersaarusiap eqqumaffigalugit sulia-riiniartariaqagaannik. Kaammattuutigineqassaaq tamatuma atuartitsinerni ingerlanneqartuni ataasiakkaani tigussaasumik qulaarsiffigniarneqarnissaa, tassa taamaaliortoqanngippat kingusinnerusukkut nalornisoorneqalersinnaammatt illoqarfimmi nunaqarfimmilu ilinniartitsisut ilinniartitsisutut oqartussaaffii suunersut, tassa ungasissumut atuartitsinermi kiisalu aamma nunaqarfimmi ilinniartitsiniarnermi.

Pilersaarasiaq aaqqissuussaalluarsimavoq, pisortaaSunit tapersorsorneqarluarluni aammalu ilisimas-sasatigut nakuusumik angusaqarusussuseqarnermillu takutitsilluni. Immaqa angusaqarusuppallaaluatsiarluni, ilinniartitsisutut nukiit pigineqartut eqqarsaatigalugit. Tamannali pilersaarusiap siuttuit ilisimaarineqarluarpoq, tassa tamannarpiaq pissutigalugu ujartorneqarmata apeqqutit ajornakusoortut ingerlatsinermi naapinneqartartut pillugit qitiusumit isummersorneqarnissamut ilitsorsorneqarnissamullu periarfissaqartinneqarnissaq, pingaartumik aaqqissugaaneq, ilinniartitsineq teknologiimilu perarfissat eqqarsaatigalugit.

Massakkut pilersaarutigineqarallarpoq pilersaarusiap 2001-ip naanissaata tungaanut ingerlanneqarnissaa.

1) Aasiaat Kommuunianni piniarneq, aalisarneq nunaqarfinnillu suleqateqarneq

Pilersaarasiaq qinnuteqasimavoq 2000-imilu tapersiiffigineqarsinnaatitaasutut akuerineqarsimalluni.

Aqqa: Aasiaat Kommuunianni piniarneq, aalisarneq nunaqarfinnillu suleqateqarneq.

Qinnuteqartoq: Gammeqarfik, Aasiaat.

Angorusutat: Aasianni, Akunnaami Kitsissuarsunnili atuartut 8.-9. klassiniittut. Ukiuni marlunni pilersaarasiaq, suliniutigineqassallutik piniarnermi aalisarnermilu paasissutissanik katersiniarneq suliarinninnerlu, taakkuninngalu ilisimalikkanik paasissutissiisivimmut Aasianni, akunnaami Kitsissuarsunnili atuarfiit IT-mi suleqatigiinnerisigut katersineq.

Siunertaa: Pilersaarusiap Kalaallit Nunaata ilaani tamaani piniagassanik aallaaveqartumik inuussutissarsiutitigut periarfissanik atuartut takunnissinnaatilerniassavai. Pilersaarasiaq nunaqarfinni illoqarfimmilu ilinniartitsisut atuartullu akornanni suleqatigiinnermik pilersitsivoq nunaqarfinni atuartut nalinginnaasumik atuartinneqarnerat kiisalu atuarnerup ukiuisa qulissaanni Aasiannut nuuttar-nissat tapersiiviginiarlugit.

Pilersaarusiap takutitsiviginiaassavai timalimmik maakuninnga atuisinnaaneq paasisimannilernisarlu:

- 1) atuartitsinermi atuartut namminneq avatangiiserisaannik atuisinnaaneq
- 2) nunaqarfinnut ilinniartitsinikkut tapersiutitut illoqarfimmik suleqatigiaarneq
- 3) atuartitsinermut E-post-imik Internet video-millu atuineq
- 4) allakkiorsinnaaneq, regneark kiisalu databaseprogrammit.

Sivisussusia: Ukiut atuarfiusut 2000/2001 aamma 2001/2002.

Pilersaarasiaq aallartinneqarpoq pilersaarusiornermik, tassa Aasiaanni 8. klassit pingasut kiisalu Akunnaami Kitsissuarsunnili atuartut anginerit ataatsimoortillugit tammaarsimaaqatigiissinnerisigut. Taamaaliornikkut inuttut ilisarinissaq elektroniskiusumik attaveqartarnissap pissarsivigineqarnissaanut pisariaqartoq pilersinnejassaaq. Atuartut qanittumik avatangiisigisaannit paasissutissat pissarsiarineqarnissaat pilersaarusiap tamarmiusup siunertaraa. Isumassarsiarineqarsimavoq atuartut eqimattakkaarlutik piniartumut aalisartumulluunniit ataatsimut attaveqalernissaat taannalu aqqutigalugu piniakkatigut aalisakkatigullu pisat nalunaarsorlugit – aamma oqaluttuarinninnerit pitsasut. Paasissutissat taakku eqimattakkaanit illoqarfimmeersunit kiisalu internetti ikorsiullugu nunaqarfimmeersunit tamaneersut immikkoortiterneqarlutillu katarsorneqassapput. Tamatuma kingornagut atuartut qulaajaatinneqarlutillu nalunaarusiortinnejassallutik.

Inernerit qaammatip aappaa allortarlugu ilisimasassatigut ilinniartitsinikkullu nalilersuiffigineqartassapput, takkulu biologiimi, matematikkimi, kalaallisoornermi immaqalu qallunaatoornermi suleqqinnissamut tunngavissiissapput.

Sunniutissai nalilersuisarnissarlu eqqarsaatigalugit pilersaarusiap siuttuata naatsorsuutigaa maluginarneqalissasoq ukiut tamaasa nunaqarfinit atuartunik takkuttoqartarnera, aammalu piffissaalluarallartillugu Aasianni avatangiisinut ilanngutsinniarneqartarnissaat. Taamatuttaaq aamma naatsorsuutigineqarpoq nunaqarfinni ilinniartitsisut paasilissagaat elektroniskiusumik attaveqaateqarneq aqqutigalugu ungasippallaanngitsup iluani ilinniartitsinikkut ikiorserneqarsinnaanerup ilisimasasanillu ilitsorsorneqartarsinnaanerup naleqassusia. Ingerlanerup nalistersorneqartarnissaat ilannguneqarpoq, imaalillugu qaammatip aappai tamaasa pilersaarusiorneqartartussanngorlugu kiisalu qaammatip aappai nikingasut tamaasa qaammatinik marlunni qaangiuttuni suliaasimasunik naliersuineqartartussanngorlugu. Taamaaliornikkut qulakkeerneqassaaq pilersaarusiap ilisimasassatigut ilinniartitsinikkullu pitsaassusiata attatiinnarniarneqartuarnissaa.

Oqaaseqaatit:

Pilerausiaq massakkut suli ingerlanneqarpoq, suleqatigiittullu tassaallutik Aasianni atuarfik kiisalu Akunnaami atuarfik. Ajoraluartumik Kitsissuarsunni atuarfik peqataajunnaarsimavoq, tamatumunnga pissutaalluni atuartut 8. aamma 9. klassiniittut peqataasussaagaluit Aasiannut maanna nuussimanerat. Kitsissuarsuit atuarfianni taamaallaat marlunnik 7. klasseqarpoq, neriuutigineqarporlu taakkua pilerausiamut 2001-imni atuanngiffeqareernerup kingornagut ilanngunneqarsinnaajumaartut.

Pilerausiaap siuttua atuarfiup pisortaqarfia peqatigalugu isumaqarsimavoq pilerausiaq aallartinneqartariaqartoq, naak Ungasimmilluunniit aningaasassaqartitsineqanngikkaluarpal, tassa isumaqartoqarmat nunaqarfimmiut atuartuinik Aasianni atuarfimmut pulatitsiniarsarisarnissaq eqqarsati galugu apeqqut pingaruteqarluinnartuusoq. Pisortaasut pilerausiamut akuulluarput, atuarfiullu pisortaata neriuutigaa taamatut ungasissumut atuartitseriaatsip aammattaaq pilerausiaap naammassineqareernerata kingornagut ingerlatiinnarniarneqarumaarnissaa.

Pilerausiamut siuttup ujartorpa ilisimasassatigut ikorsiivigineqarluarnissaq, kiisalu "avataanit" ilisimasanik tuniorarneqartarnissaq, tassami ilinniartitsisut suleqataasut kiserliornermik misigisimasaqimmata. Suliniummi tessani Qeqertarsuarmisulli aammattaaq misigisimaneqarpoq ajornartorsiu-

taasoq ”tarnit ikualasut” ilungersuaniarsarinerat – naak atuarfiup pisortaqarfia tamakkiisumik tapersuigaluartoq ulluinnarni suliassat suliniuteqarnerup saniatigut paarineqartussaammata suut tamarmik imminnut naapitinniartarnerat ajornakusoorsinnaasarloq.

Pilerausiaq iluatsitsitsilluarsinnaasunik piviusorsiortunik ilinniartitsinikkut ilisimasassatigullu angorusutaqarpoq, pilerausiali siuttuata oqaatigaa pilerausiaq mianernartuusoq, tassami apeqqutaalluinnartuummat pilerausiammi suliassat piumasaqaateqarfiusut tикинneqarpata suleqatit qanoq piumassuseqartiguaannarumaassanersut, tassa immikkoortoq siulianiittoq kiisalu pilerausiaq siunertaa eqqarsaatigalugit.

2) Nuup Kommuuniani nunaqarfinni atuarfnnut internettikkut atuartitsineq

Pilerausiaq qinnuteqarpoq 1999-imilu tapersiiffingeqarsinnaatitaasutut akuerineqarluni.

Taagutaa: Nuup Kommuuniani ungasussumut atuartitsineq

Qinnuteqartoq: Nuup Kommuunia

Angorusutat: Qeqertarsuatsiaani Kapisilinnilu atuarfinni atuartitsisut.

Anguniagaq: Nunaqarfinni atuarfiit pilerausianik assigiinngitsorpassuarnik ilisimasaqalersinnisaat, kiisalu ungasussumut atuartitsinerup misilittagaqarfingeqalernissaa, taamatullu IT-mik atuinermi apeqqutit aporfiusartut qulaarsiviginiarneqarnissaat, taamaalillutik illoqarfiusup atuarfiini inunnit nukissatut pigineqartunit misilitakkaniq ilisimasanillu nunaqarfinni atuarfiit taakkua pissarsiartalersinnaaqqullugit. Nuup Kommuuniani paasissutissanik ilitsersuisartut ungasussumut atuartitsinermik ilisimasaqalersinnisaat, taamaalillutik IT-media atorlugu ungasussumut atuartitsinertut aaqqissuussamik misilitakkaniq katersisinnaanngorniassammata, taamaaliornikkut misilitakkat illoqarfimmi atuarfiit inuttut nukissarisaannut tunniunneqarsinnaalerniassammata.

Sunniutissaatut naatorsuutigineqartoq tassaasimavoq nunaqarfinni ilinniartitsisut IT-kkut/ungassisumut atuartitsineq aqqutigalugu sulianik ilisimasaqarlualernissaat, taamaalilluni Nuup Kommuuniani ilinniarnermik ingerlatsitseqqittarnissatut eqqarsaatigineqartumi tamanna atorneqarsinnaalerniassammat. Teknologiikkut iluaqusersuutissaq tassaassalluni Internetti, aammalu pilersaarsusiap sivisussusissaanut qaammatit pingasut sivisussusiliunneqarsimallutik.

Pilerausiammi isumaasoq tassaasimavoq nunaqarfinni ilinniartitsisut atuartinneqartarnissaasa internettikkut ingerlanneqarsinnaanerata misileraavigineqarnissaa, kiisalu aamma multimedieprogrammimik ilisimasaqalersitsinissaq. Tamatuma peqatigitillugu Nuup Kommuuniani paasissutissanik ilitsersuisartut IT-kkut ungasissumut atuartitsinermik ilisimasaqalersissavai, taakkulu atuartissutissanik toqqartunik amerlanerusunik aqqutissiuisinnaassapput, tassa kommuuni aqqutigalugu internettikkut ilisimasassanik/sammisassanik atuartitsinissamik neqerooruteqartarsinnaassallutik.

Suliariniarneqartussaasimapput Web-side, kursusmappi ikkussuisarnissamut ilitsersuutitalik, internettimut/Web-side-imut ikkuttarnissamut ilitsersuut, kiisalu atuartitsisoqartartussaasimalluni. Ingerlatsineq naallugu peqataasut pikkorissartitsinertaatigut ikiorneqarnissaq tapersorsorneqarnissarlu pisariaqartinneqartoq pissarsiarisartussaasimavaat. Pileraarummik suliaqartut, ilitsersuisut peqataasllu akornanni ingerlaavartumik nalilersuineqartartussaasimavoq, taamaalilluni naleqquttunngorsagassaasinnaasut pisariaqartut naleqquttunngorsaatigineqartarsinnaaqqullugit.

Pileraususiap naammassineqariitsiarnerata kingornagut peqataasut tamarmik immikkut ingerlasimanermik nalilersuisinneqartussaasimapput. Inaarutaasumilli nalilersuinissaq qinnuteqaammi isummerfigineqarsimanngilaq.

Oqaaseqaatit:

Pilerausiamut matumunnga suliniummik aallartitsimasut tassaapput Nuup Kommuuniani Meeq-qat Atuarfiini paasissutissanik ilitsersuisuusut, taakkua ungasissumut atuartitsinermut Aqutsisoqati-giit nerliutaanni takusinnaasimavaat periarfissiissutaasup ungasissumut atuartitsinermi qarasaasianik internettimillu atuinissaq misilittagaqarfigitilersinnaagaa. Anguniagaq taanna pilerausiamut aningaasaliissutaasunik atuinissamut killissarisat iluaniilluinnartinneqarpoq.

Pilerausiarli pikkorissarnissamik pisariaqartitsivinneq pissutigalugu saqqummersimannngilaq, aammalu aporfiusimavoq qinnuteqaammi angorusutat tassaatinneqarsimammata Qeqertarsuatsiaani Kapisilinnilu atuarfinni atuartitsisut.

Immaqa eqqornerusimassagaluarpoq illoqarfiup atuarfiini paasissutissanik ilitsersuisartut ungasisumut atuartitsinermik misilittagaqalerusuttut angorusutatut taaneqarsimagaluarpata, taamaaliornisarmi ajornangilluinnartuummat – tassa qinnuteqaammi taaneqartut pinnatik. Erseqqinngilaq nunaqarfinni atuartitsisut kissaatigisimaneraat multimedieprogrammimik ”mediator”-mik atuisinnaalearnissartik, aammalu taamatuttaaq erseqqigani taamatut piginnaasaqalernissaq sumut atussamaanneqarnersoq.

Taamaallunilu pilerausiaap aallartinneqarneraniilli oqaatigissallugu ajornakusoorsimavoq ingerlasimaneq iluarisimaarnartutut oqaatigineqarsinnaassappat susoqartariaqassanersoq, imaluunniit pikkorissartut ataasiakkaarlutik ingerlatamik pitsasumik ajortumilluunniit angusaqarsimassappata qanoq iliortoqassanersoq. Qinnuteqaammi allanneqarsimavoq: *Inaarutaasumilli nalilersuivinnissaq suli isummerfigineqanngilaq*”.

Pilerausiaq pillugu inaarutaasumik nalunaarusiornissaq pilerausiamut siittuusunut ajornakusoorsimاغانارپوq, tassalumi nalunaarusiunngitsoorsimaneq pissuterpiaavoq pilerausiaap ukiumit ataatsimit sivisunerusumik ingerlanneqarsinnaanissaa Aqutsisoqatigiit itigartitsissutigisimammasuk. Pikkorissartup ataasiinnannguulluunniit pikkorissarneq naammassisimangilaa; akerlianilli pikkorissarnermut siittuusut ingerlatsinermi misilittagarilersimasanik naammagisimaarinnilluarput.

Pikkorissartut oqaatsit atugaat eqqarsaatigalugit aallaqqaataaniit siunnerfigineqarsimagaluarpoq pikkorissarnermut atortut kalaallisuuunngortinnejarnissaat, suliaq Nuup Kommuuniiani nutserisoqarfimmit suliariniarneqartussaq. Nutserneqarnerat atorsinnaanngitsutut isigineqarmat ilitsersuisut kaalllisut oqaasillit ilaata atortussanik nutserineq tiguinnarsimavaa.

Tamanna tunuliaqutaralugu pikkorissartitsinermi siittuusut misilittagarilikkat pingaaruteqartut marluk ilusiliivigisimavaat:

- pikkorissarnermut atortussat oqaatsitigut inaarlugit suliarineqarnerat naatsorsuutigisamit annertunerungaartumik piffissamik atuiffiuvoq aammalu suliniartitsilluni

- Taamatut suliariinninneq taamaallaat instruktørinit imaluunniit inunnit suliassamut tassunga ili-simasassatigut paasisimasalinnit suliarineqarsinnaavoq.

3) Tuluttut atuartitsineq Oqaatsinut Ilanniarfimmit ungassisumut atuartitsinertut

Pilersaarusiaq qinnuteqarsimavoq 1999-imilu tapiiffigineqarsinnaatitaasutut akuerineqarsimalluni.

Aqqa: Allaffisornermi sulisunsut tuluttut atuartitsineq

Qinnuteqartoq: Oqaatsinik Pikkorissarfik Sisimiut.

Angorusutat: Nuup Kommuuniani pisortasut siuttullu kiisalu Nuup Kommuuniani allaffisornermi sulisut.

Siunertaq: Pikkorissaqtigut oqaatsitigut allattarissatigullu piginnaanngorsaaffiginiarlugit sakkus-saqalersinniarlugillu, taamaalillutik oqaatsitigut piginnaasaminnik ineriertitsisinnaaqqullugit. Aammattaaq Oqaatsinik Pikkorissarfik atuartitsinermut eqaatsumut misilittagaqlersinnaaqqullugu ilisimasaqlersinnaaqqullugulu, taamaalilluni tamanna Kalaallit Nunaanni kikkunnnulluunniit tamanut neqeroorutigineqarsinnaalerniassamat.

Oqaaseqaatit:

Pilersaarusiamut tassunga tunngavissiinerpaajusimavoq Nuup Kommuuniani qinikkat 2002-mi Arctic Winter Games-eqarnissaani Nuup qaaqqusisuunissaanik pilersaaruteqarnerat. Ilisimaneqarpoq kommuunip allaffiani allaffornikkut sulisut taamatut ittumik aaqqissuussinermi tuluttut piginnaasat pillugit piumasaqaataasunik eqquuitseqqissaarsinnaagunangitsut, taamaattumillu ajornartorsiut aaqqiiviginiansariniarlugu Sisimiuni Oqaatsit pillugit Ilanniarfik suleqatigineqalersimalluni.

Pilersaarusiap aallartinneqannginneranili pissutsit assigiinngitsorpagaaluit eqqukannersumik killis-saqartinneqalereersimapput:

Nerliussisoq: Sisimiuni Oqaatsinut Ilanniarfik

- Angorusutat: Nuummi kommuunip allaffiani allaffissornermi sulisut
- Atuartitsinikkut anguniakkat: Aaqqissuussinerup piareersaavagineqarneranut atugassanik tulut-toorsinnaanerup pitsangoriartinneqarnissaa.
- Piffissaliussaq: 1999-2000.
- Teknologi: Kommuunip qarasaasiai pigineqareersut.

Ungassisumut atuartitsinermut misilitakkatigut aallarnisaatissatut Oqaatsinut Ilanniarfip suliassaq periarfissatut takusimavaa. Aallaqqaataaniit aallaavigneqarsimavoq oqaatsinik atuartitsinerup ilaru-jussuani piumasaassasoq imminut tikilluni atuartitsisarnissaq, aammalu pilersaaruseaq tamakkiisumik isigalugu ungasissumut atuartitsinertaa taamaallaat annertunngitsuinnaasussaassasoq. Taamaat-tumik aallaqqaataaniit aalajangersarneqarsimavoq nikittaqattaartitsinissaq, tassa ilinniartitsisut Si-simiunit Nuummukarlutik pikkorissartut tikillugit atuartitsisarlutik kiisalu ungasissumut atuartitsineqartarluni pikkorissartut qarasaasiakkut oqaasilerinernik allallugillu suliassanik assigiinngitsunik suliaqartinneqartarlutik.

Tikillugit atuartitsisarneq ataatsimut isigalugu pilersaarutaasoq malikannerlugu ingerlanneqarsima-voq. Peqataaniarlutik nalunaaruteqarsimasunit arfineq marluusunit tallimat pikkorissarnerup tassun-ga tunngasortaa naammassisimavaat. Sinneruttut marluk pikkorissarnerminnik naammassinninniar-sinnaajunnaarsimapput pissutigalugu kommuunip allaffiani suliassat nukinginnartut salliutinneqar-tariaqalersimanerat.

Ungassisumut atuartitsinertaa naammaginalivissimanngisaannarpoq: Immaqa tamanna pissutigalu-gu pilersaaruseiamut siittuusut misiliineq pillugu nalunaarusiavimmik inaarutaasumik suliarinninn-gisaannarsimapput.

Assigiinngitsunilli oqaatiginnittoqarpoq ungasissumut atuartitsinermi pilersaarummi ajornartorsiutaasimasunik arlalinnik takussutissiisinnaasunik:

Naatsorsuutigineqarsimavoq allallugit suliassat kommuunip allaffiani sulinerup nalaani suliarine-qartarnissaat, aammalu naatsorsuutigineqarsimalluni taamaaliornermut sapaatip akunneranut nalunaaquttap akunnerisa sisamat atorneqartarnissaat. Nalunaaquttalli akunneri taakku sisamat 'atuarfis-

satut' ikkunneqanngisaannarsimapput, taamaattumillu pikkorissartut arlallit ajuusaarutigisimavaat tuluttut pikkorissarnermit pingarnerutinneqartunik suliassaqartuaannartarnera. Taamaattumik su-liassat ilarpagaalui suliarineqanngisaannarsimapput.

Oqaatsinut Ilanniarfíup nammineerluni nalilerpaa atortussatut nutaamik ineriartortinnejarsimasut naammattumik eqaassusilimmik atuutsinnejarsimanngitsut.

Suliassat ilaat imatut aaqqissuunnejarsimapput pikkorissartut qarasaasiatigut imminnut tuluttut allaffigeqatigiittartussanngorlugit. Peqataasut arlallit allaffimmi ataatsimi allaffeqatigiittarsimapput, taamaattumillu eqqumiiginartutut isigisimallugu allaffigeqatigiittarnissartik, taarsiullugulu suliassat oqaloqatigiissutigiinnartarsimallugit, taamaalillutillu Sisimiuni ilitsersuisoq suliamut peqataatinngitsoortarsimallugu.

Ungassisumut atuartitsineq ingerlannejartarsimavoq serveri Den Virtuelle Erhvervsskole-miittoq, DVE, Hjørring-imi inissisimasoq aqqutigalugu. Pikkorissarnermut pisortaasut oqaatigaat pikkorissarnerup ingerlanniarneqarnera kigaakuluttumik ingerlasimasoq, pissutigalugu Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni attaveqaatit naammattumik piginnaasaqartuunnginnerat. Tamatuma saniatigut pikkorissarnermut pisortaasut oqaatigaat ilimagineqarsinnaagaluartoq ingerlatsinerup eqaannerusumik ingerlannejarsinnaasimanissa pikkorissarnerup nalaani Kalaallit Nunaanni serverimik atuinissaq periarfissaqarfigineqarsimagaluarpat. Sukkasumik ingerlasinnaagaluarnermut ajornartorsiuit saniatigut DVE-platformi unittooqqasarsimavoq, taamaalillunilu suliassat ilaat e-posti nalinginnaasoq aqqutigalugu ingerlannejartariaqtarsimallutik.

Pilersaarusiap anguniagaa pitsaasumik toqqartumillu tunngavissaqartitaasimagaluaroq, taamaattumillu uggornarluni ingerlatsinerup nalaani iluarsiivigineqarsinnaanngitsunik aporfissarpassuaqartarsimanera.

4) Ilanniarfíinit assigiinngitsunit ataatsimoortumik paasissutissanut iserfiusinnaasumik paasissutissanillu suliarinniffiusinnaasumik isumasioqatigiittarfimmik periarfissiinissamik pilersitsineq

Pilersaarusiaq qinnuteqarsimavoq 1999-imilu 2000-imilu tapiiffigineqarsinnaatitaasussatut akuerineqarsimalluni.

Aqqa: Virtuelt konferencerum

Qinnuteqartoq: Niuernermik Ilanniarfik, Nuuk

Angorusutat: Niuernermik Ilanniarfinni Sumiiffinnilu inuussutissarsiatinut atuarfinni atuartitsisut (pisortaasut ilinniartitsisullu), kiisalu inuussutissarsiatini qallunaallu niunermik ilinniarfiinni attaveqaatit.

Siunertaa: Toqqartumik ineriertortitsiniarluni pilersaarusiamek naammassinninniarnissamut ilinniarfiit arlallit akornanni virtuelt konferencerum-imi sulisarnissap ilinniarnissa. Sulinermi IT atorlugu attaveqariaatsinik arlalinnik misilittakkanik katersinissaq, misilittakkat taaneqareersut tunulialtaralugit ungasissumut atuartitsissutissanik ineriertortitsinissaq ilinniartitaanermi inaarlugu ineriertortitaasimasumi atugassanngorlugit, kiisalu suleriaatsimut atuartitseriaatsimullu tassunga atatil-lugu aningaasanut teknikkimullu tunngassuteqartunik takussutissiinissaq.

Pilersaarusiamek toqqartumik anguniagaq tassaavoq virtuelt konferencerum-imik pilersaarusoqataasut ulluinnarni ineriertortitsiniarnerminni atortagassaannik pilersitsinissaq, ataatsimoortumik allakkianut paasissutissanullu katersivinnut Lotus Notes serverimik pilersitsinissaq, taakkulu ingerlanneqarnissaannut ilusiliorlunilu, periusiliorlunilu ilitsersuusiornissaq.

Pilersaarusoqataasunut sunniutissaatut naatsorsuutigineqarpoq IT aqqutigalugu ungasissumut suleqatigiissinnaalernissaq, taamatullu sullissiviit peqataasut akornanni atuarfiit/suliffeqarfiit aaqqissugaanerisa nutaamik suleqatigeeriaaseqalernermut/atuartitseriaaseqalernermut allangortiterinissaat aamma naatsorsuutigineqarlungi. Peqatigitillugu kissaatigineqarpoq teknikkikut aaqqiissutissat pisiaqartut suunerat paasinarsisinneqassasoq, kiisalu taakkua atornissaat sungiusarneqassasoq, aammalu taamatut suleqatigeeriaatsip atuartitseriaatsillu aningaasanut tunngasortai paasinarsitin-neqassasut, kiisalu nutaamik atugassaqartitaalernerup ataani tamakkuninnga aqutsisoqarsinnaalissa-soq.

Ilinniartitsineq eqqarsaatigalugu kissaatigineqarpoq IT atorlugu attaveqaateqartarnermi nakkuussuttaasut sanngiissutaasullu ilikkarneqarnissaat, ilaatigut ungasissumut atuartitsinermut atorneqarsin-naanera nalilersuiffigisinnajumallugu.

Pilerausasiap nalilersuiffigineqartarnera illuatungeriinnit ingerlaavartumik ingerlanneqartassaaq. Tassunga najoqquassiorneqassaaq, suleqatigiinneq periarfissanillu ujarleqqinnissaq nalilersuiffigineqassallutik. Nalilersuinerit Niuernermik Ilinniarfiit nittartagaanni saqqummiunneqartassapput, aammalu tunngassuteqartuni, soorlu forstanderit ataatsimiittarnerini, EU-t pisortaasa ataatsimiittarnerini kiisalu Ilinniartitaanermi tapersiisarfimmi ataatsimiittarnerini oqaluuserineqartassallutik. Siunertaavoq pilerausasiami misilitakkat ilinniarfinni allani atuarfiit arlallit suleqatigiiffigaanni atorneqarsinnaalernissaat.

Pilerausiaq 1999-imi septembarimi aallarnerneqarsimavoq 2000-imilu ingerlateqqinnejarlunilu inerisaavigineqarsimalluni. Suliaq ingerlanneqarpoq Qaqortumi Niuernermik Ilinniarfiup, KIIIP-ip, Ilinniartitaanermi tapersiisarfiup sumiiffinnilu inuussutissarsiutinik atuarfiit arlallit qanittumik suleqatigiinnerisigut.

Oqaaseqaatit

Suliniutip ukiuani siullermi teknikkimut sulianut inuillu Notes serverimik passussisinnaasut nassaa-riniarnerinut piffissarujussuaq atorneqarsimavoq. Taamatuttaaq suliami sammineqarsimapput ilusilersorneqarnera aaqqissugaaneralu, aammalu taamatut sanarfinnissimanerup sulinermut qanoq ilil-luni atorneqalersinnejqarsinnaanera.

2000-ip ingerlanerani paasissutissanut katersiviit pingasut serverimi pilersinnejqarsimapput:

- EVU-mik ilinniartitaanermi ilinniagassatut pileraarutit
- IT-administratorinngorniarnermi ilinniagassatut pileraarutit
- Niuernermik Ilinniarfinni TNI-mi ilinniartitaanermut nutaamut ilinniagassatut pileraarutit.

Niuernermik ilinniarfinni taakkunani marluusuni suleqataasorpagaaluit paasissutissanut katersiviit atuarnissaannut isersinnaatitaapput, taamatuttaarlu suleqataasut ikinnerusut tassunga allassinnaati-taaffeqarlutik. Paasissutissanut katersiviit niuernermik ilinniarfinni taakkunani marluusuni suleqataasunut katillutik 30-it missaanniittunut saqqummiunnejqarsimapput, tassa suleqataasunut jannua-

rip qaammataani Narsarsuarmi isumasioqatigiinnermi paasissutissanik katersivinnik marlunniq suliqarsimasunut. Pilersaarutigineqarpoq serverimi paasissutissanut katersiviit amerlassusaasa annertusitinneqarnissaat aammattaaq sulianut allanut attuumasunngortillugit, tassa allaffisornermut atuartitsinermullu.

Suliniut kinguartoorsimammat sulilu aallartisarfimminiilluni nalilersuiffiginiarnissaa massakkorpiaq assut ajornakusoopoq. Oqaatigisariaqarporli suliap ingerlanerani malunnartoq inuit ikittuin-nannguit akuutinnejnarerat, massakkumullu uppernarsineqarsinnaasoq suliniut killeqaqisumik atorneqarlunilu anngussinnaaffeqartoq. Suliniut atuisunut iluaqtaalissappat taamaattumik kaammattuu-tigineqassaaq pilersaarusiap allaaserineqarnera naapertorlugu atuilerumaartussanut (ilinniartitsisunut) sammitinneqarnerullunilu akuutitsinerunissaa.

5) Alloriarnermi ilinniartunik ungasissumut atuartitsineq

Pilersarusiaq qinnuteqarsimavoq akuerineqarsimallunilu 1999-imilu 2000-imilu tapiiffigineqarsin-naatitaasussatut.

Aqqa: Alloriarneq – Niuernermi Allaffisornermilu ilinniaqqinneq

Qinnuteqartoq: Niuernermik Ilinniarfik, Nuuk.

Angorusutat: Alloriarneq tassaavoq Niuernermi Allaffisornermilu atorfiliinnut (pingaartumik as-sistentitut ilinniarsimasunut) immikkoortukkuutaanut nangittartussanngorlugu ilinniartitseqqinneq, allaffimmi ikiortaagajunnerusunut.

Siunertaa: Niuernermi Allaffisornermilu sulisut suliffimminni ilinniarteqqinnejnqarnissamut periarfissaannik misiliinissaq, kiisalu pikkorissarnermi atuagarsugaasimasut suliffimmi pikkorissarnermi instruktørimit ilitsersorneqarluni atorneqarsinnaanerinut periarfissiisumik ilinniartitseeqqueriaatsimik ineriartortitsinissaq. Peqatigitillugu kissaatiginartinnejnqarpoq tamanna pillugu sulisitsisunik suliffeqarfinnilu sulisunik ataqateqartarsinnaanissaq kiisalu ungasissumut atuartitsinerup ilinniartitsissu-taanera pillugu NI-mi misilittakkanik katersinissaq.

Pilerausiamit anguniagaasoq tassaavoq ungassisumut atuartitsinernik qinerneqarsinnaasunik mar-lunniq ineriertortitsinissaq, tassa ukiumi 2000-imi upernaakkut Alloriarnermi immikkoortut tamarmik immikkut naammassineqarnerisa kingornagut naammassiniarneqartussanik. Ingerlatsisimanerit siunissami Alloriarnermi pikkorissartitsisarnissani aalajangersimasumik neqeroorutaasalissapput. Aammattaaq Niuernermermi Allaffisornermilu suliffeqarfinni sulisunut ungassisumut atuartitsinermut periarfissaasut pillugit misilitakkat katersorneqassapput (teknikkimut tunngasut, peqataasut pigin-nasarigiigaat, sulitsitsisut piareersimassusiat).

Teknologiimik atuineq tassaassaaq PC atorlugu internettikkut attaveqarnerup atuartitsissutitut atorneqarnissaa, Danmarks Virtuelle Erhvervsskole-mit, DVE-mit ineriertortinnejarsimasoq. Tunngavissaassaaq peqataasut suliffimminni PC-mut internettimut attavilimmuit isersinnaanissaat. Isumaa-soq tassaavoq ilinniartitseqqeriaatsimik ineriertortitsinissaq, tassa Niuernermermi Allaffisornermilu sulisunut najorluni atuartitsisarnerup atutereersup (atuagarsornertaata) suliffimmi ilinniarnermik (ungassisumut atuartitsinermik) akuneqarsinnaasarnissaa. Taamaaliornikkut kissatigineqarpoq NI-p massakkut ilinniaqqittarnissanik neqeroorutaasa sunniuteqarnerulersinneqarnissaa.

Kiisalu aammattaaq anguniagaavoq taamatut atuartitseriaaseqarnerup NI annertunerusumik periar-fissiivigissagaa peqataasut sulinermanni apeqqutinut naapittagarisaannut neqeroorutiminik naleq-qussaasinnaasarnissaa.

Naatsorsuutigineqarsimavoq sunniutissai tassaajumaartut:

- ilikkagaqariatornerup suliffeqarfinnut ataasiakkaanut pisinneqarnissaa (active learning)
- pikkorissartitsinissamut ilinniaqqinnissamullu neqeroorutit pioreersut pissarsiviunerasalernisaat
- suliffeqarfiiit sulisuminnut toqqartunik piginnaanngorsaassuseqartarnissanut ilaatinneqalernisaat – NI ilitsersuisoralugu suleqatigalugulu
- Ilinniartitaanermi ilinniagassatut neqeroorutinut pulaniarnissap oqilisaassiffigineqarnissaa.

Pilerautigineqarpoq ungassisumut atuartitsinermi attaveqaatissatut ikkussuunneqarsimasut ikior-siullugit ingerlaavartumik nalilersuisoqartarnissaa, kiisalu ingerlaneq pillugu sulisitsisunut inger-laavartumik paasissutissiisarnissap aalajangersaavigineqarnissaa, siomoortumik kingornagullu. Aammattaaq pilerausiaq tamakkerluni nalilersuiffigineqarneranik inaarneqassalluni.

Pilerautigineqarpoq NI-p nittartagaani pilerausiaq ingerlasimanera pillugu ingerlaavartumik paasissutissiisoqartarnissa, taamaalillutik suliffeqarfut allat, peqataanissamut piukkunnaateqartut atuarfillu soqtiginnissinnaasut angusaasunik malinnaasinnaasarniassammata. Niuernermik Ilinniarfinni Brancheudvalgi ingerlaavartumik paasissutissinneqartassaaq. Qaqortumi Niuernermik Ilinniarfik pilerausiaq pillugu ingerlaavartumik ilisimatinneqartassaaq, tassa atuarfiit marluullutik Alloriarnermik neqerooruteqarmata. Modulit il.il. pioreersut naleqqussarneqartarnissaat taamatuttaaq Qaqortumut isumaqatigiissutigineqartassaaq.

Oqaaseqaat:

Alloriarnermi pilerausiaq peqqissaarlunnartumik piareersagaasimavoq, taamaakkaluartorli angussat naammaginartut kissaatiginartullu anguneqarsimangillat. Soorunalimi tamanna peqataasunut imminut killisiuiffiginermik kinguneqarlunilu taakkua akornanni oqallinnermik pilersitsisimavoq. Oqallinnerni taakkunani oqaatigineqarpoq pilerausiaq piareersarluagaasimasoq, atuarfiup pisortaqrifiant tamakkiisumik tapersersuineqarsimasoq, ilinniartitsisoqatigiit tassaasimasut Niuernermik Ilinniarfiup ilinniartitsisui sungiussilluarsimasut, angorusutat tassaasimasut pilerausiamut peqataanissamut tamakkiisumik piginnaasaqartut, kiisalu ilinniarnermi anguniagaasut erseqqilluinnatusimasut. Peqatigitilluguli oqaatigineqassaaq Alloriarnerup nalaassimagai sulisut nikeraannerat, taamaatitsiinnartarnerit, kiisalu piffissani eqqortuni aningaasaliissutissat erseqqarlttarsimanerat.

Ilinniartitsisut suleqataasut ilaasa oqaatigisimavaat nukillaannganartoornartarsimasoq ungasissumut atuartitsinerup ingerlanera aquassinnaasimannginnamikku, naak klasseværelsimi nalinginnaasumi atuartut najorlugit atuartitsigaangamik atuarneq ingerlalluarsinnaasarsimagaluartoq aammalu angusaqarfiulluartarsimagaluartoq, allaat siumut naatsorsuutigeriinngisanilluunniit pisoqarsimagalua-raangat.

Pilerausiaq ingerlasimaneranut eqikkaassutigineqarsinnaasutut oqaatigineqarsinnaavoq sunniute-qangaatsiarsimasoq ungasissumut atuartitsinerup suli nutajulluinnarnera, taamaalillutik ilinniartitsisut atuartitsinermk sungiussisimagaluarlutik ungasissumut atuartitsinerminni siumut naatsorsuutiginngisanik pisoqaraangat sungiussisimasunut saaffiginniffissaqartanninnerat. Ungasissumut atuartitsinerup ingerlaqqinnissa kissaatiginartinneqarpat pitsaanerussagunarpoq ilinniartitsisut peqataasussat (tamakkerlutik) ilinniartitsinermi IT-korekortimut naleqqussakkamut sakkussaqartileq-qaarnissaat (atuarfimmi IT-mut, aammattaaq takusiuk imm. 2.3.3.), imaluunniit IT-mik ilinniartit-

sissuteqarnermut tunngatillugu ilinniaqqiffissatut periarfissanik allanik ilinniartitsisut neqeroorfigi-neqarnissaat.

6) Ungassisumut atuartitsineq pillugu Aqutsisoqatigiit 2000-imi akuersissutigaat ilinniaga-qartup Nuummi najugaqartup ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu misiligtigalugu Danmarkimi ilassutaasumik ilinniarnermut peqataanissaata tapersiivigineqarnissaa.

Ingerlasimanera ataani allaaserineqarpoq:

Pikkorissartoq N.K.R. 2000-imi aasaanerani ilinniarnerminik naammassinnissimasoq Nuummi Niuernermik Ilinniarfimmi ilinniartuuusimavoq, ungasissumullu atuartitsinermut datanom-niveau-imut peqataanissaminut aningaasatigut tapersiivigineqarnissaminik qinnuteqarsimalluni. Aqutsisoqatigiit aalajangiivigaat tapersiiviginiarlugu makkuninnga piumasaqaatitaqartumik:

- Aqutsisoqatigiit piffissaq iluatsillugu pilersaarasiaq malinnaavigeqqissaarniarpaat aammalu ilassutaasumik ilinniarnernut taamaattunut peqataanissamut ilusiliussassamik suliarinninniarluttik.
- Aqutsisoqatigiit matussutissiivigmavaat pikkorissarnermut atatillugu pikkorissartup pikkorissarnermut akiliutitut atuakkanullu aningaasartuutissai.
- Aqutsisoqatigiit neriorsuutigaat peqatasup soraarummeernermut peqataanissaata qulakkeerne-qarnissaa, tassa pikkorissartup upternarsarsinnaappagu naammaginartumik ilinniarnermut peqataasimanini, soorlu suliassat pikkorissarnerup nalaani akuerisaasarsimasut upternarsaasiullugit.
- Aqutsisoqatigiit sulissutiginiarpaat soraarummeernerup Kalaallit Nunaanni ingerlanneqarnissaa, immaqa soorlu videokonferencitut imaluunnit taamatut ingajattumik, taamaalilluni pikkorissartup Danmarkimut timmisartukkut billetsissaanut aningaasartuuteqartoqarnaveersaartinniarlugu.
- Erseqqissarneqassaaq Aqutsisoqatigiit ilassutaasumik ilinniagaqarnersiutinik assigisaannilluuniit pikkorissartumut tunniussiniangimmata.

Oqaaseeqaat:

Aqutsisoqatigii tapersiissuteqarnissamik aalajangernerannut aallaaviusimavoq kissaatigineqarsi-mamat ilassutaasumik ilinniarnermut taamaattumut peqataanermut piffissaq iluatsillugu malinnaa-rusunneq kiisalu periusissiorusunneq.

Taamaattumik Aqutsisoqatigii Niuermik Ilanniarfimmi ilinniartitsisut ilaat qinnuvigisimavaat pikkorissartoq pikkorissarnerup nalaani tapersorsorluarlugulu malinnaavigilluaqqullugu, tamatu-munngalu misilittagaalersut tunuliaqtaralugit ilassutaasumik pikkorissarnernut taamaattunut na-joqquassiassamik siunnersuusioqqullugu.

Ilinniagaqartup pikkorissarneq naammassivaa, suliassallu piumasaasut tunniussimallugit, kiisalu januar 2000-imi soraarummeernermtut peqataasimalluni naak Danmarkiliangikkaluarluni. Soraarummeernermi angusaq suli ilisimaneqanngilaq.

Ilinniartup ilinniartitsisulluunniit nakkutiginnittuusup ullumikkumut suli nalunaarutigisimanngilaat misilittagaalersimasut suunersut. Niuermilli Ilinniarfiup Nuummiittup ilaatigut N.K.R.-mut ta-piissutaasimasunut atatillugu isumaliutersuutaasimasut tunuliaqtaralugit aalajangiussimavaa NI-p ilinniartui neqerooruteqarfiginiarlugit ilinniagassanik nammineerluni toqqartugassarpagaalunnik, tassa IT-mik ilinniarnermut atatillugu Danmarkimiit ungassisumit atuartinneqarnissamut, Nuummili ilinniartitsisoqatigiinnik ikorfartuiffigineqarluni.

Niuermik Ilinniarfiup taamaaliornermigut naatsorsuutigaa ilinniagassatut qinigassat immikkor-luinnaq ittut neqeroorutigisarnissaannut ajornartorsiutaasinnaasut aaqqiivigisinnaassallugit, tassa taamaaliortinnani neqeroorutigineqarsinnaanavianiangikkaluartut. Peqatigitillugu aamma ilinniartut ileqqoq malillugu nunanit allanit ungassisumit pikkorissartinneqarnerannit tapersorsorneqarluarne-rusinnaassallutik.

1.4. Aqutsisoqatigii suliaasa ingerlasimanerannik allaaserinninneq

Immikkoortut tulliuttut siuliinisulli kingumut qivialarnerussapput, tassa aqutsisoqatigii suliaat pillugit kiisalu suliap ingerlasimanera oqaaseqarfigineqassalluni. Immikkoortuaqqani paasissutissap imm. 1.2-miittut uteqqinneqartartussaammata taakkua naalisavagineqaannassapput imm. 1.2.-mullu innersuunneqaannartassallutik.

Aqutsisoqatigiinnut suliassiissut taakkualu suliassaat:

- A. Ungassisumut atuartitsinissamut atuarfiup misiliinissaanut tapiissutit aqunnissaat.
- B. Atuarfiit atuartitsissutigisaasa misiligtigut ungasissumut atuartitsissutigineqarnissaannik kajungilersitsiniarneq.
- C. Misilittakkanik pisariaqartunik katersiniarnissaq.
- D. Ungassisumut atuartitsineq pillugu paasissutissanik siammerinissaq oqallitsitsinissarlu.
- E. Misilittakkat ilinniarfinit tamanit pineqarsinnaasunngortinnissaat.
- F. Ungassisumut atuartitsinermi pitsaassuserititassanik immikkut ittunik aalajangersaanissaq.
- G. Ungassisumut atuartitsinermut tunngavissanik maleruagassanik inatsisinillu tunngavissaareer-sunik naleqqussaanissaq.

A pillugu: Tapiissuteqartarnerup aqunneqarnera:

Aqutsisoqatigit ilaasortaasa sisamaasut, tassalu nammineq piumassutsimik suliamillu saniatigut aaqqissukkamik aqtsiniartussat, juni 1999-imit oktober 2000-imut ikiorteqartitsineqarsimavoq, tassa allaffimmiumik ullup ilaanna sulisartumik, taassumalu suliassarisimallugit suliniutip aqunneqarneranut aqutsisoqatigiillu suliaannut atatillugit allaffissornikkut ikuunnissaq. Tamatuma saniatigut inuit ataasiakkaarpagaaluit suliassanik aqutsisoqatigiinnut ikuuttarsimapput.

B pillugu: Atuarfiit atuartitsissutigisaasa misiligtigut ungasissumut atuartitsissutigineqarnissaannik kajungilersitsiniarneq:

Oqaatigineqareersutut 1998-imi 1999-imilu nerliutissatut quppersagaaraliaq Kalaallit Nunaanni ilinniarfinnut tamanut nassiuunneqarsimavoq. Ungasik aqqutigalugu tapiiffigineqarnissamik qinnuteqarfissaq 1999-imi ukiaanernut killiliivigineqarsimavoq, 2000-imullu qinnuteqarfissaq ukiup aallartinneranut killilerneqarsimalluni. Ilinniarfiit minnerpaamik qaammat ataaseq periarfisiaqarfigisimavaat pilersaarusanik aallaaserinninnissaminnt.

2000-ip aallartinnerani aqutsisoqatigit nammineerlutik Nuummi GU attaveqarfigisimavaat, kajumissaarneqarnerullu malitsigisaanik taanna ilinniagassanut ataasiakkaanut atuartitsineq pillugu pilersaarusanik misiligtissamik siunnersuusiorniarpoq. Taamatuttaaq aqutsisoqatigit Ilinniarfis-

suarmut attaveqarsimapput najugaq qimannagu ilinniartitsisunngorniartut ungasissumut atuartinnejarnissaannut tapiiffiqeqarsinnaatitaasussamik pilersaarusiornissaq eqqarsaatigalugu. Kajumissaarutilli taakkua arlaannaalluunniit ungasissumut atuartitsinvimmik aallarniisitsisimanngilaq.

C pillugu: Misilittakkanik katersineq:

Neqerooruteqaatit inernerisimavaat 1999-imi ungasissumut atuartitsinermi pilersaarusanik arfinilinnik aallartitsisoqarsimanera, aammalu 2000-imi suli ataatsimik aallartitsisoqaqqinnissaa, taamatullu aamma 1999-imi pilersaarusat pingasut ingerlaqqinnissaat.

Pilersaarusat ukiut nikinnerisa missaanni qanoq ingerlasimaneq pillugu nalunaarusianik nassiussisimapput. Nalunaarusiornerulli pitsaassusia nikerarsimaqaaq. Amerlanersaat naatsuinnaapput inernillu ingerlatsitseqqiineruinnarlutik, tassa isumaliutersuutinik ilaqtarinneqaratik. Oqaatigineqasarli aqutsisoqatigiit immikkut ittumik ilitsersuusiorsimanngimmata, imaluunniit soorlu immikkut ittumik skiimaliorsimanatik imaluunniit eqqaamassutissaliorsimanatik, taamaattumillu tamanna pissutigalugu naatsorsuutigineqarsinnaanani pilersaarusanit nalunaarusianik / killifimmik allaaserinnernik aalajangersimasumik malitassaqarsimasunik tigusaqarnissaq.

Aqutsisoqatigiit 2000-imi Niuernermik Ilinniarfimmi ilinniartup Nuummi najugaqartup misiligutigalugu Danmarkimi ungasissumut atuartitaanermut peqataatinneqarnissaa tapiissuteqarfingissallugu aalajangiukkamiuk siunertarisimavaa misiligutip malinnaavigineqarnissaa, takuniarlugu siunissami ungasissumut atuartitsinermik ilusiliiniarnissamut misiliineq taanna tunngavissiisinnaanersoq – aammattaaq takuuk imm. 1.3. nr. 7.

Miliinerup ingerlanerata nalilersuiffiqeqarnissaa qulakkeerniarlugu siunnersortimut avataaneersumut isumaqatigiissuteqartoqarpoq suliniutit ingerlanneqartut november 2000-imi orninneqarnissaat pillugu, taamatullu paassisutissanik attuumassuteqartunik katersinissaq piffissami tessani aamma ingerlanneqarniassammat.

Pilersaarusanut akuerisaasunut aningaasatigut tapersiuteqarnerup saniatigut aqutsisoqatigiit 1999-ipaanerani aaqqissuussivigaat pilersaarusat aquttuinut assigiinngitsunut ungasissumut atuartitsineq aqquitalugu pikkorissarttsinissaq, tassa web-design-programmi Frontpage 2000 atorlugu. Taama-

tut aqutsisoqatigiit pikkorissartitsinissamik neqerooruteqarnerinut pingaartumik pingasut pissutaapput. Tassalu pikkorissartitsinissamut atortussani atuarneqarsinnaapput:

- Pingaartuuvoq pilersaarusanut ataasiakkaanut akisussaasut nittartakkamik pilersitsinissamik paasisimannilernissaat, aammalu nittartakkanut naleqquuttunut allanut links-iliinissamik paasisimannilernissaat, tamatumuunalu nittartagaq aqqutigalugu sumiiffimmi pilersaarusaniamik soqutiginnilersitsinissaq.
- Pingaartuuvoq pilersaarusanut ataasiakkaanut akisussaasut nammineerlutik ungasissumut atuar-titsinermi pikkorissarnermik ingerlatsinissaat, taamaalillutillu pitsaaqutinik, ajoqutinik immikkullu piumasaqaatinik nammineerlutik misilittagaqalernissaat.
- Pingaartuuvoq pilersaarusanut ataasiakkaanut akisussaasut qarasaasiakkut isumasioqatigiissin-naanermik sungiussitinniarnissaat pilersaarusanut akisussaasunik allanik attaveqarsinnaasunn-gorniassammata.

Pikkorissarneq UNI-C-mit, Undervisningsministeriets edb-center for forskning og uddannelse-mit, aaqqissuunneqarpoq. Qarasaasiakkut attaveqaateqarsinnaanerup platformimillu FirstClass-imik atuisinnaanerup saniatigut attaveqaataasinnaasunik allanik atuisoqanngilaq.

Pikkorissarnerup kingornagut aqutsisoqatigiit peqataasut 19-iusut taakku immersugassamik akissuteqarfigisassamik nassissimavaat, misilittakkanik katersinissaq anguniarlugu. Akissuteqartut 12-uupput, ilaatigullu taakkua makkua tikkuaavigisimavaat:

- malunnarpoq pikkorissartut programmip manualia kursusmappimit pingaartinnerugaat
- suliassiissutit atorneqarsinnaasutut isigineqarput, pikkorissartulli marluinnaat suliassat pingartutut isigaat
- pikkorissartut affaasa instruktørip suleqataanera pisariaqanngitsutut isigaat
- pikkorissartut amerlanersaasa pikkorissaqatitik attaveqarfigisarsimanngilaat
- ataatsimut isigalugu pikkorissartut pikkorissarnermut peqataanerminnik naammagisimaarinnip-put, taamaattorli ataasiinnaq pikkorissarneq tamakkivillugu peqataasimalluni
- Pikkorissaqataasut arfineq marluk pikkorissareernerup kingornagut nivinngartakkamik tamakiisumik ilaannakortumilluunniit pilersitsisimapput.

Aqutsisoqatigiit ilaasortaasa isumaqatigiissutigivissinnaasimanngilaat misilitagarilikat taakkua suut kingunerisariaqarneraat. Tikkuarneqaporli ajussanngikkaluaqisoq ungasissumut atuartitsiner-
mut taamatut ittumut peqataasut arlaatigut peqatigitillugu ikorfartuutaasumik suliaqartinneqaraluar-
pata.

Suliniuitit qulaani taaneqareersut saniatigut aqutsisoqatigiit aammattaaq aalajangiussimavaat suliniu-
tinit misiliinermillu misilitagarilikat 2001-imni upernaakkut Nuummi attuumassuteqartunut tama-
nut isumasioqatigiissitsissutigineqassasut.

D pillugu: Paasissutissanik siammarterineq oqallinnerlu:

Ataatsimiittarnerit timmersaataasut 1999-imni septembarimi 2000-imilu maajimi ingerlanneqartarsi-
mapput. Tak. imm. 1.2.5, tassani erseqqinnerusumik taakku allaaserineqarput.

2000-imni timmersaataasumik isumasioqatigiinnermut atatillugu oqaatigineqassaaq isumasioqatigiin-
neq ingerlanneqarsimasoq pilersaarusat suli akuersissutigineqavinnngitsut: Paasissutissat isumasio-
qatigiinnermi saqqummersimasut pilersaarusanut siuttusunut eqqoqqissaarnerusumik pilersaar-
sianik aallaaserinninnissamik piginnaangorsaasimapput, taamaaliortoqareermallu aqutsisoqatigiin-
nut taakkua nassiunneqarsimallutik.

Niunermik Ilanniarfimmi Nuummiittumi ungasissumut atuartitsineq pillugu bibliotikkinngualior-
qarsimavoq, tak. aamma imm. 1.2.5.

E pillugu: Paasiniaavigineqarsinnaassuseq:

Aqutsisoqatigiit nittartagaliorsimapput (www.ninuuk.gl/ungasik), tassani atuarneqarsinnaallutik
pilersaarusat allaaserineqarnerat, web-site-nut allanut links-it, kiisalu tunngassuteqarsinnaasut allat.

F pillugu: Pitsaassuserititat:

Imm. 1.2.4.-mi allaaserineqartutut aqutsisoqatigiit toqqammaviginiansimavaat ungasissumut atuar-
titsinermi pitsaassuserititat qallunaat atuartitaanermut ministereqarfiata kaammattuutigisai, tamatu-
malu saniatigut ingerlanerup nalaani kaammattuutigisimallugu Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni
pitsaassuserititassat siunissami qallunaat periaasaat malittassagaat. Taakkua saniatigut allatigut allo-
riaasiortoqarsimanngilaq.

G pillugu: Maleruagassatigut inatsisitigullu tunngaviit:

Aqutsisoqatigiit piffissap ingerlanerani maluginiarsimavaat inatsisaareersuni iluarsisassartaqarsin-naasooq. Isumaqaqartoqarsimannngilarli maleruagassaareersut inatsisaareersullu Kalaallit Nunaanni ungasissumut atuartitsisarnissaq periarfissiiviginiarlugu allanngortinneqartariaqartutut isumaqaqarfigi-sat toqqartumik tikkuaaviginissaat periarfissaqarfigineqartoq.

Oqaaseqaat:

Aqutsisoqatigiit suliaasa toqqartumik inernerri pilersaarutaasunut misiliinerullu nalaani suliassaasi-masunut assersuukkaanni qulaani taaneqartunit takuneqarsinnaavoq arlalippassuartigut piffissaale-qineqartarlunilu inuttut nukissaaleqineqartarsimasoq, tassa pilersaarutip suliniutissaanik assigiinn-gitsunik aqutsiniarnissaq eqqarsaatigalugu. Tassunga atatillugu taaneqassaaq 1998-imi 1999-imiluunniit ima suliaqartigisoqarsimannngitsoq aningaasaliissutit akuersissutaasimasut nungunne-qarsinnaasimallutik.

Ataatsimut isigalugu misiliissutaasumut minnerunngitsumillu aqutsisoqatigiit suliaannut kajunger-narsaataasimanngilaq siunnersortimik piginnaanilimmik, matuma ataani allatseqarfimmi ikiortissa-mik, atorfinititsinissamut akissarsiassarititat appasippallaarsimanerat, taamaalillunilu 1998-ip ingerlanerani atorfimmut ingissinnaasumik inummik nassaartoqarsinnaasimanani.

Namminersornerullutik Oqartussat sulisoqarnermut pisortaqarfiata aallaqqaataaniit naliliivigisima-vaa siunnersortimut akissarsiassatigut qaffasinnerutitsinnginnissi siunnersortinut allanut naleqqiul-lugu assigiinngisitsisoqaqqunagu. Taamaaliortoqarumasimanngilaq, naak piffissami killilimmi taa-mallaat atorfinititsisoqartussaagaluartoq, aammalu inuit IT-mik ilisimasaqartut taassumalu iluani ilinniagaqarsimasut ukiuni makkunani piumaneqartorujussuugaluartut.

Siunnerfiit kusanaraluaqisut aqutsisoqatigiit pissuteqavillutik piffissamik nukinnillu naammattunik pissaqarsimannngillat, kiisalu ilaatigut ilisimasassatigut aammattaaq amigartoortarlutik, tassa suliat tulleriissaakkamik aaqqissuuussamillu ingerlanneqarnissaat eqqarsaatigalugit, taamatullu aamma misiliinerup naajartornerani suliassat inaariartugassat malinnaavigiuagassallu eqqarsaatigalugit.

Suliassat pingaaruteqartut suli qaqinnejarnissaminut utaqinnejartut ilaatigut tassaapput ilinniarfinnik, KIIIP-imi tassunga tunngassuteqartunik sulialinnik, kiisalu nuna tamakkerlugu sumiiffikkaartunilu qinikkanik siunissami ungasissumut atuartitsinermi suliniutissat pillugit toqqartumik oqaloqatiginninnissat, maleruagassat inatsisillu allannguutissaannik siunnersuusiornissaq; aamat-taaq utaqinnejartut ilagaat ungasissumut atuartitsineq pillugu nalinginnaasumik annertunerusumik paasisitsiniaassutunik siammaaniarnissaq aammalut oqallitsitsiniarnissaq, taamatullu aamma ungasissumut atuartitsinermut pitsaassuserititassanik immikkut ittunik aalajangersaaniarnissaq.

Misiliinermut tunngavissaatinneqarsimapput atuarfinni ataasiakkaani imaluunniit KIIIP-imi ilinniatitaanermut immikkoortortaqarfimmi suliniuteqarluarnissat, piumassuseqarluarnissat nukissaqarluarnissalluni. Aqutsisoqatigiit ilinniarfnnut ataasiakkaanut suliassanik aalajangersimasunik peqqusinissaminut aningaasassaqaratilluunniit piginnaatitaaffeqarsimanngillat, ilaatigut pissutigalugu misilineq ingerlanneqarsimammat ilinniarfiit namminneq piumassuseqarnerat tunngavigalugu, ilaatigullu aqutsisoqatigiit tamatumunnga piginnaatitaaffilerneqarsimanngimmata.

Oqartariaqaporli atuagassiissutigineqarsimasut aallaavigalugit – aqutsisoqatigiinnut pilersaarusi-mullu tunngavissiissutaasimasut aallaavigalugit – misiliinerup nalaani suliassat sapinngisamik pisinnaasat naapertorlugit suliariniarneqarsimasut. Suliassiissutilli ilaasa itisilerlugit suliarineqarsi-manninnerat nalunaarusiap matuma kaammattuitigissavaa suliap ingerlateqqinnejarnissaani tamakku qaqqeqqinnejarnissaat. Tamanna immikkoortup aappaani itisileriffigineqarnerussaaq.

1.5. Ungasik-mik suliniutip anguniagaanik angusaanillu nalilersuineq

Soorlu kapitali 1.3-mi pilersaarusiit allaaserineqarneranni takuneqarsinnaasoq pilersaarusiit ikin-nerpaartaat taamaallaat tamakkiivissumik aalajaatsumik ingerlasimapput, taamaalillutillu qinnute-qaatiminut naleqqiullugu naatsorsuutigisatik naapertorlugit angusaqarsimallutik.

Taamatut oqariarluni aammattaaq oqaatigineqassaaq pilersaarusanut siuttusut allallu sulianut at-tuumassuteqartut aporsorneqarnerminni oqaatigigaat misiliinernut ilanngussimanertik peqqissimisutiginngikkitsik. Misilittagaqlersimaneq naammagisimaarneqarpoq – amerlasuut isumaqarput ungasissumut atuartitsinermi suliassat suunerinik paasisaqrneq pingaaruteqartorujussusoq. Aam-mattaaq oqaatigineqarpoq ungasissumut atuartitsinerup Kalaallit Nunaanni siunissaata neriuuar-

nassusia tatisariaqassusialu, neriuutigineqarporlu siunissami qitiusumit tamatuma atitunerusungorlugu siunertaqnerusumillu suliniutigineqarnissaa.

Qulliunerusunit nalilorsorneqartariaqarpoq misiliinerup nalaani allaffissornermut misiligutillu malersoqqinnissaannut atatillugu nukissatigut taama amigaateqartigaluni suliniut aallaqqaataanit siunerfiusimasunut naleqqiullugu anguniakkanik ataatsimut isigalugu qanoq angusaqarsimanersoq.

Ilinniarfiit amerlagisassaangitsut qinnuteqaammik nassitsisimapput, pilersaarusalu amerlanersaat aporfissaqaqisumik ingerlasarsimapput. Tamatumunnga nassuaataasinjaasut marluupput, ilaatigut tassaasut ilinniarfiit nammineerlutik piginnaasareriigaat, ilaatigullu ilinniarfiit tapersuiffigineqarnissaannut periarfissat.

1.5.1. Ilinniarfiit tunngavissareriigaat

Ilinniarfiit nammineerlutik tunngavissareriigaat makkununnga agguarneqarsinnaapput:

- A. aaqqissugaaneq
- B. piumassuseqarneq – inunni ataasiakkaani ilinniarfimmilu tamarmiusumi
- C. ilinniarfiit (ilinniartitsinissakkut) piareersimassusiat aammalu ungasissumut atuartitsinerup iluan ni ineriertitsiniarnissamik piginnaasaqassusiat
- D. nukissaqarneq (inuttut aningaasatigullu)
- E. teknikkikkut paasisimasaqarneq

Qinnuteqaatit, nalunaarusiat kiisalu pilersaarusanut siittuusunik atuarfiillu pisortaannik apersuine-rit atuarneranni takuneqarsinnaavoq immikkoortut qulaani taaneqartut arlallit pillugit ilinniarfiit arlallit ilisimasarsimanngikkaat suna pulaffigilernerlugu aammalu suliassatigut suut piumasaqaataa-nersut, ungasissumut atuartitsineq kisiat eqqarsaatiginngikkaluarlugu, kisiannili aamma ineriertitsinissamik suliniut tamaat isigalugu.

A pillugu: aaqqissugaaneq:

Pileraarusiat ilarparujussui suliniutit aqunneqarnerisa iluanni aporfissaqartarsimapput: Kiap suut suliariissavai; kina sumik akisussaaffeqarpa, qanoq qaqqugulu – suliniullu ajornartorsiuteqalerpat suliassaq kiap qaqqisavaa? Tamatuma ersersippa siunissami taamaattunik suliaqartarnissani suliniutut siuttusut nalinginnaasumik pikkorissaavagineqartarnissaannik pisariaqartitsisoqarnera.

Pileraarusianut siuttusut apersorneqarnerminni erseqqissarpaat pisortaasut tunniusimanissaat ilinniarfimmullu tamarmiusumut, matuma ataani suleqatigisanut, kalterriuteqarsimanissaat nalunaarutigalugu pileraarusiap pingaartinneqarnera suliap ingerlalluarnissaanut tunngavissaalluinnartoq.

Ilinniarfimmi pisortaasut erseqqissumik tamatumunnga nalunaaruteqanngippata ulluinnarni ulapinerup misiligut tunulliutsikkiartuinnarsinnaavaa: Pisortaasut malersuinngippata piffissap ingerlanerani akisussaassusermik misigisimaneq annikilliartussaaq, taamaalisoqarpallu piumaminik ingerlaleriartortoqassaaq. Peqatigitillugu pingaaruteqarluinnartutut oqaatigisariaqarpoq pileraarusiap nukittuumik aqunneqarnissaa piviusorsiorumillu piffissalersuinissaq pingaaruteqartorujussuusut.

B pillugu: piumassuseqarneq – inunni ataasiakkaani ilinniarfimmilu tamarmiusumi

Ungasik pillugu suliniummi aallaaviusimasoq kisimi tassaasimavoq ilinniarfiit nammineq piumassutsiminnik suleqataanissaat. Taamaalillunilu ineriartortitsiniarnermut atatillugu suliassat ingerlanerinerinut tunngavissaasimallutik suliniutinut peqataasut ataasiakkaat inuttut tunniusimassusi.

Suliniutinut aqtsisoqatigiinnullu sinniisuutitat tamarmik oqaatigaat nammineq piumassutsiminnik suliarniartut kisiisa aallaaviginissaat eqqarsarnartoqarlunilu siumut isignerunngitsoq: Ilinniarfinni inuit ataasiakkaaginnaat nukissatut naatsorsuutigineqassappata, taava inuk suliassami nalinginnaasut saniatigut suliniaraluartilluni ineriartortitsinissamik suliniuteqarnermini erniinnaq nukillaassaaq. Immaqa pisortaasunit tapersorsorneqarluarpoq, soorlu nalunaaquqtap akunnerinik atuisinnaatinneqartarnermigut il.il., kisiannili pileraarusianut pisortaasut ataasiakkaat aammattaaq akuttunngitsumik atorfissaqartittarpaat suleqatit tunniusimasut, suleqatissat allat kiisalu immaqa ilinniar tut/ilinniagaqartut, tassa toqqartumik ineriartortitsiniarlutik suliaminni, kisiannili aamma immaqa allaffissornikkut uppermarsaasiernermilu suliassatigut, taamatuttaaq aamma pileraarusiap nangeq-

qinneqarnissaani – tamakku siullermeersumik pilersaarusiämik allaaserinninnermi eqqarsaatigine-qarpallaartarunanggillat.

Pingaartumik pilersaarusiät apersorneqartut misilitakkatik tunngavigalugit erseqqissumik oqaati-gaat siunissami ungasissumut atuartitsisarnissani ”piumassuseqqortuut” kisimik naatsorsuutigine-qartariaqartassanngitsut. Arlallit siunnersuutigaat qulaanit akuersisartunit peqqussutigineqartarnis-saa suliniummik aallartitsisoqassatillugu ilinniarfimmi suleqataasut tamakkerlutik, pisortaasunit allaffisornermi suliaqartunut, neriorsuisinnejartarnissaat.

Qulliunerut:

Piumassuseqarnermut tunngatillugu apeqqut alla tassaavoq qulliunerusunut tunngasoq: Pileraaru-siamut taamaattumut peqataanissaminni ilinniarfiit ataasiakkaat suut pissarsiarissavaat?

Nalunngilarput pingaartumik ilinniartitsisussaqarniarneq eqqarsaatigalugu ilinniarfiit piffissaaleqiqajuttarlutillu nukissaaleqigajuttartut. Apeqqutaatinagu ilinniarfik tamatumuuakkut annertuunik annikitsunilluunniit ajornartorsiuteqarnersoq piviusuovoq ulluinnarni suliassaqareeqisut suli sulias-samik ataatsimik nammakkeqqinnissaat ajornakusoortuusartoq, suliassaq qanorluunniit soqtiginaa-teqartigigaluarpat.

Aammattaaq ilinniarfippassuarni sulisunit pilersaarusiänik suliarinninneq nalinginnaasumik ilisi-maneqarajuttanngilaq, pingaartumillu ungasissumut atuartitsineq immikkut ilisimasaqarfingineqarani – imaluunniit aamma aallarteriarnissaq tunuarsimaarfingineqarsinnaavoq, ilaatigut immaqa annilaan-gagineqarluni soorlu misiliinerup nalaani teknikkikkut ilinniartitsinikkullu matussutissiivigineqar-nissap nalorninartoqarnera pissutigalugu. Ulluinnarmut ulapaarfioqisumut nalorninartunik ilanngus-seqqinnissaq soqtiginninnerup killeqarneranut pissutaasinnaasarmat paasinarluarpoq.

Pissutaasunut pingajuusinnaasoq tassaasinnaavoq ”atuarfeqarfiiit killingi pillugit ajornartorsiut”. Kalaallit Nunaanni nunani allanisulli ileqqorineqanngilaq atuarfiit namminersortuusarnerat, nammi-neerlutik ingerlattuusarnerat. Atuarfeqarfiiit tamarmik Namminersornerullutik Oqartussanit pigine-qarput, qitiusumillu atuarfeqarfissat aalajangersagaasimapput, tassa imaappoq ilinniarfiit aalajan-gersimasut aalajangersimavissunik ilinniartoqartussaallutik. Taamaalillunilu massakkut atuarfeqar-

nikkut ilusiusoq tunngavigalugu piumassuseqarfingineqarani aammalu annikitsuinnarmik periarfis-saqarfingineqarluni ilinniarfiup ilinniartuisa avataatigut allanik atuartitsisarnissaq imaluunnit ungasissumut atuartitsisarnissaq.

Assersuutigalugu qallunaat suliniutigisartagaannit taamatungajak ittunit 100-nit amerlanerusunit misilitakkat aallaavigalugit nalunngilarput nutaamik ineriertortitsiniutinut nutaamik piginnaaneqalersitsillunilu ilisimasqalersitsisunut peqataanerup kingunerisarai ilinniarttsisoqatigiinnut ilinniarfimmullu tamakkiisumik ilisimasassatigut suleqatigiinnikkullu iluaqsiissuteqartarneq. Tamanna aammattaaq upternarsarneqarpoq Ungasik pillugu pilersarusiami oqaatigineqartunit, taakkulu oqaatigaat ungasissumut atuartitsinermut atatillugu suleqatinik suleqateqarneq ilisimasassatigut inuttullu pissarsiviulluarsimasoq.

Qulaani taaneqartut taamaattumik ujartorpaat qitiusumit paasissutissiisarneq, tigussaasumik sakkus-sat nukissallu pillugit tapersorsorneqarnissaq.

C pillugu: Ilinniarfiit ilinniarttsinissakkut piareersimassusiat aammalu ungasissumut atuartitsinerup iluani ineriertortitsiniarnissamik piginnaasaqassusiat

Ungasissumut atuartitsinerup atuartitsissutitut atorneqarnissaanut ilinniarfeqarfinni nalinginnaasumik ilisimasat killeqaqaat, tassa tessani pineqarmat isummat nutaat, ilinniartitseriaatsit sakkussallu allat atuartitsisunit ikittuinnarnit massakkumut ilisimaneqartut. Tamatumalu saniatigut suli immaqa pingaernerusoq tassaavoq Kalaallit Nunaanni atuartitsisut ikittuinnaat ungasissumut atuartitsinermut peqataaneq nammineerlutik misilittagarfigimmassuk.

Apeqquut taanna apersorneqartunit arlalinnit aammattaaq taaneqartarpoq, taakkulu kaammattuutigaat siunissami ungasissumut atuartitsisarnissamut piginnaangorsaasoqarnissaa pingaartumik ilinniarfinnut paasissutissiissuteqartarnikkut siunnersuisarnikkullu, soorlu ilinniarttsinissamik pilersaru-siornerit, assersuusiorluarnerit, toqqammavissaqarluarnissat eqqarsaatigalugit, kiisalu inuit nukissat atugassat toqqartumik ilitsersuiffingineqartarnerisigut, immaqalu aamma IT-mik ilinniarttsineq pillugu ilinniarttsisut pikkorissartinneqartarnerisigut, soorlu Atuarfik IT-mik taaneqartumik.

Apeqputip aammattaaq attorpai pilersarusiat Ungasiup ataani tapersiivigineqartussaatitassatut akuerisaasimasut. Pilersarusianut pisortaasut ataasiakkaat ilinniarfeqarfiillu ilaasa pissutsinut eq-qarsaatigilluagaasussanut, qulaarsivigineqarsimasussanut aalajangiivigineqarsimasussanullu naam-matumik paasisimasaqannginnerat takuneqarsinnaavoq pilersarusiat affaannit amerlanerusut kinn-gusuungajattarsimanerinut imaluunniit kinnguvittarsimanerinut. Siusinnerusukkut taaneqareersutut pilersarusiat arlallit amigaatigisimasaat tassaasimapput erseqqissumik aaqqissugaaneq, piffissaler-suineq, ilinniartitsinakkut anguniagassat pillugit isummertarnissat, teknikkimut tunngasunik naleq-quuttunik isumaliutersuutit, tigussaasumik nalilersuinissat il.il.

Pilersarusiat ilaat pitsaasunik pilersaruviugaallutillu aaqqissugaasimapput, kisiannili ungasissumut atuartitsinermut atatillugu atuartitseriaatsit allaanerat atuartitsisut akornanni paatsiveerussimaartitsisarsimallunilu paasitinneqarnikinnermik misigisimatitsisarsimavvoq, atuartitsisummi misigisimasimavaat atuartitseriaatsit nalinginnaasut sungiusimasamik atornissaat assut ajornakusoortusoq. Ilaatigut tamanna toqqartumik ajornartorsiutaasimavvoq pilersarusianut ukununnga tunngatil-lugu ”Allaffisornermik suliaqartunut tulluttut atuartitsineq” kiisalu ”Alloriarneq – HK-ilinniaqqinnej”.

Misiliinernut peqataaniarluni imaanngilaq tassa ilumut siusinnerusukkut ungasissumut atuartitsinermik misiliisimanissaq, kisiannigooq iluaqtaasarpooq suleqateqaraanni misilittagalinnik imaluunniit pilersarusiamut aqtsisuusut inissaqarluartitsillutillu pilersarusiamik aaqqissuussilluarsimapata, taamaalilluni ajornartorsiuit takkuttarsinnaasut akiorneqarsinnaasarniassammata. Taamaalil-lunilu pilersarusianut aqtsisuusup imaluunniit suleqataasut misigisimasassanngilaat immaqa ilinniartitsisunik annaasaqarsinnaanissaq. Soorunalimi ajornartorsiutaasarpooq oqaloqatigisinnaasanik imaluunniit ilisimasatigut ikorfartuiffigeqatigisinnaasanik suleqateqanngikkaanni.

D pillugu: Nukissat (inuttut aningaasatigullu, teknikkikkuut):

Soorlu siusinnerusukkut oqaatigineqareersoq ilinniarfinni sulisut akornanni sulinikkut nukissaqarfingeqarpallaangilaq ineriertortitsinermut akuulernissaq, aammalu soorlu tamanna pissutaaqataavoq qinnuteqaatit ikippallaarsimanerannut. Ungasissumut atuartitsinermi suliat massakkut ulluinnarni sulianik ingerlatanik oqlisaasuunngillat, kisiannili atuarfiit suliaannik annertusaasuullutik – taa-maattumik ilinniarfinni ataasiakkaani taassuminnga eqeersimaarutiginnikkusunneq nassaariumin-

naassinnaasarloq. Peqatigitillugu aammattaaq ilinniarfinni nalinginnaasumik ajornartorsiutit nam-mineq piumassutsimik ikiukkusunnissaagaluamut aporfissiisarput, ilaatigut uani eqqarsaatigineqartut tassaapput soorlu ilinniartitsisussaaleqineq, ilinniartitsisut nikeraattarnerujussuat, taamaalillunilu immaqa ataavartumik ingerlatsisoqarsinnaasarani.

Pilersaarusianut aningaasalersuineq imaappoq sulisut akissarsiaasa 75%-iinik matussusiineqartarlu-ni, kiisalu akiliunneqarluni siunnersorteqarnissamut il.il. periarfissaqarluni. Tapersiut taanna aper-sukkanit tamanit iluarinartutut arlalinnillu pisariaqavissutut nalilerneqarpoq. Pilersaarusiamulli siut-tut ilaata oqaatigaa ullumikkut toqqaassasuuguni aningaasanut taarsiullugu pumanerussagaluarlugu ilinniartitsinikkut ilitsorsorneqarnerunissani, pilersaarusiap aaqqissugaanissaanut ikiorneqarnerunis-sani, piffissalersuusiornermut ikiorneqarnerunissani il.il.

Teknikkimut tunngasut eqqarsaatigalugit arlalinnit oqaatigineqarpoq ataqtigiissaarineq kissaatigi-nartuusoq, matuma ataani ataatsimoorluni (qitiusumit) hard- aamma software-nik pisiniartarnissa-mut periarfissaqarnissaq, aammalu ilinniarfinnut ataatsimoorussamik nunatsinni attaveqaatinut iser-sinnaaffeqarnissaq, matuma ataani Attat-nettip siusinnerusukkut akuliutsinneqarsimasariaqaraluar-nera, aamma ilinniarfinnut tamanut.

Ullumikkut imaappoq ilinniarfiit arlallit namminerisaminnik systemeqarlutik – peqartoqaruni – tas-sungalu oqaatigisariaqarpoq tamatumuunakkut ilinniarfiit pitsaanerusunik ataatsimoorussanillu atu-gassaqartitaanissaat siunissami kissaatiginartuusoq. Tassunga atatillugu uteqqinnejqassaaq ungasis-sumut atuartitsinermut ilanngunniassagaanni pisariaqarluinnartoq atortussaqartitaanissaq.

1.5.2. *Qitiusumit tapersiisarneq*

Ilinniarfiit amerlanngitsuinnaat qinnuteqarsimanerannut kiisalu suliniutit tapiiffigineqarsinnaatitaa-sut ilaasa iluatsippallaarsimannginnerannut pissutaasut aappaattut oqaatiginiarneqarsinnaavoq Aqutsisoqatigii nukissatigut ajornartorsiuteqarsimanerat (alakkarterisarnissamut ingerlaavartumillu uppermarsaasiortarnissamut piffissaaleqineq, suliap iluani ilisimasat amigaateqarnerat, nukinnik avataaneersunik il.il. periarfissaaleqisarneq).

Aporfigineqartartut tamakku ilaat kapitali 1.4-mi siusinnerusukkut sammineqarsimapput, uani taaku ilaneqassapput.

Oqaatigineqaqqissaaq suliniutinut peqataasunik, aqtsisoqatigiinnik suliaqartunillu allanik apersuinerit ersersimmassuk misiliinerup pisariaqartuunera, kisiannili peqatigitillugu tikkuaavigalugu pifissap ingerlanerani misilitakkat takutikkaat aporfiusartut immaqa pinngitsoorneqartarsinnaagaluartut ilisimasat annertunerugaluarpat, ilitsersuisoqartitsillunilu siunnersuisoqartitsisimagaluarp – peqataasunut tamanut.

Apersuinerni suut pitsaaqutaanersut aamma suut pitsavallaannginnersut ersersinneqartarput, aammalu qanoq iliortoqarsinnaasimagaluarneranik siunnersuuteqartoqartarluni. Oqaaseqaatit siunner-suutillu tamaasa allaaserissagaluararaanni annertuvallaassapput, ataanili arlalinnit taaneqartut eqqartutsiarneqassapput.

Nukissat paasisimanninnerlu:

Aqtsisoqatigii kinguaattoorsimanerat aammalu ataatsimut isigalugu nukissanik amigaateqarsimanerat suliniutinut aqtsisoqatigiillu nammineerlutik sulinerannut sunniuteqarsimavoq. Suliniutit aqtsisoqatigiillu tamarmik tikkuaavigaat peqataasut tamakkerlutik aallaqqaataaniit suliassaminut ilisimasaasa killeqarsimanerat. Tassunga atatillugu aqtsisoqatigii oqaatigaat suliassat ilaannut immikkut ilisimasalinnik amigaateqarneq misinnartarsimasoq, tassa pilersaarusiap nalinginnaasmik minnerunngitsumillu suliniutit tapersorsorneqavinnissaannut immikkut ilisimasalinnik amigaateqartoqartarnera misinnartarsimalluni, tamaanalu aamma peqquteqavilluni pilersaarusiap aqunneqarnissaanut atorfinitssinissamut aningaasanik ajornartorsiuteqarsimanermik.

Kingumut qiviaraanni isumatusaernerusimassagaluarpoq projektmonitoreringsværktøj-imik suliniutinut pilersaarusanullu aqtsinermut iluaqutaasussamik ineriartortitsisimanissaq. Uani eqqarsaatigineqarnerupput soorlu ukiup sisamararterutaakkaartumik imaluunniit ukiup affakkaartumik killiffik pillugu nalunaarusiortarnissamut immikkut ilitsersusiorsimanissat, ajornartorsiuteqartoqaraangaat pilersaarusiap aqtsisoqarfiata ikiuuffigisartagassaannik, suliap ingerlanerani nammineerluni naliuersueqattaartarnissat, taamaaliortarnikkut aqtsisuusut allaffissornermillu suliaqartut suut iluarsiivigineqartariaqarnerannik ilisimatinneqartassagaluararmata.

Qulaani taaneqartunut soorunami piumasaqaataavoq piffissaqarnissaq, aningaasassaqarnissaq ammalu immikkut ilisimasalinnik ikiorteqartarsinnaanissaq, siunnersuinermi sakkussanik ineriertortit-sinissaq kisiat eqqarsaatiginagu, kisianni aamma suliap ingerlanneqarnissaa eqqarsaatigalugu aam-malu pisariaqaraangat ikiorneqarsinnaasarnissaq aammattaaq eqqarsaatigalugu.

Misiliineq ilinniarfinnut assigiinngitsorujussuarnik tunngavissaqartitaasunut saaffiginnissimavoq

Aqutsisut ilaata oqaatigaa ilinniarfippassuarnut Ungasik immaqa misinnarsinnaasoq ”qaffasippallaartutut”, aammalu aaqqissugaanermini eqarpallaartoq, pingaartumik suliniutinik siornatigut misi-liisimanngitsut ilami aamma ungasissumut atuartitsinermik misiliisimanngitsut eqqarsaatigalugit: Najoqqtassiat immaqa ilinniarfinnut ajunngikkaluarput, taakkumi suniartoqarnera nalunngilaat, kisiannili ilinniarfiit siusinnerusukkut taamatut suliaqarsimanngitsut suliassamik annertunaaralutillu piumasaqaatinik oqimaannaarisimagunarput.

Pilersaarusanut sakkut:

Aqutsisut arlallit tikkuaavigaat pilersaarusanut sakkunik naleqquttunik tigussaanerusunillu amer-lanerusunik atorfissaqartitsineqartarsimagaluartoq. Tamakkununnga ilisimasaqannginnejq ajornar-torsiutaasimavoq, suliniutillu ingerlanerini ajornartorsiutit taakkua takkutillattaaginnarsimallutik – aammattaaq iluatsitsisimasunut. Pilersaarusanut sakkussat naleqquttut assersuutigalugu tassaasin-naapput suliniummik aqutsinissamut peqqissaarussaalluinnartumik ilitsersuusiat, ingerlaavartumik nammineerluni nalilertsarnissanut imaluunniit killifimmik nalilertsarnissamut eqqaamassutis-siat, ingerlanermut allattuiffiit il.il. Sakku taamaattoq tamakkiisuunngikkaluamik suliniutit aallar-tinneranni ilisimatitsissutigineqartarsimavoq, tamannalu suliniummi sulisut iluarisimaarluarpaat. Taamaattorli suliniutit ingerlatsineranni qanittumik tapertaasussamik sakkussaaleqineqartarsima-voq, taamaalillutillu suliniutit aqunneqarnissaat, aaqqissugaanissaat il.il. pillugit ajornartorsiutit suliniutinut ataasiakkaanut alligaluttuinnarsimallutik.

Aningaasaleeqataaneq:

Pilersaarusanut arlalinnut ajornartorsiutaasimavoq aningaasaleeqataassutissanik piareersimatitsinisaq, tassa qinnuteqaammut atatillug, suliniutillu tungaannit oqaatigineqarpoq iluassagaluartoq soqu-

tiginninnerup misinnartitsiviginissaanut piffissaliisoqarsimagaluarpat, piffissami tassani suliniutis-
sanut qinnuteqartut suliniutissaminnik nassuaateqarnissamut periarfissillugit: Soqtiginninnermik
misinnartitsineq qitiusumit akuerineqarpat, taava qinnuteqartut periarfissinnejqarsimassagaluarput
soorlu kommuunimukarnissaminnut suliniumminnullu tapiiffiqeqarnissaminnik qinnuteqarlutik,
tassa taamaaliornikkut ilisimanagu qinnuteqarnermit pitsaanerusimassagaluarmat.

Aammattaaq aqutsisut ataasiakkaat misigisimasimavaat akuerineqarlutik akissuteqarfingineqarnis-
samik tungaanut piffissaq utaqqiffigisaq sivisusimasoq. Taamatulli oqarneq mianersuutilaartariaqa-
runarpoq, tassami suliniutissanut qinnuteqaatit arlallit oqaatigineqartutut ima erseqqarlutsigisi-
mammata, allatut ajornartumik aqutsisoqatigiit ilinniarfinnut utertittariaqartarsimammatigik itisile-
risoqarnissaa, nassuaasoqarnissaa il.il. kissaatigalugu. Tamanna soorunami sivitsorsaataasarsima-
voq.

Aammattaaq apeqqutaavoq utaqqineq sungiunniaannagassaannginnersoq, tassami qinnuteqaammik
suliaqarneq illersorneqarsinnasumik ingerlanneqassappat piffissamik tigusinngitsoortanngimmat –
akuersissuteqarniarnerlu suut tamaasa ilanngukkaanni qaammatinik marlunnik-pingasunik sivisus-
suseqarnissaa tupinnartuliatut isigisariaqarani.

Suliap ingerlanerani ikiorneqarneq:

Suliniutinik aqutsisut aqutsisoqatigiillu nukillaanganartillugu oqaatigaat misiliinerup nalaani allaf-
fissornermi siunnersuinermilu nukissaaleqineq pissutigalugu suliniutinut "ikiueeqqaarnissaq" ajor-
nartarsimasoq, soorlu makkunuunatigut teknikkimut tungasutigut, ilinniartitsinermi aaqqissuussi-
nermilu ajornartorsiutitigut. Tamanna qitiusumit aaqqinniartariaqartutut isumaqarfingineqarpoq, tas-
sa ungasissumut atuartitsineq pillugu suliat ingerlateqqinnejqassappata isiginiarneqartariaqartoq.
Apeqquut saqqummerpoq pissutigalugu ilinniarfippassuit suliniutinik taamaattunik aqutsinissamik
ungasissumullu atuartitsinissamik misittagaqanngimmata.

1.5.3. Eqikkaaneq: Anguniakkat angusallu

Misiliinermi sulianut atugassarititaasut aporfiusartullu nalunaarusiammi allaaserineqarput, taakkulu saqqummiunneqarsimallutik pilersaarusanik ingerlatsisunit aqutsisoqatigiinnillu, kiisalu aamma massakkumut angusarineqarsimasunit.

Suliniutit aqutsisoqatigiillu ajornartorsiuteqartarsimanerinut arlalinnik pissuteqarpoq: Tunngavis-saaleqineq, piffissakilliorneq, IT atorlugu atuartitsinermik ungassisumullu atuartitsinermik ilisima-salinnik ataavartumik ajornanngitsumillu ikiortissaaleqisarneq, aaqqissugaanermut, teknikkimut il.il. tunngasut.

Aqutsisoqatigiit 1997-imi nammineerlutik neriuutigisimagaluarpaat 2000-ip kingornagut ungasis-sumut atuartitsineq suliassat ilarpassuunut pissusissamisuuginnartumik isigineqalerumaartoq. Tamannali eqquussimavoq ataasiakkaaginnannguanut.

Illuatungaatigulli aamma paasissutissatut saqqummersimasut tunngavigalugit erseqqissumik oqaati-gisariaqarpoq sorpassuaqarmat misiliinerup nalaani iluatsissimasunik:

- Suliniutit tungaannit pilersaarusiap ilusiligaanera iluarismaarneqarpoq: Qitiusumit (aqutsisoqatigiinnit) malinnaavigineqarmat, taamatullu ilusiliussaq kissaatigeqqiinnarneqarpoq, taamaal-laalli nukissanik tapersiisinnaasunik, ilisimasalinnik ilitsersuisinnaasunillu ilaneqartariaqarluni.
- Kick-off-it suliniutinit iluarismaarneqarluarput, taamatut naapeqatigiinneq tigussaasunik isumassarsisitsisarlunilu misiliinerup nalaani suliassanik siunnersuuteqarfiusarsimavoq. Taamaa-liortarnerinngooq amerlanerusariaqarput.
- "Pisissip qarsuatut pilersaarusiaq"-mik toqqaasarnissamik isumassarsiaq suliniutinut aqutsisunut aqutsisoqatigiinnillu kajumissaarivoq malinnaaqqullugit: Tassa, ilinniarfiit ataasiakkaat kaju-missaarneqarlutik ungassisumut atuartitsinermik misileeqqullugit qitiusumit immikkut malin-naavigineqarluartumik kiisalu piartuaarnera angusaalu ingerlaavartumik siamarneqartarlutik. Tamatumunnga siunertaalluni misilittagarillualikkat ilinniarfinnut ingerlateqqinnejartarnissaat, taamaalillutillu ilinniarfinnik amerlanerusunik ungassisumut atuartitsinissamik kajumissaasuul-lutillu pileritsatsitsinissaat.

- Ilinniarfiit tunngavissareriiagaat, atugassarisaat pileritsatsinneqarsimanerallu pillugit paasissutisat naleqarluartut misiliinerup ingerlanerani nalilersuinermilu uani katersorneqarput; piumasaqaatit suut pigineqareertariaqarnersut, tassa ilinniarfiit ungasissumut atuartitsinermik suliaqarneranni tapersorsorneqassappata ilitsorsorneqassappatalu. Uppernarsaatit taakku ilinniarfiutitsinni siunissami ungasissumut atuartitsinermik suliaqarnissami qitiulluinnartuusussaapput. Ilinniarfinni ungasissumut atuartitsinerup piviusunngortikkiartorneqarnissaanut neqeroorutit piumasaqaatillu suut piunissaannut atatillugu uppersnarsaatit taakkua piginissaat naleqangaartussaavoq.

1.6. Misiliinermut atatillugu eqikkaassutigalugit inaarsissutigalugillu isummiussat

Ungasissumut atuartitsinermi pilersaarutinik tapertaasunik pilersaarusanillu nutaanik pilersitsiniarneq ilisimasaqarfilaaraanni naluneqartanngilaq tamanna piffissarnartorujussusoq. Ilinniarfiit ineriartortitsiniarneranni tapersorsornissaannut ikorsiiviginissaannullu periaatsinik suleriaatsinillu eqquvissunik ineriartortitsiniarneq ukiunik arlalinnik sivisussuseqarsinnaavoq.

Ajunngilluinnarpoq nunanit allanit isumassarsiortarnissaq, tassa misiliinerit qanoq aqunneqartarnerat pillugu kiisalu ilinniarfiit pilersaarusanik qanoq ingerlassiniartarnerat pillugu, kisianni oqaatigisariaqarpoq tunngaviusumik atugassarititaasartut kulturillu nunamit nunamut assigiinngissitaartuusartut. Tamakku isiginagiagassaapput.

Qanorluunniit isiginiaatigigaluaraanni suut tamarmik siumut ilisimareerneqarsinnaanngillat, soorlu nunamut takornartarmut tummarnermi. Taamaattumik ilaanneeriarluni kukkuluttulaartarnerit pinnigitsoorneqarsinnaasannngillat: Misilitakkat pitassasut pitsaannginnerusullu tamarmik ilinniarfiusasaasarput.

Taamaalilluni Ungasik pillugu misiilerup nalaq naleqartorujussuanngorsimavoq. Soorunami pilersaarusiati aqutsisoqatigiillu ajornartorsiuteqannginnerunissaat kissaatiginarsimagalurpoq, kisiannili soorlu siuliini allaaserineqareersoq tunngavissarititat ilaat taamaalisitsisinnaasimangillat: Ilinniarfinni namminerni imaluunniit aqutsisoqatigiit suliaannut atatillugu.

Eqikkaassutigineqarsinnaasoq tassaasussaassaaq misiliinerup takutikkaa ungassisumut atuartitsinerup sulissutigineqaqqittariaqarneranut pissutissaqarluartoq, kisiannili suliaq tamanna ingerlanneqarsinnaanngitsoq immikkut makku isigniartinnagat aammalu alloriaatissat alloriaatigineqartinnagat:

- Ungasiup takutippaa nunami maani ungassisumut atuartitsineq pisariaqartinneqartoq, soqtigineqaqalunilu piumassuseqarfingeqartoq, kisiannili tassunga ilisimasat killeqartut. Ilinniartitaanerup iluani amerlanerusut peqataatinneqarusuppata, taava qitiusumit iliuuseqartoqarnerusariaqarpoq soorlu makkunuunatigut: paasisitsiniaanikkut, ilitsersuinikkut tapersersuinikkullu, kiisalu atuartitsinikkut, aaqqissugaanikkut, pilersaarusanik aqutsinikkut, taamatullu aningaasatigut teknikkikkullu, taamaalillutik ilinniarfiit amerlanersaat tassunakkut ilisimasassatigut misilittagaqarnikkullu amigaateqartut suliassamik tassannga ingerlatsisinnaaniassammata.
- Misiliinerup aammattaaq takutippaa nammineq piumassutsimik ikiunneq piumassuseqarluunarnerlu pitsaaqalutillu pingaaruteqarluartuuusut, kisiannili ilinniartitaanerup iluani ungassisumut atuartitsinerup atitunerusumik piviusunngortikkiartorneqarnissaa kissaatiginartinneqarpat tamanna kisimi naammanngitsoq. Amerlanerusut suliassamut ikkutsinneqartariaqarput.
- Naak ilinniarfinni suliassamut tassunga ilisimasaqaraluartunulluunniit aammalu misilittagaqarluartunulluunniit massakkut atugassarititaasut tunngavigalugit piffissaaleqineqarajuttarpoq, nukissaaleqineqarajuttarpoq aammalu sulisut suliassanik nutaanik piumasaqaatitaqartunillu ingerlassiniarsinnaanissaminut annikigisoorajuttarlutik. Ilinniarfinni tassunakkut ineriartortitsinerunissaq kissaatigineqarpat aningaasatigut aaqqissuussinissaq isigniarneqarnerusariaqarpoq.
- Naak massakkut suli aaqqissugaanngitsumik ingerlatsineqaraluartoq taaneqareersutut ilinniarfiit IT-mut ungassisumullu atuartitsinermut alapernaannerulersimapput, aammalu misilittakkanik imminut tunioraaffigeqatigiinnissamut oqallisigininnissamillu soqtiginninnerulersimallutik. Suli siammaqqinneruneeqassappat, tamanna namminiiginnarluni piartornavianngilaq. Tassunakkut oqallinnissaq qitiusumit eqeersaavigineqarlunilu ikiuuffigineqartariaqarpoq, aammalu ilisimasanik imminut tunioraaqatigiinnissaq aqqutissiuunneqartariaqarluni.
- Misiliinerup takutippaa pilersaarusanik aqutsineq tunnusimasoq ilerasuutissaqanngitsorlu su-morsuaq anngutsitsisinnaagaluartoq, kisianni ineriartortitsineq anginerusoq piviusunngortin-

niarneqassappat minnerpaaffissanik angusaqarnissaq naammanngitsoq. Tamakku piffissartor-nartuupput aningasanillu naleqarlutik, siunissamullu qiviartunik angusaqarusukkaanni qaninne-rusoq isigalugu piumassuseqarluarnissaq piffissaqarluarnissarlu pingartinneqartariaqarput. Pif-fissaqartariaqarpoq immikkullu ilisimasaqartoqartariaqarluni, soorlu sullissiviit Inerisaavittut it-tut suleqatiginiarnissaannut, aammalu nunap iluani nunanilu allani taamaattunik suleqateqar-niarnissamut, tassa periaatsit atortussallu eqqortut ineriaartortinniarneqarneranni, kiisalu aamma ilinniarfinni piviusunngortinniarneqarnissaannut aningasassaqartariaqarluni.

Nalunaarusiapi immikkoortuata aappaani Ungasimmik misiliinerup nalaani misilitakkat ilanngun-neqassapput ungasissumut atuartitsinermi siunissami suliniutissat eqqarsaatigalugit.

2. Ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartitsisalernissap sulissutigineqaq-qinnissaanut siunnersuut.

Nalunaarusiapi immikkoortuata aappaata siunertaraa ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartit-sisalernissap sulissutigineqaqqinnissaanut kaammattuuteqarniarnissaq; matuma ataani Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerup iluani periarfissat killilersuutillu aallaavigalugit iliuusissanik siunnersuute-qarnissaq.

Immikkoortuni tulliuttuni ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartitsinermik atuinissamut killif-fiusimasoq ersersinniarneqassaaq, periarfissat siunnersuutillu tigussaasumik tunngaveqartillugit oqallisigineqarnissaat siunnerfigalugu.

2.1. Ilinniarfiit massakkut ungasissumut atuartitsisarnerat

2001-imi februaarip ingerlanerani Kalaallit Nunaanni ilinniarfiit 14-it oqaluuttaatikkut naatsumik oqaloqatigineqartarsimapput. Amerlanersaat assigiinngissutsit annertussutsillu eqqarsaatigalugit ilinniarfinnut Meeqqat Atuarfiannit qutsinnerusumiittunut tunngatinneqarsimapput.

Ilinniarfiit pisortaat (ilaatigut ilinniartitsisut akisussaasut) aperineqartarsimapput ilinniarfimmi un-gasissumut atuartitsinermik atuinerat qanoq annertutiginersoq; taamaaliorisimanngikkunik siunissa-

mi ungasissumut atuartitsinermut akuulerusunnersut, aammalu ilinniartitaanerup pineqartup iluani ungasissumut atuartitsinermik atuinissaq qanoq isumaqarfinginerlugu oqaatigerusunneraat.

Immikkoortut takivallaalinnginniassammata pisariaqarsimavoq oqaatigineqartunik oqaaseqaatigineqartunillu eqikkaalluni allannissaq.

Ilinniarfiit apersorneqartut suussutsimikkut suliamikkullu tamanut attuumassuteqartuupput. Ima-anngilaq tulleriissaarilluarluni apersuilluni misissuinerusimasoq, kisiannili KIIP-ip 1997-im ”Ungasissumut atuartitsineq pillugu Nassuaasiaata” kingornagut ineriertitsisimanerup sumut sammiveqarsimanera tipisiorfiginiarlugu atortussanik katersiniartoqarsimalluni.

Immikkoortoq ataaniittoq tassaavoq ilinniartitaanerup ungasissumut atuartitsinermik akuuneranik tikkuussisoq.

2.1.1. *Meeqqaat Atuarfii*

Paasissutissiissutigineqartut aallaavigalugit Meeqqaat Atuarfiaatti katillugit 87-iusuni ungasissumut atuartitsineq sallerpaatinneqarunangilaq, tassa atuarfiaatti pineqartut tassaallutik pingajorarterutaat illoqarfiaatti atuarfiusut, sinnerilu nunaqarfiaatti atuarfiullutillu immikkut ittumik atuarfiusut.

1997-illi kingornagut ataasiakkaanik misiliisoqartarsimavoq, ilaatigut videomik atortoqarluni ungasissumut atuartitsinermik misiliisoqarsimalluni, tassa Tasiilami atuarfimmi atuartitsineq taamaalillutik Sermiligaami atuartut malinnaavigisinnaasimallugu. Misiliinerup teknikkimut tunngasortaa Tele Greenland-imit ilaatigut aningaasaliivigineqarsimavoq, kisiannili piffissami matumanit unitsikkallarneqarsimalluni Tasiilami atuarfiup annertuumik allanngortiteriffingineqarnera pissutigalugu. Pilersaarsiap ingerlanneqaleqqinnissaa kommunalbestyrelsip pingaarteqaa, ilaatigullu aalajangiunneqarsimavoq ukiumi atuarfiusumi 01 / 02 -mi annertunerusumik ungasissumut atuartitsinermik suliaqartussamik ilinniartitsisutut atorfimmik inuttassarsiuisoqassasoq.

Tamatuma saniatigut Kujataani savaateqarfinni killilimmik ungasissumut atuartitsineq ingerlanneqarsimavoq. Atuartitsinermi tassani angajoqqaat suleqataatillugit akuutinneqarsimapput, atuarfim-millu atuartitsineq ingerlanneqarsimalluni.

Meeqqat Atuarfianni ungasissumut atuartitsineq piffissami matumani sammineqarpallaanngimmat assigiinngitsunik pissuteqarsimagunarpoq, ilaatigut ilinniartitsisut iluamik misilittagaqarfiginagulu ilisimasaqarfiginngimmassuk, ungasissumut atuartitsinermut atortussanik ineriartortitsiniarnissap nukissaqarfigineqarnissaa, atuarfinni amerlanerpaani teknikkikut atortussat pigineqanngimmata, kiisalu atuarfinni pc-mut ataatsimut piffissami matumani atuartut 18-20 missaanni atuisussaatitaa-sarmata.

Atuarfiit ungasissumut atuartitsinermik ingerlatsivallaanngimmata imaanngilaq atuarfiit IT-mik atuinngitsut, tassami IT atuarfiit ilaasa sulineranni atorneqartorujussuuvoq.

2.1.2. Inuussutissarsiutinik ilinniartitaanermut tunngasut

Inuussutissarsiutinik ilinniartitaaneq suli tamalikaarfiuneruvoq, tassami ungasissumut atuartitsineq pissusissamisuuginnartutut isigineqarluni atuarfiit ilaanni neqeroorutaammat, ilaamili naamerluin-naq. Sumiiffit ilaanni taamatut atuartitseriaaseq soqtigineqartorujussuuvoq, ilaasali soqtiginngil-luinnarlugu, imaluunniit ilanngunnissartik pilersaarutiginngivillugu.

Aallaqqaammut oqaatigineqarsinnaavoq KIIP-ip Inuussutissarsiutinik ilinniartitsinerani IT atorlugu ungasissumut atuartitsineq ukiuni pingasuni atorneqareersimammat, tassa inuussutissarsiutinik ilinniartitaanermi nutaamik ilinniartitsisunngortussat atuartitsineq pillugu tunngaviusumik ilinniarneq aqqusaagassarisarmassuk. Atuartitsinerni nal.ak.-ni 40-60-sit miss. sivisussusilinni kalaallisoorneq qallunaatoornerlu atorneqarsinnaatitaapput.

Sanaartornermik Ilinniarfiup Sisimiuniittup Danmarks Tekniske Universitet peqatigalugu Issittumi teknologi ungasissumut pikkorissarnertut neqeroorutigaat, kiisalu aamma ungasissumut atuartitsini-vittut neqeroorutigisimallugu pikkorissarneq taaguutilik "Sanariaaseq – issittunut pissutsinut naleq-qussagaq", taannalu ingerlanneqarsimalluni 02.10.00-imit januar 2001-imut. Siunertaavoq issittumi

teknologiimi masterinngorniarnermut pikkorissarnerup taassuma ilanngunneqarnissa. Pilersarusiap immikkoortuata aappaata siunnerfigaa sanaartornermi ingeniør-itut issittumi teknologi immikkut ilinnigaralugu ilinniartitaanissaq. Ilinniarneq ingerlanneqassaaq Sanaartornermik Ilinnarfimmi Sisimiuniittumi kiisalu DTU-mi Danmarkimiittumi. Qinnuteqarnissamut killiliunneqarsimavoq 01.02.01.

Kiisalu ungasissumut atuartitsinermi suliniutit ilaat suli ineriertortinneqartoq tassaavoq Kalaallit Nunaanni kommuunit ingerlatsiviinni teknikerinut kiisalu sumiiffikkaartuni ingeniørit suliffutaanni teknikerinut sammitinneqartoq. Peqatigitillugulu atuarfiuk Inerisaavik peqatigalugu sulissutigaa meeqqat atuarfianni pikkorissarttsisarnissat, ilaatigut atuarfinni namminerni ingerlanneqartartussat ilaatigullu ungasissumut pikkorissarttsinertut ingerlanneqartartussat.

Saviminilerinermik Ilinnarfimmi Nuummiittumi kiisalu *Imarsiornermik Ilinnarfimmi* Paamiuniit-tumi piffissami matumanı ungasissumut atuartitsissutissanik ingerlatsisoqanngilaq.

Imarsiornermilli Ilinnarfik Paamiuniittoq piffissami matumanı Svendborg-imi imarsiornermik atuarfimmut isumaqtigiainniarnermik ingerlataqarpoq, tassa aquttunngorniarnerup immikkoortuisa ilaasa ungasissumut atuartitsinertut aaqqissugaalernissaat anguniarlugu, suullu tamarmik ajunngit-sumik ingerlassappata kalaallit Danmarkimit ungasissumut atuartinneqarlutik aquttunngorniarusut-tut inissaqartissinnaasarumassallugit, qarasaasianik atuisinnaatitaatissallugit tapersersuiffigiumas-sallugillu, tassa Paamiuni atuarfimmiinneranni. Attat-nettimut attaveqarneq pilersinneqariarpat atuarfiup pilersaarutigaa PC-kørekortimut sulisut ungasissumut pikkorissarteqqaarniarlugit, taamaa-lilluni suliassanut piumasaqarfiunerusunik misilittagaqalernissaq anguneqarniassammatt.

Ilaanneerarluni qinikkat brancheudvalgimullu ilaasortat ataasiakkaat tungaanit oqaatigineqartarpoq kissaatiginartoq Saviminilerinermut Ilinnarfip ungasissumut atuartitsinermik atuilernissa. Ilinniartussalli massakkut Saviminilerinermut Ilinnarfimmut pitinnatik sumiiffinni inuussutissarsiuti-nut ilinniariit aqqusaaqqaartarunnaartussaavaat, tassa inuussutissarsiutinik ilinniartitaanermik iluarsaaqqinermut atatillugu Saviminilerinermi Ilinnarfip suliai annertuumik allanngortiteriffigi-neqarsimmata, taamaattumillu atuarfiup massakkut kissaatiginartinngikkallarlugu ilinniartunik Nuup avataaniittunik ungasissumut atuartitsisarnissaq.

1997-imi atuarfiup Skive Tekniske Skole suleqatigisimagaluarpaar teknonomkursus-imik ungasisumut atuartitsinertut neqeroorutiginnittarnissaq pillugu.

Niuernermik Ilinniarfik Nuummiittooq ukiuni arlalinni ungasissumut atuartitsinermut tunngasunik arlalinnik aallartitsisarsimavoq. PC-mik atuinermut ilinniarneq ungasissumut atuartitsinertut neqeroorutaavoq (atortussat qallunaatuut kisiannili kalaallisut e-post aqqutigalugu ilitsersuineq), tamatumalu saniatigut merkonominnorniarneq qallunaat nunaannit neqeroorutaasoq akunnermiliuffigineqarluni.

Aammattaaq 2000-imi upernaakkut atuarfiup ingerlassimavai ilinniartunut arfinilinnut ungasissumut atuartitsinerit, ilinniartitsissutigineqarluni IT-administratoruddannelse qallunaat nunaannit marlunnit neqeroorutigineqarsimasoq, maani ilitsersuisoqarluni, tassa taamanikkumut ilinniartitaaner- mut taamaattumut taartigitillugu. Piffissat nikingagaluartut allalluni oqalullunilu soraarummeernerit naammassineqarsimapput. Ukioq manna ilinniartut qulingiluat taannattaaq ingerlappaat. Peqatigitilugulu ilinniartitsisut arlallit ukiuni kingullerpaani ungasissumut atuartitsinertut malinnaavigisarsi- masaat tassaapput pc-mik atuinissamut ilinniagassat kiisalu merkonomfagit, tassa neqeroorutit atuarfimmit namminerminggaaneersut kiisalu Danmarkimit neqeroorutilinneersut.

Niuernermik Ilinnarfimm Qaqortumiittumi ilinniartitsisut ilaat ataaseq piffissami matumani merkonomfagimut peqataavoq, tassa ungasissumut atuartitsinertut ingerlanneqartumut, ilinniartitsisullu allap Aalborg Universitetimi masterprogrammi malinnaavigaa.

INUILI / Inuussutissalerinermik Ilinniarfik Narsamiittooq igasunngornianut iffiortunngornianullu Narsami atuarsimasunut kingusinnerusukkullu Ålborg-imi Holstebro-miluunniit Teknisk skolertus- sanut allakkatigut pikkorissartitsinernik arlalinnik ingerlatsisarpoq. Ilinniartitsisut allakkatigut pik- korissartitsinernik aaqqissuussisartut tassaapput Narsami INUILI-mi ilinniartitsisut, kiisalu Dan- markimi tekniske skole-ni ilinniartunik tigisisussani ilinniartitsisut.

IT aqqutigalugu allakktigut pikkorissarnerit ingerlanneqartalernissaat isumaliutersuuteqarfingineqa- rimagaluarpoq, kisiannili ilinniartut suliffimminni qarasaasiaqanngimmata tamanna unitsiinnarne- qarsimalluni.

Peqatigitillugu INUILLI-mi ilinniartitsisut marluk ungasissumut atuartitsinermut misiligutaasumut peqataapput, tassaasumut ilitsersuinermut pikkorissartitsinermut KIIIP-imit Danmarkimiillu neqe-rroruteqartumit aaqqissugaasumut.

ATI / Aalisakkanik tunisassiornermik Ilanniarfik Maniitsumiittoq atuarfiup ilinniagassaataasa iluan-ni imaluunniit atuarfiup ilinniartuinut ungasissumut atuartitsinermik neqerooruteqanngilaq – piffis-samili matumani taamaaliornissamik aammattaaq pilersaaruteqarani – kiisalu atuarfiup ilinniartui ilinniarfiit allat ungasissumut pikkorissartissutaannut peqataasaristik.

Ilinniagaqaqqinnissamut tunngasuni ATI piffissami matumani Odense-mi ingenørakademimut isumaqatigiinniuteqarpoq, isumaqatigiinniutigalugu ATI-mi ilinniartut ataasiakkaat tunisassiorner-mi teknikeritut ilinniarnissamut ingerlaqqinniartut matematikkimi ungasissumut pikkorissarnernut peqataasalernissaat. Pikkorissarnermi tassani suli aallartittoqanngilaq.

Atuarfiup ilinniartitsisui Danmarkimi ilinniarfinnit aaqqissugaasunut ungasissumut pikkorissartitsi-nernut peqataasarsimapput, piffissamili matumani ilinniartitsisut marluk Tønder-imi Niuernermik Ilinniarfimmit merkonomkursusit arlallit malinnaavigaat. Marlussorianluni atuarfiup ilinniartitsisut arlallit qinnuvigisarsimavai ungasissumut pikkorissarnernut piginnaanngorsaassutissanut peqataaq-qullugit, taamaalilluni atuarfiup pisariaqartitsinera aaqqiivigisarsimallugu. Ilinniartitsisut taakku pikkorissarnermut aningaasartuutinut matussutissiivigineqarlutillu ilinniarnermik nalaanni akissar-siaqartitaasarsimapput. Pisuni allani atuarfiup pisariaqartitsinera annertuujutinnagu atuarfiup pikko-rissarnermut aningaasartuutit matussutissiivigisarsimavai, kisianni akissarsiat naamik.

Atuarfiup ilinniartitsisuisa marlussuit Maniitsumi kommuunip allaffiani atorfirinnut tuluttoortitsine-rit ingerlattarpaat. Pikkorissarneq taanna imatut aaqqissuunneqarsimavoq suliassat ilaat imminut tikilluni pikkorissartissutigineqartarlutik, kiisalu allalluni suliassat IT atorlugu ungasissumut atu-artsinertut ingerlanneqartarlutik. Sisimiuni Oqaatsinut Ilanniarfik isumaqatigiissuteqarfifgalugu ATI Maniitsup kommuuniata avataanut ungasissumut pikkorissartitsinissanik neqerooruteqanngi-laq, tassa Oqaatsinik Ilinniarfiup ilinniartorilersinnaasai tilligarneqaqqunagit.

2.1.3. *Qulliunerusuni ilinniarnerit, matuma ataani GU-t*

Ilisimatusarfik Nuummiittooq ilisimatitsivoq piffissami matumani ilinniagaqartut Nuup avataani na-jugaqartut pikkorissarnissamik neqeroorfingineqartanngitsut.

Ilisimatusarfik ilinniarfittut ungasissumut atuartitsinernut akuutinneqanngilaq, ilisimatitsissutigine-qanngilarli soorlu ilinniartitsisut ilinniagaqartulluunniit ataasiakkaat namminersorlutik ungasissu-mut atuartitsinernut allanit neqeroorutigineqartunut peqataasarsimanersut.

Piffissami matumani universitiitnut nunani issittuniittunut tamanut suleqatigiinnerit aallartinneqan-gajalerput, tassa Rusland-imiittunut, Canadamiittunut, USA-miittunut Nunanilu Avannarlerniittu-nut: "University of the Arctic". Erseqqinnerusumik paasissutissat uani takuneqarsinnaapput <http://www.urova.fi/home/uarctic/> Suleqatigiinnermi ingerlanneqartussaassapput assigiinngitsunik ungasissumut atuartitsinerit, ingerlatassalli suli erseqqinnerusumik allaaserineqarsimannngillat.

Ilinniarfissuarmi Nuummiittumi najugaq qimannagu ilinniartitsisunngorniarnermut atatillugu ukiu-ni arlalinni allakkatigut atuartitsisarneq misilittagaqarfingineqarpoq, aammalu 1998-ip kingornagut tunngaviusumik e-post atorlugu najugaq qimannagu ilinniagaqartut Ilinniarfissuarmilu ilinniartitsi-sut akornanni attaveqatigiinneqartarsimavoq. Taamaaliortarnerli aatsaat 2000-imi siammarerullugu timitalersuiffigineqalerpoq, tassungalu ilangunneqarsimalluni elektroniskiusumik isumasioqatigiif-fissatut periarfissiissut.

Ineriaartorneq Ilinniarfissuup iluarisimaarpaa, tamatumalu annertusaavigineqarnissaa kissaatigalugu. Ilinniagaqartulli IT-mut ilisimasaqarnerat assigiinngissitaartorujussuuvoq, tamannalu tunngavigalu-gu kiisalu siunissaq nalinginnaanerusoq aamma isiginiarlugu Ilinniarfissuup tungaanit kissaatigine-qarpoq ilinniartitsisut ilinniagaqartullu IT-mut ilisimasaasa pitsangorsaaviginiarneqarnissaat. Tamuma saniatigut ilinniartitsisut pingaartumik Danmarkimi ungasissumut atuartitsineq aallaaviga-lugu ilinniagaqaqqittut peqataasassapput.

Tusagassiornermik Ilinniarfik Nuummiittooq kiisalu Perorsaanermut Ilinniarfik Ilulissaniittooq pilersaaruteqanngillat, imaluunniit ungasissumut atuartitsinerup atornissaanut isumaliutersuuteqanngil-lat.

Tusagassiornermik Ilinniarfiup tikkuarpaa killilinnik ilinniartitsisoqarnertik (aalajangersimasut marluk) pissutigalugu avataanit atuarfimmut takkutsitsisariaqartarlutik, aammalu ungasissumut atuartitsineq takkuttartunut ilassutitut taartitulluunniit atussamaanngikkitsik.

Perorsaanermut Ilinniarfimmi pisortaasut isumaqarput pikkorissartut namminiussusiannut ineriatortitsinissamut oqaloqatigiinnerit inuttullu naapeqatigiinnerit tunngavissatuaasut. Tamanna aammaatuuppoq najugaq qimannagu perorsaasunngorniartalernissamut piareerlugu pilersaarusroneqareer-sumut. Taamaattumik pikkorissarnerit taakku ilaannaalluunniit ungasissumut atuartitsinertut ingerlanneqartalissamaanngillat, imaluunniit IT atorlugu allatut iliorluni atuartitsinertut ingerlanneqartalissamaaratik.

Peqqissaanermik Ilinniarfimmi Nuummiittumi ungasissumut atuartitsineq misilittagaqarfingineqarpoq, tassa ilinniarfiup ilinniartitsisuisa ilaat Danmarks Lærerhøjskole-mi Pædagogik diplomuddannelse peqataaffigisimammasuk, ilaatigullu videokonference atorlugu soraarummeersimallutik.

Illoqarfinni napparsimavinni peqqissaasunut ilitsersuisutut pikkorissartitsarnissat arlallit piareeraavigalugit maanna ingerlanneqarput, ilaatigut aamma siunertarineqarluni peqqissaasut matoqqa-sumiippallaarnerisa ammaavigineqarnerunissaa, tassa Nuummut aallartinneqanngikkaluarlutik. Sul eqataasut ilaat siusinnerusukkut Ringkøbing Amt-imi suliffigisimasaminit videokonference aqqutigalugu ilitsersuinermut pikkorissartitsinernik misilittagaqarpoq. Piffissami matumanii Peqqissaanermik Ilinniarfiup atugarai Nuummi Dronning Ingrid-ip Napparsimavissuani videokonference-mut atortut. Tamatuma saniatigut Maniitsumi, Ilulissani, Qaqortumi Tasiilamilu videokonference-mut atortunik peqartoqarpoq.

GU-mut tunngatillugu Nuummi Qaqortumilu ungasissumut atuartitsinerit peqataaffigineqarsimann-gillat, aammalu taamaaliornissaq pilersaaruteqarfingineqarani.

Kujataani Ilinniarnertuunngorniarfimmi Qaqortumiittumi isumaqartoqarpoq suliassaq tassaasoq ilinniagaqartut ilinniartussatut tiguneqarsimasut atuartinneqarnissaat, qularutigineqarporlu GU-ni ungasissumut atuartitsinerup atorneqarsinnaanera.

Qeqqani Ilanniarnertuunngorniarfik Nuummiittoq allappoq ilinniartitsisussaaleqineq ajornartorsiu-tigineqartoq, aammalu qaangiuttoorneqartoqartaqisoq, taamaattumillu suliassat nutaat nukissaqarfí-gineqangaaratik. Qarasaasiatigulli atuarfiup iluani attaveqatigiiffiliisoqarsimavoq, ilinniartitsisullu ilaasa attaveqatigiiffik taanna atorlugu suliassiissutissat saqqummiuttalersimavaat. Immaqa tamanna paasineqarsinnaavoq IT atorlugu atuartitsisalernissap aallatitsaataattut.

Avannaani Ilanniarnertuunngorniarfímmi Aasianniittumi piffissami matumani software-mik tulut-toortitsissutissamik ineriertortsiniarneqarpoq, piffissamilu matumani Aasianni 2.g-mi atuartut atuaqatigiit ataatsit Qeqertarsuarmilu Meeqqat Atuarfianni atuaqatigiit ataatsit sammineqarlutik. Tamatuma qaammatini pingasuni ingerlanneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Ilinniartitsisoq ilin-niagaqartullu illumi ataatsimiippuit, taamaattumillu ungasissumut atuartitsinermik taaneqarsinnaa-nani, kisiannili qarasaasiaq aqqutigalugu oqaatsnik allanik atuartitsinermut misilittagaqartitsilers-samik atuartitsineq pineqarluni. Misilittagariligassat taakku siunissami pingaaruteqarsinnaapput, tassa ungasissumut atuartitsinivik pineqalerpat.

Tamatuma saniatigut kalaallisoortitsinermi pilersarusiamik ineriertortsiniarneqarpoq, taamatut atuartitsinermi samminiinarneqarlutik allatut oqaasillit ingerlaqqittumik kalaallisoortinneqartarnissaat, kiisalu kalaallisut oqaasillit aamma ingerlaqqittumik kalaallisoortinneqartarnissaat.

2.1.4. Sunngiffimmut tunngasut

Sunngiffimmut tunngasuni ungasissumut atuartitsisarnermut tunngasunik paassisutissanik takussaa-soqangaanngilaq, tamatumunngalu pissutaagunarpoq taamaaliortoqangaartannginnera. Ataasiak-kaanilli soqtiginnittooqartoq malunnarpoq.

Ilaatigut Sisimiuni *Oqaatsnik Pikkorissarfiup* 1999-imí ukiaagaa oqaatsnik pikkorissartitsinermini ungasissumut atuartitsineq atorsimavaa, taannalu erseqqinnerusumik 1.3-mi suliniut nr. 4-tut allaa-serineqassaaq.

Ungasik pillugu pilersarusiamut atatillugu Aqutsisoqatigiit ungasissumut atuartitsinissaq pillugu ataatsimoortumik saaffiginnissummik Narsami Maniitsumilu kulturimut sunngiffimmullu ingerlat-

sivinnit tigusaqarsimapput. Pilersaarusiaturtut siunnersuutit imaraat ilinniagassanik ataasiakkaanik atuartitsisarnissamik, sunngiffimmi atuartitsinissamik kiisalu PC-nik atuinermik pikkorissartitsinissamik neqerooruteqarniarerit. Ungasik pillugu suliniutip pilersaarusiaturtut taakku tapersiiviginissaat periarfissaqarfigisimangnilaa, tassa hardwaresinissamut aningasanik qinnuteqaataammata. Kingusinnerusukkut tusartinneqarpugut assigiinngitsunik pissuteqartumik Narsami Maniitsumilu ungasisumut atuartitsiniarerit timitaliivigineqanngitsoorsimasut.

2.1.5. Naatsumik eqikkaaneq

Qulaani killiffiup takutippaa ilinniarfiit ilaasa ungasissumut atuartitsineq ilinniartunut, ilinniagaqtunut ilinniartitsisunullu ilinniarfiup neqeroorutaanut pissusissamisuuginnartumik annertusaatitut tigusimagaat. Aalajangersimasumik nikerartumillu ingerlanneqarnerannut pissutaanerugunarput ilinniarfinni nukissatigut killissaqartitaaneq (ilinniartitsisutigut, aningaasatigut, teknikkikkut, piffisatigut il.il.), aammalu piviusummat piffissami matumani ungasissumut atuartitsinermut pingaarenusutigut anguniagaqaranilu killissavinnik sinaakkusiisoqarsimannginnera.

Ilinniarfinni assigiinngitsuni ungasissumut atuartitsinermut isummat assigiinnginnerinut pissutaa-gunarpoq ilinniarfit assigiinngitsut anguniakkaminni assigiinngitsunik tassuunakkut pingaartitaqarnerat, tassa illuatungaani toqqaannarnerusumik teknikkikkut atortoqarluni ilinniartitsineqassava illuatungaanilu inuttut ineriartortitsinerusumik ilinniartitsineqassava.

2.2. Ungasissumut atuartitsineq Kalaallit Nunaannut qanoq iliuuseqarsinnava – aamma qanoq iliuuseqarsinnaanngila?

Ilinniartitaanermi ukiuni makkunani anguniagaallunilu qitiutinneqartoq tassaavoq ilinniartup qitiutinneqarnissaa, aammalu atuarfik eqaannerusoq (Atuarfitsialak) sulissutigineqassasoq.

Tamatuma saniatigut ilinniartitaanerit pitsaassusiat pitsanngoriartikkusunneqarpoq; amerlanerusut ilinniartinneqassasut kiisalu inuussutissarsiutitigut ilinniartitaanerit suliffeqarfiiit pisariaqartitaannut naapertuunnerulersinneqassasut (inuussutissarsiutinik tunngaviusumik ilinniartitaanerit iluarsartuussifigineqaaqqinnerat). Taakkununnga ataatsimoortumik anguniakkat ilungersuutilu tassaapput

immikkut suliniartoqartariaqarnera; pilersaarutit allanneqarneranit ilinniarfinni timitalersuiffigine-qalernerinut.

2.2.1. *Ungassisumut atuartitsineq atuartitsinertut*

Ilinniartitaanerni tamani eqaassutsip pitsaassutsillu qaffanniarneqarnerinut atatillugu ungassisumut atuartitsineq sakkussat ilagaat.

Nalunaarusiap pitsaaqutit siusinnerusukkut eqqartoreerpai, soorlu ungassisumut atuartitsinerup e-qaassusia kiisalu piffissamut imaluunniit/aamma sumiiffimmut qilersorsimannginna, tassalu imaappoq ungassisumut ilinniartitat piffissaqaleraangamik, nukissaqaleraangamik kajungernerpaa-leraangamillu sulisinnaasunngorlugit, kiisalu aamma sumiiffimmi iluarinerusaminni sulisinnaa-sunngorlugit.

Ungassisumut atuartitsineq atorneqarsinnaavoq sumiiffimmi aalajangersimasumi naammattunik imaluunniit ilinniakkatigut naleqquttunik ilinniartitsisussaqartinnagu – imaluunniit ataatsimik atua-qatigiiliornissamut naammattunik ilinniartussaqartinnagu – taamaalilluni ilinniagassatut neqerooru-tissat amerlisinneqarnissaat pitsaassutsillu pitsanngoriartinneqarnissaa anguneqarsinnaalissalluni. Peqatigitillugulu taamatut eqaatsumik atuartitseriaaseqarnerup inuit ilaquaqarnertik, suliffeqarner-tik aningaasaqarnertillu pissutigalugu aammalu allamik peqquteqarlutik illoqarfimmut allamut atua-riartorsinnaanngitsut inuttut iluaqsiivigissavai. Ungassisumut atuartitsinermut periarfissaqalernik-kut ilinniakkanik toqkarusutaagaluaminik toqqaasinnaasannginnertik pisariaarutsissavaat.

Ungassisumulli atuartitsineq ilinniakkanut, utoqqaassutsinut qaffasissutsinullu tamavinnut naleqqut-tuunngilaq. Pingaartuuvoq ungassisumut atuartitsinerup periarfissarititarpassuinit taartoortinne-qannginnissaq, aammalu isumaqalinnginnissaq taassuma ilinniartitaanermi suut tamaasa aaqqiivigi-sinnaagai. Ungassisumulli atuartitsinerup ilai ikorsiivigisinnaavai.

Ungassisumut atuartitsineq misilitgutinit assigiinngitsunit ungassisumullu atuartitsisarnernit silar-suarmi tamarmi misilittagaqarfingeqareerpoq, kisiannili suli nutaajoqaaq, tassa piffissaq uuttuu-

siukkaani, taamaatumillu piaarpallaarpoq oqassalluni suut pitsasuunersut imaluunniit suut pitsaa-vallaannginnersut.

Arlalinnilli takussutissaqalereerpoq, ilaallu ataaseq tassaavoq ungasissumut atuartitsineq atorsin-naanerpaasartoq imminut kiinnarsilluni atuartitsinermik imaluunniit taamatungajak ittumik akune-qartaraangami.

Forrester Research-imit nalunaarusiapi 2000-ip naanerani saqqummersinneqartup (Computerworld 30/11 2000)-ip takutippaa inersimasunut suliffilinnut (nalunaarusiamut misiligutaasunut) ungasissumut atuartitsineq akoorneqarsimagaangat ilikkakkat annertunerusartut aammalu unitsitsiinnartar-nerit annikinnerusartut, tassa skærmip saavaniinnaq pikkorissartitaanermingarnit.

Taamatorpiaq tikkuussisoqarpoq svenska qaqilerisimanerannit (Sveriges Tekniske Attachéers, Micronews uge 49, 2000), tassani ungasissumut atuartitsisarnerni silarsuaq tamakkerlugu ineriar-tornermi sammiviit imminnut sanilliunneqartarsimaneranni, pingaartumik ilinniartitaanerit qulliune-rusut pillugit, kisiannili aamma ilinniartitaaqqinnerit inuussutissarsiutinut samminerusut pillugit misissugaasimasuni.

Sammiviup aappa tassaavoq ungasissumut atuartitsineq ilinniartitsisup tungaanit tapersorsorneqar-nerugaangat, ilitsersuiffigineqarnerugaangat aammalu malinnaavigineqarnerugaangat (soorlu e-post-ikkut, qarasaasiaq atorlugu isumasioqatigiinnernut peqataasarnertigut) ilinniarnerup naammas-sineqarnissaanut periarfissagissaarneqarnerusartoq. (Micronews uge 3, 2001).

2.2.2. *Ilinniarnerni assigiinngitsunik qaffassisuseqartuni ungasissumut atuartitsineq*

Ungasissumut atuartitsinerup ilusaa aaqqissugaaneralu kaajallariarfivoq pingaaruteqartoq taamatut eqaatsumik ilinniartitsinissaq ilinniartoqatigiinnut, pikkorissaqatigiinnut imaluunniit ilinniagaqaqa-tigiinnut immikkut ittunut sammitillugu neqeroorutigineqassatillugu.

Ungasissumut atuartitsinerup ilusaa aaqqissugaaneralu soqanngitsumiitinneqarsinnaanngilaq, ki-siannili atuartinneqartussat kulturiannik ilinniartinneqartarnikkullu periaasiannik ataqqinnittuusa-riaqarluni. Ilaatigut tamakkuningga pissuteqartumik ajornarluinnangajappoq ungasissumut atuartit-

sinermi pilersaarusanik pioreersunik isornartoqartitsinngivilluni oqaatsinut allanut nutseriinnarnisaq imaluunniit inuiaqtigiinni sinaakkutaasunut allanut tunngatillugu atuiinnarnissaq.

Kalaallit Nunaanni atuartitsisarnermi inuup ilinniartitsisullu soqutigisaat qitiutinneqartarput. Ilinniartitsinermi sinaakkut tassaasapoq inummit inumuut attaqatigiissitsineq, pingartumik meeqqap angajoqqaat arlaata imaluunniit aanaakkut aataakkullu akornanni.

Imaaliallaannarluni ungasissumut atuartitsineq tamatumunnga akerliunngilaq, tassa ilinniartitsisup ilinniarttullu akornanni inummit inummut attaqatigiinneq tassani ilaammat. Maluginiartariaqarporli kalaallit ileqqusumik inummit inummut ataqateqartarneranni ileqqorineqarnerummatt issuaaneq, tassalu oqaloqatigiinnerunngitsoq.

Taassuma akerlianik ungasissumut atuartitsinermut oqaloqatigiinneq nammineerluni kaajallariarfivoq. Oqaloqatigiinneq pingartumik ingerlanneqartarpoq allattariarsornikkut (e-post, qarasaasiatigut isumasioqatigiinnikkut il.il.), kisiannili qarasaasiakkut isumasioqatigiinnermi aammalu videokkut isumasioqatigiinnermi allattariarsornerup saniatigut aamma oqaloqatigiinnerusinnaalluni. Allarpasuarnulli naleqqiullugu oqaloqatigiinneq attaqatigiinnerlu annertunerungaartumik ilusilersugaasumik ingerlanneqartarput.

Taaneqareersutut ungasissumut atuartitsinerup suliassarpassuit pitsaassutsikkut piginnaasaqassutsikkullu pitsanngorsavigisinnaavai, aammalu inuit assigiinngitsunik peqquteqarlutik pisarnertut ilinniarnernik ingerlatsisinnaanngitsut atuartitsinernik malinnaanissamut periarfissiivilugillu so-raarummeersinnaanngortissimallugit. Atuartitseriaatsimili tassani piumassuseqarluarnissaq, peqataalluarnissaq namminerlu ilinniartinnissamut annertuumik akisussaassuseqarnissaq piumasarinqarpoq, minnerunngitsumillu aamma piumasarineqarluni ilinniarnerup annertuumik piumasaqaati-taqarfiuneranik paasinninnissaq.

Taamaattumik ungasissumut atuartitsineq inersimasunut inuusuttunullu erseqqissumik anguniaglinnut ilinniarnerminnilu atuagarsornikkut piareersimalluartunut piukkunnarneruvoq.

Tunngaviusumik ilinniarneq (meeqqat):

Silarsuarmi assigiinngitsuni tunngaviusumik atuarfinni ungasissumut atuartitsinermik neqeroorutnik pigisaqartoqarpoq – neqeroorutit kulturikkut, ilinniartitaanikkut il.il. sumiiffinni ataasiakkaani pissutsinut naleqquttunngorsakkat. Ilangussaq C-mi allaaserineqarput Meeqqat Atuarfianni ungasissumut atuartitsinermik atuinermut ingerlalluartumut assersuuterpagaaluit, aammalu Canadami British Columbia-mi ungasissumut atuartitsineq ataani allaaserineqassaaq:

British Columbia-mi ungasissumut atuartitsineq ingeriartortinnejarsimavoq, tamakkiisumik børnehaveklassimit gymnasiamut. Atuartitsineq ingerlannejarpoq pisarnertut pappiaqqanut allalluni al-lakkatigut atuarnerut, kiisalu IT atorlugu atuarnerut taaneqartumik Connect. Atuarfiit qulingiluat taaneqartut "Distance Education Schools" annertuunik pilersaarusiaqarput ilinniagassanik allaaserinnertalinnik, aammalu atuartunut ilinniagassanut tamanut immikkoortunnguangularugit allaat ilitsersuutitalinnik. Atuartitsinermi anguneqarsimassapput klassimi atuartitsinermi piumasaqaatit asserluinnaat.

Atuarfinnut qulingiluaasunut taakkununnga, ilinniartitsisunut, ilinniartunut minnerunngitsumillu angajoqqaanut piumasaqaatit qaffaseqaat: Atuarfiit nammineerlutik atuartitsissusiorlutilu ilitser-suusiussapput, tassaasunik atuarfinni taakkunani tamani atuartunut ungasissumut atuartitanut angajoqqaavinullu aamma / imaluunniit "home-instructors"-inut annertuumik ilinniartitsisunit taperser-suinertaqartunik.

Saneqqunneqarsinnaanngitsumik angajoqqaat annertoqisumik akisussaanermik piumasaqarfingeqarput:

British Columbia-mi atuartitsissutissani suliarineqarsimapput meeqqat ungasissumut atuartinnejarseranni angajoqqaat akisussaaffii pisussaaffiilu pillugit maleruagassat sakkortoqisut, taakkulu piumasaqaatini angajoqqaanut atuarfiit taakkua qulingiluaasut arlaanni atualersitsiniartunut tunniunne-qartartuni allassimasarlutik. Piumasaqaatini piumasarineqarpoq angajoqqaat ilitsersuisulluunniit allat 4-5 klassit tikillugit ungasissumut atuartitsinermi atuartunut ilitsersuisutut tamakiisumik peqataasarnissaat, klassillu annerujartornerat ilutigalugu angajoqqaat peqataanissaannik piumasaqaat annikilliartuaartinnejalaarluni. Peqatigitillugulu piumasarineqarpoq angajoqqaat / ilitsersuisut e-post-imik, chat-romms-inik internettimillu atuisinnaanissaat, taamaalillutik atuarfiup ilinniartitsisuisa atuartunullu ilitsersuisuisa angajoqqaat attaveqarfigisinnaasarniassammatigik.

Meeqjanik mikinerusunik ungasissumut atuartitsinermut piumasarineqarpoq "sulisoqarluarnissaq" nukissatigut nakuusunik ungasissumut atuartitsivimmittunit ilinniartitsisuinnaanngitsunit, kisiannili aamma angajoqqaanit / ilitsersuisunit meeqjanut piumassuseqarlutik qanitarinnillutillu ikiuussin-naasunit.

Qularutissaanngilaq ungasissumut atuartitseriaaseq taamaattoq sumiiffinni allatigut periarfissaqangitsuni iluaquataasinnaassaqisoq, kisiannili nukissanik piumasaqarfioqaluni – tassa ingerlatsinerin-naanngitsumut, kisianni aamma piareersarnermut aaqqissuussinermullu.

Kalaallit Nunaanni atuartitseriaatsimut atorneqareersumut taartaasussatut kulturimullu tunngatillugu periaaseq taanna naleqqussorinanngilaq, aammalu apeqquaavortaaq nalinginnaasumik perioriartorneq eqqarsaatigalugu nalilippassuit oqaatigineqareersutut taamatut atuartitseriaaseqarnermi annaaginnarneqarsinnaanersut: Atuarfik meeqjanut inuuasuttunullu inooqatigiinnissamut annertuunik isumagisassaqarpoq, aammalu ilinniarniarnermi ileqqussaasunik ajunngitsunik atajuartussanik tunngaviusumik pingaaruteqartunik attassiinnartitsiniaqataasussaalluni.

Ungasissumulli atuartitsineq allatut ilusilik tunngaviusumik ilinniartitaanerni atuartitsinermik pitsanngorsaasuusinnaavoq, soorlu nunaqarfii atuarfianni ilinniartitsisussaaleqiffioqisuni. Soorlu imaaliorqarsinnaalluni nunaqarfiiup atuarfiani timelærerininik illoqarfiiup atuarfianit ungasissumut atuartitsiutigaluguni/ilitsersuiutigaluni atuartunik IT atorlugu atuartitsissutissanik ilassusiineqartarluni (tassa ungasissumut atuartitsinerunngitsumik). Imaluunniit illoqarfiiup atuarfianit klassinut annernut ungasissumut atuartitsiitigaluni najorluni atuartitsineqartarluni, tassa nunaqarfimmi atuarfiiup timelærerii ilinniagassanut ilitsersuisutut atorneqartillugit.

Videokonference Sermiligaami/Tasiilami atorneqarsimaneratut aamma atorneqarsinnaavoq, kisianni taanna Qeqertarsuarmi misiliinermut naleqqiulluni akisoqaaq, pilersinneqarnera aserfallatsaalinearneralnu kisiat eqqarsaatiginagu, kisianni aamma ingerlanneqarnera eqqarsaatigalugu, tassalu videokonferencimik atuilluni atuartitsineq nalinginnaasumik taamaappoq. Apeqquaaginnarunaporli akikinnerusut qaugu takkukkumaarnissaat, aammattaaq nipikkut assitigullu ajunnginnerusumik pitsaassuseqartut, taamaalillutik ungasissumut atuartitsinermut sakkunnguvikkumaarnissaannut.

Inuuusuttunut inersimasunullu ilinniartitsineq:

Inuuusuttut inersimasullu ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu ilinniartinneqassatillugit ajornartorsiuqarnannginneruvoq. Tassani periarfissatut taakkartoriikkavut pigineqarput, tassa naatsorsuutigineqartariaqarmat ilinniartut, ilinniagaqartut pikkorissartussallu atuartitsinermut peqataaniarnerminni immikkut ittumik angorusutaqareersimanissaat; suliassamik naammassinninniarneq; so-raarummeernissaq ungasinnerusorlu isigalugu ilinniakkamik naammassinninnissaq.

Ungasissumut atuartitsineq pitsaaquteqartumik gymnasiani, inuussutissarsiutinut atuarfinni kiisalu ilinniarfinni qulliunerusuni soorlu ilinniagassanik ataasiakkaanik ilinniagaqarniarnermut atatillugu atorneqarsinnaavoq, aammattaaq najugaq qimannagu ilinniartitaanerni tapertatut atorneqarsinnaalluni (soorlu piffissami matumanii Ilinniarfissuarmi taamaaliortoqartartoq) il.il.. Periarfissaq alla aamma tassaavoq soorlu Meeqqat Atuarfianni annertusisamik naggataarutaasumik misilitsinnissumut ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu ilinniagassamik ataatsimik atuartinneqarneq.

Nunanit tamalaanit misilittakkat:

Tulorutsit tassuunakkut neqeroorutaat tassaavoq ungasissumut atuartitsineq ikiorsiullugu oqaatsinik gymnasiatut qaffasissuseqartumik atuartitsineq. Isorliunerusut ilaanni inukitsuni allamiut oqaasiinik piginnaasalinnik ilinniartitsisunik neqeroorutissaqartoqanngilaq, tamaanilu gymnasiat suliassaq agguataarsimavaat. Inuuusuttut nunaannarmiut soorlu noorlersoornissamut nunagisaminni periarfissaqanngitsut gymnasiani ungasissuniittuni noorlersoortitsinernut peqataasarput videomik assiliissut qarasaasiamut ikkutaq aqqutigalugu, aammalu e-post atorlugu atuartitsissutinik oqaloqatigiissutiginninnerit taarseraannerillu aqqutigalugit (Micronews uge 20, 2000).

Allattariarsorluni soraarummeerneq aammattaaq ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu ingerlan-neqarsinnaavoq; tamatumunnga ataatsimik assersuutissaqarpoq qallunaat inuussutissarsiutinut gymnasiaanni misiligutaasumik aaqqissuussineq ingerlalluartoq pillugu. (Undervisningsministeriets Nyhedsbrev, 14. årgang, 20 – 27/11 2000).

2.2.3. *Ungassisumut atuartitsineq immaga sumiiffinni arlalinni aningaasartuutinut apparsaasuu-sinnaavoq*

Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu ilinniarnerminnik naammassisartunut ataasiakkaanut aningaasartuutaasartut imminut naleqqiukkaanni upternarsineqarsinnaavoq ilinniakkanut assigikannernut aningaasartuutaasartut Kalaallit Nunaanni Danmarkimit 1½-mit sisamariaammut qaffasinnerusartut. Massakkorpiaq kisitsisaasut pissarsiarinissaat perarfissaqarfigineqarsimanngilaq, naatsorsuinerlu pissarsiarineqarsimasoq Ilinniartitaanermut politikki pillugu Nassuiaammit 1995-imeersumit tigu-saapput – kisiannili kisitsisit allangorujussuarsimagunangillat.

Soorlu aallaqqataani oqaatigineqartoq ungassisumut atuartitsinerup ineriertortinnejarnissaa akikit-suunnaasarnavianngilaq. Atuartitsissutissat ineriertortinnejarnissaat aningaasanik naleqarpoq, akis-sarsiatigut qarasaasiatigullu (hard- aamma software-tigut) – kisiannili ungasinnerusoq isigalugu ungassisumut atuartitsineq imminut akileriartussaaq.

Tunngaviusumik ungassisumut atuartitsineq piffisartornartuunngilaq, Kalaallillu Nunaat eqqarsaati-galugu ungasinnerusoq isigalugu imaassinjaavoq suli aningaasatigut sipaaruteqarfigineqarnerusin-naasoq, tassa assartuineq, akunnisimaneq/najugaqarneq, nerisaqarneq il.il. eqqarsaatigigaanni, tassa taamaattut ilinniartunut/ilinniagaqartunut ilaatigullu ilinniartitsisutigut nukissanut aningaasartornar-tarmata.

2.2.4. *Ungassisumut atuartitsineq unitsiinnartarnerlu*

Ungassisumut atuartitsinerup iluani immikkut ilisimasallit politikeritoqqallu tikkuarpaat ungassisumut atuartitsineq (inuusuttunut inersimasunullu) nerliunneqaraangat misilittagarineqartoq atuartitsineq ajornakusoornerujartortillugu oqaloqatiginnittarnissat, oqallittarnissat, ilitsersuisarnissat allati-gullu tapersersoqatigiinnissat pisariaqartinneqaraluttuinnartartut.

Angusisut procentiisa appasippallaartarnerat Kalaallit Nunaanni ilinniarfinni arlalinni ajornartorsi-taasarpoq. Ilinniartut ilinniarnerminnik unitsiinnartarnerannut pissutaasartut ataatsimoortumik

qaqileriffingeqarnissaat periarfissaqarfingeqarsimangilaq, kisiannili tamanna isiginiagassaavoq ungasissumut atuartitsisalernissamut atatillugu.

Ungasissumut atuartitsineq malinnaavigissallugu pisarnertut atuartitsarernit oqinnerunersoq oqimaannerunersorluunniit qulakkiivillugu uppermarsaatissaqarfingeqanngilaq. Ungasissumut atuartitsinerup ilusilersuiffingeqarnera, imaata qanoq soqutiginaateqartiginera, angorusutat kikkuunerat, ilinniartitsisutigut tapersersuisoqarlunilu ilitsersuisussaqarnersoq, ilinniartut ataasiakkaat qanoq iliorlutik ilinniartinneqarluarnerusinnaanersut il.il., taakkua tamarmik aalajangeeqataassapput ungasissumut atuartitsineq ilinniartumut/ilinniagaqartumut naleqqutivissuunersoq.

Ungasissumut atuartitsinermi pilersaarusanit sammiviit assigiinngitsut misilittagaqarfingeqarput. Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni ilungersortumik sulissutiginiarneqarsimavoq atuartitseriaatsinit atorneqartunit unitsitsiinnartarnerit minnerpaaffissaliiffinginiarnissaat. Malunnaateqanngilaq ungasissumut atuartitsinermi unitsitsiinnartarnerit pinngitsoorneqarsinnaanerat oqinnerujumaarnersoq.

Atuartitsinerup imaanut oqimaakuluttumut assersuut ataaseq:

Ungasissumut atuartitsinerup imaata oqimaakuluttup annertunerusumik oqaloqatigiissutigineqartarnissaanut, oqallisigineqartarnissaanut ilitsersuissutigineqartarnissaanullu assersuut ataaseq Aventures-imeersoq; Danmarkimi inuussutissarsiutinut atuarfitt tallimat suleqatigiinnerat.

Uani tikkuaavagineqarpoq Adventures-imi pikkorissartut ataatsimut isigalugu akuleriissitamik pikkorissaatitut PC-korekort-inik tigusisimanertik iluaqtigisimanngikkaat; tassa klassimi atuartinneqartarnerup qarasaasiallu atorlugit agguataaraluni ungasissumut atuartinneqarnikkut.

Pikkorissartut e-post aqqutigalugu ilinniartitsisumik oqaloqatiginnitarnerit tassanngalu ilitsersorneqartarnerit nuannaarutigaat, kisiannili ungasissumut atuartitsineq tassarpiaammat peqataaffigerusus-simasartik (immaqa ungasissumi najugaqarnertik imalunniit allanik aporfissaqartumik atuarfimmukarniartarnerminnik ajornartorsiuteqartarnertik pissutigalugu), aammalu ilinniagassatik oqallittarnissamut oqaloqatigiissutiginnittarnissamullu pisariaqartitsingaanngimmata amerlanersaasa toqarsimavaat ungasissumut atuartitsinivimmik atuartitsivigineqarnissartik, tassalu klassimi atuartitsisarnernut takkuttaratik.

Allaavorligooq piumasaqaatitaqarfiunerusunut datanom-imut systemanalytikerimullu pikkorissartarnerit: Tassani ungasissumut atuartitsinerup imminullu najorluni atuartitsinerup akuleriissinneqartarnissaat ilinniagaqartunit pisariaqartinneqartaqaaq, tassa suliassat imaluunniit apeqqutit soqutiginaateqartut naapeqatigiissutigisinnanissaat oqallisigisinnanissaallu pingaartinneqarluarmat, tas-sami taakku qaammaterpassuarni kisimiilluni angerlarsimaffinni samminiarnissaat oqimaannerusarmat. Aventures ukiup pikkorissarfiup ataatsip ingerlanerani pingasuugajuttunik isumasioqatigiis-sitsisarpoq (taamaliornerni klassini atuartitsinerit ingerlanneqartarlutik): Aallartinnermi, qiteqqun-nersiornermi kiisalu inaarsinermi.

2.2.5. Eqikkaaneq

Ungasissumut atuartitsineq Kalaallit Nunaanni periarfissaqarfingineqarluarpoq, kisiannili aamma killissaqartitaalluni. Atuartitsinermik sumilluunniit ineriertortitsiniarneq nukissanik tigusisarpoq, tassa inuttut (ilinniartitsisutigut), teknikkikkut aningaasatigullu pissutsitigut nukissat eqqarsaatiga-lugit, tunngavissarititassarlu tassaasariaqarpoq naleqquttutut isiginartuni ungasissumut atuartitsine-rup nerliunneqartarnissa – sumiiffinni pisariaqartitsiviunerpaauni. Tamanna tunngavigalugu ilin-niakkat arlallit naleqquttutut isiginarsinnaapput; ilaat allanit pisariaqartitsinerusutut isiginarsinnaal-lutik.

Assersuutigalugu ungasissumut atuartitsinerup taannaannaalluni Meeqqat Atuarfiannut qanoq iliuu-seqarsinnaanera killissaqassaaq. Kisiannili assersuutigalugu nunaqarfinni ilinniartitsisunik ilinniartitseqqinnermi ilinniagassatigullu tapertaanermi immaqalu aamma ilitsersuussilluni nunaqarfinni atuartunik annernik ungasissumut atuartitsinermi ungasissumut atuartitsineq naleqquttuusinnaavoq. Atuartut tamaasa ataatsimut isigalugit apeqqutaavoq pitsaaneruinnanginnersoq IT atorlugu atortut sungiusaatit atuartitsinermi sungiusaatigitinneqarnissaat pingaartinneqarneruinnassannginnersoq.

Inuuusuttunut inersimasunullu atuartitsinermi tamarmiusumi ungasissumut atuartitsineq pingaartu-mik piukkunnaateqarpoq ilinniagassanut neqeroorutaasunut pioreersunut tapertaatinneqarnissaa. Taamaaliornerup ilinniagassatut neqeroorutaasut amerliallatsissinnaavai, aammalu ilinniagaqar-tut/ilinniartut/pikkorissartut ataasiakkaat ataasiakkaarlugit sammineqarnerusarnissaat annertusitis-

sinnaallugu, matuma ataani ilinniartitaanerni atuartitseriaatitigut neqeroorutit immikkullarinneri erseqinnerulersissinnaallugit, kiisalu kalaallit ilinniartut ilinniagaqartullu periarfissiivigissagaluarlugit nammineq nunaminni ilinniakkanik/pikkorissarnernik aalajangersimasunik ullumikkut allatut ajornartumik nunani allani ingerlattariaqartakkaminnik ingerlassisinnaalernissamut.

Massakkorpiaq ungassisumut atuartitseriaatsit pingasut neqeroorutit annertusitinneqarnerullutillu siamarneqarnerunissaannut naleqqussinnaasut kiisalu ilinniarusutanik immikkukajaaq innerusunik ilisimasassatigullu itisilerinerutitsisinnaasunut periarfissiisinnaasut assiliartaliunneqariartorput.

Naatsumik eqqartutsiarneqarsinnaapput ukuusutut:

1. Ilinniagassami immikkorluinnaq samminiakkami ungassisumut atuartitsineq, Kalaallit Nunaanni ilinniarfiit arlaannit ilinniartitsissutigineqartoq. Atuartitsineq nunami maani ilinniarfimmit ataatsimit ilinniarfinnilluunniit assigiinnit arlalinnit ataatsimoorullugu ineriertortinneqarsimagajuttuussaaq. Taamatut ilusiliilluni ungassisumut atuartitsineq nunami maani ilinniarfinni assigiinni ilinniartunut ilinniarfimmit ataatsimit neqeroorutigineqarsimassaaq (assersuutigalugu gymnasiamit imaluunniit inuussutissarsiutinut atuarfimmit).

Periutsimi tassani atuartitseriaatsit arlallit eqqarsaatigineqarsinnaapput, assersuutigalugu:

> Ilinniartunut peqataasunut tamanut ungassisumut atuartitsineq. Sumiiffimmi inunnut ataasiakkauut ilitsersuisutut tapersersuisoqassaaq, immaqa ilaanneeriarluni ilinniartut, ungassisumi atuartitsinermi ilinniartitsisut kiisalu sumiiffinni ilitsersuisut tamakkerlugin ataaitsimoortumik isumasioqatigiissittarlugin.

> Akuleriissitsilluni atuartitsinermut periutsit assigiinngitsut atorlugit atuartitsineq: Sammisassat ilaat ungassisumut atuartitsinertut ingerlanneqartassapput, ilaallu imminut tikilluni atuartitsinertut ittumik ingerlanneqartassallutik, taamaaliornermi ilinniartut arlalikkaarlugin immikkut peqqissaarussaasumik ilitsersuinertalerlugin ilitsersuinermut tiimeqartinneqartassallutik – immaqa qarasaasiaq videokonferenciluunniit iluaqutsiullugin. Taamaaliorneq pissusissamisoortuuusinnaavoq, sumiiffimmi arlalinnik ilinniartoqarpat aammalu ininik atuartitsivissatigut periarfissaqarpat.

2. Nunami allami suleqatigisamit ungassisumut atuartinneqarneq, nunami maani atuarfimmi nunami

allami ilinniarfimmik ungasissumut atuartitsinermik neqerooruteqartumik suleqateqartumi ilitser-suisumit ikorfartuiffineqarnermik tapertaqartinneqarluni. Ilinniagaqartumut ataatsimut arlalinnul-luunniit, immaqa atuaqatigiittunut akuleriissumik atuartitsinertut neqeroorutigineqarsinnaalluni – ataani allassimasut takukkit.

3. Ungasissumut atuartitsinerinnavik (qarasaasiakkut), Kalaallit Nunaannit nunamillu allamit neqe-rooruteqartunit neqeroorutigisaq ilinniartitsisunit ilitsersuinermik oqaloqatiginnittarnissamillu taa-mallaat neqeroorutilimmeersunit ilaqtitaq.

Periaatsinik qulaani taagorneqartunik – imaluunniit allanik assingusunik – toqqanissamut apequ-taassapput ilinniartitsisussaqarnissaq, oqaatsinut tunngasut, ilinniartut amerlassusissaat il.il., taa-maalillutillu periarfissaareersut pisariaqartinneqareersullu tunngaviussallutik.

Periaatsit siulliit marluk atuartitseraatsinut atorneqarneroreersunut qaninnerupput – taakkunani sumiiffinni ilinniartitsisut suleqataanerusussaassapput, kiisalu ilinniartunut ilinniagaqartunullu ikor-fartuisuussallutik. Periaaseq kingulleq ilinniagaqartunut/ilinniartunut sungiussisimanerusunut ka-jungernerusunullu pingaartumik piukkunnaateqassaaq, tassa ilinniagaqartunut/ilinniartunut ilinniar-nerup ingerlanerani ilinniagaqariartuaarnermik nammineerlutik isumaginnissinnaasunut.

2.3. Ungasissumut atuartisinerup sammineqarnerunissaanut tunngavissat kingunissallu suppat?

Kapitali 2.3-mi sammineqassapput Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanermi ungasissumut atuartitsine-rup atorneqalernissaanut tunngavissat kingunissallu.

Kapitalimi tikkuartorneqassapput ilinniarfiit ungasissumut atuartitsinermik ingerlatsilernissaannut tunngavissat pingaaruteqarnerpaat – taakkulu annertuumik tassaassallutik pissutsit ungasissumut atuartitsinerup ”avataaniittut”; tassami ilinniarfiit suliamik aallartitsisinnaanissaminnut ajunngitsu-nik ilisimasassatigut tunngavissaqassappata tigussaasumik atugassarititaasussat pigineqaqqartaria-qassammata.

2.3.1. Politikkikkut siunnerfik tapersersuinerlu

Ungassisumut atuartitsinerup attunerusumik aallartinneqarsinnaanissaanut tunngaviusumik tunngavissarititaasussaq tassaavoq politikkikkut siunnerfimmik saqqummiussisoqarsimanissaa kiisalu qitiusumit sumiiffinnillu tapersorsorneqarnissaq. Ungassisumut atuartitsinerup timalersorneqarnissaanut piumassuseqarnissaq, sapiissuseqarnissaq aningaasatigullu ikorfartorneqarnissaq piumasaqaataassapput.

Piumassuseqarnissami isumagineqarpoq ilinniartitaanermi ungassisumut atuartitsinermik ilusilersugaasumik atuinissaq pillugu siunnerfiup alloriaatinik tigussaasunik sunniuteqarluartunillu malitseqatinneqartarnissaa. Ungasik pillugu pilersaarusiami takusinnaavarput sorpassuit ingerlalluaruartut angusaasut killeqaqisut: Tamanna ilaatigut pissuteqarpoq misiliilluni pilersaarusiaq aallaquaataaniit ”kiinnertinneqarluarsimanngimmat”, aammalu aningaasaliissutit tunuarsimaarnerat, apasissumillu inisisimancerup qaqqat illuaatissinnaanngilai.

Sapiissuseqarnermi isumagineqarpoq naak nutaamik aallartitsinissaq kissaatigineqarluartillugu inoqartuartarmat ineriartortitsinissamik kissaatigisaqanngitsunik. Tamanna pissutissaqarluarsimassinnaasarpoq, kisiannili aamma pissutaasinnaasarput nutaamik suliniutigiligassanut toqqaserluuteqarneq imaluunniit naammattumik ilisimasaqannginnej. Tamakku ilusilersugaalluartumik oqaloqtigiissutigineqartariaqarput piginnaanilimmillu piumasaqaateqarfingeqartariaqarlutik.

Aningaasatigut ikorfartorneqarnissaq pisariaqartuuvoq, pissutigalugu ilinniarfiit sulisuinut ulapaa-reeqisunut piumasarineqarsinnaanngimmat ulluinnarni suliamik saniatigut nutaamik ineriartortitsinissamut immikkut nukissaqarnissaat. Kisiannili sulinissaat aqquissiuunneqarsinnaavoq, soorlu suliartik qimakkallarlugu akissarsiaqarlutik ilinniarteqqinnejartillugit ilinniartitsinerup qanoq ingerlanneqarnissaanik, aaqqissuussinissamik aammalu IT atorlugu atuartitsinermi teknikkimik atuinissamik; atortussat ineriartortinneqarnissaannut suliaqarnissamik, aammalu hard- aamma software-nut suliami tassani pisariaqartunut.

Tassalu:

”Ungasik”-up misiligtigineqarnerani eqqarsaataasimavoq misiligateqarnerup tunngavissiiviginiasagaa anguniaganngortussat suussanersut, siunissmaili suliniarnissami allaanerusumik iliortoqarta-

riaqarpoq, tassa suliaq aallartinneqartariaqarmat ungasissumut atuartitsinermut politikkikkut anguniagassiorlunilu aaqqissugaasumik pilersaarusiornermik.

2.3.2. *Ilinniarfinnut piumasaqaatit*

Ungasissumut atuartitsinerup piumasaraa ilinniarfinni pingaaruteqartuni assigiinngitsorpanni al-lanngortiterinissaq, tassani pingarnerpaajunatik aningaasat teknikkilu, kisiannili atuartitseriaatsip nutaap taassuma sapinnginnissaanut piginnaaneqalernissaq.

Ilinniartitaanerit ungasissumut atuartitsinermik aallartitsisinnaanissaminnut allanngortiterinerisa aallartiffigisariaqarpaat ilinniarfinni piginnaasanik ineriartortitsineq aammalu aaqqissugaanikkut piareersimanissaq.

Pisortaqtigiiit ungasissumut atuartitsinermi sulianut tunnusimanissaat eqqummaariffiginninnissaal-lu ilinniartitsiniarnissamut aaqqissuussiniarlunilu ineriartortitsiniarnissamut pingaaruteqartorujus-suovoq, aammalu ilinniarfiup ungasissumut atuartitsissutissanik neqerooruteqalernissaanut malittaasussap, tassaasussap allanngortiterinerup piartuaarnissaanut pingaaruteqartuussalluni. Assersuutigalugu atuarfiit pisortaat ungasissumut atuartitsinerup aaqqissuunneqarnissaa pillugu naatsorsugassanik aaqqissuussinissanillu suliassaqassapput; tassa ilinniartitsisunut, ilinniartunut, inunnut al-lanlut attuumassuteqartunut (soorlu teknikkikkut ikorfartuisunut) aningaasanullu tunngassuteqartunut arlalinnut tunngatillugit. Tassalu ungasissumut atuartitsineq ilinniartitsisunut ataasiakkaanut ilinniartunullu kisimi tunngassuteqanngilaq, kisiannili atuartitseriaatsimik taassuminnga atuilerneq ilinniarfimmi tamarmi pisarnernut suleriaatsinullu sunniuteqartussaalluni.

Nunani assigiinngeqisuni soorlu Australiami (Micronews uge 32, 2000) aamma Danmarkimi (CTU: Fokuseret Udbud 1997) ilinniarfinni pisortaasut immikkut suliniarfingineqarsimapput: Suliniuitit tas-saallutik pisortaasut sapiiserniarfissaasa qulaarsivigineqarnissaannut sammitinneqartut, ilaatigut qulequttat qulaani eqqartorneqartut pillugit, ilaatigullu ilinniarfiit il.il. akornanni suleqatigiinnissamut periarfissat pillugit.

Peqatigitillugulu suliniuitit aammattaaq sammitinneqarsimapput pisortaasut nammineerlutik IT-mik ungasissumullu atuartitsinermik paasinninnissaannik atuisinnaanissaannullu; qanoq atorneqarsin-naanersut, qaqlugu aammalu sooq – taamaalillutik atuarfinni pisortat ungasissumut atuartitsinermi

suliap imaanik atuarfiullu siunissaanik nalilersuilluarnerusinnaasunngorniassammata; sulisut iliniartullu. Taamaaliornikkut aamma atuarfiit pisortaat ungassisumut atuartitsinerup sumiiffinni na-leqquuttuni atorneqarnissaa pillugu ilisimasassatigut oqaloqatiginnissinnaassuseqarnerulissapput, kiisalu ilinniarfiit atuartitsissutissatut neqeroorutaasa pitsaassusiannik annertusaqaqataanerulersin-naassallutik.

Tassalu:

Ilinniarfitt – taakkua pisortaat, ilinniartitsisui allallu ungassisumut atuartitsinerup piviusungortin-neqarnissaanut akisussaasut taassuminnga ineriartortitsinissamut suliffeqarfittut atituumik isigalugu piginnaanngortitaasariaqarput.

2.3.3. Atuartitsisut piginnaaneqarnerunissaat

Atuartitsisup aaqqissuussisutut atuartitsinermullu akunnermiliuttutut inisisimaffia atuartitsinermi IT atorneqartillugu allanngortarpoq aammalu ineriartortinnejartariaqartarluni. Pingaartumik ungasissumut atuartitsinerup piareersaaviginissaani IT-mik assigiinngitsutigut atuisinnaanissaq atorfisaqartinneqartarpoq.

Ilinniarfintt assigiinngitsuni ilinniartitsisut ilinniarsimanermikkut tunuliaqutaat assigiinngitsuusarput, kisiannili ataatsimut isigalugu amerlanerpaat ungassisumut atuartitsinermik suliaqarnermut atatillugu piginnaanngorsaavagineqaqqinnissamik pisariaqartitsisarput. Atuartitsisut ungasissumut atuartitsinerup aaqqissugaanissaanut, atuartitsissutit atorneqarnissaannut (digitaliusut pappiaqqallu), ilinniartitsinikkut ilitsersuinissamut pisariaqartitsinerit il.il. pisinnaalluartumik nalilersuiffiginissaannut pisariaqartippaat IT atorlugu tunngaviusumik atuartitsinikkut piginnaasaqarnissaq, anguniagarlu taanna eqqortinneqassappat piumasarineqarpoq atuartitsisut ilaatigut piginnaaneqarfigissaat:

- Nalinginnaasumik ilisimasaqarfiginissaat IT-p inuiaqatigiinni ilinniartitaanermut sulinissamullu piumasaqaatit qanoq ilusilersuiffigeqataasarnerai

- IT atorlugu atuartitsinerup / teknologiimik ikorfartuiffigineqarluni atuartitsinerup iluani periaatsinik taaguutinillu ilisimasaqarnissaq
- IT-mik sakkunik atuinissamut tunngaviusumik piginnaaneqarnissaq (tassa imaappoq PC-mik atuinermik, e-post-imik, internettimik, qarasaasiatigut isumasioqatigiinnernik, softwareprogramminik assigiinngitsunik, soorlu allakkiornermik, naatsorsuusiornernik il.il., atuinernik).
- IT atorlugu atuartitsinerup – matuma ataani ungasissumut atuartitsinerup – nalilersuiffigisarnisaanut periaatsinik qanoq atuisoqartarlunilu ineriertortitsisoqartarneranik paasinninnissaq.

Teknikkimut tunngasortaa – IT-p sulinermi qanoq atorneqartarnera – assilissamut tamarmiusumut naleqqiullugu annikitsuinnaavoq. Pingaartumik pingaartuuvoq atuartitsisut atuartitsinerit taamaattut qanoq ajunnginnerpaamik aaqqissuunneqarsinnaanerinik, ingerlanneqarsinnaanerinik nalilersuiffigineqarsinnaanerinillu ilisimasaqalernissaat, tassa atuartut naleqqukkaangat PC-nik internettimillu ilinniartinneqarnerminnut atatillugu atuiffigisaanni – taakkulugooq qallunaatut taaneqartarput didaktiske kompetencer.

Nunami maani atuartitsisut piginnaanernik taamaattunik piginnaaneqartilernissaannut aqutissat arlaliupput. Misilittarneqarluarsimasoq, iluatsitsiviulluarsimasoq akiktsorlu tassaavoq 'Det pædagogiske IT-kørekort' – aammagooq qallunaatut taaneqartartoq 'Skole-IT', taannalu meeqqat atuarfinni ilinniartitsisunit taassuminnga ilinniarteqqitaasimasunit pitsagineqarluaqaaq. Ilinniagassaq qallunaatuujuvoq, kisiannili aamma Norge-mi nuannarineqalivissimalluni, aammalu piffissami matumanii Inerisaavik sulissuteqarpoq namminerisamik ilitsersuisussanik ilinniartitsiniarluni, taamalluni kalaallit tungaannit nammineerluni pikkorissaatissanik nerliussisoqartalerniassammat, immaqa ukiumit atuarfiusumit 2002/2003-mit.

Skole-IT tassaavoq tunngaviusumik atuarfinni ilinniartitsisunut eqaatsumik ilinniartitseqqissut – ukiullu matuma aallartinneranit "kørekort"-i aammattaa GU-nut neqeroorutigineqalerpoq, matuma ataani Danmarkimi erhvervsfaglig gymnasiamut. Skole-IT-kursusit tamarmik ingerlanneqartarput periuseq ataaseq atorlugu, tassa ullormik paassisutissiinertaqartumik (isumasioqatigiinnernik), taannalu malitseqartinneqartarluni ungasissumut atuartitsinermik, taamaaliornermi kisimiilluni ilinniartitsisoqatigiullunilu sulineqartarluni. Taamaaliornikkut ilinniartitsisut aammattaaq ungasissumut atuartitsinermik pikkorissarnermut nammineerlutik peqataasarput, taannalu ajunngilluartuuvoq

nammineerluni ilinniartitsisutut kalaallit ilinniartuinik/ilinniagaqartuinik ungasissumut atuartitseqataasalinnginnermi.

IT atorlugu ilinniartitsinikkut piginnaasanik ineriertortitsinermi – assersuutigalugu tassaasinnaalluni Skole-IT – ilinniartitsisut ulluinnarni ilinniartitsinissaminni piginnaanngorsaavagineqassapput, tassa atuartitsinermi IT-p akuutinneqalernissaanut aamma taassuminnga piareersaasarnissanut. Matuma ataani didaktiske kompetence-nik pisariaqartunik ineriertortitsinermik, kiisalu PC-mik internettimillu atuinernik paasinninnernik piginnaasaqalernernillu.

Peqatigitillugu ilinniartitsisunngorniartut puigorneqartariaqanngillat. Ilinniartitsisunngorniarnermi namminermi IT atorlugu ilinniartitsisarnissat kiisalu didaktisk-imik atuinerit sammineqartarpata siunnerfigalugu klassimi atuartitsinerni nalinginnaasuni atorneqartarnissaat kiisalu ungasissumut atuartitsinerni atorneqartarnissaat ilinniartitsisunngorlaat taamaattunik atuinissumut ajunnginnerusumik piareersaavagineqarsimassapput, aammalu ajunnginnerusumik soorlu siunissami ungasissumut atuartitsisarnissaq piareersaavigisinnaasalissallugu.

Ungasissumut atuartitsinerup annerusumik annikinnerusumilluunniit pingartinneqarnissaa apequataatinagu IT-p iluani ilinniartitsisut pingartumik ilinniartitsinissamut piginnaasaasa ineriertortineqarnissaat pingartinneqartariaqarpoq. Ineriertornerlu – nunami maani silarsuarmioqatigiinnilu – qiviarlugu pingartitsineq taanna sapinngisamik piaarnerpaamik aallartinneqartariaqarpoq, tassa atuartitsisartunut kikkunnnulluunniit.

Tassalu:

IT atorlugu piginnaanngorsaanissamut ilinniartitseqqinnej kalaallinut atuartitsisunut neqeroorutigineqartariaqarpoq. IT atorlugu ilinniartitsinernik teknikkimillu tunngaviusutigut pisinnaanngortitaaneq tunngaviussaaq ungasissumut atuartitsinerinnaanngitsumut kisiannili aamma ilinniartitaanermi nalinginnaasumik IT-p atorneqarnerata ilinniartitsissutitut sammineqarnerulernissaanut akuutinnejarnerulernissaanullu.

2.3.4. *Inissisimaffit allanngornerat – atuartitsinerup aaqqissugaanerata allanngornera*

Atuartitsisut:

Ungassisumut atuartitsinermi ilinniartitsisup atuartullu inissisimanerat klassimi atuartitsinermut naleqqiulluni allaasinnaavoq. Illeqqusumik ilinniartitsisoq atuartut ilisimasassaminnut pingaarnertigut piffigisarpaat, kisiannili ungasissumut atuartitsinermi atuartitsisup inissisimanera annertuumik allanguuteqarpoq, tassa ilitsersuisuunerulerluni aammalu qajaqtitut inissisimanerulerluni.

Ungassisumut atuartitsinermi atuartitsisup atuartitsinernut piffissaq annikinnerusoq atulertanngilaa – tamanna silarsuarmi tamarmi misissuinernit takussutissiivigineqarpoq. Piareersaanerit, ilitsersuinerit kiisalu e-post aqqutigalugu oqallisiginninnerit qarasaasiallu atorlugit isumasioqatigiinnerit piffissartornartuupput. Kisiannili ungasissumut atuartitsinermik atuilerneq ilinniartitsisunik atuinerup allanngortinneqarneranik kinguneqarluarsinnaavoq. Tamatuma kingunerisinnaavaa ilinniartitsisup piareersaasarnerminut, atuartitsinerninut suliassaminullu allanut piffissanik atuinissaminut agguataarisarnera pisariaqarluarunnaartoq. Ajornakusuulersinnaavoq takussallugu ilinniartitsisoq qaqugukkut piareersaanersoq, qaqugukkut atuartitsinersoq aammalu qaqugukkut ilitsersuineq sulianilu naqqissuineq pineqarnersoq – suliat immikkoortinneqarsinnaanngimmata.

Tamatuma kingunerissavaa atuartitsinerup tungaatigut massakkut isumaqatigiissutaasunut tunngaviit allannguuteqarnissaat, tassungalu atatillugu pisariaqarsinnaavoq misissussallugu aporfitt suut immaqa peerneqartariaqarnersoq, kikkulluunniit ”tatisaannginniassammata”.

Klassimi atuartitsineq ingerlanneqaraangat ilikkartitsiniutit assigiinngitsut sammineqartarput – ilinniartitsisut ilaasa taamaaliornertik nalungilluinnartarpaat, ilaallu ”taamaaliuinnartarlutik”.

Tamanna ungasissumut atuartitsinermi allaassuteqanngilaq. Oqimalutarneqarpat ilinniartitsissutis-sap qanoq aaqqissugaanissaa qanoq eqqarsaatigineqarsinnaanersoq aammattaaq taamaaliornermi nalilersuiffigineqartariaqarput ilikkartitsiniutissat piukkunnaatillit. Ungassisumut atuartitsinermi naleqquuttut ilaat makkuusinnaapput:

- Assersuutinut sammisunik ilikkartitsiniarneq, tassani aallaavigineqassallutik suleriaatsit atuartut/ilinniagaqartut ilinniarnerminni piginnaasaqarfigiligassaat.

- Assigiinngissitaartumik ilikkartitsiniarneq, tassani naleqqussaavagineqassallutik atuartut/ilinniagaqartut ataasiakkaat piginnaasarigiigaat, aammalu tassani pingartinneqassallutik oqaloqatigiissuteqartarnissat ilinniartullu akissuteqartarnissaat.
- Suleqatigiinneq aallaavigalugu ilikkartitsiniarneq, tassani pingartinneqassalluni atuartut/ilinniagaqartut imminnut suleqatigiissinnaanerat, tassa ilinniartitsisumik ilitsersuunneqarlutik.
- Piviusuusaartitsineq aallaavigalugu ilikkartitsiniarneq, tassani atuartut/ilinniagaqartut toqqartumik massakkullu nalaassimasaq imaluunniit pisimasoq tunngavigalugu sulisinneqassallutik, taamaliornerminnilu sammissallugit qaqlerinerit, apeqqutinik qulaajaaniarnerit il.il.
- Misilitakkat aallaavigalugit ilikkartitsiniarneq, tassani aallaavigineqassallutik atuartut/ilinniagaqartut pisimasunik nammineerlutik misigisimasaat, assersuutigalugu sulillutik sun-giusarnerminnut atatillugu misigisimasartagaat.

Ilinniartut:

Aammattaaq atuartunut ungassisumut atuartitsineq inissisimanermik allannguiteqartitsisussaavoq. Ungassisumut atuartitsinermi ileqqugajuppoq ilinniartut ilinniagaqartullu ilikkagaqariartornissaminnut nammineerlutik akisussaaffiginninnerusarnerat: Ilkkartitsiniarneq taamaattoq assersuutigalugu ilinniakkani qulliunerusuni ilisimaneqarpoq, kisiannili ungassisumut atuartitsinermi taamatut pissuseqarneq ilinniartunut/ilinniagaqartunut tamanut atuuttussaalluni. Peqatigitillugulu namminivinnissaq atuartitsinermi aamma annerusumik ilagittineqartussaavoq – aamma oqartoqarsinnaavoq ungassisumut atuartitsinermi ilinniartoq qitiutinnejalersartoq.

Ungassisumut atuartitsinermik atuinermi ullumikkumit ilisimaneqartunit piumasaqaatit anginerusut piumasaqaatigineqartartussaapput, tassa tunngaviusumik atuarnermut, allannermut kisitsinermullu piginnaaneqarnissat eqqarsaatigalugit.

IT-mik atuinermi ungassisumullu atuartitsinermik atuilernermi ilinniartut kiserliortunngortinnejersinnaanerat assigiinngitsunit isumakuluutigineqartarpooq. Atuartitsinerup piareersaavagineqarnerani pingaartoq ilanngunneqartariaqartoq tassaavoq: inooqatigiissinnaatitsiartorneq klassimi ileqqusu-mik piartorajuttartoq ungassisumut atuartitsinermi qanoq pissava? Tassunga atatillugu oqaatigisa-

riaqarpoq ilinniartitsisut ukiorpassuit ungasissumut atuartitsinermik atuartitsisarsimasut akornanni nalinginnaasumik misilittagaqarfingineqarmat ilinniartitsisut atuartullu ungasissumut atuartitsinerup ingerlanerani imminnut ilisariartornerusartut klassimi atuartitsinermingarnit: Oqaloqatigiittarnerit akulikinnerusarput, aammalu allanit tusarnaarneqannginneq pissutigalugu pinngitsaalisaasutut misigisimananginnerusarluni.

Ungasissumut atuartitsineqalerneratigut ileqqusumik klassimi atuartitsinermi pissutsit allannguteqartarnerisa eqqumaffigineqarnissa pingaaruteqarpoq; piareersaanerup tamatuminngalu ilisimasaqarnerup piffissap ingerlanerani ajornartorsiutaalersaagaluit pinngitsoortissinnaavai; assersuutigalugu ilaanneeriarluni aalajangerneqartarnissa tassani ungasissumut atuartitsineqannginnissa, tassa aalajangersimalluinnartumut atatillugu atuartitsissutitut naleqqutinngissinnaanera pissutigalugu. Allatigut ungasissumut atuartitsineq atorusunneqarnerusinnaavoq.

Ilinniartunut/ilinniagaqartunut ataasiakkaanut ungasissumut atuartitsinerup sapinngisamik pitsaa-nerpaaffissaminiinnissa pilersinniarlugu pilersaarusiornnerup piareersaanerullu nalaani suliassat pissanganarluartuussapput. Ilaatigut aaqqissugaanissa oqimalutaavigineqarluarsimassaaq: Najorluni atuartitsineq ungasissumullu atuartitsineq akuleriissinneqarsinnaappat, soorlu ungasissumut atuartitsineq sumiiffimmi ilinniartitsisumik ilitsersuisulerlugu, immaqalu aamma suleqatigiulluni sunniuteqarfingineqarsinnaalluni taamatut eqaatsumik atuartitsineq ilinniartunik pissarsiffingineqarnerpaajusinnaanersoq.

Misissuinerit aammattaaq takutippaat ilinniartut ajornartorsiutiginagu soorlu internetti aqqutigalugu gruppearbejdernesinnaasarsimasut – ilaatigut e-post qarasaasiakkullu isumasioqatigiittarnerit iluaqu-siullugit; teknikikkut oqitsunnguamik ilinniartitsisunillu ikorfartorteqarnikkut tamanna aqqutisiunneqarluarsinnaavoq. (Micronews uge 50 2000).

Ungasissumut atuartitsinermik pilersaarusiornnermut atatillugu oqimalutaanermi apeqqutit allat tassaapput pisariaqartitsineq aamma akisussaassuseq: Ilinniarfimmi ungasissumut atuartitsineq pilersinneqassappat pingartuuvoq suleqataasussat tamakkerlutik uppernarsaasinneqarnissaat. Qularnaarneqassaaq ungasissumut atuartitsinissaq ilumut pisariaqartinneqarnersoq, summiiffimmi imaluunniit nunap iluani; matuma ataani angorusutat kikkuunersut; piareersaanissamut, naammassis-ninniarnissamut, ingerlatitseqqinnissamut nalilersuinissamullu kikkut akisussaanersut. Ilaannikkut

apeqqutit taakkua ilinniarfimmiinnaq samminissaat naammattarpoq, allatigulli allanik suleqateqarnissaq isumatusarnerpaasarsinnaalluni. Oqimaalutaanerit timitalersuinerillu ilinniartitsisut kisimik akisussaaffissarinngilaat, kisiannili aamma pisortasut, kiisalu immaqa aamma allat sumiiffimmi imaluunniit nuna tamakkerlugu attuumassuteqarsinnaasut.

Tassalu:

Atuartitsisut ilinniartullu suliassanut nutaanut piginnaasaqalerluarsinnaaqquullugit Kalaallit Nunaanni atuartitsinikkut toqqartumik siunnerfeqartumillu ineriertitsiniarnermik aallarniisoqartariaqarpoq, taamaaliorneq nutaamik atuartitseriaaseqalernissamut ilinniartitseriaaseqalernissamullu tunngaviliisussaammat. Ineriertitsiniarneq taamaattoq ilinniarfiit ungasissumut atuartitsinernik suliaqarniarnerannut ilanngunneqarsinnaavoq ilanngunneqartariaqarlunilu.

2.3.5. *Teknikkikkut tunngavissat*

Ungasissumut atuartitsinerup ilinniartitaanermi perrattumik pilersinneqarsinnaaneranut tunngavius-sapput ilinniarfinni tamani naammattunik pc-qartiternissaq, softwareprogrammeqarnissaq, internettimut attaveqaateqarnissaq il.il. Naatsumik oqaatigalugu; atortoqartariaqarpoq qulakkeerisunik, ungasissumut atuartitsinerinnaanngitsumut, kisianni aamma ilisimasassanut naleqquttunut kiisalu atuartitsinermik suliaqarnissanut.

Attat-netti toqqavissanut ilaavoq, kisiannili pisariaqartinneqassalluni systemi perrattoq, taamaalilluni *kikkulluunniit* qarasaasianut isersinnaatitaanissaat, teknikkikkut atuartitsinikkullu ikorfartuisussaqarnissaq – pisariaqartitat misiliiffiup naanerani Ungasimmi pilersaarasiaasimasunik nalilersuinermi immikkut tikkuaavigineqartut.

Canadami British Columbiami nunap taassuma pingaartissimavaa atuarfiit ungasissumullu atuartitsineq aqquligalugu ilinniagaqartut pc-qarluarnissaasa piorsaavigineqarnissaa, eqqarsartaaseq una tunngavigalugu, inuit ajornanngitsumik systeminut isersinnaanngikkunik, taava qanoq naatsorsuutigineqarsinnaava IT aqquligalugu ilinniarsinnaanissaat ilinniarusunnissaallu?

Tassalu:

Aningaasatigut inutsigullu nukissat ikiginarnerat apeqquaagaluarpuunniit attaveqaateqarnikkut atortussatigullu pissutsit kiisalu teknikkikkut ikorfartuutaasinnaasut aaqqissimasariaqarput. Aqagu suut tamarmik naammassineqarsimanavianngillat, taamaattumik tamatuma suli pisariaqarneruler-sippaa siunnerfeqartumik perrattumillu imminut ataqtigiissaariffiginissaq.

2.3.6. *Ungassisumut atuartitsinermi pitsaassusissatut piumasagaatit*

Ungassisumut atuartitsineq najorluni atuartitsinertulli pitsaatigisunik angusaqartitsisinnaavoq; Angusat pitsaasuunissaannut apeqquaalluinnarpoq atuartitsinissamik aaqqissuussineq ingerlatsinerlu angorusutanut, atortunut atuartitsinerullu imaanut naleqquttungorsarneqarluarsimasuunissaat.

Taamaalilluni ungasissumut atuartitsineq atuartitsinernit allanit allaanerussuteqanngilaq: Taaneqareersutut ingerlatsinissaq atuartitsissutissaliuunneqarlunilu imaliivigineqartassaaq – taakkulu atuartitsinissamik piareersaanermut, ingerlatsinissamut nalilersuinissamullu naleqqussarluagaasimassalutik.

Ungassisumut atuartitsineq aqqutigalugu pikkorissartitsinermi ilinniagassaq aalajangersimasoq aala-jangersimasumik ataavartussangorlugu neqeroorutinngortinneqassappat, klassimi atuartitsinerup ungasissumullu atuartitsinerup akornanni ataatsimoortumik pitsaassuserititassat malinneqartariaqarput.

Ungassisumut atuartitsinermut Aqtseqatigiiit toqqarsimavaat ungasissumut atuartitsinermi qallunaat pitsaassuserititassatut piumasagaataat toqqammaviginiarlugit (tak. ilanngussaq D), tamannalu periusissanut assigiinnngitsunut ilaaginnarpoq.

Tamanna periarfissanut ilaaginnarpoq soorlu ungasissumut atuartitsinermut tunngasunut ilinniagassatut anguniagassanik ilitsersuutissanillu ineriertortitsiniarnermut atatillugu.

Nunani allanit ungasissumut atuartitsinermik neqeroorutilinnut kaammattuutigineqartariaqarpoq kalaallit periusaat ilinniartitsinissamik neqeroorutaanni ilaatinneqarsinnaasusariaqartut.

Tassalu:

Aallaqqaammit pingartuuvoq ungasissumut atuartitsinermut pitsaassusissanut piumasaqaatissanut aallaavissap taakkuninnngalu toqqaasarnissaq nassuaasiorfigineqaqqissaarnissaat Kalaallit Nunaanni ilinniarfiit ungasissumut atuartitsinermik ineriertortitsiniarnissaat oqilisaaviginiarlugu aammalu nunanit allanit ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu pikkorissartitsisarnissanik imaluunniit / aamma atortussanik taakkua neqerooruteqartarnissaat oqilisaaviginiarlugu.

3. Ilinniartitaanerup iluani ungasissumut atuartitsisarnissamut pilersaarutissatut kaammattuutit

3.1. Ungasissumut atuartitsinermut pilersaarusiorneq

Assigiinngitsunit politikkikkut ungasissumut atuartitsinermut soqtiginninneq oqaatigineqartarpoq. Nalunaarusiami uani qulaajaavigaavut Kalaallit Nunaanni ilinniartitsinerni neqeroorutit pitsassut-sillu ungasissumut atuartitsinerup sooq qanorlu pitsannguallatsitseqataaffigisinnaanerai.

Alloriarneq tulleq tassaasussaavoq ungasissumut atuartitsinerup aallartinneqarnissaa pillugu Inatsisartut aalajangernissaat. Taamatut aalajangernissaq *tunngaviulluinnartussaavoq* ungasissumut atuartitsinerup ilinniartitaanermi pingaruteqalernissaanut.

Pingaruteqarluinnarpoq ungasissumut atuartitsinerup Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni pingar-nerusutigut *anguniagassaanik* ineriertortitsinissaq.

Ilinniarfiit ungasissumut atuartitsinermik siunissami suliaqarnissaannut *aninggaasanik* immikkoorttisineqartariaqarpoq. Aningaasat taakku ilinniartitaanermi ungasissumut atuartitsinermik atuinissamut anguniagaasunik eqquutsitsiniarnermi atorneqartussaasuussapput, imaaginnanngitsoq ilinniarfiit suliaannut tapersiutitut, kisiannili aamma tassunga atatillugu ikorfartuutinut pisariaqartunut allanut.

Ikorfartuutit aningaasallu aqunneqarnerat KIIIP-imut qitiusumik inissinneqartariaqarpoq taaguuser-lugu *Ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfik*, taassumalu suliffigissallugit KIIIP-imi immikkoortukkuutaanik ingerlatsiviit sisamaasut tamaasa. Imm. 3.2-mi tassunga tigussaasumik siunner-suusiaq allaaserineqarsimavoq.

Oqaatigineqareersutut ungassisumut atuartitsinermut anguniagaqarnissaq ilusilersuilluni ataqtigis-saakkamillu sulinissamut aalajangiisuusorujussuusussaavoq. Taanna ineriertortinneqaqqaartussaa-voq Ungasimmilli ingerlatitsinita nalaani aammalumi nunanit allanit misilittakat tunngavigalugit malunnarpoq suliassaqarfeqareersoq ungassisumut atuartitsinermut pingarnerusutigut anguniagas-satut kaammattutigineqarsinnaasunik, taakkulu imm. 2.3-mi allaaseraavut:

Pingaartuuvoq ungassisumut atuartitsinermik suliaqalersussat piareersarluarsimanissaat. Taamaat-tumik suliassamut *ilinniartinneqarnissaq ilisimasaqarnissarlu* tassunga atatillugu qitiusumik atu-gassaapput. Ilinniartinneqartussat tassaassapput ilinniartitsisut, teknikerit ilitsersuisullu – aamma atuarfiit pisortaat, ilinniagaqartut, ilinniartut tigooraasullu ungassisumut atuartitsinermut ilisimasa-qartuusariaqarput. Peqatigitillugulu aningaasat aporfiusariaqanngillat – tassa teknikkikkut pissarsia-rineqartussanut, attaviliinernut il.il., sulisut akissarsiassaannut il.il. tunngatillugit.

Nammineq piumassutsimik ikuunneq misileraanerlu pingaartuupput – ullumikkutulli itsillugu un-gassisumut atuartitsinermik atuinissamut alloriaatit pigineqareersut siamasissullu assigiinngilluin-nartunik aallaaveqarlutillu oqimalutaavagineqarsimapput. Peqatigitillugulu Ungasimmut qinnute-qartartut amerlanngeqisut kiisalu oqaluuttaatikkut qaqlinerinerup imm. 2.1-mi eqqartorneqartup takutippaa ilinniarfinni ungassisumut atuartitsinermik soqutiginninneq piumassuseqarnerlu annertugi-sassaanngitsut.

Iluatsitsilluarnissaq qularnannginnerussaaq pingarnerusutigut ineriertotitsinissaq ungassisumut atuartitsinissamut tunngatillugu kissaatiginartinneqartoq najoqqutassiorfigineqarsimagaluarpat, aammalu ilinniarfiit qitiusumit arlaatigut peqquneqarsimagaluarpata naleqquttutigut ungassisumut atuartitsisarnissaq isumaliutersuutigeqqullugu.

Tassunga atatillugu iluatsitsisimanermut assersuutissaq assersuunneqarsinnaasoq tassaavoq Ilinniar-fissuarmi najugaq qimannagu ilinniartitsisunngorniartalernissap atuartitsissutigineqartalernissaa, taannalu pitsaasunik angusaqarfiusimavoq. Tamatumunnga aalajangiisuusimasinnaapput:

- ilinniartitaanerup imassaa pillugu piumasaqaatinik aalajangersimasunik politikkikkut aalajan-gersaasoqarsimanera

- aaqqissuussinermik eqqortumik ataasiusumik ilinniarfiup aalajangersimasup akisussaatinneqarnera
- ilinniagaqartut ilinniartitsivigineqartussat erseqqissuunera, aammalu
- teknologiimik immikkorluinnaq ittumik atuisoqarnissaanik piumasaqaateqartoqarsimannginnea.

Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanermi ilisarnaataavoq ilinniarfiit ataasiakkaarlutik ilinniagaqaqati-
giinnut qitiusumit ilinniartinneqartussatut aalajangersagaasimasunut akisussaanermik misigisima-
sarnerat. Ilinniarfiit amerlanersaat ilinniagaqartunut ilinniagaqartussatut allatsissimasunut ilinniar-
fimmiittunullu akisussaasarput. Tamatuma saniatigut Ilinniarfissuaq peqquneqarsimavoq ilinniarfis-
suarmiinngitsunut, kisiannili ilinniarnissamik allatsissimasunut najugartilli qimannagu atuartinne-
qartussanut akisussaasooqqullugu.

Assersuut taanna erseqqinnerusinnaanngilaq, tassa ilinniarfiit ataasiakkaat ungassisumut atuartitsi-
nermi suliassanik aalajangersimalluinnartunik qitiusumit peqquneqartarnissaasa pingaaruteqassu-
sianut.

Ilinniartitaanerni assigiinngitsumik qaffasissuseqartuni suliniutigineqarsinnaasut tulliullugit tikkuar-
tuiffigineqassapput. Oqaasertaani aammattaaq innersuussutigineqarput nunani allani misilitakkant
arlalinnut assersuutit. Assersuutit taakku takulluarneqarnerusinnaaqquillugit ilanngussaq C katorsor-
lugit ilanngunneqarsimapput.

3.1.1. Meeqiat Atuarfiat

Meeqiat Atuarfiat eqqarsaatigalugu aallaqqaammut naleqqunnerpaajusussaavoq ilinniartitsisut ilin-
niarteqqinnejarlutillu ilinniagaqarteqqinmissaat suliniuteqarfigineqarpat, tamannalumi aamma mas-
sakkut Inerisaavimmut paasiniarneqartarpoq.

Ilinniartitsisut IT-mut tunngassuteqartut piginnaasaqarfigilerpatigik – tassa teknikkikkut, ilinniartit-
sinikkut, didaktiskiusumillu – pingaartumik atuartunut annernut ungassisumut atuartitsinissamut

isummat sulinissallu tunngaviliivigineqassapput, matuma ataani toqqartumik ungasissumut atuartitsinissat qaqugu qanorlu naleqquuttutut isagineqarsinnaanersut.

Ungasiup ingerlanneqarnerani Qeqertarsuarmi suliniutip takutippaa ungasissumut atuartitsinerup soorlu Meeqqat Atuarfianni qanoq atorneqarsinnaanera: Pilersaarusiap illoqarfimmi nunaqarfimmi-lu ilinniartitsisut kiisalu nunaqarfimmi atuartut akuutippai. Atuartitsineq ingerlanneqartarpooq klas-seværelsimi nalinginnaasumi, taannalu illoqarfiup atuarfianit nunaqarfip atuarfiani timelærerinik ungasissumut atuartitsinermik/ilitsersuinermik akoqartinneqarluni, kiisalu IT atorlugu atuartunut atuartitsissutissat atorlugit, kiisalu ilaanneeriarluni atuartunik annernik ungasissumut atuartitsineqartarluni, nunaqarfimmi ilinniartitsisunit ilitsersuinermik akoqartinneqartartumik.

Aammattaaq Meeqqat Atuarfiata ataani ungasissumut atuartitsinerup allatigut atorneqarnissaanut periarfissaqaqarpoq:

Tassunga assersuutaasinhaavoq finnit pilersaarusaat "Matilda", tassani atuartut 11-15-nik ukiullit ulluinnarni klassini atuartitsinerni nalinginnaasuni ilisimasassatigut tunioraavigiuminaatsut ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu immikkut atuartinneqartarlutik ilitsersuisoqartitaallutik (tak. assersuut 1).

Assersuut alla, soorlu meeqqat 5.-10. klassini atuartut ilisimasassatigut immikkut sungiusaavigine-qarnissamik pisariaqartitsisut pillugit suliniutaasumit takuneqarsinnaavoq noorliit "KLETT-Lerntreining"-programmianit (assersuut 2).

Assersuutit pingajuat Finland-imi Utsjoski-p kommuunianeersuuvoq, tassani takuneqarsinnaalluni pineqartut tassaasut atuarfiit matuneqarnissaminnik navianartorsiortinneqartut, tassa ungasissoru-jussuarmiinnerat, ilinniartitsisussaaleqineq atuartullu ikissusiat pissutigalugu. Tassani ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu, ilaatigut videokonference atorlugu ilinniartitsisunik atuilluarneruneq pilersinneqarsimavoq (assersuut 3 tak..), meeqqallu taamaalillutik najukkaminniiginnarlutik atuar-tinneqarsinnaalersimapput.

3.1.2. Inuussutissarsiutinik ilinniartitaanermut tunngasut

Meeqcat Atuarfiannisulli aammattaaq taakkunani ilinniartitsisut IT-mik atuilluni ilinniartitsinermik ilinniarteqqinnejarnissaminnik nalinginnaasumik pisariaqartitsippu. Aammattaaq kalaallit ilinniartitsinermik tunngaviusumik ilinniartitaanerat sapaatit akunnerisa tallimat qulillu akornanni amerlas-susilinnik ungasissumut atuartitsinertallip, kiisalu ulluni 12-ni najugaqaatigaluni pikkorissartinne-qarnertallip ingerlanneqartarsinnaaneranut periarfissaqarpoq, soorlu ukiuni 1997-98-99-imilu taa-maaliortoqartarsimasoq. Taamanikkut peqataasunit aaqqissuisunillu erseqqissumik naliliissutigine-qarsimavoq taamatut atuartitseriaaseq iluatsilliarsimaqisoq.

Kiisalu ungasissumut atuartitsinerup ilinniaqqinnermi sakkutut atorneqarnissaanut allatigut aamma periarfissaqarpoq, soorlu atuarfinni ataasiakkaani ilinniartitsisut ilinniarttinneqarnerinut / pigin-naangorsaavagineqarnerinut akuttunngitsumik ilinniartitsinissakkut imaluunniit ilisimasassatigut pikkorissaavagineqarnissakkut aporfissaqarfiusartuni, tassa ungasissutsit, ilaquaqarnerit il.il. pissutigalugit. Piginnaanngorsaaneq ingerlanneqarsinnaavoq ilinniagassanut pineqartunut ilinniarfimmit (brancheskolemit), assersuutigalugulu pineqarsinnaalluni atuartitsissutinik nutaanik atuilernissaq, atuartitsinermik immikkut ittumik piareersaaneq, ilisimasassanut tunngavinnik atuartinneqarneq.

Brancheskolit aammattaaq sumiiffinni atuarfiit atuartitsinerat ikorfartuiffagaluguluunniit ilassusiivi-gisarsinnaavaat, soorlu brancheskoleni ilinniartitsisunit ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu sumiiffimmi atuartitsineq ilassusiivigineqartarsinnaalluni, tassami brancheskoleni ilinniartitsisut sumiiffinni innuussutissarsiutinut atuarfinni mikisuni ilisimasassatigut immaqa pigineqanngitsunik tunniussisarsinnaapput, imaluunniit immikkut ilisimasassanik tunioraasarsinnaallutik. Ilinniagassat ilaannut imaluunniit ilinniagassanut tamanut ungasissumut atuartitsineqartarnissaa ilanngunneqartarsinnaavoq qulakkeerniarlugu sumiiffinni atuarfinni tamani ilikkartitsiniarnerit qaffassisusiiisanaliginnerunissaat, imaluunniit qulakkeeriviginiarlugu ilinniagassanik sumiiffimmi atuartitsinerup ingerlanneqartarnissaa, tassa atuartitsinermik qitiusumut katersuutsitsisarnissamut allatut periarfisiissutigalugu.

Danmarkimit nunanillu allanit ilinniartitsisunut ilinniartunullu ungasissumut atuartitsinermik atui-sarnerit atorneqareerput ilaatigut Niuerermik Ilinniarfimmi Nuummiittumi, periuserlu taanna (assersuutigalugu sumiiffinni ilitsersuisunik ilallugu) aamma ilinniartitaanerni allani atorneqarsinnaas-sagaluarpooq.

Atuartitsisussanik immikkut ilisimasalinnik atorfinititsisarnissamik sumiiffinni inuussutissarsiutinut atuarfinni nalinginnaasumik ajornartorsiutaasartut ilaatigut qaangerneqarsinnaassagaluarput qallunaat inuussutissarsiutinut atuarfiinnut qanittumik suleqateqarnikkut, tassa qulequttat isumaqtigiissutigineqartut ungasissumut atuartitsissutigineqartarnissaat pillugu. Assersuutigalugu eqqarsaatigineqarsinnaapput qallunaat atuarfiinnit forelæsninngeqartitsisarneq, soorlu videokonference aqqutigalugu, kiisalu parallelundervisning Danmarkimi klassi atuaqatigalugu, tassa qarasaasiakkut attaveqatigiinneq, ataatsimoortumik suliaqaqtigiinneq immaqalu videokonference ikiorsiullugit.

Suliffeqarfinnut pikkorissartitsisarnerit

Ungasissumut atuartitsineq siunissami aamma suliffeqarfinni sulisunik ilinniartitseqqittarnermi atuartitsissutit atorneqartarsinnaavoq. Pikkorissarnerit sivikitsut ullunik 1-3-nik sivisussuseqartut Kalaallit Nunaanni ingerlanneqarsinnaasanngingajapput, angalanernut akunnisimanernullu aningaa-sartuutit pikkorissartitsinissamut taama sivikitsigisumut naleqquttuusanganngimmata.

Pikkorissarnerit taamaattut arlallit brancheskolenit ungasissumut atuartitsinertut neqeroorutigineqarsinnaasalissagaluarput summiiffinni ilitsersuisunik sumiiffinni ilisimasassanik isummersuisunik ilassusiivilgalugit.

Qulaani taagorneqartut siumut pisussatut periarfissaapput – aammalu suli isumassarsiorfissatut soorlu Danmarks Netskole-p ungasissumut atuartitsisarnera taaneqarsinnaavoq (assersuut 4): Tassalu teknisk skole-t peqatigiillutik ilinniagassat nalinginnaat IT-lu aqqutigalugu ilinniagassat arlallit ungasissumut atuarneqartussatut neqeroorutigisarpaat.

Skotland-imit (assersuut 5) Norgillu Avannaanit (assersuut 6) assersuutit takutippaat nunap ilaani kiserliornartuni ungasissumut atuartitsineq iluaqutsiullugu inuussutissarsiutinut ilinniaqqitaanerit qanoq ingerlanneqarsinnaasut, soorlu nunap immikkoortuini ilitsersuisoqartitsilluni.

3.1.3. *Qaffasinnerusumik ilinniakkat gymnasiallu*

Ilinniarfinit qulliunerusunit ungasissumut atuartitsinissamik neqerooruteqarnissami aallaqqaatigalugu aammattaaq taakkunani isumatusaernerussaaq ilinniarfinni ilinniartitsisut IT-mik atuilluni iliniartitsinermik naleqqussorinartumik paassisutissiivigineqarpata.

GU-p HTX-llu iluini periarfissat assigiinngitsut isumaliutigineqarsinnaapput: Ilaatigut atuartitsinerup ilaa ingerlanneqarsinnaavoq ilinniartoq ataaseq imaluunniit ilinniartut arlallit ungasissumut atuartitsinertut ingerlatsivigalugit, tassa ilinniartut ilinniartoqatigiinnut GU-mi atuarfinni najorlugit atuartinneqartartunut ilaasut aammalu nammineq najuullutik atuartinneqaqataasartut, imaluunniit aamma eqqarsaatigineqarsinnaavoq ilinniartut tamakkerlutik ungasissumut atuartinneqarnissaat, kisiannili GU-p HTX-llu iluini ilinniartitsisumik ilinniartitsisoqarlutik. Ungasissumut atuartitsineq peqatigitillugu ilinniagaqartunit pikkorissarernut soraarummeerutaasussaasunut piareersartunit aammattaaq atorneqarsinnaavoq, soorlu Matematik A-mut b-mullu, Tulluttut A-mut il.il. peqataasunit. Ullumikkut pikkorissarnerit taamaattut Sisimiuni HTX-imit ingerlanneqarput – taakkua aammattaaq ungasissumut atuartitsinertut ingerlanneqarsinnaagaluarput.

Qulliunerusunik atuartinneqartut assigiinngissitaarnerungaatsiarsinnaapput. Imatut immikkoortiteriarneqarsinnaapput:

- 1) Peqataaniartut Kalaallit Nunaanni ilinniarfimmut / ilisimatusarfimmut saaffiginnissuteqarsimasut issittuni / Kalaallit Nunaanni pissutsinik pikkorissartinneqarnissaq siunertalaralugu.
- 2) Peqataaniartut Kalaallit Nunaanni najugaqartut ungasissumullu atuartitsinissamut neqeroorummut peqataanissaminnik kissaateqartut.

Immikkoortut siulliit naaperiaavigineqarsinnaapput ilinniarfimmut taamaattunut aningaasaliissuteqarnikkut pikkorissarernik taamaattunik ingerlatitsisinnaalerniassammata, tassa taamatut atuartitsinissaq pisariaqartinneqarlungilu periarfissaqarfigineqarpat. Immikkoortut aappaat tassaasinnaapput inuit ilaquaqarnerminni pisussaaffeqarnermikkut, ungasissumi najugaqarnermikkut il.il. pissuteqartumik ungasissumut atuartinneqarnikkut annertuumik ilinniarniarnerminni oqilisaassivigineqarsinnaasut. Naleqquppat takorloorneqarsinnaavoq ilinniarnermik qulliunerusumik ingerlatsiniartussat soorlu najugaq qimannalu ilinniartitsisunngorniarnertut aaqqissugaasumik, kiisalu ilinniartitseqqitarnernut tunngatillugu suli allanik periarfissaqarpoq apeqqutaatillugu peqataasussat piginnaasari-giigaat.

Qulliunerusunik ilinniartitaanerni ungasissumut atuartitsinerup qanoq atorneqarsinnaaneranik assersuutit nassaarineqarsinnaapput soorlu Bifrost Handelshøjskole-mi Islandimiittumi (assersuut 7), tassani apeqqutaatinneqarani ilinniagaqartup sumi najugaqarnera. Najugaqarfipapeqqutaatinneqannginneranik assersuutit taamaattut aammalu ungasissumut atuartitseriaatsimi internettip, radiup tv-llu ilaatinneqarnerat takuneqarsinnaapput Distansgymnasiami Finland-immiittumi (assersuut 8).

Aalborg Universitetip (assersuut 9) ukiuni arlaqalersuni neqeroorutigisarpai eqaatsumik ilinniartitseriaatsit, tassani nunamit tamarmeersunit ilinniagaqartunik ungasissumut atuartitsinerit akuneqartarlutik semesterini tamani najorluni atuartitsinernik marlunnik tallimanut, tassalu ilinniagaqartut nunaminni ulluinnarni najugaqaannarsinnaallutik ilinniakkaminnillu tassani ingerlatsillutik.

Ilinniartitsisunik ilinniartitseqqinnernut assersuut ataaseq qallunaat seminaariaasa arfinillit akornanni suleqatigiinermiippoq, taakkua ingerlallugu inersimasunik ilinniartitsineq qarasaasiat aqqutigalugit – ungasissumut atuartitsineq qarasaasiatigut isumasioqatigiittarnerit, nivinngartakkat il.il. atorlugit (assersuut 10). Ilinniartitseqqinnejtaamaattoq aammattaaq naleqquttuusinnaavoq inuussutisarsiuutinut ilinniartitaanermut tunngassuteqartuni.

3.1.4. Sunngiffik, kulturi kiisalu inuiaqatigiinni ilinniartitaanissamik pisariaqartitat allat

Inersimasunut sunngiffimmi atuartitsinermi Kalaallit Nunaanni illoqarfinti amerlanerpaanni pikkorissarnissat taamaallaat killeqaqisumik neqeroorutigineqartarput. Tamanna ilaatigut peqquteqarpoq inatsisit atuaqatigiit aalajangersimasumik amerlassusissaannik piumasaqaateqarnerannik, tamatumalu malinniarnissaa illoqarfinti mikinerusuni ajornakusoorsinnaasarloq. Tassunakkut ungasissumut atuartitsineq ajornartorsiutit ilaannik aaqqiissutaasinnaavoq, tassa inuiaqatigiit ilaannut assigiinngitsunut tunngatillugu ilinniagassani assigiinngitsuni atuartitsissutissanik neqeroorutissat amigaataasarnerat eqqarsaatigalugu.

Assersuutigalugu takorloorneqarsinnaavoq innuttaasut arlallit pisariaqartikkaat piumassuseqarfialugulu allamiut oqaasiinik pikkorissinerunissartik, kisiannili ullumikkut ajornakusoorajuttarluni atuartinneqarnissamik kissaatigineqartup piviusunngortinneqarnissaa aammalu atorfissaqartinneqartutut annertutigisumik ingerlanneqarsinnaanissaa.

Tamannalumi aamma Kangerlussuarmi ukioq manna februaarip aallartinnerani oqaatsit pillugit isumasioqatigiinnermi eqqartorneqarpoq. AG-mi 6. februar 2001-imi saqqummersumi oqaatsit pil-lugit isumasioqatigiinneq pillugu allaaserisami atuarneqarsinnaavoq ilinniartitaanermi oqaatsit pil-lugit suleqatigiissitap oqaatigisimagaa allamiut oqaasiinik ilinniartinneqarnissamut periarfissaasoq ungasissumit atuartinneqarneq.

Tassungali atatillugu erseqqissarneqassaaq ungasissumut atuartitsineq *taannaannaalluni* oqaatsinik atuartitsinermut piukkunnarujussuanngitsoq, tassami oqaatsinik atuartitsinermut ilisarnaataammat ilaatigut oqaloqatigiittarnissat oqaloqatigiinnermillu sungiusartarnissat. Allamiut oqaasiinik atuartitsinermi allanut naleqqiulluni tassarpiaavoq pisariaqartinneqartoq oqaatsit atorneqartut tusaallugit atuartinneqarnissaq – ajornannngippat ”nunaqvissut sumiorpalussusiat”.

Oqaatsinilli atuartitsinermi assersuutissaqarluarpoq najorluni atuartitsinerup ungasissumullu atuartitsinerup akuleriissinneqartarnerinut – imaluunniit / aamma videokonference atorlugu atuartitsisarnernut.

Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu eqqarsaatigineqarsinnaavoq ilinniartitsisut arlallit akornanni su-leqatigiinneqartoq (tassa ilinniartitsisut sinerissami assiginngitsuni immaqa najugaqartut), taamaa-illutik suliat agguataarneqarsinnaaniassammata. Atuartitsineq aammattaaq nunat allamiut oqaasii-nik pisinnaanermut nakussassaatitut atorneqarsinnaavoq, assersuutigalugu inuuusuttunut nunami al-lami ilinniarnissaminnik eqqarsaateqartunut imaluunniit inunnut takornariaqarneq pillugu suliaqaru-suttunut.

Ungasissumut atuartitsineq aammattaaq eqqarsaatigineqarsinnaavoq ilinniagassanut ataasiakkaanut atuarnissamut piginnaaneqartitsinerulersussatut neqeroorutitut: Ilinniarnissanut qinnuteqartartorpas-suit ilinniagassanik ataasiakkaani marlunniliunniit piginnaasassat pisariaqartut amigaatigigajuttar-paat, soorlu fysikkimi, qallunaatoornermi tuluttoornermiluunniit. Najukkani piginnaasassat taakku pissarsiariniarnissaat ajornakusoorajuttuusarpoq, pingaartumik ilinniagassaq ataaseq kisiat pineqar-tillugu, tassa ilinniagassaq ataaseq ukioq ataaseq naavillugu atuassutigisariaqagaq.

Ukiumi ataatsimi atuassutigineqarnissaanut imaluunniit nunagisamik qimatsinissamut taarsiullugu ilinniagassamik ataatsimik Meeqyat Atuarfianni annertusisamik soraarummeruteqartitsiniarnissaq

periarfissiissutigineqartussatut naleqqulluartuusinnaavoq, atuartut najukkaminni ilitsersuisumik ikorfartuiffigineqarsinnaappata, aammalu atuarnerminnik / ilinniarnerminnik naammassinnitsiniarneqarnissaannut nalequttumik avatangiisissaqarpata. Imaassinnaavoq najukkami atuarfik, imaluunniit / aamma bibliotikki sulinermi avatangiisitut atorneqarluarsinnaasoq. Meeqqat Atuarfianni ilinniagassanik atuartitsineq soorunami ingerlaannartartussaassaaq, eqqartorneqartunillu ungasissumut atuartitsinerit ingerlanneqartarsinnaallutik Meeqqat Atuarfiata, sunngiffimmik atuartitsinerup inuussutissarsiutinilluunniit atuartitsinerup ataani. Ungasissumut atuartitsinerup sunngiffimmilu atuartitsinerup - oqaatsit aporfiunngikkaangata - aammattaaq imarisarsinnaavaat nunanit allanit pikkorissarttsinissanik neqeroorutit, soorlu Kalaallit Nunaanni ilinniarfiit arlaat aqqutigalugu neqeroorutaasut.

Ungasissumut atuartitsinerup sunngiffimmik atuartitsinertut / ilinniaqqinnertut ingerlanneqarneranut assersutissaqarpoq Lappit Nunaanni, tassani E-skuvla-p neqeroorutigalugit ilaatigut saamit oqaa-siinik, kulturiannik kinaassusiannillu pikkorissartinneqartarnissat (assersuut 11). Pikkorissarnerup taassuma oqaatsinut tunngasortaa pingaartumik sungiusarnertut isigineqartariaqarpoq – atuartinnejarnertut ungasinnerusoq isigalugu kisimiitinneqarsinnaasutut isigineqarani.

Ungasissumut atuartitsineq pillugu assersutissaq alla tassaavoq atuartitsinermik nalinginnaasumik malinnaalluarsinnaanngitsunik ungasissumut atuartitsineq, soorlu assigiinngitsunik innarluuteqarnerit pissutigalugit atuartitsinermut nalinginnaasumik malinnaanissamut ajornartorsiuteqartunut, tassalu "Profus" Århus-imi Amtsskole-p Oslo-milu Statens Rossorscenterip suleqatigiinnerisigut ingerlanneqartoq, tassanili ilinniarttsissutigineqartarlutik inuttut, inooqatigiinnikkut ilisimasassatigullu piginnaaneqarnerulernissat, tassa ungasissumut atuartitsinerit imminullu najorluni atuartitsinerit akuleriissittarlugit ingerlanneqarnerisigut (assersuut 12).

Sunngiffimmik atuartitsinernut / ilinniarnernut tapertaasunut isumassarsiorfissatut aammattaaq inner-suussutigineqarsinnaapput atuaqatigiikkaannut assigiinngitsunut taamatut atuartitsisarnerit Skotland-imi (assersuut 5), Norgip Avannaani (assersuut 6) aamma Noorliit Nunaanni (assersuut 2) ingerlanneqartartut.

3.2. Ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfik

Ungasimmik misiliinerup ungassisumik atuartitsinermik soqutiginnilersitseqqaartup siunissamilu suliassat assiginngissutigilluinnagaat tassaapput:

- Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni ungassisumut atuartisisarnissamut pingarnerusutigut ti-gussaasunillu *anguniagassanik* ineriertortitsiniarnissaq.
- Ungasiup nalaata kingornagut ilinniarfiiit aporfigisartagaannik tunngavissarisaannillu erseqqin-nerulersitisimaneq tunuliaqutaralugu politikkikkut aalajangersakkanik siunnerfinnillu tunnga-vissaqarnissaq.
- Ungassisumut atuartitsinermi suliniuit erseqqinnerusumik takussaanissaat
- Ungassisumut atuartitsinerup akuulersinniarneqarnerani qitiusumit pisariaqartutigut eqeersi-maartumik ikorfartuisoqarnissa, piginnaanilinnik pissaqartitsisoqarnissa kiisalu qitiusumit su-liniuteqarnissap piginnaaneqarfinginissa taamatullu ilinniarfiiit suleqatigineqarnissaat
- Teknikkikkut tunngavissat ukiut pingasut matuma siornagornit pitsaanerunissaat (ilaatigut At-tat-netti)
- Nunap iluanut (Nunatsinni) avammullu (Uni-C-mut) kiisalu nunani amerlasuuni aaqqissugaaffiit assiginngitsut suleqatigiinnikkut attaveqaataasa attuumassuteqarfiisalu imminnut atanissaat.

Ungassisumut atuartitsinermut anguniagassatut politikkikkut aalajangersakkat timitalersuiffigine-qarnissaat kiisalu ilaatigut ilinniarfinnut, KIIIP-ip immikkoortortaanut, ungassisumut atuartitsinermut aningaasalissuutit aqunnissaannut, paasissutissiisarnissamut oqallitsitsinissamullu pisariaqartutigut siunersuisarnissat tapersersuisarnissallu ingerlanneqartarnissaat eqqarsaatigalugit kaammattuu-tigineqassaaq *ungassisumut atuartitsinermut qitiusoqarfiliiorqarnissaa*.

(Oqaaseqaat: Taaguut ”ungassisumut atuartitsinermut qitiusoqarfik” isigineqassaaq ataqtigiiisaari-sussatut, siunnersuisartussatut, paasissutissiisartussatut aqutsisussatallu siunnersuummut taaguu-siussaaginnarallartutut).

Ungassisumut atuartitsinermi suliniarnermut atatillugu Qitiusoqarfiup suliassai tassaassapput:

- Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Ilinniartitaanermullu Naalakkersuisumut ilinniartitaanernul-lu pisortanit ingerlanneqartunut tamanut siunnersuisuuneq

- Ungassisumut atuartitsinermi suliassat pillugit anguniakkanut atatillugu Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Ilanniartitaanermullu Naalakkersuisumut ilanniartitaanernullu pisortanit ingerlan-neqartunut tamanut suliassanik ingerlatsisuuneq, matuma ataani:
 - > politikkikkut aalajangersakkanik pilersaarutinillu aalajangersagaasunik piareersaanernut ingerlatsinernullu kiisalu aningaasatigut tapersiutissat aqunneqarnerannut akisussaasuuneq
 - > ungasissumut atuartitsinermi suliniunitinik ingerlaavartumik nalilersuisarnissamut suliniute-qartarnissamut ilangaaqqusiisarnissamullu akisussaasuuneq.

Taamaalluni ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfip pisussaaffigissavaa ungasissumut atuartitsinermut tunngassuteqartunik isumassarsianik suliariniagassanillu nalinginnaasunik immikkullu ittunik tunioraasunissaq, tassungalu atatillugu qitiusoqarfip avataani ilisimasassatigut piginnaasaqartunik immikkullu ilisimasalinnik (ningaasatigut ataqtigisaarinikkullu) pisarsiniartarnissaq, taakkua pigineqariinngikkaanngata.

Siunnersuutigineqassaaq Ungassisumut Atuartitsinermi Qitiusoqarfik aaqqissugaanikkut KIIIP-imut atatillugu inissinneqarsimassasoq.

Ungassisumut atuartitsinerup pingartinneqarnissaa pillugu Inatsisartut politikkikkut kalerriutigerusuttagassaat eqqarsaatigalugit, kiisalu ungasissumut atuartitsinermut tunngassuteqartut pillugit anguniagassat Inatsisartunit aalajangersagaasut timitalersuiffigineqartarnissaanni qitiusoqarfip pisariaqartutigut sunniulluartarnissamut periarfissai eqqarsaatigalugit pisariaqarpoq qitiusoqarfip naammattumik iliuuseqarsinnaatitaaffeqarnissaa. Taamaattumik siunnersuutigineqassaaq qitiusoqarfip pisortassaata kontorchef-itut / forstander-itut qaffasissuseqartumik pigin-naassuseqartitaanissaa.

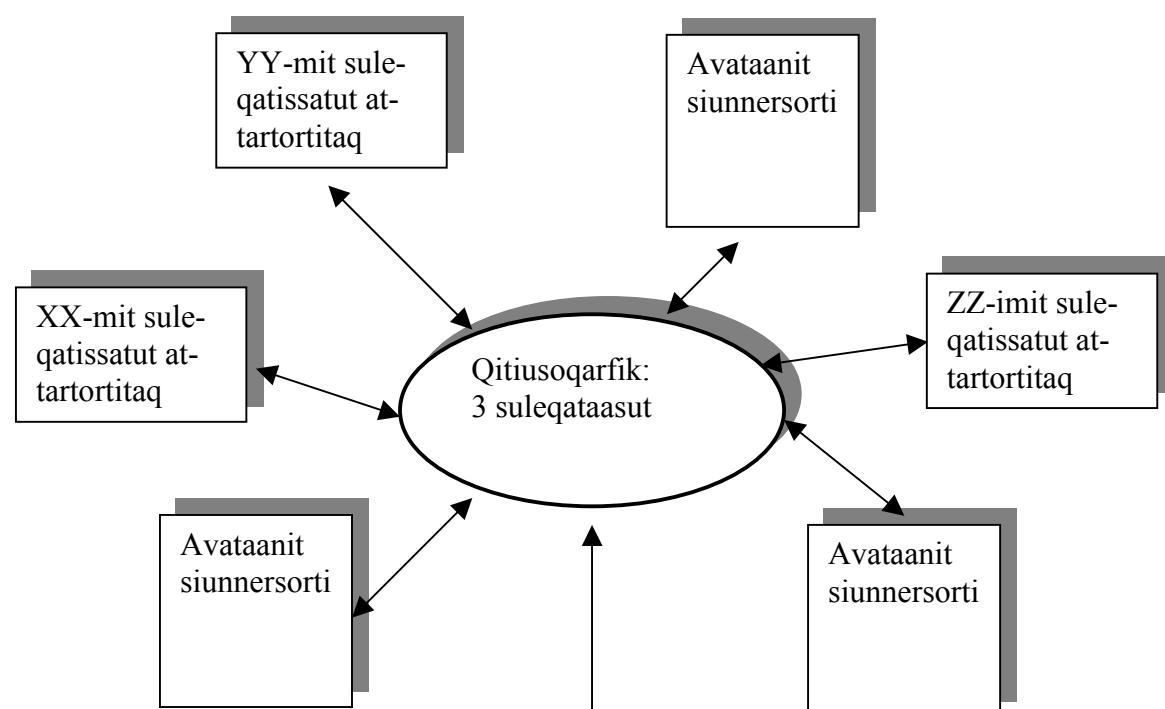
Qitiusoqarfip pisortaa Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Ilanniartitaanermullu Naalakkersuisumut toqqaannartumik isummersuisassaaq aammalu KIIIP-ip pisortaanut toqqaannartumik atassuteqartuussalluni. Ungassisumut atuartitsinermut qitiusoqarfip KIIIP-imilu immikkoortoqarfiit sisamaasut taamatullu Inerisaaviup akornanni pisussaaffigeqatigiiffagalugu suleqatigiinneqartussaassaaq, aammalu ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfik ilinniakkanut tamanut attuumassuteqartuussalluni.

Aaqqissugaanermi ilusissaq:

Eqqarsaatigineqarsinnaavoq Ungassisumut Atuartitsinermut Qitiusoqarfik suleqatigiiffinguussasoq aaljangersimasunik pingasunik sulisoqartoq: Qitiusoqarfip pisortaa, fuldmægtigi kiisalu allatsi. Inuit taakkua suliassat qitiusoqarfip isumagisassai isumaginiaruarsinnaassavaat (tak. imm. 3.2.2.), taakkuli saniatigut assigiinngitsunik annertussuseqartunik suliassat aalajangersimasut ataasiakkaat ingerlanneqartarnissaannut avataanit sulisussanik immikkullu ilisimasalinnik pissarsiniartarnissaq pisariaqartassaaq. Tassunga atatillugu tassaasinnaapput soorlu ilinniarfnnit immikkut soqutigisallit sulisullu immikkut ilisimasallit, KIIP-ip immikkoortortaani Inerisaavimiluunniit suleqataasut, imaluunniit Danmarkimit imaluunniit nunanit allanit ilisimasassatigut immikkut ilisimasallit.

Peqatigitillugulu ilisimasassatigut qaffassisssuseqarneq ingerlaavartumik piginnaanngorsaavigineqartarsinnaavoq annertusaavagineqartarsinnaallunilu nunap iluani nunanilu allani suliffeqarfift suleqatigineqarnerisigut, soorlu Inerisaaviup, Ålborg-imi Videncenter for Læreprocesser-ip, Danmarkimi Uni-C-p allallu suleqatigineqarnerisigut.

Ataani titartakkap takutippaa Ungassisumut Atuartitsinermut Qitiusoqarfip suliffeqarfeeranguut qanoq ililluni suliassat assigiinngitsorpassuit ingerlaavartumik kivittarsinnaassagai aaq-qissugaaneq sunniisinnaassuseqarluartoq eqaatsorlu ikorsiullugu.

Nunap iluani allani-
lu suleqatissat

Ilinniartitaanermi IT-mi sulianut allanut Ungasissumut Atuartitsinermut Qitiusoqarfíup atassu-teqarnera:

Ungasissumut Atuartitsinermut Qitiusoqarfík suliamik ingerlatsisutut pissusissamisuuginnartumik ilinniartitaanerni IT-mut attuumassuteqartunut alloriaatinut allanut suleqatiginnittarlunilu ataqtigiissaarisuusassaaq. Assersuutigalugu tamatumunnga kaammattuutigineqassaaq KIIIP-ip IKT-udvalgiata Ungasissumullu Atuartitsinermut Qitiusoqarfíup akornanni ingerlaavartumik suleqatiginnissamik paasissutisseeqatigiittarnissamillu pilersitsisoqarnissaa, taamatullu aamma allanut tunngatillugit suleqatigiinnerit ingerlanneqartarnissaat eqqarsaatigineqarsinnaalluni.

Pingaartoq tassaavoq ingerlatat assigiinngitsut sapingnisamik annertunerpaamik ataqtigiissaariffigineqartarnissaat, ilaatigut anguniarlugu immikkut ilisimasallit Kalaallit Nunaanni pigineqartut pitsaanerpaamik atorluarniarneqartarnissaat, ilaatigullu aamma anguniarlugu sapingnisamik ataqtigiissaakkamik soorlu teknikkimut tunngasunik il.il aalajangersaaniarnerni pitsaanerpaamik aaqqiiniartoqartarnissaat.

3.2.1. *Ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfímmi tigussaasumik suliassatut siunnersuutit*

Immikkoortumi siuliani eqqartorneqarput ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfíssap pingarnerusutigut sularisinnaasai, tassa Kulturimut, Ilageeqarnermut Ilinniartitaanermullu Naalakkersuisumut KIIIP-imullu

aammalu pisortat ilinniarfiutaannut siunnersortitut ingerlatsinermillu suliaqartuunissaa, kiisalu ungasissumut atuartitsinermi suliniutissat pillugit anguniakkanut atatillugu politikkikkut aalajangersakkanik piareersaasartuullunilu naammassinninniartartuunissaa.

Suliaq tamanna sulianut avammut ”ilummullu” sammitinneqartunut tunngatinneqassaaq.

Avammut sammitinneqartut pingaartumik tassaasussaassapput suliassat ilinniarfinnut ataasiakkaanut sammitinneqartussat. Tassunga atatillugu ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfik ilinniarfinnut ungasissumut atuartitsinermi suliassanik ineriertortitsiniarlutik aallartittussanut paassisutissiisartutut, siunnersuisutut, ilitsersuisutut tapersersuitullu (matuma ataani aningaasalersuinermut) inisisimassaaq.

Taamaattumik qitiusoqarfik:

- Paassisutissanik ungasissumut atuartitsinermut tunngasunik katersinermut akisussaasuussaaq. Ungasissumut atuartitsinermut atortussanik periusaasussanillu naleqquttunik piffissamilu atugaasunik qitiusoqarfik ilisimasaqartuullunilu ilisimasassanik ataqtigissaarisuussaaq; ungasissumut atuartitsinerup piareersaavagineqarnera kiisalu nalilersuiffigineqarnera. Matuma ataani pikkorissarnissanik Kalaallit Nunaanni naleqquttussatut missingiunneqartunut nunanit allanit neqeroorutaasunik ilisimasassatigut ataqtigissaarisuuneq.
- Ungasissumut atuartitsineq ataatsimut isigalugu kalaallillu anguniagaat suliaallu pillugit ilinniarfinnut kalaallillu inuiaqtigiiit iluanni allanut, soorlu inuussutissarsiornermik ingerlataqartunut paassisutissiisarnermut akisussaasuuneq. Paassisutissiisarneq taanna sunniuteqartuussaaq, ingerlaavartuussalluni oqallitsitsinermillu pilersitsisuussalluni – soorlu nivinngartakkatut nutaarsiassatullu ingerlaavartumik nutartertagaasutut, aammalu ilaanneeriarluni isumasioqatigiisitsisarnertigut, matuma ataani ilinniartitaanermi isumasioqatigiinnernut / ataatsimeersuarnermut naleqquttunut peqataasarnikkut kiisalu tusagassiorfinnut paassisutissiisarnikkut.
- Ungasissumut atuartitsinermik atuineq pillugu ilinniarfinnut siunnersuinermut akisussaasuuneq, matuma ataani:
 - > ilinniarfiit ataasiakkaat nammineq ”najukkaminni” atuarfinni ataasiakkaani imaluunniit atuarfiit arlariit suleqatigalugit ungasissumut atuartitsinermut pilersaarusiornissaanni ikiorlugillu taamaaliornissaannut kajungilersinniarsarissallugit

> piffissalersuinissanut iliuusissanut, ilinniartitsinissamik isumaliutersuuteqarnernut ilitsorsorneqarnissamillu pisariaqartitsinernut, atuartitsinerit aaqqissuunneqarnissaannut, aningaasanut / aningaasanut siumut missingersuusiornermut, ilinniarfimmi aaqqissugaanissamut, nalilersuisarnissamut il.il. siunersuisuussalluni.

Soorlu Ungasimmi pilersaarummi pisortaaasut kaammattutigigaat qulaani taagorneqartut ilaaneeriarluni ilinniarfinnut ataasiakkaanut pulaartarnikkut / taakkuninnga ataatsimeeqateqartarnikkut ingerlanneqartarsinnaassapput, taamaaliornissaq pitsaanerpaatut isigineqaraangat. Qitiusoqarfiup nammineerluni immikkut ilisimasalinnik tunniussisinnaasarnissaa periarfissaqarfigneqartassaaq, kisiannili ilaanneeriarluni ungassisumut atuartitsissutissanut immikkut ittunut qitiusoqarfiup ilinniarfiit avataanniit siunnersortinik ikiortissarsiuunnissaat isumagisassarisassavaa, taamatullu pissarsiniarnerat aningaasalersuiffgalugu.

- Ilinniarnerni ungasissumut atuartitsineq pillugu ineriartortsiniarnerni ataqtigiissaarinermut akisussaaneq, matuma ataani:

> Aningaasat tapersiutigineqartut aqunneqarnerat, tassa aningaasat soorlu ilinniartitsisut akissarsiaqaannarlutik suliaminnik qimatsigallarnissaannut atorneqartussatut ilinniarfinnit qinnutigineqarsinnaasut. Aallaavagineqarsinnaapput Ungasimmi pilersaarusiap aqutseriaasii aningaasaliisarnernilu tunngavissarititai.

> Qulaani taaneqartunut tunngatillugu: Malinnaaqatigiinnik pilersitsinissamut akisussaasuussalluni, tassungalu ilaasortaassallutik KIIP-imit immaqalu suliffeqarfinnit allanit (atuarfinnit, suliffeqarfinnit il.il.) aallartitat, taakkulu ilaatigut ungasissumut atuartitsinermi qitiusoqarfiup suliaanik malinnaassallutik, ilaatigullu aningaasaliissutissanik annertunerusunik akuersissuteqartarnerni peqataatinneqavittassallutik il.il..

> Ungasissumut atuartitsinermi suliat ingerlaavartumik nalilersuiffigineqartarnissaat eqqarsaatigalugu paasissutissanik misilittakkanillu katersineq.

- Pingaartumik ilinniarfiit immikkut perusussuseqarluartut kajumissaartassallugit ”qarsup inngiatut pilersaarusanik” aallartitseqqullugit, tamatuminngalu tapersiuteqarfifisassalugit.

Suliassat ilummut sammisut pillugit eqqarsaatigineqarput suliassat KIIIP-ip iluani suliassaasut, kii-salu suliassat killissalersugaasut. Ilaatigut makkuusussaassapput:

- Ungassisumut atuartitsinissap pilersaarusiorneqarnerani ilusilersuinermut ikiunneq, Inatsisartullu anguniagassatut aalajangersagaannut nangissutitut nunap iluani piviusunngortiterineq. KIIIP suleqatigalugu ungasissumut atuartitsinermut pilersaarusiassatut aalajangersagaasimasunik timitalersuinermut akisussaasuuneq.
- Maleruagassat inatsisitullu tunngavissat atuuttut misissuiffigineqartarnerinut iluarsartuuussivigineqartarnerinullu atatillugu KIIIP suleqatigalugu ingerlaavartumik nassuaasiortarnissaq, taamaalillutik maleruagassat atuuttut ilinniarfiit ungasissumut atuartitsinermik suliniuteqarniarnerinut akimmiffinngortaqqunagit.

Assersuutigalugu tassaasinnaapput soraarummeersitsinerit, nunap immikkoortuinut politikkqearnissaq pillugu apeqqutit il.il. Taamaaliornikkut ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfik *iluaquusersuutinngortinneqarsinnaavoq* – ilinniarfinnut ikiuttoq. Tassaniittoq tassaavoq, soorlu ilinniarfiit ungasissumut atuartitsiniarnerminni maleruagassatigut nalinginnaasumik aporfigisartakkaminnik tikkuagaqaraangata, taava ungasissumut atuartitsinermut qitiusoqarfiup KIIIP suleqatigalugu sapinngisamik pitsaanerpaamik aammalu inatsisit tamaasa ataqqiniarlugit atuartiseeriaatsimut nutaamut maleruagassanik naleqqussaaniartarnissaa.

- Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni ungasissumut atuartitsinerup ineriartortinniarneqarnerani Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Ilinniartitaanermullu Naalakkersuisumut KIIIP-llu pisortaanut ingerlaavartumik siunnersuisuunissaq.

Aningaasatigut siumut missingersuutit:

Ungassisumut atuartitsinermut qitiusoqarfiup pilersinneqarnissaanut ingerlanneqarnissaanullu aningaasatigut siumut missingersuutit immikkut suliarineqarsimapput taamaattumillu nalunaarusiamut uunga ilanngunneqaratik.

Atuakkat tunngavigineqartut

1. AG-mi allaaserisaq: Oqaatsit ataasiakkaarlugit ilinniarneqartariaqarput. AG nr. 10, 2001
2. Andersen, Ib: Fjernundervisning på internettet og brug af IT i undervisningen – en redegørelse. Handelshøjskolen. oktober 1998
3. Andresen, Bent B.: Det første år med Det pædagogiske IT-kørekort. Evalueringssrapport, august 2000
4. Andresen, Bent B.: E-læring – en designhåndbog. Center for Teknologistøttet Uddannelse, december 2000
5. @ventures 2001: Fjernundervisning – er nærliggende. Præsentationshæfte, februar 2001
6. Center for Teknologistøttet Uddannelse: 123 IKT-projekter; analyse og rapport. Udført af Teknologisk Institut, 2000.
7. Center for Teknologistøttet Uddannelse: Ti historier fra CTU-projekternes liv, december 2000
8. Center for Teknologistøttet Uddannelse: Fokuseret udbud 1997, forår 1997
9. Cornelius, Hans (red.): Voksenunderviserends veje og udfordringer. Undervisningsministeriet 1998
10. Danielsen, Oluf (red.): Læring og Multimedier, Aalborg Universitetsforlag 1997
11. Det Rådgivende Udvalg Vedrørende Grønlands Økonomi: Den økonomiske udvikling i Grønland, februar 2000
12. Geysner, Martin; Fleksibel voksenundervisning på VUC. Udviklingscentret for folkeoplysning og voksenundervisning, 1998
13. Namminersornerullutik Oqartussat: IT pillugu politikkimut nassuaat, 1997
14. Hjortkjær, Christian, Fjernundervisning på Internettet og brug af IT i undervisningen. Handelshøjskolen i København
15. Inerisaavik: Atuartoq qitiutillugu. AG-mut ilanngussaq, 2000-ip ukiuunerani
16. Inerisaavik/KIIIP: Atuarfitsialak ornipparput – oqallisissiaq. 2000

17. IT Pillugu Siunnersuisoqatigiit / Grønlands IT-råd: Vi bygger en nation. 2000
18. Jørgensen, Gunnar Eggert og Banff, Poul-Erik, CUTA: Gør IT en forskel i undervisningen? Center for Teknologistøttet Uddannelse, januar 2001
19. Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik / Grønlands Statistik: Specialpublikation nr. 5, 2000; IT-pillugu misissuineq 1999
20. Kalaallit Nunaat / Grønland 2000: Statistisk årbog, 2000
21. KIIIP: Kalaallit Nunaanni Meeqqat Atuarfiat 1999 – 2000, ukiumoortumik nalunaarusiaq 1999 – 2000
22. KIIIP: Ungassumut atuartitsineq pillugu nassuaat 1997
23. KIIIP: Meeqqat Atuarfianni EDB pillugu nassuaat, maj 1997
24. KIIIP: Inuuussutissarsiutinik tunngaviusumik ilinniartitaanerit iluarsartuussiffigineqaqqinnerat. AG-mut iluanut ikisaq, ukiunera 2000/2001
25. KIIIP/Inerisaavik: Skolenet – missingiut, august 2000
26. KIIIP: Ungasik – Kalaallit Nunaanni ungasumut atuartitsineq (neqeroorusiaq). 1999
27. Kraka: Forsøg og pædagogisk udvikling. Artikel i temanummer, januar 2000
28. Larsen, Steen: IT og nye læreprocesser. 1998
29. Livslang læring? Artikel i Computerworld, november 2000
30. Mandag Morgen Micronews. Diverse artikler: Uge 5 2000, uge 10 2000, uge 32 2000 uge 35 2000, uge 41 2000, uge 43 2000, uge 45 2000, uge 49 2000, uge 50 2000, uge 2 2001, uge 3 2001, uge 7 2001. CTUs hjemmeside: www.ctu.dk
31. Manniche, Jesper: Regionale og virtuelle læringsrum. Forskningsrapport/debatoplæg udgivet af Center for Teknologistøttet Uddannelse, februar 2001
32. Massey, C. and J. Curry: Online Post-Secondary Education: A competitive Analysis. TeleLearning Inc. 1999
33. McCormack, Colin: Building a Webbased education system. Viley, 1998
34. Møller, Suzanne Annette: Videokonference – en mulighed i den grønlandske sygeplejerskeuddannelse? Projektrapport 1999
35. Nipper, Søren: Dansk fjernundervisning er et trekantet paradoks, artikel iCTU-Nyt 1,1997

36. Polarfronten 2, 2000. Artikel: Unge og medier i Grønland: På plads foran skærmen
37. Prinds, Erik: Rum til Læring. Udgivet af Center for Teknologistøttet Uddannelse, 2000
38. SchoolNet Magazine, Government of Canada, Winter 2001. Temanummer: Making a difference with ICT
39. Uddannelsesstyrelsen: Kvalitetsstandarder for fjernundervisning. Juni 1999
40. Undervisningsministeriets Nyhedsbrev. Artikel: Elektronisk eksamen på HHX og HTX. November 2000
41. Undervisningsministeriets Nyhedsbrev. Artikel: Grønlandske studerende har svært ved sproget. December 2000
42. Undervisningsministeriet: Informationsteknologi og uddannelse. 1997
43. Undervisningsministeriet: Informations- og kommunikationsteknologi i uddannelsessystemet. 1998
44. Undervisningsministeriet: Fjenundervisning på åben uddannelse. 2000
45. Undervisningsministeriet: Skolen i Grønland. Hæftet ”Uddannelse,” december 1998
46. von Staffeldt, Nina: Ungasik – fjernundervisning i Grønland. Artikel i CTU-Nyt 2, 2000

Links-it pingarnerpaamik atugaasut / internettimut atortussiat:

www.ankn.uaf.edu: Alaska Native Knowledge Network. Om forskellige uddannelsesmæssige tiltag i de arktiske egne

www.ctu.dk: Center for Teknologistøttet Uddannelse

www.disconnect.com: Om fjernundervisning i Canada, Connect-programmet o.a.

www.en.eun.org: European Schoolnet

www.gh.gl: Grønlands Hjemmestyre

www.gymnasie-it: Gymnasie-IT

www.infoguide.dk: Fagenes Infoguide (DK)

www.itits.gov.se: En nationell satsning på IT i skolan

www.itu.no: Forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanning (Norge)

www.kidlink.org: Kidlink

www.kiip.gl: KIIIP – Direktoratet for Kultur, Uddannelse, Forskning og Kirke

www.ls.no: Lærinssenteret i Norge

www.ngfl.gov.uk: National Grid for Learning (UK)

www.pil.ki.gl: Inerisaavik / Pilersuiffik

www.skolekom.dk: SkoleKom (elektroniske konferencer for uddannelsessektoren)

www.skole-it.dk: Skole-IT

www.statgreen.gl: Grønlands Statistik

www.sunngu.dk: Oplysninger om uddannelse og uddannelsesstøtte (i Grønland o.a.)

www.uni-c.dk: UNI-C

www.uvm.dk: Det danske undervisningsministerium

Ilanngussaq A

Suliniutinut, Aqutsisoqatigiinnut inunnulu qitiusumik attuumassuteqartunut allanut november 2000-imi tikillugit apersuinermi apeqqutit akisassartallit.

Apeqquissanut sinaakkusiussaq suliniutinut pisortasut Nina Staffeldt-illu akornanni oqaloqatigiinnernut atugassaq, november 2000.

Oqaloqatigiinneq Ungasimmik suliniutip nalilersuiffigineqarneranut atatitaavoq, matuma ataani suliniuit pilersaarusiamut ingerlatavinnulu misilittagaasa oqaloqatigiissutigalugit nalilersuiffigi-

neqarnerinut atatitaalluni. Isumaanngilaq immikkoortut malivillugit ingerlassasugut, kisiannili immaqa oqaloqatigiissutigisinnaasatsinnut allanut aammattaaq isumassarsissutaasinnaapput.

1. Anguniakkat siunnerfiillu

- a) Suliniutip siunertaa tunuliaqtaalu naatsumik oqaluttuarikkit
- b) Anguniakkat suli atuuppat, imaluunniit ingerlanissinni allanngortiteriffigisimavisigik? Taamaaliorsimagussi, sooq?
- c) Suliniummut pulanissamut atuarfiup/atuarfiit suut tunngavissareersimavaat? Aallaqqaamuulli ilinniarfimmi ilaatigut pilersaarusanik nalinginnaasumik suliaqarneq qanoq ilisimasaqarfingeqareersimava, ilaatigullu ungasissumut atuartitsinerup atorneqarlernissaa qanoq ilisimasaqarfingeqareersimava?
- d) Anguniakkat siunnerfiillu ingerlanissinni misilittakkanut nallersuussimavisigik?

2. Aaqqissugaaneq

- a) Suliniut qanoq ilillugu aallartippisiuk Ungasimmullu aningaasaliissutinik qinnuteqarpisi?
- b) Suliniummik aallartitsinnginnissinni suut piareersaatigeqqaarpisigik?
- c) Suliniut qanoq aaqqissugaava?
 1. Suliniummut qinnuteqartup saniatigut soorlu allanik peqataasoqarpa, soorlu atuarfinnik (allanik), pisortat suliffeqarfiinnik il.il.?
 2. Suliniummut ilinniarfimmi sulisut amerlanerit ikittuinnaalluunniit peqataatinneqarpat?
 3. Suliniummut ilinniartut / ilinniagaqartut amerlanerit ikittuinnaalluunniit peqataatinneqarpat?
 4. Suliniutit taamatut aaqqissuussimancerani nukittoqquit sanngiissutillu oqaluttuarisigik.

3. Atuartitsinissat pillugit isumaliutersuutit

- a) Atuartitsinissat suut isumaliutersuutigaasigik pilersaarusaq aallartikkassiuk? Piffissap ingerlanerani allanngortinneqariartorsimappat?
- b) Atuartitsinermi suliniutip IT-mik atuinerata atuartitsinivik allannguuteqartippaa?

1. Takusasi malillugit allannguutit allaaserisigik – soorlu suut nutaartaappat?
 2. ilinniartitsisup inissisimaneranut
 3. ilinniartut / ilinniagaqartut inissisimanerinut
 4. atuartitsinermut aammalu ilisimasassat ataatsimut isigalugit.
- c) Atuartitsinerup ingerlanerani IT atorlugu atuartitsinermut ilisimasassat amigaatigaasigik imaluunniit maqaasivisigik?

4. Aporfiit

- a) Suliniummik suliniarnermut aporfinnik naapitsisimavisi?
- b) Taamaappat, suut? (Assersuutigalugu teknikkimut, atuartitsinermut, aaqqissugaanermut, sulisoqarnermut, aqutsiniarnermut, aningaasanut, avataanit pissutaasunut tunngasut il.il.). Sulisut arlaannit suliniut akerliuffigineqarsimava?
- c) Oqaatiginiarsiuk sooq aporfiit / akimmiffiit takkussimanersut?
- d) Ajornartorsiutit piffissap ingerlanerani aaqqiiviartorsimavisigik? Taamaassimappat, qanoq? Oqaatiginiarsarisiuk siunissami ajornartorsiutit taamaangajattut allaanerusumik qanoq aaqqiiviginiarneqarsinnaanersut; suliniariniakkami namminermi aammalu qulliunerusuni.

5. Ilisimasat akunnermiliuttuunerlu

- a) Nammineq suliniutersi piginnaasaqartumik ingerlanniarlugu suliniutinut allanut misilittakkanik pis-sarsiniarsimavisi?
- b) Suliniutip ingerlanerani ilisimasassat naleqquttut pigineqarsimappat, aammalu suliniummut ilitsersuineq ilissinnut tunniunneqarsimasoq suliniutissinnut iluaqutaasimava? Suna pitsaanerpaasimava? Sunat amigaatigisimavisiuk? Assersuusioritsi / siunnersuusioritsi.
- c) Isumaqpisi suliniutissinni ilikkagassanik amigaateqarlus, tassa suliniutit allat imaluunniit avataaniit ikiorneqarnerup tunniussimasinnaasaralui?
- d) Kaammattuutit suut ilissi suliniutissilu ilinniarfinnut allanut ungasissumut atuartitsilernissamik kissaateqartunut piffissami matumani tunniussinnaavisigik?
- e) Nakkartoofiusinnaasut suut piffissami matumani allanut ungasissumut atuartitsinermik aallartitserusuttunut tikkuussissutigisinnaavisigik?

- f) Pilersaarutigaasiuk, imaluunniit aallartereerpisi misilitakkasi ilinniarfinnut allanut, suliffeqarfinnut allanut il.il. ilisimatitsissutigisarniarlugit imaluunniit ilisimatitsissutigisalereerpisigik?

6. Pulalluarneq – siunissaq

- a) Misiliinerup nangeqqinnissaa pilersaarutigaasiuk – suliniuteqareernerup naammassineqarnerata kinggaq atuarfiup / ilinniarfiup nalinginnaasumik ingerlanneqarneranut ilanngutsinniarpisiuk?
- b) Pilersaarutit allasserisigik, matuma ataani soorlu
 1. atuartitsissutissat
 2. aningaasat
 3. teknikkimut tunngasut
 4. allaffissorneq, aamma
 5. sulisutigut aaqqissuussinissamik isumaliutersuutigisimasasi.
- c) Piffissami matumani suliniummut angusarisimasasi nalilersuiffigisigit. Suliassani sorlerni pilersaarusiaq iluatsissimava, aammalu sorlerni ajunnginnerusimasariaqaraluarpa?
- d) Suliniutivimmik aallartitseqqissagaluaruit pingaartumik suut pingaartissagaluarpigit?
- e) Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanerni suliniutinut ungasissumullu atuartitsinermut ataatsimut isigalugu suut periarfissatut aporfissatullu isigaasigik?
- f) Ungasissumut atuartitsinerup ineriertortinneqarneranut suli peqataaginnassagussi suut pisiaqartippigisigik?

Apeqquutit – aqutsisoqatigiit, Nuummi marlunngorneq 14/11 2000.

1. Ungasiup anguniagai / tunuliaqutai kiisalu pilersaarusiamik timitalersuineq

- a) Ungasiup siunertai allaaserikkit; soorlu ungasissumut atuartitsinvimmut – misiliginullu taper-siuteqartarneq, imaluunniit atuarttsinermi ilinniartitaanermilu IT-mik siamasinnerusumik / akuutitsillunilu atuineq?
- b) Ungasik pillugu suliniutissat aallartisarneqarnissaannut tunngavissarititaasutut tunuliaqutaasusat suuppat?

- c) Suliniutini pingaartikkusunnerusimasasi suuppat; soorlu teknologiomik atuinermi, atuartitsinermi, aaqqissuussinermi allallu akornanni oqimaalutaanerit?
- d) Ungasimmi suliassat ilaat ullumikkut allaanerusumik ingerlakkusussagaluarpisigik? Taamaappat suut?
- e) Aningaasat saqqummiutinnginnerini suut suliariniaqqaarsimavisigik (uani pingaartumik eqqar-saatigineqarpoq ilinniarfinnut attaveqarneq, "nuna tummarlugu" paasiniaaneq, il.i..?).
- f) Nerliussinissinni suleriaaserisimasarsi allaaserisiuk. Suut pitsasimappat – suut allaanerusinnaa-simagaluarpal / allaasariaqarsimagaluarpat?

2. Ilinniarfiit piareersimassusiat

- a) Ilinniarfiit ungasissumut atuartitsinermik aallartitsinissaminnut piareersimanerat / soqutiginnin-nerat tunuliaquaallu qanoq ilisimasaqarfigitigisimavisigik? (Meeqqat Atuarfiat, inuussutissar-siutinut atuarfik, ilinniarfiit quillunerusut (nalinginnaasumik inuuusuttunik ilinniartitsinerit ilann-gullugit) kiisalu inersimasunut atuartitsineq, sunngiffimmi atuartitsineq ilanngullugu.
- b) Ilinniarfiit ineriartortitsinermut peqataanissamut aaqqissugaanikkut, teknikkikkut, atuartitsinik-kut sulisoqarnikkullu tunngavissareriiigaat nalinginnaasumik nalilersuiffigisigik.

3. Killiffik

- a) Ungasik pillugu suliniutip piffissami matumani angusarisimasai nalilersorsigik; Pilersaarussiaq sutigut angusaqarfingineqarpa – sorpiat siunissami misiliisarnissani uteqqinnejartariaqanngillat?

4. Aporfiit

- a) Aporfiit suut – peqarsimappat – Ungasiup pilersaarusrorseqarnerani timitalersuiffingineqarnera-nilu naapittarsimavisigik? (soorlu teknikkimut, aningaasanut, politikkikkut pingaartinneqarneru-sunut tunngasut, ilisimasassanut tunngasut, soorlu ilinniartitsisussaaleqinerit, ilinniarfinni tulle-riiarisoqarsimannginnera (pisortaasut, ilinniartitsisut)).
- b) Aporfeqarpat oqaatiginiarsiuk sooq taamaattoqarnersoq.

- c) Ajornartorsiutit ilaat suliap ingerlanerani aaqqiivigineqartarsimappat? Suut qanorlu?
- d) Isumarsi naapertorlugu siunissami ajornartorsiutaasarsinnaasut qanoq ililluni aaqqiiviginiarne-qartassappat, soorlu pilersaarusrusiornermut, paassisutissiisarnermut imaluunniit allanut allatut iluseqartitsinikkut?
- e) Qulaani taagorneqartunut tunngatillugu oqaatiginiarsiuk sooq ilinniarfii amerlanerusut Ungasimmut aningaasaliissutinik qinnuteqaateqarsimannginnersut?

5. Ungasissumut atuartitsinerup siunissaa

- a) Oqaatiginiarsiuk ungasissumut atuartitsinermut (aammal uqashutit nalinginnaasumik akuuleriartornissaanut) tapiissutit siunissami qanoq ittariaqarsinnaanerat. Soorlu ilinniartitsisunngorniarnermut IT-p akuutilernissaa, pc-nik pisinissamut tapiissuteqariaasissat, ilisimasat katersorneqarfis-saannik pilersitsiniarnermut allanilluunniit suliniuteqarniarnermut tapiissuteqariaasissat qanoq ittariaqarnersut?

Taamaattoqassappat tapersiutit suut imarissavaat? Ilisimasassatigut / atuartitsinikkut ilitsersuineq? Teknikkikkut ikorfartuineq? Pilersaarusat piareersarneqarnerinut ikiortissaqartitsineq, ungasissumut atuartitsinerit aaqqissuunniarnerinut / piviusunngortinniarnerinut ikiortissaqartitsineq?

- b) Ilinniarfii tamarmik immaqa nutaamik ilusiliinermi qanoq pakkutaarneqarsinnaanerinut periar-fissat qanoq isigaasigik? Soorlu
 - Tapiissuteqarnissamut nerliutissat / peeriarfissat nikeraatsinnerisigut?
 - Qitiusumit ataasiakkaarlugit ilitsersuiffagalugit / ornittarlugit?
 - Inatsisit (piumasaqaatit) aqqutigalugit piviusunngortiteriffigineqarnissamut pisariaqartitat
 - "nerliutinut" periarfissiissutaasinnasut allat, soorlu suut?
- c) Kalaallit ilinniartitaaneranni ungasissumut atuartitsinermik atuilernissamut isumarsi naapertor-lugu suut immikkut ittut periarfissaappat ajornartorsiutaappallu?

- d) Kalaallit ilinniarfii amerlanerusut ungasissumut atuartitsinermut qanoq ilillutik akuulersinnaanerat / peqataarusuttunngortinneqarsinnaanerat massakkut misilitakkasi tunngavialugit siunner-suusiorfigisiuk.

Ilinniartitaanerup iluani inunnut qitiusumik inissisimasunut assigiinngitsunut apeqqutigineqartut, Nuummi november 2000.

Ungasimmut anguniakkat tunuliaqutaasullu paasititsissutigineqarnerat, kiisalu pilersaarusiap piviusunngortiterneqarnera

Apeqquuit:

1. Ungasissumut atuartitsinermi misilitakkat pilersaarutillu

- a) Ungasissumut atuartitsinermut massakkut misilitakkasi suuppat? Misiliisoqartarpa, sunik?
- b) Ilinniartitsiniarnissinni ungasissumut atuartitsinerup atorneqarnissaq tigussaasumik siunissami pilersaaruteqarfegaasiuk?

2. Ilinniarfii piareersimassusiat

- a) Ilinniarfii ineriertitsinermut peqataanissamut aaqqissugaanikkut, teknikkikkut, atuartitsinik-kut sulisoqarnikkullu tunngavissareriiigaat nalinginnaasumik nalilersuiffigisigik.
- b) Isumat naapertorlugu ungasissumut atuartitsineq ilinniartitaanerni sutigt ajuunnginnerpaanik atugassaqartitaava – piffissami matumanit sumi atussallugu naleqqunnerpaajuva?

6. Ungasissumut atuartitsinerup siunissaa

- c) Kalaallit ilinniartitaaneranni ungasissumut atuartitsinermik nalinginnaasumik atuilernissamut isummat naapertorlugu suut immikkut siunnerfissaappat aporfissaappallu?

- d) Kalaallit ilinniarfii amerlanerusut ungassisumut atuartitsinermut qanoq ilillutik akuulersinnaanerat / peqataarusuttunngortinneqarsinnaanerat siunnersuusiorfigisiuk.

Ilanngussaq C

Ataani allattorsimasut tamarmik tassaapput ilinniakkani assigiinngitsunik qaffasissusilinni ungassisumut atuartitsinerup ingerlalluarneranut uppermarsagaasumut assersuutaasut. Assersuutit amerlanersaat Nunat Avannarliit avannaaninngaaneersuupput, ilaatigut Finmarken-imit, Sameland-imit, Norgip Avannaani nunat immikkoortuinit allanit kiisalu Finland-imi Island-imilu nunat immikkoortuinit arlalinnit.

Assersuut 1

Matilda.

Matilda tassaavoq IT atorlugit suliariniagaq Espoó-mi Finland-imiittut 1997-imi aallartinneqarsimasoq. Suliniummi tassani atuaqatigiit 11-15-ninut ukiullit atuakkanik ilinniaqatigiissinneqarput. Suliniut sammisinneqarpoq atuartunut ilaminnit ilisimasatigut pikkorinnerullutik inisisimasunut, taamaatumillu nalinginnaasumik najorluni atuartinneqartarnerminni naammattumik pikkorinnerunertik pissutigalugu pissarsiaqarujussuartangngitsuni. Suliniummut atuartut 200 missaat piffissami matumanit peqataapput, kisitsisillu amerliartupiloorput. Peqataasut Finland-imi tamaneersuupput. Amerlanersaat kujataaneersuullutik, kisiannili aamma Qaasuitsup killeqarfiata avannaaneersoqarlu-ni.

Ilitsersortit.

Atuarfiit peqataasut tamarmik immikkut ilitsersuisuutitaqarput, taakkulu attaveqatigiiffimmi atuarfinnut pingasunut-sisamanut agguarsimasut atuartut 8 missaanniittut isumagisaraat. Ilitsersuisup isumagisassaraa gruppimut isumagisaminut toqqissimasuutsiniarnissaq, aammalu atuartut kajumissaartarniassallugit gruppimut peqataanissamut, taamatullu misigisatik akissuteqarfingisaqqullugit atuarnermikkut. Ilitsersortit atuakkanut aamma / imaluunnit atuartitsinermut immikkut ilisimasa-

liupput. Ukiup ataatsip siulliup ingerlanerani ilitsersuisut minnerpaamik qaammammut ataasiarlutik naapittarput nalilersuiniarlutik kiisalu suliniut inerierteqqinniarlugu. Ilitsersuisut ullut tamarluin-nangajaasa atuartut attaveqarfisarpaat – atuartullu assigalugit ingerlanermut allatuiveqarlutik, tas-sa misigissutsit, isumassarsiat, nammineerluni nalilertarnerit ilikkagaqariartornerillu pillugit sak-kussaasumik.

Atuartitseriaaseq

Atuartut qaammammut atuagaq ataaseq atuakkalluunniit marluk atuartarpaat. Atuartut ilitsersuisullu atuakkat toqqartortarpaat, apeqquaallunilu qulequataq suunersoq arfineq pingasunut agguataarta-gaallutik. Atuakkap aappaa ataatsimoorullugu atuarneqartarpoq, aappaali nammineq piumassuseq naapertorlugu atuarneqartarluni. Taamaaliornikkut qulakkeerneqartarpoq qarasaasiakkut attaveqati-giittarnerup aalajangersimasumik qulequataqtarnissaa.

Atuartut misigisartakkatik oqaloqatigiissutigisarpaat, suliattillu akissuteqarfisarlugit Mathilda-p Web-side-ia e-mail-ialu aqqutigalugit. Ilitsersuisunit tamarmik immikkut akissuteqarfingeqartarput akissuteqaatillu studiegruppi oqaloqatigiissutigineqartarlutik. Mathilda-p web-side-iata imarai atuartitsinerup ingerlanera suliassallu pillugit paassisutissat. Maluginiartariaqarpoq ilaanneeriarluni litteraturip piffissaq eqqorlugu pissarsiarinissaa ajornakursoortinneqarsinnaasarmat, naak Mathilda-p links-ii aammattaaq pisortat atuagaateqarfiisa databasiinut attaveqaraluartut. Atuaqatigiaat aam-mattaaq imminnut kiinnarsillutik atuartinneqartarput. Ilitsersuisut taamatut kiinnarsilluni atuartitsi-sarnerit pilersaarusiorsimavat, ilitsersuisunit sisamaasunit ingerlanneqartartut. Taaneqassaarlu atuar-titsinerup ingerlanerani pitsagineqarnerpaajusarmat imminut kiinnarsilluni ataatsimut atuartinneqar-neq. Perusussuseqarneq ileqquusumik atuaqatigiittarnerni naapitassaannginnerusarpoq. Ukioq siuleq eqimattakkaat minnerpaamik arfinileriarlutik naapittarput. Naapinnerit atuagaateqarfinni pisar-put, misilitakkat atuakkallu taartigeeqatigiiffingeqarneranni pissusissamisoortutut taakku naapif-fissaasarmata. Paasinarsisimavoq atuartut ikittunguit kisimik e-mail misilitareersimagaat, taamaattumillu naapinnerit siullit atorneqartariaqarsimallutik atuartut IT-mik sakkunik atuinermik ilinniartinnerinut. Meeqqalli tassa ataatsimooqatigiillutik sulisarput, misilitakkanki imminnut tu-nioraavigisarlutik aammalu imminnut atuarneqatigiittarlutik.

Mathilda-p ukia siulleq inaerneqarpoq litteraturkarnevalerujussuartoqarneranik, tamarmik assigeru-sutamittut atisalersorsimallutik. Tamarmik diplominnatsinneqarput – pizzatortinneqarlutillu.

Paasissutissat amerlanerusut pineqarsinnaapput: www.edu.espoo.fi (Matilda).

Assersuut 2

Klett, tassaasoq noorliit atuagaateqarfissuat, IT-mut pimoorutivillu pulasimavoq massakkullu neqe- roorutigisarlu 5.-10. klassinut tuluttoornermik, noorlersoornermik matematikkimillu sungiusar- nissamut web-aqqutigalugu neqerooruteqartarneq. Klett-ip Schweizimit aqutaasoq suliffeqarfik Vi- viance new education suleqatigilersimavaa ilinniutissanik ineriertortitsiniarnermi. Piffissami matu- mani atuartitsissutit modulit 400-it missaat assigiinngitsut suleqatigiinnikkut ineriertortinneqarsi- mapput, taamaattorli pingartumik noorlersut tuluttullu. Klett-ip tuniniaavia anneq Tyskland- iummat atuartitsinerit amerlanersaat noorlersut ingerlataapput, kisiannili atuakkiorfik piffissami matumani europami nunanut allanut anngunniarsaraaq, tassalu erseqqippoq Klett-ip kissaatigigaa IT-mit ikorfartorneqartumik sungiusaanermik siamarneqarnissaa.

IT-mit ikorfartorneqartumik sungiusaanerit nerliunneqartarlerput 2000-ip naajartorneranit, siam- marniarneqarlunilu ilinniartitsisut, ussassaarutit, ataatsimeersuarnerillu aqqutigalugit, taamaattumil- lu paassisallugu ajornakusoorluni, aammalumi naliliivigissallugu ajornakusoortuulluni atuartut qa- noq amerlatigisut pikkorissarernik suli ingerlatsinersut.

Isummat tunuliaqutaasut:

Klett tassaavoq sungiusaat, atuartisinerunngitsoq. Isumaavoq atuartut imaa atuarfimmi ilinniassa- gaat, angajoqqaallu atuartut Klett Lerntraining-imut nalunaartassagaat atuarfimmi ilikkarsimasartik sungiusarniassamatigik imaluunnit suli ilikkarneruniassamatigik, aammalu angajoqqaat meeq- qallu ataatsimoorlutik Klett-imi suleqatigiittarniassammata.

Klett-imut iserfissat marluk arlaat toqqarneqarsinnaavoq: qulequttamik toqqaaneq imaluunniit ukiumik toqqaaneq – soorlu matematikkimi matematikki 5. klassimi atuagassaq toqkarlugu, ima- luunniit soorlu ”brækkinik agguaaneq”. Sungiusarneq imminut ataqatigiittarnertut ingerlanneqar- tuuvoq, tassalu atuartut akineqartarpot eqqortumik akissuteqarsimanersut. Tassa imappaq soorlu matematikkimi atuartut kisitassinneqartarpot eqqortumillu akisimagaangamik pointinik akissarsi- tinneqartarlutik.

Inuttut atuartinneqarneq

Periutsip imaraa inuttut ulluinnarni allattuiffissiaq, tassa atuarnerup ingerlanera pillugu kiisalu modulit tamaasa pillugit immikkut inuttut aamma allattuiffissaqarlutik. Allattukkat ilitsersuisumut toq-qaannartumik nassiuttarnissaannut periarfissaqarpoq, taassumalu oqaaseqarfugalugillu naqqissortagassaralugit. Ilinniarneq nalunaarsorneqartarpooq, taamaalilluni sukkulluunniit misissorneqarsinnaasarluni atuartitsissutit suut atuartup aqquaareersimanerai, aammalu qanoq ingerlasimanersoq. Atuartut ”inuaqatigiinnut” ilangussinnaapput, inuaqatigiinni tassani ilinniagassanik paasitinnejartarlutik, aammalu paasitinnejartarlutik kikkut inuaqatigiinnut ilangussimanagerinik. Inuaqatiguit naapittarfiupput oqaloqatigiiffiusarlutillu, ilinniartorli inuaqatigiinnut ilangunniariartoq allat tamarmik aqqi ingerlaannaq ullorsiutinut allanneqartarpooq.

Sungiusarneq

Suliassap naammassiniarneqarnissaanut peqqissaartumik oqaluttuunneqartut malitsigitillugu sun-giusartarnerminnik nuannarinnilluinnartarput.

Periaaserli taamaallaat sungiusarnertut isigineqassaaq. Soorunalimi atuartinneqanngikkaluarluni – nammineq ilinniarneq aqqutigalugu – ilikkartoqarsinnaavoq. Nammminerli ilinniarnerit imminut an-nertuumik piumasaqarfiusarput, aammalu inuit nammineq ilinniartittut takusinnaasuusariaqarlugu ilinniarneqartussat suliffimmi, sunngiffimmi inuunermiluunniit naleqartuunissat.

Taakkunani isumagineqartoq pingarneq tassaavoq pinnguarneq aqqutigalugu sungiussiartortoqarnissaa. Sungiusarneq nuannersuussaaq.

Paasissutissat amerlanerusut: www.klett.de samt Merete Bonke, Hillerød Handelsskole.

Assersuut 3

Utsjoki projekt

Utsjoki kommuuniuvooq 1500-nik inulik, taannalu inissisimavoq Finland-ip avannaarsuarni Norge-mut killeqarfiup saninnguani. Kommuuni pingasunik illoqarfeqarpoq, illoqarfiillu taakku pingasut

tamarmik immikkut atuarfeqarput ilinniartukittuararsuarnik, ilinniartullu ikippallaarnerat pissutigalugu atuarfiit marluk matoqqajaaneqartuaannangajapput. Illoqarfiillu 45 km-nik 100 km-nillu imminnut ungasissuseqarmata atuarfiit ataasinngortiinnarneqarsinnaanatik.

Lappit nunaata avannaani atuarfiit Finland-imi kulturimut suliffissaqarnermullu qitiusoqarfinnit ungaseqalutik inissisimasummaata imaariataarluarsinnaavoq atuartitsinerup pitsaassusia Finland-imi atuarfinnut allanut naleqqiulluni appariartuinnartoq. Tamatumalu saniatigut tamanna suli ajornerulersinneqarpoq tamaani ilinniartitsisussaaleqineqarmat.

Inuiaqatigiit minnerunngitsumillu teknologiikkut ineriertornerup kingunerisimavaa 1994-imiilli eqqarsaatigineqalersimammat atuartitseriaatsinik eqqaatsunik nutaalialasunik atuilernissaq. Ullumikkumut Oulu-mi Universitiiti Helsinki-milu Universitiiti suleqatigalugit kommuunip atuarfii ungasissumut atuartitsinernik arlalippassuarnik ingerlatsivigineqarsimapput. Suleqatigiinnerup tamautuma kommuunip atuarfiutaanik suleqateqarnermik akoqartitaalluni kinguneraa internetti videokonferencilu atorlugit ilinniartitaanerup qitiulluni pingaaruteqalernera, pingarnerpaajulluni ungasissumut atuartitsineq.

Nukinnik atuilluarnerulerneq

Suliniutip atuartitseriaatsinik ineriertortitsineq aqqtigalugu siunertaraa atuartitsinerup pitsaassusia ta pitsanngoriartinneqarnissa, atuarfinnilu nukiit annikilligaluttuinnartut aamma atorluarneqarne-runissaat. Utsjoki-p kommuuniata iluani attaveqaatit kommuunillu killeqarfia qaangerlugu attaveqaatit periarfissiivigisimavaa nukissat killeqaqisut akuleriissinneqarnissaat, taamaalillunilu ilinniagassatigut neqeroorutit annertusitinneqarsimallutik, pingaartumik gymnasiap atuarfimmilu annerit iluanni.

Suliassaqarfinni arlalinni

Noorlersorneq atuartitsissutigineqarsimavoq videokonference aqqtigalugu. Illoqarfinnit pingasunut ilinniartut taamaaliornikkut ”katersortinneqarsimanngikkaluarpata” ataatsimoorlutik atuartus-sanngorlugit, taava naammattunik ilinniartoqarluni atuartitsineq ingerlanneqarsinnaasimanaviann-gikkaluarpoq.

Utsjoki-p kommuuniani ilinniarsimasumik nipilersornermut ilinniartitsisoqanngilaq, nipilersornermillu ottende niende klassinullu atuartitsineq siullermik ingerlanneqarsimavoq videokonference

aqqutigalugu, tassa Finland-ip avannaani kommuunimit allamit atuartitsisoq atorlugu. Kingusinnerusukkut 1995-imiilli Helsinki Universitiiti allallu suleqatigiinnissamik isumaqtigiiqasuteqarfingeqarsimapput atuartitsinerup ingerlanneqarnissaa pillugu. Suleqatigiinnermi tassani atuartitsinivik universitiitimit ingerlanneqarsimavoq, taavalu najukkami atuartitsisoq ikiortitut attuumassuteqartineqarluni. Atuartitsineq iluarisimaarneqarluarsimavoq, sapaatip akunneranut marloriarlunipingasoriarluni atuartitsineqartarluni, atuartitsinerlu iluatsilluarsimasutut oqaatigineqarluni. Ilinniarlut atuarfimmi atuartinneqarneq imaluunniit skærmikkut atuartinneqarneq assigiinngissuteqangaartut misigisimasimanngilaat, iluatsillsuarnerlumi piviusunnguvissimavoq ilinniartut ilaat atuartitsinermut uiggiullugu nipilersortartunik aallartitsisimammata.

Taamatut iliorluni 1994-imit aallarnersumik 8. aamma 9. klassini tuluttoorneq, svenskisoorneq, matematikkerneq Oulu-p Universitiitiani nalinginnaasumik atuarfiup atuartitsisuunik atuartitsisoqarluni ingerlanneqarsimavoq, naalli ilaatigut ilinniartunut teknologiip atornissaa ajornakusoortarsimaga-luartoq atuartitsinerup ingerlanera iluatsilluarsimasutut oqaatigineqarsimavoq.

Matematikkimi kemiimalu ungassisumut atuartitsinermik suliniummik misissuinerup takutippaa ajornanngitsoq ungassisumut atuartitsinermi najorluni atuartitsinertulli angusaqartoqarsinnaanera.

Paasissutissat amerlanerusut www.utsjoki.fi

Assersuut 4

Danmarks netskole aqqutigalugu ungassisumut atuartitsineq

Danmarks Netskole tassaavoq Fredericia-Middelfart tekniske skole-p, Teknisk Uddannelsescenter Horsens-ip Nakskov-imilu Tekniske Skole-p akornanni suleqatigiinneq. Atuarfiit suleqatigiillutik neqeroorutigisarpaat IT-fagini arlalinni ungassisumut atuartitsineq, kiisalu ilinniagassat nalingin-naasut arlallit soorlu Qallunaatoorneq E aamma F, Matematik D, E aamma F, Tuluttoorneq F kiisalu Psykologi, aammalu suleqatigiinneq attaveqatigiinnerlu.

Suleqatigiinneq nunalu tamakkerlugu ussassaarineq tunngavigalugit december 2000-ip januar 2001-illu ingerlaneranni netskole-mut pikkorissarniartut 1500-t nalunaarsimapput. Sivisumik atuarfiit kissaatigisimasaat tassaasimavoq ungasinneusoq isigalugu atuarfiup ilinniagassaataanik tamanik

ungassisumut atuartitsisalernissamik neqerooruteqalernissaq, massakkullu Undervisningsministeri
riap ungassisumut atuartitsinermut taxameter-imut tapiissutai ima qaffatsinneqartigisimapput atuar-
titsissutissatut neqeroorutigineqartut pikkorissarniarlutik nalunaaruteqarsimasunut akeqanngitsumik
neqeroorutigineqarsinnaasalersimallutik.

Tassalu pikkorissartitsarnerit aallarteqqammersimapput, kisiannili pikkorissartarnissanut tamanut
atuartitsissutissat ungassisserusoq isigalugu ungassisumut atuartitsinertut neqeroorutigineqartartus-
sat soqtiginaateqartorujussuupput.

VOICE Chat-rum.

Ingerlatsinermut assersuut ataaseq tassaavoq Tuluttoorneq F-mik qaffasisusilik, tanna oqaatsitigut
ima qaffassisuseqarluni 9. amma 10. klassip akornanni inissismalluni. Atuartitsinerup ingerlanerani
oqaasertat naleqquttut internettimi nassaarineqarsimasut ilanngunneqartarput. Ajornassanngippat
holdit eqimattakkaanut suliassaqarfut assiguit iluini suliaqartussatut agguataarneqassapput. Piumasa-
rineqanngilaq holdiniittut tamakkerlutik assigiimmik suliaqartarnissaat. Eqimattakkaannguit pinga-
sunik-sisamanik inuttallit sammisassap aalajangersimasup iluani oqaatsinik atorneqartunik sammi-
saqaruarsinnaatitaapput.

Pikkorissarnermi suliarineqartassapput oqaasertanit atuarneqartussanit allallugit tuluttut naalisaane-
rit oqaaseqaasiornerville, aammalu suliarineqartassallutik soraarummeerutissamik allagaqarneq
kiisalu qulequttamik nammineq toqqakkamik soraarummeerermut tunngavinngortussamik
nalunaarusiorneq.

Pikkorissarnermut isaariaq tassaavoq nittartagaq, tassunga ilineqarsimallutik pikkorissartut tamari-
mik immikkut assingi. Nivinngartakkamit nutarsiassalerisunut imaluunnit chat-rummimut iserto-
qarsinnaavoq. Nutarsiassalerisunut ikkunneqartassapput apeqputit, oqaaseqaatit suliassanillu
naammassinninnerit, aammalu taanna atorneqarsinnaallunissaaq ilinniartitsisumut
pikkorissaqatinulluunniit allagaqarnernut. Allakkerivik ullormut marlussoriarluni
imaarneqartassaaq, ilinniartitsisorlu oqaaseqaateqartassaaq, iluarsiissuteqartarluni allanillu
~~Niktaasapastaseallunipikkorissartunut~~ tamanut ammapput.

Chat-rummi tassaavoq VOICE-CHAT-RUM. Taanna oqaluuttaatikkut ataatsimiinnertut ippoq, taa-
maallaali internettikkut ingerlanneqartassalluni, tassalu oqaloqatigiilluni chat-rummiulluni. Chatti
ulloq unnuarlu kaajallallugit ammasarpooq, oqaloqatigiinnerlu tuluttut ingerlanneqartassalluni.

Pingasunngornerit tamaasa ilinniartitsioq voice-chattimiittarpoq. Taava pikkorissartut oqalullutik tuluttut sungiusartarsinnaapput, pinerillu tamaasa isumaqatigiissutigineqartassalluni tullianut suut suliarineqassanersut.

Chattip nutarsiassalerinerullu saniatigut pilersaarutigineqarpoq atuartitsissutit Cd-rom-tunngavigalugu atuartitsissutinik annertusineqarnissaat.

Hotline-imik pilersitsineqarsimavoq, tassannga teknikkikkut ajornartorsiutit ikorsiiivigineqartassal-lutik.

Atuartitsinerup ingerlanera

Ilinniartitsisoq pikkorissartunut atuagassanik piareersaasiortassaaq tassani pingarnersiuilluni allaa-serineqartassallutik pisassat pikkorissartut misissuataagassaat.

Najoqqutassiorneqarsimavoq, tassani najoqqutassiorneqarsimalluni ilinniartitsisut qanoq atuartitsi-nermik aallartitsisarnissaat. Tassanili sinaakkusiussat kisimik pineqarput, taakkulu ilinniartitsisut nammineerlutik nammineq misilittakkatik naliliinertillu apeqquataillugit immersorniartassavaat. Atuartitsinerulli pitsaassusissaanut piumasaqaatit sakkortuujupput, aammalu ilinniartitsisut pikko-rissartut akuttunngitsumik aperisassallugit atuartitsineq qanoq isumaqarfingeraat, taamatullu aam-ma ilinniartitsisut pikkorissartut kajumissaartassallugit nalilersuilluni immersugassaq immersortaqpullugu. Ilinniartitsisut aammattaaq ilinniartut nalunaarsortassavaat, ilinniartitsisorlu sapaatit akunerini pingasuni pikkorissartumit tusagaqanngippat, taava pikkorissartoq attavigineqassaaq.

Paasissutissat annertunerusut pissarsiarineqarsinnaapput Fredericia-Middelfart Tekniske Skole-mutsaaffiginninnikkut.

Assersuut 5

Scottish Council of National Training Organisations

SCONTO aallarnerneqarsimavoq 1997-imi pilersitsisoralugu the National Council of Industrial Training Institutions Skotland-imiittooq. SCONTO-p pingartumik siunertaraa Skotland-ip unammil-lersinnaaleriartornissaa, tassa sulisut piginnaasaasa pitsangorsaavagineqarnerisigut. SCONTO-p ataani suliffeqarfiit attaveqarfiat pilersinneqarsimavoq, taassumalu suliassaralugu inuunerup nale-qassusiata kiisalu tamaani inuit suliffissaasa qulakkeerneqarnissaat. Tamanna ilaatigut ingerlanne-

qassalluni attaveqarfinnut pilersaarasiaq ilusilersugaasoq aqqutigalugu, kiisalu aamma nunap iluani silarsuarmioqatigiinnilu suliniutinik aallartitsisarnikkut. Attaveqaat ataaseq pilersinneqarsimavoq nunap ilaani inukitsuarannguami.

The Highlands & Islands of Scotland (HIE)

Skotland-ip qatsinnersua qeqertallu avatangiisaasut UK-p nunataata 17%-teraat, taamaallillu innutaaasut taakkunani najugaqartut 0,7%-iullutik. Suliffeqarfiit 98%-tii suliffeqarfeeraannannguupput. Ilinniaqqittarnerit eqqarsaatigalugit innuttaasumut ajornartorsiuq tassaasarpooq ilinniarfinnukarniarnerup akisunerujussua, piffissartornartaqaaq, aammalu suliffiit qimannissaat imaannaanngitsuusarpoq. Tamatuma saniatigut nerliunneqartartut killeqarput, ungasissumullu atuartitsineq tamatigut pisariaqartitsinermut naleqqunnerpaagajunngilaq.

Tamanna pissutigalugu HIE suliniummik aallartitsisimavoq, tassuunakkut Skotland-ip qatsinnersuani ilinniarfissatigut periarfissat pitsangorsaaviginiarlugit.

Suliniutip siunertaa tassaasimavoq ilinniartitsissutissatut attaveqaatinik ineriartortitsinissaq, teknologiimik attaveqaateqarneq siunissami qularnaarlugu, aallaavigalugillu sumiiffinni immikkut ilisisallit sumiiffinnilu attaveqaatit inerisaavagineqarnerat. Suliassaqarfiit pingasut iluanni misiligummik aallartitsisoqarsimavoq: Takornariartitsinermi sullissineq, aalisarneq kiisalu suliffeqarfinni mikisuni akunnattumillu angissuseqartuni suliffeqarfinnik aqtsineq. Ungasissumut atuartitsinermut sammisortaani najugaqarfinni ilitsersuisut arfinillit atuartitsinermut teknologiomullu ilinniartinneqarput, atuartitsisullu atuartinnejarlutik qanoq ilillutik pikkorissartitsissutigisartakkamik qarasaa-sianut ungasissumullu atuartitsinermut atugassanngortinniarnissaannut.

Pikkorissartitsinerit ingerlanneqarput ilinniartitaanermi akisussaasunut 10-nut, aalisartunut 8-nut, suliffeqarfinnguanullu piginnittunut 20-nut. Suliniummi atorneqartoq Lotus LearningSpace teknologisk platform-itut, ilinniarnerillu ingerlanneqarlutik intranet aamma Web-browser aqqutigalugit. HIE-p pissarsiaritippai hardware, software aamma teknologiske platform-ip aqunneqarnera.

Ilinniagaqartut pikkorissarnernut suliffeqarfimminnit imaluunniit najukkami ilinniarfimmit qitiu-sumit isersinnaapput. Atuartitsineq qarasaasiaq atorlugu ingerlanneqarpoq, soraarummeernerilli najukkami ingerlanneqartarlutik.

Elektroniske platform-ip imaa

Platform-ip imarai pikkorissarnissamut pilersaarut, medie-center, pikkorissarnissamut atortussat soorlu allakkiat, assit, nipinut filit, video-t, link-it, il.il., klasseværelsitus periarfissiissut, tassani

ilinniartitsisut ilinniartullu ataqtigiillutik oqaloqatigiissinnaallutik, tassa e-mail kiisalu profilgalleri aqqutigalugit, taassumalu imaralugit peqataasunut ataasiakkaanut paasissutissat.

Suliniut pillugu eqikkaassutit

Ilitsersuisutut ilinniartinneqarsimasut oqaatigaat naatsorsuutigisaminnit ungasissumut atuartitsiner-
mik suliaqarneq oqinnerusoq, ilinniagaqartullu oqaatigalugu ilinniartitseriaaseq pitsasusoq. Sule-
qatigiinnerulli tamanna kinguneraa.

Ataatsimut isigalugu eqikkaassut tassaavoq ilinniartitsissutip ajunnginna. Ungasissumut atuartin-
neqartut ilinniagaqartunit allanit ajornerunngillat. Kisiannili pingaruteqarsimaqaaq ilitsersuisut
akisussaanermik misigisimasimanerat, tassa pikkorissarnerup ineriertortinnejnarneranut aammalu
pikkorissaatissat tunniussorneqarnerannut. Aammalu sungiusasut sungiusarneqarnerat tunngaviul-
luinnartuuvoq.

Intranet kursusplatform-itut atuulluarnerpaasinnaavoq, kisiannili ungasissumut atuartitsinermi In-
ternet aqqutigalugu pikkorissartunut attaveqartarneq qularnaatsumik ilinniagaqartorpassuarnut pit-
saaquitaalluni.

Paasissutissat amerlanerusut: www.sconto.org.uk

Assersuut 6

Norge-mi pisortaaqqanut atuarfik elektroniskiusoq

Pisortaaqqanut atuarfik elektroniskiusoq neqeroorutigineqarpoq Vardø skole-mit (siornatigut Naa-
lagaaffiup aalisarnermut fagskolerisimasaanit), taannalu ilusilersugaanermigut qallunaat tekniske
skoliinut assingusupilussuuvoq. Atuarfiup Norge-p avannaarpiarsuaniittup aalisarnermk iniuussutis-
sarsiuteqarnermi pisortaaqqat atuartinneqarnissaannik neqerooruteqarfingai. 1997-ip kingornagut
neqeroorutigineqartartut tassaapput IT-mik sakkunik atuineq, 1989-illu kingornagut aalisarnermi
suliffissuaqarnermi allakkiortarneq ungasissumut atuartitsissutigineqartarluni, massakkumullu inuit
250-it ilinniartinneqareersimapput. Atuartitsinerit teknisk fagskole-tut qaffasissusilimmik piginnaa-
neqalersitsisarput. Atuartitsinerit allaaserineqarnerminni taaneqarsimapput nammineerluni ilinniar-
tinnertut. Pikkorissarnerup allaaserineqarnerani pingaartinneqarsimavoq ilinniagaqartut ilisimassa-
gaat ilinniarnermut akisussaaneq ilinniagaqartumi namminermiimmat. Ilinniartitsisoq ullut tamaasa

naapinneqartanngilaq, tassalu imaappoq ilinniagassamik samminkittooqarnersoq nakkutigineqanngilaq. Pilersaarusrusiorneq pingaartuuvoq, aammalu ilinniagaqartoq kajumissaarneqartarpooq ilinniagassani annikitsunnguakkuutaarlugit agguataartaqqullugit, siunnerfiillu qaninnerusut nammineerluni pulafffiginiartaqqullugit. Ilinniagaqartunut eqeersimaarfigeqquneqartarpooq kisimiiginnarnikkut perusussuseq annikinnerulersarmat.

Pisortaaqqanut atuarfiup ilinniagaqartut kajumissaartarpai imminut qiimmassarniartaqqullugit ilin-niarnerminnik ingerlatsiinnarniassammata.

Atuartitsinermut atortut

Pisortaaqqanut elektroniskiusumik atuarfiup internettimut atortut makkua atugarai:

Nittartagaq klassimut nalunaarutinik imaqtartartoq

WWW aqquigalugu oqaloqatigiissuteqartarfik, saqqummiussisarfiusoq oqallitarfiusorlu

E-mail inummit inummut, tassa peqataasut ilinniartitsisullu akornanni

FTP imal. HTTP allakkianik nuussissutit

WWW aqquigalugu ujarlertarfik

Pisortaaqqanut atuarfik qaffakkiartuaartumik pisortaqrnertut sanarfisaavoq. Qullerpaamut makku iserfigineqarsinnaapput: Angerlarsimaffik, nalunaarutit, atuartitsineq, atuisut, atuagaateqarfik, atuartitsinissamut pilersaarusrusiaq aammalu "Sissiukkami".

Pisortaaqqanut atuarfimmi netkonferencit atorneqarput, taakkulu pikkorissarnermut peqataasuungitsunut matoqqasuupput. Netkonferencit assigiimngitsunik atortulerluni ingerlanneqarsinnaapput, atuarfiullu toqqarsimavaa konferencesystemi internettimi qupperernut ilaatinneqartoq. Ilaatigut pissutigalugu kikkut konference-nut isersinnaatitaanerisa aqunniarnerata oqilisaavigineqarnissaa. Nutaarsiassaqtitsisulli soqutiginnittunut tamanut ammasuupput.

Atuagaateqarfinnut quppernerini atuartitsinermut atortussanik links-eqarpoq, nettimi allami inissisimasunik, aammalu Pisortaaqqanut atuarfimmit aserfallatsaalisaanngitsunik.

"Sissiugaq" ilinniarnerup inooqatigiinnermut tunngasortaraa. Tassani ilinniakkanut tunngassute-qanngikkalanik allaqatigiittoqarsinnaavoq. Taalliat, oqaluttualiat imaluunniit aalisarneq pillugu politikki eqqartorneqarsinnaavoq. Tassaavoq allakkatigut "oqaloqatigiinneq", imatut allalluni kuk-kunnginnissamik allanillu iluasaarutinik atuiffiunngitsoq.

Ilinniarneq

Ilinniarnermi e-mail-it atorneqarsinnaapput imaluunniit konferencesystemi aqqutigalugu oqallinermut attaveqaqatigiinnermullu peqataasoqarsinnaavoq. Allat isumaannut misilittagaannullu nammineq misilittagarisat isummallu nallersunneqartarsinnaapput, aammalu ilinniagaqartut kajumissaarneqartarput allanut ilinniartitsisuusaqqullugit. Ilinniagaqartullu aamma kajumissaarneqarsi-mapput suleqatigiinni oqaluuttaat atortaqqullugu.

Atuarnerup ingerlanissaa pilersaarusiorneqarsimavoq piffissani aalajangersimasuni angusassanik angusaqartartussanngorlugu. Taamatuttaaq aamma ataatsimoorluni naapittoqartarpoq. Ilinniagassat tassaapput atuakkat, ilitsersuummilu allaaserineqarsimavoq ilinniagaqartut suut ilinniarlugit atua-gassarineraat. Suliassat allatassat pisarnertut suliassaapput, soorlu ”Nassuiaruk aalisakkat tunisassiat pitsaassusissaat suunersoq, aammalu tunisassiami pitsaassusissaq qanoq katitigaava”. Suliassat piffissani aalajangersimasuni ilinniartitsisunut nassiunneqartussaapput, ilinniartitsisullu ilinniagaqartut inattarpai suliassaminni ajornartorsiuteqaraangamik sianiinnartaqqullugit.

Paasissutissat; tak.: www.hugin.fiskeidata.no/Mellomlederskolen/itveil.html

Assersuut 7

Bifrost Handelshøjskole

Islandimiorpassuit qaffasinnerusunik ilinniagaqarniartut nunanut allanut aallartariaqartarput universitiitini ilinniarfinnilu qulliunerusuni ilinniarnermk ingerlatsiartorlutik, ilarpassuili tamatuma kingornagut Island-imukartalersarput takornariaannartut, taamaattumillu inuiaqatigiinnut 280.000-iinnarnut nuannernerpaajunngilaq silassorissortami taamatut nunaminnik qimatsiinnartarnerat, ukiut tamaasa.

Ilinniartitaanerni ajornartorsiutaasut islandimiut ilinniarluarsimasut nunat allanukartarnerannut pis-sutaasartut amerlaqaat, kisiannili nunap nammineerluni ilinniartitsinera tassunga atatillugu sunniuteqangaatsiaqaaq, massakkulu Island-ip universitiiteqalerpoq qarasaasianik pitsassuarnik atassuser-sugaanngitsunik atuiffiulersumik.

Teknologiimik atortorissaarnermut tunuliaqutaapput universitiitii suliffeqarfllu Opin Kerfi. Kinguliup taassuma teknologiimik misiliinermut 1999-imi aallartinneqartumut aningaasartuutasartut affaat akilertarpai.

Tassalu imaappoq Handelshøjskolimi "Bifrost"-imi ilinniagaqartut ilinniartitsisullu tamarmik immikkut angallattakkamik qarasaasiaqartinneqartut, qarasaasiallu taakku netværk-imut aqquteqann-gikkaluarlutik ataavartumik atatitaallutik. Netværki attavigisaat sunut tamanut attavilersugaavoq, atuartitsivinnut suliffiqeqartartunullu, kisiannili aamma ilinniagaqartut kollegieværelsiiut, iggavimmut rektorillu atorfimminut atatillugu illuanut. Ilinniarnerup ukiata pingajuani ilinniarneq ungasissumut atuartitsinertut atuarneqarsinnaavoq, piffissamilu matumanit ungasissumut atuartinneqarlutik inuit 40-t.

Ilinniartitaaneq iluatsitsiviulluarpoq

Universitiitimi ilinniarfissaq ataaseq pingasunit qinnuteqarfingeqartarpoq. Ilinniagaqartut tigjortorneqarneranni ilisimasassatigut piginnaasat kisimik isiginiarneqartanngillat, kisiannili aamma siammaanissaq, soorlu suviaassutsikkut, ukiutigut, inuussutissarsiutitigut inuuniarnikkullu. Nunanit allanit ataasiakkaanik peqataasoqartarpoq. Niuermik ilinniarnerup ukiata pingajuani tassalu kingullersaani atuartitsineq tuluttuinnaq ingerlanneqartarpoq.

Ilinniarnerup immikkoortuanut ataatsimut ilinniagaqartut ilinniarnermut akiliutitut akiligassaraat 13.000 kr.-nit. Tamatuma saniatigut nammineerlutik qarasaasiamik angallattakkamik pisisussaapput, taannali akikitsunnguovoq tapiissuteqartup akikillisaassuteqarneratigut. Sinneri atuarfiup pigisarai.

Ilinniariaaseq

Ilinniagaqartut universitiitip inersuanut atuartinneqariartunnginnerminni serverimut qitiusumiittumut iseqqaartarput takuniarlugu ilinniartitsinerup imarisassaa. Atuartinneqarnermik nalaani qarasaasiaq angallattagaq allattuiffittut atortarpaat, ilinniartitsisullu piareersarsimasaallakkianik ilassusiivigisarlugu. Atuarfimmillu angerlaraangamik maskiina atorlugu suleqqissinnaasarlutik.

Ilarpassuisa aammattaa nalunaaruteqartarfik ICQ ikkussuussimavaat, taamaalilluta privatimik nalunaarutiginiakkavut nalunaarutigisinnasarniassagatsigik, aammalu ilinniagassat pillugit imaluunnit privatimik isumaqtigiiissuteqartarniassagatta. Nal.ak. 24-mi sukkasuumik akeqanngitsumillu Internettimut isersinnaajuarneq soorunami ilaavoq.

Oqaatigineqassaaq aqquteqanngitsumik attaveqaateqarneq iluatsitsiviulluartoq, kisiannili teknologi aamma pisussaaffiliisoq: Ilinniartitsisut atortunik atuisinnaanngitsut sorpajugineqarput.

Soraarummeernermut atuakkat, allattukkat soorunalimi qarasaasiaq angallattagaq nassarneqarsinnapput. Soraarummeernerup nalaani paasissutissarsiornissaq ajornartitaangilaq, kisianni qarasaasiakkut ikiorneqarnissamik qinnuteqarnissaq inerteqqutaavoq.

Qarasaasiarsornerup Bifrost-ip atuutiinnarnissaa annaassimavaa. Ilisimasassat tassaalersimapput pissarsiarineqarsinnaasut – aammattaaq isorliunerusuniinnerpaani.

Paasissutissat amerlanerusut www.bifrost.is

Assersuut 8

Finland-imi ungassisumut gymnasiartitsineq

Suliniutip inersimasut gymnasiarnissamut periafissarissaarnerulersissavai, imaluunniit nammineq suliffeqarfiutiliornissamut aallartitsinissamut periafissarissaarnerutilissallugit.

Gymnasiat assigiinngitsut 60-it missaaniittut Ungassisumut gymnasiartitsinermut peqataapput, taakkulu Finland-imi ilinniartitaanermut oqartussaasut universitiitillu suleqatigaat, aammalu radiup tv-llu aallakaatitsiarnerinut qarasaasiatigullu ilinniartitsissusiorsimallutik.

Ilinniarnerup ammasup ineriartortinnejnarnera

Suliniutip siunertaa tassaavoq ileqqusumik ilinniartitaanerup eqaatsumik ilinniartitaanermut nuun-niarneqarnerani ajornartorsiutitut naapinneqartartut suussusersinissaat. Suliassaq taanna nutaaq paassunneqarsinnaassappat pingaartuuvoq pisortaasut atuartitsisullu atuartitsisarnerisa kiisalu teknologiimi atortut qaffassaavigineqarnissaat.

Suliniutip uppernarsivaa ilinniartitsisut ilinniarteqqinnejnqartariaqarnerat pisariaqartuusoq, aammalu tamanna aallartinneqartariaqartoq atuartitsinerit aallarnernejnqartinnagit. Paasinarsivorli qarasaasiat atorlugit atuartitsineq kisimi ilinniartitseqqissutigissallugu pisariaqartuunngitsoq. Suliassaqarfiup iluani suleqatigiilluni ilinniarteqqinnejnqarnissaq kiisalu pisortaasut pissuserisaannik allanngortitsinissaq aammattaaq pisariaqartuovoq.

Ilinniartitsisut IT-mik atuinissamik ilinniagaat tunngavigalugit suliariniarnejnqarput qarasaasiat atorlugit atortussat sammisassanut tunngassuteqartut, tassa ilinniartut ungasissumut atuartinneqarneran-

ni ilitsersuutigineqartussat. Aammattaaq atuartitsisut kajumissaarneqarput atortussaatiminnik taarsiivigeqatigiittaqqullugit aammalu taakku ineriertorteqqeqlugit qarasaasiaq aqqutigalugu ilinniartitsisoqatiminnik attaveqartarnermikkut.

Atuartitseriaaseq

Ilinniagaqartut ilarpagaalui nammineerlutik pc-eqarput, ilaat angallattakkanik computereqarput, ilaasa innuttaasut illui, atuagaateqarfitt imaluunniit suliffeqarfitsik ungassisumut atuartitsinermut atugaraat.

Ilinniarnermi atuakkat atorneqarput. Qarasaasiakkut, radiukkut tv-kkullu atortut atuartitsinermut ikorfartuutaaginnarput, kisiannili radiukkut tv-kkullu aallakaatittakkat ilinniagaqartunik kajungilersitsiniarnermi perrassaasaqaat. Aammattaaq radiukkut tv-kkullu aallakaatittakkat nunamut tamarmut atuartitsinermik ussassaarutaasarput.

Gymnasiani ilinniarnerit saniatigut suliffinnik aallartitsiniarneqartarlunilu taakku pillugit ungassisumut atuartitsineqartarpoq. Ilinniarnermut ilaatinneqarput radiukkut aallakaatitsisarnerit, www-moduulit, kiisalu quppersagaq allataasoq, suliffinnillu aallartitsiniarnermik ilinniagaqartut toqqa-gaarisarsinnaavaat pikkorissarnermi ataatsimi sapaatit akunneri ilinniarfissat ataatsip tallimallu akornanni.

Kajumissuseqarneq

Ilinniarfíup ilitsersuisuata ilinniagaqartut ilinniarnissamut pilersaarusrorneranni ikiortarpai. Ilinniarnissamut pilersaarummut aamma ilaatinneqarpoq atuartitsinermut takkuttarnissaq. Ilinniarfíup kajumissaarutigai ilinniarnermut atortussat naleqquttut pissarsiarineqartarnissaat, soorlu atuakkat, radiokanalit, videobåndit, www-sidet, kiisalu tv-mi ilinniartitsissutit.

Ungassisumut atuartitsinerit pingaartumik iluatsilluarnerusarput ilinniagaqartoq nammineq paasisutissarsiornermi ilisimasassarsiornermínili imminut tatigigaangat. Taamaattuaannartanngilarli, tassami Distancegymnasiami ilinniagaqartut ukiumikkut tunuliaquttamikkullu assigiinngeqigamik. Ilinniagaqartut 18-nit 65-illu akornanni ukioqarput, tunuliaqutaralugillu namminersortuuneq, sulisuuoneq, angerlarsimasuuneq, suliffissaaleqisuuneq il.il.. Taamatullu aamma ulloq naallugu sulisartunut piffissakilliorneq ajornartorsiutaasarpoq.

Inersimasut ilinniagaqartunut inuuusuttunut naleqqiullutik allaassutigaat kajumissuseqarnerunerujus-suartik anguniagaqarusunnerunertillu. Ilinniartut ilinniarnissamut kaammattorneqarnissaat – ungassisumut atuartitsinermi qitiulluinnartuuvoq. Toqqartumik e-mail-ilu aqqutigalugu ilitsersorne-

qarnissamut pisariaqartitsineq annertoorujussuuvoq, ilaasalu aamma fax imaluunniit allakkat atortarpaat.

Paasissutissat ilassaat: www.oph.fi

Assersuut 9

Eqaatsumik ilinniartitaanerit

Ukiuni arlalinni Aalborg Universitiitimi eqaatsumik ilinniartitseriaatsit sammineqartarsimapput, aammalu ammasumik ilinniartitsinerni Aalborg Universitiitip annertunerujartuinnartumik eqaatsumik atuartitseriaatsit atorneruleraluttuinnarpai. Ilinniartitaanerit amerlanerpaartaat ungasissumut atuartitsinertut isumasioqatigiinnernik akusarlugit ingerlanneqartarput, tassalu sumiluunniit najugaqarluaraanni atuartitsisarnerit malinnaavigineqarsinnaasarlutik. Atuartitsisarnerit amerlanerpaati-gut suliffiup avataani ingerlanneqartarput, tassalu taamaalilluni ilinniartitaanerit suliap saniatigut malinnaavigineqarsinnaasarlutik.

Ungasissumut atuartitsineq isumasioqatigiinnerillu

Atorneqarnerpaaq tassaavoq ungasissumut atuartitsineq isumasioqatigiittarnernik akusaq, amerlanerpaartaannillu edb paasissutissiissutaasartutut attaveqaatitullu atorneqartarpoq.

Aalborg Universitiitimi ammasumik ilinniartitaaneq taamaalilluni nunamut tamarmut neqeroorutaa-sarpoq. Ilinniagaqartut 1500-it missaaniittut Aalborg Universitiitimi ammasumik ilinniartitaanerit malinnaavigaat. Ilinniariaaseq imaappoq: ilinniagaqartut angerlarsimaffimmink ilinniagassaminik ingerlatsisarlutik, taavalu ilinniartitsisut ilinniaqatitillu peqatigalugit ukiumut arlaleriarlutik isumasioqatigiittarnernut naapittarlutik. Ilinniakkat ilaannut isumasioqatigiittarnerit tallimanngornermit ualikkumiit sapaatip ualianut ingerlanneqartarput. Ilinniakkat ilaannut isumasioqatigiittarnerit ul- luinnarnut 1-2-nut inissitaapput, tassa sapaatip akunnerata naaneranut atatillugit, allallu aamma aku- likinnerusumik arfininngornikkut ingerlanneqartarlutik. Isumasioqatigiittarnerit amerlassuserisarta- gaat semesterimut ataatsimut marlunnit tallimanut nikerartarput.

edb atorlugu attaveqarneq

Ilinniakkat amerlanerujartuinnartut atuleraluttuinnarpaat edb atorlugu attaveqartarnerit, tassa isumasioqatigiinnerit akunneranni. Atorneqartartut tassaagajunnerupput "FirstClass" imaluunnit Internet aqqutigalugu.

Suliniutit

Aalborg Universitiitip ilinniartitseriaasia immikkut ittoq – apeqqutit aqqinniagassat sammillugit suliniuteqarneq – Ilinniartitaanerni Ammasuni aammattaaq atorneqartarpoq. Suliniutit ilinniartitaanerit amerlanersaanni eqimattakkaarluni suliassaagajuttarput.

Piffissaq

Ilinniartitaanerit ammasut amerlanersaat imatut aaqqissugaasimapput, tamakkiisumik ilinniarnerup affaatut piumasaqarfiullutik. Taarsiulluguli marloriaammik sivisussuseqarajuttarput. Unnukkut atuartinneqartarnerup, arfininngornikkut sapaatilluunniit akunnerisa naanerini isumasioqatigittarnerup saniatigut naatsorsuutigineqartariaqartarpoq angerlarsimaffimmi suliaqangaatsiartarnissaq. Angerlarsimaffimmi suliassat tassaasinnaapput atuarneq, suliassanik allaneq imaluunniit eqimattakkaarluni sulinerit.

Ilinniarnissamut sungiussisimanerit

Ilinniarneq piissarsiulluassappat ilinniarnermut sungiussisimanissaq pingaartuuvoq. Qanorpiaq ilinniarnissap pilersaarusiornissaa soorunami inuup nammineq aalajangigassaraa. Ilaasa sapaatip akunneranut unnuit arlallit immikkoortittarpaat, ilaasa piareersarnertik sapaatip akunnerata naanissaanut utaqqittarpaat – akuttunngitsumillu feriassat ullussaat arlallit ilinniarnermut atorneqarajuttarput. Suliamic ajungitsumik ingerlaavartitsilerneq pingaartuuvoq, taamaalilluni imminut perusaarnissaq pinngitsoorneqartarmat. Aalajangersimasumik piareersartarfii aammattaaq uninngaannarnissaagaluamut ikuutaalluortorujussuusinnaapput. Angerlarsimaffimmi suliassat qanorluunniit piareersaavagineqarluarpata pingaartuuvoq siumut nammineerluni aalajangersariissallugu ilinniakkanut piffisaq qanoq annertutigisoq atorneqartariaqarnersoq.

Paasissutissat amerlanerusut: www.auc.dk

Assersuut 10

Inersimasunik atuartitsisunngornianik ilinniartitsineq IKT-mi qarasaasiakkut ilinniarnerutut

CTU-mit tapersersugaasumi suliniummi isumasioqatigiinnerit arfinillit ukiumi 2000-imi ingerlan-neqarsimapput, tassani qitiutinneqarluni ilinniartitaaneq pillugu eqqarsartaaseq tamakkiisumik eq-qarsarnerusoq, taamatullu aalajangersimasumik sammisaqarfiullunilu apeqqutinik isummerfigine-qartariaqartunik samminninnerusoq.

Suliniummi Inersimasunik atuartitsinermik ilinniarnermut ukiumut ataatsimut ingerlanneqartussa-mut ilinniarnissamut aaqqissuussineq pilersinneqarsimavoq IKT-netværksstadianngorlugu, ilinniar-nerlu aallartinneqarsimalluni september 1999-imi 2001-imi maj/juni-mi inaarutaasumik misilits-in-neqassalluni. Ilinniagaqartut 2000-imi juni-mi august-imilu ilinniarnerup immikkortuanut siuller-mut misilitsissimapput, tamarmillu angusisimallutik.

Suliniummi ilinniagaqartut IKT-mit tapersersugaasumit ilinniarnermi pitsaassutsit ajornartorsiuti-taasullu paasisaqarfigilluarsimavaat, inersimasunillu atuartitsinermimni atuartitsinissaminnut nukit-torsaavagineqarluarsimallutik.

Pingaernerit sammineqarnerusussaasimapput

Isumasioqatigiittarnerup nittartagaqarnerullu isumatusaartumik sanarfineqarnissaa eqqarsaatigalugu suliniut ujarlerniarfiusimavoq, Atuaqatigiit aallartinnginneranni sammisassat sanarfiniarneqarnerat tassaasimavoq ilinniartitsisoqatigiit sammminerpaasimasaat, taamatullu aamma qulequtaq isumasio-qatigiinnerni siullerni ilinniagaqartunut oqaloqatiginnissutigineqarluartarsimalluni.

Ilusiliinermut tunngaviusimasoq tassaasimavoq nittartakkatigut / isumasioqatigiittarnertigut attave-qaqatigiinneq. Siunertaasimavoq aaqqissuussinermik akimut ersitsumik ninngusuumillu sanarf-iarnissaq, imatullu ilusiligaassalluni ilinniarnivik pingaernertut sammineqartussanngorlugu. Ilut-simit akornusersorneqartoqassanngilaq, imaluunnit ilutsip ilinniarneq unitsissanngila.

Teknikkimut tunngasortai teknikerit ilinniartitsisullu qanittumik suleqatigiinnerisigut ilusilersuiffi-gineqarsimapput.

Najuinissamut periarfissaq

Suliniummi pilersinneqarsimavoq najuinissamut periarfissaqartitaanermik misigisimanissamut. Pe-riaassisatut malitassat, suleqatigeeriaasissat, attaveqatigeeriaasissat, allariaasissat il.il. sanarfineqar-simapput, taamatullu aamma pilersinneqarsimalluni isumasioqatigiiffigisartagassaq ukuninnga ima-

lik: Nivinngaasarfik, Café, Atuagaateqarfik, Oqallinneq uparuartuinerlu, Suleqatigiiffik, Teknik assigisaallu.

Ukiulli sisamararterutaasa pingajuanni erseqqissisimavoq allanngortiteriffigisariaqartoq. Aaqqisuussineq iluarsaanneqarpoq sapinggisamik isumasioqatigiittarnerit ikilisaaviginerpaallugit, aammalu isumasioqatigiittarnerni ataasiakkaani oqaaseqartarnissat assigiinngitsut inissaqartinneqarniarsarineqassasut.

Tusartinneqarnerit

Tusartinneqarnerit erseqqissut aqqutigalugit erserpoq neriuutit, akisussaassutsit piumasaqaativiillu aallaqaammit ilinniagaqartunut erseqqissuutinneqartariaqartut, taamatullu aamma ilinniartitsisut ilinniagaqartullu atajuarnissaat takussaanissaallu qitilluinnartuuusussat, tassa ungasissumut atuartitsinerup iluatsilluartumik naammassiniarneqarnissaanut.

Isumaqartoqarpoq ilinniartitaariaaseq atorsinnaasoq pilersinneqarsimasoq, ilinniarernut allanut nuunneqarsinnaasoq, soorlu ilinniaqqinnernut ilinniartitaqqinnernullu.

Allaaserinninnermut aallaaviupput ”VOKS-IT, IKT-mik tapersersugaasoq inersimasunik atuartitsisunngorniarneq pillugit CTU-mut inaarutaasumik nalunaarusiat.

2001-imi upernaanerani nalunaarusiaq tamanit takuneqarsinnaalissaq: www.lld.dk

Assersuut 11

Lapland-imi ungasissumut atuartitsineq – pikkorissarnerpassuit

E-skuvla Norgip avannaaniittoq suliffeqarfimmit namminersortumit ABC-Comapny-mit aallartineqarsimavoq, taannalu aallartinneqarsimalluni samit oqaasiisa pisortat suliffeqarfiutaanni atuinnarneqarnissaasa qularnaarniarneqarnissaa siunertaralugu. ABC-company-p 1988-imi aallartinneqarsimasup oqaatsinut arlalinnut nutserussinissat neqeroorutigissarpai, kisiannili aamma pilersismallugu E-skuvlan internettikkut pikkorissarttsinissanik arlalippassuarnik neqeroorutiginnittartoq. Misilitakkat takutippaat attaveqaatitigut ilinniartitsineq tissinartuullunilu perrattuusoq. Oqaatsinik

atuartitsinermi oqaasertat nutaaliat nipayallit atorneqartarput. Tusarnaajutigaluni ilaarsisarnermi oqaatiginnittarneq sukkasumik ilinniarneqartarpoq aammalu oqaatsit amerlasuut ilikkariartorneqa-pallattarlutik. Imminullu attavigeqatigiilluni sungiusarnerit ilinniakkanut perrasaasuusarput. Pikkorissarnernut aammattaaq ilaatinneqarput chat-tiimit, pikkorissartut imminnut chat-erfigisinnaallutik.

Oqaatsit kulturilu

2001-imi upernaakkut pikkorissarnissanut neqeroorutinut ilaatigut Samit tamatigoornerat ilaatinne-qarpoq – kinaassuseq kiisalu arlalinnik kultureqarnermik paasinninneq, Samisk C – samit avannaamiat oqaasii ilinniakkit, kiisalu russisut pilerlaanut ilinniarit. Russisut pikkorissarnermut peqataaneq Nkr.-niinik 1000 miss. akeqarpoq, Samisk C-mut peqataaneq 5000 Nkr.-nit miss. akeqarluni.

Tunngaviusumik atuarfimmi samit oqaasii kulturiallu

Tunngaviusumik atuarfimmi atuartunut samitut oqaatsinik ilinniarusuttunut pikkorissarneq neqerooruavaq. Oqaloqatigiinnerit quianartut, niperpassuit asserpassuillu atorlugit atuartut samitut oqaatsit tunngavii ilinniartarpaat. Taassuma saniatigut aammattaaq ilinniartarpaat samit kulturitoqaat kulturiallu nutaaq.

Samisk C1

Kikkunnuluunniit samitut oqaluttalersuttunut tusagassiorfinnilu samituunik malinnaasinnaalerusut-tunut pikkorissarneq neqeroorutaavaq. Pikkorissarneq aammattaaq neqeroorutaavaq qullunerusu-mik ilinniarnermi soraarummerutigineqarsinnaasunngorlugu.

Pikkorissarnerup siunertaraa ilinniagaqartut samitut oqaluttunik pissusissamisuuginnartumik oqalo-qatiginnissinnaalernissaat. Oqalulluni pisinnaalernissat pingartinneqarput, taamaalilluni samitut oqalussinnaassuseqarlualelnissaq ilinniarneqaqqullugu.

Pikkorissareernermini ilinniagaqartoq samit nutaarsiassaqaqtitsiviinnut malinnaasinnaanngussaaq, taamaalillunilu samit inuaqatigiittut kulturikkullu pissusaannik ilisimannilersinnaalissalluni.

Atuartitsissutissat Internettimi nassaarineqarsinnaapput, taamatuttaaq qarasaasiakkut pikkorissarnermi oqilisaassisutigineqarsinnasut nassaarineqarsinnaallutik. Oqilisaassutit tassaapput allaffisiat, qarasaasiami ordbogi, naatsorsuut il.il.

Apeqquissat oqallittarfimmut allanneqartassapput, tassanngaaniillu ilinniaqatinit imaluunniit ilinniartitsisunit ilusilersukkamik akineqartassallutik. Ilinniartitsisup akisussaaffigaa apeqqutit tamakkerlutik 24 tiimit iluanni akineqartarnissaat.

Tunngaviusumik atuarfimmut nukissanut Samit katersiviat

Tassani ilinniartitsisut ”ikiorneqarnissamik” neqeroorfigineqartarput, tassa ilinniartitsisunut ”Tunngaviusumik atuarfimmi ukiunut qulinut atuarfiusussami ilinniartitsissutissatut pilersaarutit” malillugit saminut sammisassat pillugit atuartitsisartussanut neqeroorutit. Ilinniagassanut tamanut ilinniartitsisut atortussanik saqqummiivigineqartarput tunngaviusumik atuarfimmi atuartisinerminnut atugassaminnik. Atortussat tassaapput nipit, oqaasertat, assit, forum chat-ilu.

Paasissutissat amerlanerusut: www.e-skuvla.no

Assersuut 12

Profus

Suliniut Arhus-imi Amtsskole-mit kiisalu Oslo-mi Statens Ressorscenter-imit aallartinneqarsimavoq, siunertaralugulu tarnikkut nappaatilinnut inersimasunut inuiaqatigiinni akuulernissamut pia-reersimasunut ungasissumut atuartitsineq atorlugu inuttut, inooqataanikkut ilisimasassatigullu piginnaanngorsarneqarnikkut inerisaanissaq.

Suliniut ingerlanneqarsimavoq 1998-imi 1999-imilu, peqataaffigineqarlunilu inunnit 27-nit Sønderjylland-imeersunit, Nordjylland-imeersunit Storstrøms amt-imeersunillu, taassumalu takutippaa ungasissumut atuartitsinerup pilersaarusatut atorneqarnermini kingunerigaa peqataasut immikkut soqtiginnlernerat aammalu suleriaatsip peqataasut ilaannut annertuumik perrassaanera. Ingerlatse-riaatsip taarsiivigisinnaasimavai iliuuseqarsinnaanermut sanngiillissutaasartut, tassa tarnikkut nap-paateqarnerup kingunerisaanik ilaanneeriarluni imaluunniit piigassaajunnaarsimasumik iliuuseqar-sinnaanermut sanngiillissutaasartut. Ungasissumut atuartitsinerup peqataasut eqeersimaanerulernis-

samut periarfissiivigisimavai, aammalu ilinniarusutanut akissussaanermik piviusunngortitsinissa-millu misigisimalersittarsimallugit.

Peqataasut ilisimasassatigut piginnaaneqarnerat

Ilitsersuisup peqataasussallu oqaloqatigeeerdeernerisigut suliniutip aallartinnerani pikkorissarnissamut peqataanissaq allakkatigut isumaqatigiissutigineqartarpoq. Peqataasussat ilisimasatigut piginnaasaat siamaseqaat, tamatumalu ilinniartitsinissaq imaannaanngitsunngortissimavaa, tassa aqqissugaanis-saa piffissamillu atuinissaq eqqarsaatigalugit.

Suliniutip misilittagariliga tassaavoq nutaanik ilikkagaqarusunneq piareersimaffigineqarluartoq, tamanna atuulluni ilisimasassatigut, inuttut inooqatigiinnermullu tunngasuni. Atuartitsinerup peqataasut pisariaqartitaat naaperiaavigisimavai, taamalillunilu peqataasut ataasiakkaat ilikkagaqarnisaannut periarfissiivigisarsimallugit, tamannalu inuttut iluarisimaarneqaaq.

Sulinummut peqataanerup peqataasut periarfissiivigisimavai suliniutip aallartinnerani pisinnaa-saannik piginnaaneqarlualersissallugit. Taakkununnga ilisarnaataavoq nukissanik annertuunik pigi-saqarnerat, aamma atuartinneqarnissamut. Erseqqissarneqarpoq peqataasut tunniusimalluartut, ikiuukkumatujusut, aammalu ilikkagaqarusoqisut, kisiannili pingaartumik ingerlatsinermut atatil-lugu nammineerluni aalajangersinnaassuseq iluatsilluarnermut aalajangiisulluinnarsimasoq.

Peqataasunut atuartitsisunullu attaveqarneq

Ajoqutaavoq peqataasut ataasiakkaarlutik tamarmik immikkut namminneq silarsuarisaminiittuaan-narmata. Tamanna neriuulluartitsisarlunilu nukillaannganartoortitsisarpoq. Pikkorissartut akunner-minni attaveqarnissamik pisariaqartitsinerat assigiinngitsunik paasineqartarpoq. Ilaasa pisussaaffe-qarnarerusutut misigisarpaat, ilaasali ataatsimooqatigiinneq soqtigerpasinnginnerusarlugu. Oqaatigineqarporli atuartitsisumut attaveqaateqarnerit suliniutip eqeersimaarfigineqarneranut pingaaru-teqarluinnartoq.

Oqaatigineqarpoq iluatsitsilluarnermut tunngaviusoq peqataasunik ilisarisimannilluarneq. Atuartit-sisup peqataasullu akornanni akulikitsumik ataqtigiittarnissaq pisariaqarpoq. Angorusutat imaa-liinnarlutik allamut nooriataartarput. Atuaqtigiit pileritsatsinneqartariaqarput, assammikkut ti-gummineqartariaqarlutik, ikorfartuiffigineqartariaqarlutik imaluunniit arlaatigut qerattaqqusiivig-i-

neqartariaqarlutik. Ataqatigiinneq pilersinnejartarpooq isumasioqatigiinnikkut, sapaatit akunnerisa naaneranni atuartitsinikkut, ungasissumut atuartitsinikkut, sammisassaqtitsivitsigut, klubbitigullu.

Aammattaaq "angerlarsimaffimmiiittarnissaq" siunnersuutigineqarsimavoq. Aaqqissugaaneq tamak-kiisoq sanarfineqassaaq, taamaattumillu aningaasat sulisussallu naammattut illuartinnejarsimasa-riaqarlutik, taamaalillutik peqataasut tamarmik immikkut assammikkut tigummineqarnissaat periar-fissaqarfigineqarniassammat.

Atuartitsisut ataasiakkaarlutik namminneq suleriaasissartik atortussatillu nassaarissavaat. Pikkoris-sartut ilisimasamikkut assigiinngeqimmata pisariaqarsimavoq peqataasunut atuartitsissutissanik amerlasuunik nassaarniartariaqarnissaq. Taamaattorli ilaasa paasisimavaat inersimasunik atuartitsi-nermut atorneqartartut naleqquttut atungaatsiarneqarsinnaasorujussuusut.

Taamaallaalli pisariaqartarsimavoq suliassanik peqataasunut naleqquttunik piffissap ingerlanerani sanaartortarnissaq.

Aperineqaramik: ungasissumut atuartitsinermi suna pitsaanerpaava? Peqataasut arlallit akisimapput: "EDB-mik ilinniarneq allanillu ilisarisimasaqalerneq".

Aperineqaramik: ungasissumut atuartitsinermi suna ajornerpaava? Peqataasut arlallit akisimapput: "EDB-mik ilinniarneq allanillu ilisarisimasaqalerneq".

Paasissutit amerlanerusut: www.profus.dk

Ungassisumut atuartitsinermi pitsaassuserititat

Imai:

Siulequtsiussaq
1 Aallaqqaasiut
Ungassisumut atuartitsineq pitsaassuserlu
2 Passissutissiineq siammarteriniarnerlu
Siammarteriniarneq
Nalinginnaasumik paasissutissiineq
2.3 Ilinniarnermut ilitsersuineq
3. Peqataaniarnermut nalunaartarnissat
4. Pikkorissarnerup allaaserineqarnera
4.1 Pikkorissarnerup siunertaa pissarsiassallu
4.3 Pikkorissarnerup imaa
5. Pikkorissarnermut atortussat
6. Ilinniartuuffik
6.1 Ilinniartitsinermi avatangiisit
6.2 Timitatigut avatangiisit
6.3 Ilinniartitsisup inissisimanera
6.4 Peqataasup inissisimanera
7. Atuartitsinerup aaqqissugaanera
8. Nalilersuineq
8.1 Peqataasup ingerlaavartumik inaarutaasumillu pissarsiarisaanik nalilersuineq
8.2 Atuartitsinermik nalilersuineq
8.4 Pikkorissarneq / soraarummeernermut uppermarsaat
9. Allaffissornermut tunngasut
10.1 Neqerooruteqartoq
10.2 Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutit
11 Nammineerluni nalilersuiffiginissamut apeqqutissatut sinaakkusiussat

Siulequtsiussaq

Ammasumik ilinniartitaanerit pillugit inatsisit allannguutaat arlallit 1. januar 1999-imi atuutilerput. Taakkua ilagaat aalajangersagaq ilinniarfiit ungassisumut atuartitsinermik naatsunngorlugu pikkorissartitsinertut nalinginnaasumik neqerooruteqarsinnaatitaanerisa peerneqarnera.

Ungassisumut atuartitsinerup ilisarnaatigaa eqaassuseqarnerujussuani – allaat inersimasut sulilluartut ilinniarnissamik pisariaqartitsisut, kisiannili suliffimminni ilaqtariinnerminnilu ulluinnarminni ulapaaruteqartuartut, atuartinneqarnissamut pisariaqartitsinerannut naaperiaassutaasinnaasoq.

Taamaattumik tupaallannartuunngilaq ammasumik ilinniartitaanerni ungassisumut atuartitsineq piffissami siviktsuararsuarmi atuartitseriaatsitut piumaneqartorujussuanngorsimammat. Apeqqutaavorli taama sukkatigisumik alliartortitaasumi pitsaassuseq tamatigut ajunngitsuusarnersoq.

Apeqquut taanna pingaartumik tunngatinneqarsinnaavoq pikkorissarernut siviktsunut piginnaaneqartitsilivittussaanngitsunut, tassa misilitsiffiusussaanatilluunniit allatut naliliivigineqartussaanngitsunut, taamaattumillu soraarummeersimanernut angusaasunik pitsaassutsinut nalilersuissutissaasunik Undervisningsministeriap pissarsivigisinnaanngisaannut.

Inatsisilli peqatigitillugu periarfissiivigaa pikkorissarnerit naatsut ungassisumut atuartitsinertut neqeroorutigineqartarsinnaasut pitsaassuserititassaq qulakkeerneqarsimatillugu.

Tamanna aallaavigalugu ministeria suleqatigiissitamik atituumik inuttalersugaasumik pilersitsismavoq, ilinniarfiit assigiinngitsut akuleriillutik pitsaassuserititassanik ministeriap pitsaassuserititasut piumasaqaataanik ineriertortitsiniartussanngorlugit.

Angusaasut matumuuna makku pitsaassuseritassaliullugit namminerlu nalilersuiffiginissamut immersugassartalerlugit saqqummersinneqarput.

Ilinniarfiet atortussat taakkua piareersaasiornermanni naammassinninniarnissaminnilu tunngaviliutarsinnaappatigik pikkorissartitsinerit naatsut ungassisumut atuartitsinertut neqeroorutigineqartarsinnaassapput siumoortumik qinnuteqaatigineqaqqaanngikkaluarlutik.

Piumasaqaataavoq pitsaassuserititassat pikkorissarnissanut tunngaviliunneqartarnissaat, aammattaaq piumasaqaataavoq ilinniarfiit ataasiakkaat pikkorissartitsinernik naatsunik ungasissumut atuartitsi- nertut aaqqissuussanik ilinniarfiup piffissap ilaani ingerlassimasai pillugit pitsaassuserititanut up- pernarsaasiisarsinnaanissaat.

Illuatungaatigulli piumasaqaataanngilaq ungasissumut atuartitsinernut nalunaarutitigut tunngavili- gaallutik ilinniartitsissutigineqartussanut atortussanik ilinniarfiit atuisarnissaat.

Tassungali tunngatillugu isumaqarpugut atortussat tassuunakkut pitsaassusissap qulakkeerneqarnis- saanut isumassarsiorfiusinnasut aammalu nalinginnaasumik ilangaaqqusiissuteqarsinnaallutik.

Niels Jørgen Nordbøge

Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen

Juni 1999

1 Aallaqqaasiut

Ungasissumut atuartitsineq pitsaassuserlu

Ungasissumut atuartitsinermut pingaartumik ilisarnaasiunneqarsinnaavoq eqaassusissaq aaqqissuu- sinermut piviusunngortitsinissamullu pisinnaatitsissutigineqarsimasoq, matuma ataani eqaassuseq soorlu piffissamut, piffissap annertussusissaanut, piffissalersuutissanut, ininut sumiiffigineqartussa- nut, ilinniartitsinerit ingerlaqatigiissinneqarsinnaanerinut, piginnaasassanut, anguniakkanut, atortus- sanik toqqaasarternut ilinniartitsiniarnermullu tunngatillugit.

Taamatut eqaassuseq ammattaaq pikkorissartumut tutsinniarlugu pikkorissartitsisup annertuneru- sumik annikinnerusumilluunniit aaqqissuussinermut akisussaassuseq pikkorissartumut tunniuttassa-

vaa. Eqqornerulaartunngorlugu imatut oqaatigineqarsinnaavoq: nalinginnaasumik atuartitsisarnerni pikkorissarttsisartut atuartitsinernut aaqqissuussisarnerit tamaasa akisussaaffigisarpaat. Ungasissumulli atuartitsinermi qitiutinneqartartoq atuartitsinermit ilikkartitsiniarnermut nuunneqartarpooq, taamaalilluni pikkorissarttsisup atuartitsinermik aaqqissuusinermut akisussaassuseq "tigummiunnaartarlugu", pikkorissarttullu ilikkagaqarnissamut aaqqissuussinikkut akisussaassuseq nammineerluni tigummilertarlugu.

Ungasissumut atuartitsinerup ilaatitai tassaapput atuartitsinerit aqunneqarnerisa ilarpassuisa peqataasumut nuunneqartarnerat, kisiannili pikkorissarttsisumit soorunami ikorfartorneqarlutik. Tamatumani pineqarput assersuutigalugu ileqqusumik allakkiornermut pikkorissarttsisarnerit, online kursusit, interaktive cd-rommit annertunerusumik annikinnerusumilluunniit najorluni atuartitsissutigineqartussat, taamatut atuartitsinerni eqaassuseq, nammineerluni ilinniarnissaq ilinniarttsisunillu ikorfartuiffigineqarnissaq ilaatinneqarlutik.

Oqaatigineqassaaq allakkami uani pineqarmat pitsaassutsimik paasinninneq "qallunaat periusaan-nut" tunngatinneqarnerusoq, tassalu imaappoq atuaqatigiinnik ungasissumut atuartitsisarneq. Oqaaseqaatilli imatut suliarineqarsimapput atuaqatigiinnik atuartitsinerit tamaasa eqqarsaatigalugit allatut atuartitsisinnaaneq periarfissiivigineqarsimammat.

Taaguutit "ilinniagaqartoq", "pikkorissartoq", "peqataasoq" imaluunniit "atuisoq" isumaqatigiittut atorneqarput.

Qulaani taaneqarpoq ungasissumut atuartitsilluni pikkorissarttsinissamik neqerooruteqartup atuartitsinissap aaqqissugaaneranut akisussaassuseq "tigummiunnaassagaa". Akerlianilli neqerooruteqartup isumagisassarai nukissanik piorsaanissaq, tassa ineriartorttsinissamut, pilersaarusiornissamut, malitseqarttsinissamut ungasissumullu atuartitsinerup nalilersuiffigineqartarnissaanut atugassanik.

Pingaartumik pitsaassuserititassanut atugassiami matumani tamakku pineqarput.

Taamaaliortoqareerpat "neqerooruteqartoq" atuartitsinissamut akisussaasup ataani inisisimalissaq. Tassaasinnaavoq suliffeqarfik namminersortoq, suliffeqarfiup immikkoortortaa anginerusoq imaluunniit suliffeqarfiit akornanni suleqatigiinnut ilaasortaasoq.

Pitsaassuserititassat uani allattorneqarsimasut ungasissumut atuartitsinermut tamakkiisumik tunngatitassaapput, piviusunngortitsiniarnerluunniit suliffeqarfimmit suliffeqarfimmut nikeraassinnaasara-luarpat.

2. Paasissutissiineq siammarteriniarnerlu

2.1 Siammarteriniarneq

Neqerooruteqartoq ussassaarusiami allatulluunniit iliorluni tuniniaanniummi eqqortumik imminut takkorliutissaqq, aammalu sulisuni, pikkorissartitsissutiginiakkat anguniakkallut taamatullu pikkorissartitsisarnerni taamaattuni angusaasartut eqqortumik takkorliuttassallugit.

1. Ajornanngippat ussassaarutit tuniniaaniarnermullu atortut tamarmik:
 - Erseqqissumik neqeroortumik kinaassusersiissapput
 - Uppernarsaassallutik atuartitsinissamik ilitsersuinissamilluunniit neqeroorut tassaasoq ungasissumut atuartitsineq imaluunniit ungasissumut atuartitsinermik najorlunilu atuartitsinermik akuleriissitsineq
 - Atorfinitssiumaarnissaq qularnaveeqqusiuunneqassanngilaq.
2. Piginneqqaartuunissamut piginnaatitaaffit maleruarneqassapput.
3. Oqaatineqassaaq tigusisarnissaq nalunaartarnissarlu pillugit paasissutissiisarnissat maleruaanis-sallu siammarteriniarnermut ileqqussaasut kusanartut malillugit ingerlanneqartassammata, kiisalu Undervisningsministeriap tamatumunnga maleruaqqusai aammattaaq malillugit ingerlanne-qartassammata
4. Akit pillugit saqqummiussat tamarmik erseqqissumik aallaaserisassammassuk:
 - Sullissinissat suut akinit matussutissiivigineqarnersut
 - Aningaasartuutaasinnaasut allat suut peqataasup pikkorissarnermik naammassinninniarnissmini naatsorsuutigisariaqassanerai
 - Akip piffissaq suna matussutissiivigissaneraa
 - Sutigut tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit utertitsisoqarsinnaanersoq imaluunniit pikkorissarnernut allanut nuussisoqarsinnaaneranut periarfissaqarnersoq.

5. Atuartitsinermut siunnersuineq taamaallaat ingerlanneqartassaaq sulisunit piginnaasalinnit.

Nalinginnaasumik paasissutissiineq

Pikkorissarnissamut nalunaannginnermini pikkorissarnissamut piukkunnaatilik pissutsinik piumasaqaatinillu pikkorissarnissamut attuumassuteqartunik tamanik paasissutissinneqassaaq, tamannalu pissalluni allakkiatigut, qarasaasiakkut pissarsiarineqarsinnaasutigut imaluunniit pikkorissartitsiniartumik oqaloqateqarnikkut.

Paasissutissiissutissat taakkua imarissavaat:

- A. Siunertat, anguniakkat, imarisassat kiisalu pikkorissarnermit (pikkorissarnissap allaaserineqarneranit) pissarsiassatut naatsorsuutigineqartut.
- B. Pikkorissarnermi pikkorissaqataasup piffissamik atuinissaanik ilimanniutit.
- C. Aallartinnermik naammassinissamut piffissap sivisussusissaa.
- D. Pikkorissarnissap naammassiniarnissaanut piffissaq inaarsivissaagunartup nalunaarneqarnera
- E. Napparsimaneq assigisaalluunniit pissutigalugit ilinniarnermik unitsitsiinnarsimancerup nangeqqinneqarnissaanut maleruagassat.
- F. Atortussat suut qaqugu tiguneqarnissaat.
- G. Pikkorissartitsisumut akiligassaq, tassa peqataasup akiliutissaata annertussusissaa.
- H. Peqataasup akiliutissaata saniatigut pikkorissarnermi aningaasartutissat, tassa atortussanut, immaqa angalanermut akunnisimanermullu assigisaannullu.
- I. Akiliiffisanut killissarititat
- J. Peqataasut akiliutaannik utertitsinissamut neqerooruteqartup maleruaqqusaatai
- K. Pikkorissarnermi atuartitseriaaseq
- L. Ilinniartitsisunit ikorfartuiffigineqarnissamut, ilitsersorneqarnissamut allatigullu ikorfartuiffigineqarnissamut periarfissat annertussusiat
- M. Atortussat ikorfartuutissallu tunniunneqartarnissaannut imaluunniit piareersimatinneqarnissaannut periutsit (fax, allakkat, oqaluuttaat, e-mail, isumasioqatigiinnerit, online, qarasaasiat il.il.).
- N. Atuartitsinermut peqataasinnaanissamut atortussat pisariaqartut.
- O. Najorluni atuartitsisarsinnaanissanut piffissalersuutit siunertaasullu.

- P. Peqataasussat piginnaaneriigassaannut piumasaqaatit, matuma ataani oqaatsitigut
- Q. Pikkorissartitsinerup naammassineqarnerani piginnaaneqalissutissat allaaserineqarnerat, kiisalu ilinniartitaanermi nunanilu allani ilinniaqqissinnaanissamut tamatuma suna alloriaatissanngortissaneraa.

Immikkoortut qulaani taagorneqartut piviusunngortinniarneqarnerani allanik ikiorteqartoqassappat, tamanna allanneqassaaq. Taamatuttaaq aamma allanneqassaaq qulaani allassimasut avataanit piginnaanngorsaasinnaasunit ingerlanneqassappata.

Oqaatigineqassaaq Undervisningsministeriap Nutaarsiassaatut 27. november 1996-imi saqqummer-sitaani ("Ammasumik ilinniartitsineq pillugu inatsit naapertorlugu naatsumik pikkorissartitsinerit tapiissuteqarfingeqarsinnaanerinut ilitsersuut")-mi allassimammat inatsisip siunertaanut naapertuutissangitsoq ilinniarfiit naatsunik pikkorissartitsinissamik neqerooruteqarnerminni atuartitsineq tamakkerlugu imaluunniit ilaannakorlugu allamit ingerlatsinniassappassuk.

2.2 Ilinniarnermut ilitsersuineq

Ilitsersuinerup akisinnaaniassavai:

- A. Pikkorissartitsinissap qaffassisusiata peqataasussap qaffassisusia nallersuuffigineraa
- B. Peqataasussaq pikkorissarnermit pissarsiaqarnissaminut pisariaqartunik piginnaasaqarnersoq.
- C. Pikkorissartup nammineerluni anguniagai pikkorissarnermi anguneqarsinnaanersut.
- D. Peqataasussap immikkut pisariaqartitai qanoq anguneqarsinnaanersut.

Pikkorissartitsiniartup immaqa isersinnaanermut misilinneqarnissaq neqeroorutigisinnaavaa, taamaa-liornermi misilinneqassalluni peqataasussap piginnaasarigiigaasa piumasaqaatit naammassisinnaasanerai.

3. *Peqataanissamut nalunaartarnissat*

Nalunaarnermut atatillugu peqataasussap pikkorissartitsisussalu akornanni isumaqatigiissutigineqartussa imarissavai paassisutissat:

- A. Pikkorissarnerup ilusissaa annertussusissaalu
- B. Pikkorissarnermit pissarsiarineqassangatitat
- C. Tunniussassat pikkorissartitsisussap tunniutassatut pisussaaffigisassai
- D. Pissutsit pikkorissartitsisussap tunniussassamini allangortitsisinnaanissaminut pisinnaatitaaf-fissai
- E. Peqataasup suliaqarnissaanik naatsorsuutigisat
- F. Peqataasup pikkorissartitsisussallu akornanni akiliutissamik isumaqatigiissut
- G. Pissutsit immikkut ittut, matuma ataani akissuteqarnissamut piffissarititassat pillugit piginnaati-taaffiit il.il.

4

Pikkorissarnerup allaaserineqarnera

Pikkorissartitsinissap pingarnererusutigut isikkussaa pikkorissartitsinissap allaaserineqarnerata ta-kussutissiivigissavaa. Atuartitsinissat atuartitsinissamut ilitsersummi ilinniagassallu pillugit pilersaarummi ersersinneqassapput.

4.1 Pikkorissarnerup siunertaa pissarsiassallu

Pikkorissartitsinissat tamarmik immikkut imarisassavaat pikkorissarnermik iluatsilluartumik naammassinninnermini pikkorissartup sunik pissarsinissani naatsorsuutiginnissinnaaneranik erseq-qissumik allaaserinninneq.

Pikkorissarnissap allaaserineqarnerata ilimanarsisissavaa ungasissumut atuartitsineq aqqutigalugu pikkorissarnerup siunertaa pissarsiassartaalu anguneqarsinnaassasut.

1. Pikkorissartitsisussap akisussaaffigissava qulakkiissallugu pikkorissarnerup ilinniarnissamut aaqqissuussaanerata, ilinniarnissamut pilersaarutit imaluunniit piginnaanngorsaanissamik allaa-serinninnerit suliffeqarfiup akuerineqarsimasup ilusiliivigisimasaasa eqortinneqarnissaat.

4.2 Pikkorissarnerup imaa

Pikkorissarnissap imaanik allaaserinninnerup ilaatigut qulakkiissavaa ilisimasassatigut piginnaaneqarluni atuartitsisussap kialluunniit atortussanik sakkotarluni pikkorissarnermi atuartitsisinnaanisa. Tamatuma imaraa makkua isummerfigineqarsimallutilu allaaserineqarsimanissaat:

- A. Pikkorissarnerup siunertaa akuerisaasumik tulleriaarinermik (soorlu Bloom-ip) allaaserinninner-talik
- B. Peqataasut piginnaanerigiigassaat suut piumasaqaatigineqarnersut
- C. Atuartitseriaaseq suna atorneqassanersoq
- D. Atortussat suut atorneqassanersut
- E. Ilanniartitsisut piginnaasassaat suut naatsorsuutigineqarnersut
- F. Peqataasup piffissamik atuinissaatut naatsorsuutigisat, matuma ataani pinngitsoorani najuuttarnissat namminerlu piumassutsimik najuuttarnissat annertussusissaat
- G. Pikkorissarnissap qulequttat imassai
- H. Inaarutaasumik immaqa misilitsinnissap imassaattut assersuutit
- I. Immaqa paasissutissiissuteqarnissap allaaserineqarnera, soorlu ilikkartitsiniarnissamut pilersaarrutit, attaveqariaasissat, atortussat, suleriaasissat il.il.
- J. Pikkorissarnermi sammisassat immikkoortukkuutaarlugit siunertaat anguniagaallu akuerisaasumik tulleriinnilerlugit allaaserineqarsimasut (soorlu Bloom-ip).
- K. Sammisassatut immikkoortukkuutaat tamarmik immikkut iluanni sungiusartagassat allaaserineqarnerat.
- L. Sammisassatut immikkoortukkuutaat tamarmik immikkut iluanni suliassat allaaserineqarnerat.
- M. Sammisassatut immikkoortukkuutaat tamarmik immikkut iluanni suut atortussaatinneqarnersut.
- N. Sammisassatut immikkoortukkuutaat tamarmik immikkut iluanni piffissamik atuinissaq.
- O. Suliniutissat allaaserineqarnerat, matuma ataani immaqa inaarutaasumik suliniutissaq.
- P. Suliassiissutit nalilersuiffigineqartarnissaasa allaaserineqarnera
- Q. Immaqa inaarutaasumik misilitsinnissap allaaserineqarnera.
- R. Pikkorissarnerup ingerlanerani nalilersuisarnissamut peqataasut periarfissaasaallaaserineqarnera.

Pikkorissarnissamut atortussat pillugit piumasaqaatit eqqortinnejqarsimassapput, atuartitsissutigalu-
gu atortorissaarut sunaluunniit atorneqassagaluarpat, ammalu atortussalluunniit pikkorissarnissamut
immikkut ilusilersugaasimagaluarpata imaluunniit atortussaareersunit toqqartugaasimagaluarpata.
Pikkorissarnerup siunertaanut pikkorissarnissamut atortussat ikorfartuilluarsinnaasuussapput.

1. Pikkorissartisussap qulakkiissavaa atortussat kukkuneqannginnissaat, toraakkamik saneqqut-
sinnginnissaat imaluunniit paassisutissat pisoqalisoorsimannginnissaat.
2. Pikkorissarnissamut atuartitseriaasissatut ilusilersuiffiqeqqartut iluani atortussat ilikkartit-
siniarnissamut ikorfartuisuussapput.
3. Atortussat imatut ilusilersugaassapput nammineerluni ilinniartinnissamut piukkunnartuussallu-
tik, matuma ataani peqataasut ilikkagaqarnissaminni piginnaasaqalernissaannut ineriartortitsis-
sutissatut.
4. Atortussat aallaavigissavaat pikkorissartisinissami pikkorissartikkusutat
5. Atortussat imatut ilusiliiviqeqqartut atuartitsinissamut naleqquttunngorsagaasimassal-
lutik.

6. *Ilinniarnissamut avatangiisit*

Ilinniarnissamut avatangiisit imatut sanarfineqeqqartut atortussat ”nammineq ilinniartinnis-
saminnut akisussaaffimminnik” sapinngisamik nammineerlutik aqtsinissaminnut periarfissillugit.

6.1 Atuartinneqarnissamut avatangiisit

1. Pikkorissarnerup tunngavia – didaktikki – ilinniarnissamut avatangiisit sanarfineqarneranni tar-
raqartutut issaaq.

2. Nalinginnaasumik tamatigut ilinniartitsisunik ikorfartuisussaqassaaq, tak. imm. 6.3, kisiannili tamanna ajornarpat atortussat pikkorissrermilu sammisassat imatut ilusiliivigineqarsimassapput ikorfartuinissaq tamanna pisariaqarunnaarsillugu.
3. Qitiusoqarfitt pikkorissarnernut atortussanik ilassutaasussanik pillit periarfissiissutigineqarsi-massapput, tamakku pikkorissarnerup ingerlanerani pisariaqartinneqassappata.

6.2. Timitatigut avatangiisit

1. Pikkorissartitsisussap sapinngisamik annertunerpaamik qulakteerniarsimassavaa peqataasup atortussanik (hardware aamma software) pisariaqartunik atuisinnaatitaanissa.
2. Atortussanik atuinermi ajornartorsiutinut tassanngaannartumik takkuttunut atatillugu peqataasup ikorfartuiffigineqartarnissaanut pikkorissartitsisoq naleqquttumik teknikkikkut ikorfartuisussamik innersuussisinnaasuussaaq
3. Ininik soorlu isumasioqatigiinnernut, suliaqarnernut assigisaannulluunniit atorneqarsinnaasunik piareersimatitsisoqassaaq.

6.3. Ilinniartitsisup inissisimanera

1. Pikkorissarnerup aallartinneqannginnerani ilinniartitsisup pikkorissarnissamut atortussat pulaf-figilluarsimallugillu nakkutigisinnaanngorsimassavai.
2. Ilinniartitsisoq peqataasunut imminut ilisaritissaaq, ilisaritinnerlu taanna ingerlaavartumik pe-riarfissaritinneqartuassaaq.
3. Peqataasut tungaannut ilinniartitsisoq equeersimaarlunilu takussaasuussaaq.
4. Paasinianernut, suliassat akissuteqarfinginissaannut assigisaannullu ilinniartitsisoq piffissariti-taasut iluanni akissuteqartassaaq. Akissuteqarnissamut ilinniartitsisoq aporfissaqartitaasimaguni, tamanna peqataasunut ilisimatitsissutigissavaa.
5. Ilinniartitsisup peqataasut ingerlaavartumik isumassarsitinniartuartassavai, soorlu siumut isigi-neq atuartitsinermillu ingerlanneqartumik eqikkaassuteqartarnerit aqqutigalugit, allaaserisat su-liassamut tunngassuteqartut innersuussutigalugit, siunnersuinerit il.il. aqqutigalugit.

6. Ilinniartitsisup qulakkiissavaa suliassanut ilitsersuutaasinaasut atuartitsinermut naleqqussarne-qarsimanissaat.
7. Peqataasut ilinniarnerminnik malinnaanerat ilinniartitsisup ingerlaavartumik takussutissaqarfinginerlugu qulakkeerniartassavaa.

6.4. Peqataasup inissismanera

1. Ilinniarfigisamini inissismanerminik peqataasoq paasitinneqassaaq, matuma ataani ilisimatin-neqassalluni naatsorsuutigineqartoq ilinniarnermi suliassaminik ingerlatsisarnissaa eqeersimaartuunissaalu.
2. Peqataasoq paasitinneqarsimassaaq ilinniartitsisup inissismaneranik, taamatilluni erseqqissumik ilisimaniassammagu ilinniartitsisup ikorfartueriaasia qanoq ittuunersoq aammalu ikorfartuisarnissaa qanoq annertutigissanersoq.

7. *Atuartitsinerup aaqqissugaanera*

Pikkorissarnissap siunnerfia naapertorlugu pikkorissrnissaq aaqqissuunneqarsimassaaq. Tamatumilaatigut imaraa peqataasup sukkulluunniit ilisimasassatigut, atuartinneqarnikkut allaffissornikkullupaasisstissinneqartarnissaa. Aaqqissugaanerup ilaatigut makku pingaartinniarsarissavai:

1. Atortussani siullerni pikkorissarnermi pineqartussat pillugit takussutissiaq erseqqissoq tunniuneqassaaq, matuma ataani suliassat tunniunneqarfissaannut killiliussat, isumasioqatigiittarnissat, feriarfissat, misilitsiffissat il.il.
2. Pikkorissarnerup aallartinnerani peqataasut ilisimatinneqassapput ilinniartitsisup atuartitsinissani qanoq ingerlanniarneraa – soorlu peqataasut suliassatik qanoq tunniuttassaneraat, apeqqute-qartassanersut il.il.
3. Atortussat pikkorissartitsisumit tunniunneqartunit allaanerit pisariaqartinneqarpata peqataasut ilisimatinneqassapput atortussat taamaattut sumi pissarsiarineqarsinnaanersut aammalu pissarsiainissaat qanoq akeqassangatinneqarnersoq

4. Suliassat tunniunneqarnissaannut aaqqiissutinillu utertitsinissanut piffissaliussat ingerlaavartumik periarfissiissutaasimassapput.
5. Najorluni atuartitsinissanut atortussat sungiusaatissallu periarfissiissutigineqarsimassapput, taakku pikkorissarnissatut allaaserineqarsimasup pissarsivigineqarnissaanut pisariaqartinneqaraangata.
6. Najorluni atuartitsinissaq pisariaqartinneqarpat, tamanna peqataasussamut erseqqissaassutigineqassaaq tiguneqarnissaq pitinnagu, taamatullu aamma najorluni atuartitsinissamut pissutsit erseqqissaavigineqarsimassallutik (angalanissat, najugaqaatigaluni imalunniit najugaqaatiginani pikkorissartinneqarnissat, akunnisimanermi aningaasartutissat il.il).

8 . Eqikkaaneq

Pikkorissartitsisup qulakkiissavaa atuartitsinerup pitsaassusissaata naleqquttumik nalilersuisarnerti-gut ineriartortinnejartuaannarnissaa. Nalilersuinerup imarissavaa peqataasut pissarsiaminnik nalilersuinerat, pikkorissarnermik pikkorissarnerullu ingerlanneqarneranik pikkorissartut iluarisimaa-rinninnerat, kiisalu pikkorissartitsisup nammineerluni atuartitsinermik nalilersuinera.

8.1. Peqataasut ingerlaavartumik pissarsiarisartagaannik inaarutaasumillu pissarsiaannik nalilersuinerit

1. Pikkorissartup pikkorissarnermi piginnaasai ingerlaavartumik ilinniartitsisup nalilersuiffigis-savai.
2. Nalilersuineq allanneqarsimasuussaaq aammalu ilitsersuutaassalluni pikkorissartup qanoq ilior-luni pissarsiniarnerusinnaaneranik
3. Ajornanngikkaangat suliassanik naammassinninniarnissamut ilitsersuutit saqqumisassapput
4. Soraarummeernissaq ilaatinneqassappat pikkorissartoq soraarummeernissap ilusissaanik, takis-susissaanik, nalilerneqarnissaanut tunngavissanik kiisalu soraarummeerutissanut assersuutinut paasissutissarsitinneqarnissaminut periarfissaqartinneqassaaq.

8.2. Atuartitsinerup nalilersuiffigineqarnera

1. Pikkorissartoq kajumissaarneqassaaq atuartitsinerup, atortussat suliassallu naleqquutuunerinik ingerlaavartumik nalilersuiniartaqqullugu.
2. Pikkorissarnerup inarneqarnerani ilinniartitsisup eqikkaassutigissavai pikkorissarnermi pissut-sit suut nalilersuinerit tunngavigalugit allanngortittariaqarnersut, imaluunniit inerisaavigineqar-tariaqarnersut.

8.3. Pikkorissarnerup ingerlanneqarneranut nalilersuineq

1. Pikkorissarneq inarneqarpat pikkorissartoq periarfissinneqassaaq pikkorissarnermit pikkoris-sarnerullu ingerlanneqarneranit pissarsiamnik tamakkiisunik nalersuinissaminut. Nalilersuineq taanna allanneqarsimasuussaaq pikkorissartitsisumiillu tulleriissaarlugu aaqqissugaasimassallu-ni.
2. Nalilersuinerit tamakku pikkorissartitsisup ingerlaavartumik eqikkaavigisassavai, kiisalu ta-manna tunuliaqtaralugu allanngortitsinissanik inerisaqqinnissanillu pisariaqartitsinerit inner-suussutigisassallugit.

8.4. Pikkorissarneq / soraarummeernermut uppernarsaat

1. Pikkorissarnerup naammasisimaneranut uppernarsaasiinissamut immikkut malitassaqarpat, taakkua pikkorissarnerup aallartinnerani allanneqarsimassapput pikkorissartumullu takusassiari-neqassallutik.
2. Pikkorissimanermut uppernarsaatip minnerpaamik imarissavai: Pikkorissarnerup aqqa, siu-nerataa imaaluu, pikkorissarnerup annertussusia kiisalu paasissutissat allat inatsisinit piumasarine-qartut.
3. Pikkorissarneq piginnaaneqartitsinerulernissamut misilitsinnermik inarneqassappat, soraarum-meernermut uppernarsaasiornissamut malittarisassat pikkorissarnerup aallartinnerani peqataasu-nut takusassiarineqarsimassapput.

9 Allaffissornermut tunngasut

Pikkorissartitsisup qulakkeersimassavaa peqataasut qaqugukkulluunniit allaffissornikkut naleqqut-tunik paasissutissinneqarnissamut periarfissaqartitaanissaat. Tamatuma imaraa pikkorissartitsisup allaffissornikkut aaqqissuussaasa qarasaasiatigut imaluunniit inuttut saafiginninnikkut makkuninnga neqerooruteqarnissaa:

1. Allaffissornikkut iltsersuineq naleqquttoq tamanut periarfissiissutaassaaq, matuma ataani pik-korissarneq pillugu nalunaarutit pingaaruteqartut ingerlaavartumik takusassiarineqarsimassallutik.
2. Pikkorissartitsisup pikkorissarneq soraarummeernermik inaerneqassappat soraarummeersitsinis-sap ingerlanissaa allaaserisimassavaa, taannalu peqataasunut pikkorissarnerup aallartinneraniit takusassiarineqarsimassaaq.
3. Pikkorissartitsisup nalilersueriaasissaq allaaserisimassavaa, taannalu peqataasunut pikkorissar-nerup aallartinneraniit takusassiarineqarsimassaaq.
4. Peqataasup atuartitsisullu akornanni ajornartorsiuteqalissagaluarpat qaangiiniarnissamut periussat naleqquttut pikkorissartitsisup piareersarsimassavai. Tassani pineqarput ajornartorsiutit naammagittaalliuutigineqarsinnaasut aammalu ajornartorsiutit ulluinnarni pisarnernit malitseqar-tut. Peqataasoq tamakkununnga periarfissanik ilisimatinneqassaaq.
5. Kukksumik iliuuseqarsinnaasimanernut periussissat pigineqassapput.
6. Pikkorissartitsisup misiligtissanik tigusillattaarnikkut, apeqqutinut immersugassamik akissute-qartarnikkut imaluunniit assigisaasigut uppermarsarsinnaassavaa:
 - 6.1. Peqataasut amerlanerpaartaasa pikkorissarneq neqeroorutillu allat iluarismaaraat.
 - 6.2. Peqataanermut, ingerlatsinermut atuanngitsoortarnermullu naatsorsuutit.
 - 6.3. Neqerooruteqartoq.

Neqerooruteqartup suliffeqarfiata ungasissumut atuartitsinermi suliat pilersarusiornikkut, aqutsi-nikkut, atuartitsinikkut allaffissornikkullu ikorfartuiffigissavai.

10.1 Neqerooruteqartup aaqqissugaanera

1. Neqerooruteqartup takutissinnaasariaqarpaa atuartitsinissamut qaffasisumik inisisimaneq, ilaatigut atuartitsisut atuartitsinissamut piginnaasasaannut piumasaqaatitigut, ilaatigullu atuartitsinermi avatangiisitigut neqerooruteqartup pilersissimasaasigut.
2. Neqerooruteqartoq aningaasatigut akisussaasuovoq aammalu peqataasut tungaannut pisussaafimminik eqqortitsisinnaasuussalluni.
3. Suleqataasut tamarmik ilinniarluarsimasuussapput aammalu suliaminnut atatillugit misilittagarluartuussallutik.
4. Neqerooruteqartup atuartitsinissamut avatangiisintut ikorfartuinissaq ilinniartitsisunillu ineriatortitsinissaq pilersissimassavai. Tamatuma ilaatigut ilanngussinnaavai:
 - 4.1. Nalilersueriaatsimik ineriartortitsinerit
 - 4.2. Ilinniartitsisunut ilitsersuutit
 - 4.3. Ilinniartitsisut suleqatigiinnissaat.
 - 4.4. Nutaarsiassaliaasartussat imaluunniit allatut periaasissat, tassa ajunngitsumik periaaseqarne-rit, ajornartorsiutit aaqqiisarnerillu pillugit misilitakkaniq imminnut tunioraaviusinnaasut.
 - 4.5. Ilinniartitsisunik ingerlaavartumik ilitsersuisarneq
 - 4.6. Ilinniartitsisunut piginnaanngorsaassutissaq
 - 4.7. Ungassisumut atuartitsinerup immikkut piumasaqaatai pillugit ilinniartitsisunut nutaanut ilitsersuut
 - 4.8. Atuartitsinermik immikkut pikkorissaanissamik inersimasunut neqeroorut ilinniarteqqitaa-neq aqqutigalugu, immaqa soorlu ungassisumut atuartitsinertut.

10.2 Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutit

1. Pikkorissartitsineq sunaluunniit suliffeqarfinit marlunnit arlalinnilluunniit ingerlanneqartussaq allallugu isumaqatigiissuteqarfingineqarsimassaaq, tassanilu erseqqissumik qulaajaavigineqarsi-massallutik suliffeqarfiiit tamarmik immikkoortitaarlutik pisinnaatitaaffii kiisalu suleqatigiit akornanni akisussaaffiit agguataarsimanerat.
2. Suliffeqarfik ataaseq (pingaarcerusumik pilersuisussaq) pikkorissarnerup tunniunneqarnissaanut inatsisitigut akisussaasuussaaq, peqataasorlu tamatuminnga ilisimatinneqarsimassaaq.
3. Inatsisitigut akisussaasoq periusissaliorsimassaaq pitsaassuserititassatut allaaserineqarsimasunik eqqortitsinissaminut qulakkeerisunik.

11 Nammineq nalilersuiffiginissamut apeqqutinut sinaakkusiussaq

Ungasissumut atuartitsineq

Immikkoortumi uani ungasissumut atuartitsinermut tunngassuteqartut tamarmik ilaatinneqarput. Ungasissumut atuartitsinerup ilagai atuartitsinerit suulluunniit ilarujussuarmikkut ilinniagaqartunit namminernit aqunneqartut, kisiannili pikkorissarttsisumit tapersersugaasut. Pineqartut ilaatigut tassaapput ileqquusumik allakkiorneq pillugu pikkorissarttsisarnerit, on-line kursusit, interaktive CD-rommit tamanit ilinniarneqarsinnaasut kiisalu najorluni atuartitsinerit, taakkunani eqaassuseq, nammineerluni ilinniartinnissaq ilinniarttsisunillu ikorfartorneqarneq atuartitsinerup ilagalugit.

Apeqquut UVM-p ungasissumut atuartitsinermut pitsaassuserititassarisaannut imatut atapput:

Apeqquut 1 immikkoortoq 2-mut atavoq. Paasissutissiineq siammerteriniarnerlu.

Apeqquut 2 immikkoortoq 3-mut atavoq. Nalunaartarnissamut tunngassuteqartut.

Apeqquut 3 immikkoortoq 4-mut atavoq. Pikkorissarnissap allaaserineqarnera

Apeqquut 4 immikkoortoq 5-mut atavoq. Pikkorissarnissamut atortussat

Apeqquut 6, 7, 8 aamma 9 immikkoortoq 6-mut atapput. Ilinniarnermi avatangiisit.

Apeqquut 10 immikkoortoq 7-mut atavoq. Atuartitsinissap aaqqissugaanera

Apeqquut 11, 12, 13 aamma 14 immikkoortoq 8-mut atapput. Nalilersuineq

Apeqquut 15 immikkoortoq 9-mut atavoq. Allaffissornermut tunngasut.

Apeqquut 16 aamma 17 immikkoortoq 10-mut atapput. Neqerooruteqartoq.

<i>Apeqquutit</i>	<i>Uuttuut (immikkoortut immikkoortortal- lu uuttuiffiusar- tut)</i>	<i>Piumasaqaat (anguniakkap piviusunngor- nissaa qaqugu anguneqassa- va?)</i>	<i>Uppernarsaa- tit (paasissutissat periaatsillu atorlugit up- pernarsaasi- neq)</i>
1. Ungasissumut atuartitsilluni pikkorissarttsisarnissat pissutsinik attuumassuteqartunik tamanik allaaserinnittut neqerooruteqartup pilersaarusrusiorfigisimavai?			

2. Pikkorissarnermut tunngasut piumasaqaatil-lu pillugit paassisutissat tunngassuteqartut tamaasa pissarsiariniarsinnaanissaanut pikkorissartoq periarfissaqarpa?			
3. Neqerooruteqartoq nalunaarnissamut matussutissiisumik isumaqatigiissuteqarpa ne-riutigisanik pisussaaffinnillu qulaajaasima-sumik?			
4. Pikkorissarnissamik allaaserinnissimaneq imatut sanarfineqarsimava peqataasut pikkorissarneq naallugu ilisimasassatigut atuartits-nikkullu paasisutissinneqartarsinnaasunngor-lugit?			
5. Pikkorissarnerup siunnerfia ikorfartuiffigis-sallugu pikkorissarnissamut atortussat piuk-kunnaateqarpat?			
6. Neqerooruteqartup atuartitsinermi ilinniar-fissanut avatangiisit pitsasut sanarfisi-mavai?			
7. Neqerooruteqartup atuartitsinermi ilinniar-fissanut timaliissutissat pitsasut sanarfisi-mavai?			
8. Neqerooruteqartup ilinniartitsisup inissisi-manissaanut piumasaqaatit nassuaasiorfigi-simavai?			
9. Neqerooruteqartup peqataasut inissisi-mannaannut piumasaqaatit nassuaasiorfigi-simavai?			
10. Pikkorissarnissap siunnerfia naapertorlugu ungasissumut atuartitsinissaq aaqqissuunne-qarsimava?			
11. Peqataasut pissarsiarisimasaannik naliler-suinissamut neqerooruteqartoq periusissior-simava?			
12. Atuartitsinerup nalilersornissaanut neqe-rooruteqartoq periusissiorsimava?			
13. Pikkorissarnerup ingerlanneqarneranut nalilersuutissamik neqerooruteqartoq periusis-sisorsimava?			
14. Pikkorissarnermi soraarummeernermut uppernarsaasiornissamut piumasaqaatissanik neqerooruteqartoq ilusilersuisimava?			
15. Neqerooruteqartoq allaffissornikkut pe-riaaseqarpa peqataasup sukkulluunniit paasi-niaasinnaanissaanik qulakkeerisumik?			
16. Neqerooruteqartup suliffeqarfiaita ungasis-sumut atuartitsinermi sammisassat ikorfartuif-figisinnaavai?			

17. Suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutaa-simasinnaasuni ilusissat imarineqartussallu isummerfigineqarsimappat?			
---	--	--	--

Undervisningsministeriap ungassumut atuartitsinermut pitsaassuserititassanut apeqquissanut si-naakkutissaata immersorneqarnissaanut assersuusiaq

Ungassumut atuartitsinermut pitsaassuserititassanut apeqquissanut sinaakkutissaiaq:

<i>Apeqqutit</i>	<i>Uuttuut (immikkoortut immik-koortortallu uuttuiffiusartut)</i>	<i>Piumasaqaat (anguniakkap piviu-sunngornissaa qaugu anguneqassava?)</i>	<i>Uppernarsaatit (paasissutissat periaatsillu atorlugit uppernarsaasiineq)</i>
Pikkorissarnerup siunneria ikorfartuiffigis-sallugu pikkorissarttsi-nissamut atortussat piukkunnarluarpal?	Neqerooruteqartup qu-lakkiissavaa atortussat kukkanneqannginnisaat, nikingassuteqann-ginnissaat imaluunniit pisoqalisimasunik pa-sissutissartaqannginnisaat	Faglederfunktionimik nutaanik atortussior-nissamut akisussaasumik kiisalu ilinniartitsisut misilittagaannik inger-laavartumik katersiffis-samik aammalu atortussanik atuinertik pil-lugu akissuteqarfingisar-tagassaannik pilersitsi-neqarpoq.	Semesterit aallartisar-neqarneri tamaasa kuk-kunertut atortussanilu nikingassutaasutut pi-soqalisoorutaasimasu-tulluunniit ilisimane-qartut tamarmik uppernarsaasikkamik iluar-siivigineqarsimapput, ulloq saqqummiunne-qarfiat uppernarsaasiis-sutigineqarsimalluni aammalu faglederimit akisussaasumit uppernarsaasiivigineqarsi-mallutik.
	Atortussat atuartitse-riaasissap pikkorissar-ttsinissamut ilusiligaa-simasup iluani ilikkar-titsiniarnissamut ikorfa-tutissatut piukkunnaateqassapput	Ilikkartitsiniarnissamut ikorfartuutaasussamut siunnerfissaliortoqar-simavoq.	Mappi: Ilikkartitsiniarnissamut ikorfartuutaasussamut siunnerfik
	Atortussat nammineer-luni ilinniarniarnissa-mut, matuma ataani peqataasup ineriaartor-nissaanut piukkunnar-tumik ilusilersugaas-sapput.	Atortussat allaaserine-qarnissaannut kiisalu suliassanut naleqquttu-nut ilusilersuinissanut piumasaqaasiortoqar-simavoq.	Atuartitsinermi atortus-sat allaaserineqarnis-saannut piumasaqaatit
	Atortussiornermi aal-laavigineqartussat tas-saapput pikkorissartit-	Ukiup affakkaartumik ilinniartitsisoqartigiinni-atortut nalilersuiffigi-	Ilinniartitsisut naliler-suisarnerat uppernar-saasigaavoq.

	sinissami pikkorissartinneqartussat	neqartassapput.	
	Atortussat ilusilersugaassapput akunnermiliusseriaasissamut na-leqquuttunngorlugit	Atortut pikkorissartunit ingerlaavartumik nali-lersuiffigineqartassapput.	Atuisunik misissuineq uppernarsaasigaavoq.